วิทยุสราญรมย์

ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๖๖ มกราคม - มีนาคม ๒๕๕๘ ISSN ๑๕๑๓-๑๐๕ X

หนังสือวิทยุสราญรมย์

ISSN ๑๕๑๓-๑๐๕ X
ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๖๖ มกราคม - มีนาคม ๒๕๕๘

สารบัญ

หน้า

ถ้อยแถลง ๖

ในน้ำมีปลาในนามีข้าว (ตอนที่ ๒) ๙
เบญจาภา ทับทอง

ว่าด้วยโรคมะเร็ง ๒๓
ศ.ดร.พญ.จิรายุ เอื้อวรางกุล

๑๐๐ ปี ปูชนียบุคคล ดร.ถนัด คอมันตร์ ๓๔

ร่างคำกล่าวสำหรับรองปลัดกระทรวงการต่างประเทศ (นายมนัสวี ศรีโสดาพล) ในพิธีเปิดห้องสมุดอาเซียน ถนัด คอมันตร์ ๔๔

ดร.ถนัด คอมันตร์ ที่ผมรู้จัก ๔๙
เอกอัครราชทูตกุลกุมุท สิงหรา ณ อยุธยา

ดร.ถนัด คอมันตร์ สถาปนิกแห่งสถาปัตยกรรมภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ๖๙
นายมงคล วิศิษฏ์สตัมภ์

ดร.ถนัด คอมันตร์และการก่อตั้งอาเซียน ๘๙
สุริยา จินดาวงษ์

APEC Summit : สอบปลายภาค มหาวิทยาลัยเอเปค ๙๗

ทะเลจีนใต้ กุญแจแห่งสันติภาพ เสถียรภาพ และความร่วมมือในภูมิภาค ๑๐๓
นายมงคล วิศิษฏ์สตัมภ์

งานเสวนา “๑๐๐ ปี ดร.ถนัด คอมันตร์ ย้อนอดีต สู่อนาคตประชาคมอาเซียน” ๑๑๑

บทสัมภาษณ์ เอกอัครราชทูตจักร บุญ-หลง เอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงเทลอาวีฟ ประเทศอิสราเอล ๑๒๑
เบญจาภา ทับทอง ณัฏฐยาภรณ์ ขาวผ่อง

เบื้องลึก เบื้องหลัง การเลือกตั้งประธานาธิบดีอิหร่าน ๒๕๕๖ ๑๒๙
ชาครีย์นรทิพย์ เสวิกุล

วัลเลตตา ๔๕๐ ปี แห่งความหลัง ๑๔๒

คนไทยร่วมใจ ลด ละ เลิก การบริโภคงาช้าง เพื่อแก้ปัญหาการค้างาช้างผิดกฎหมายตามพันธกรณีของอนุสัญญา CITES ๑๔๕
เยาวลักษณ์ สุทธิมนัส

เมฆทาบฟ้าที่ลดาข ๑๕๑
ภาณุพันธ์ โชติรังสียากุล

จับตาต่างชาติลงทุนในแดนภารตะ ตอน ใครลงทุนในอินเดีย และทำไม? ๑๖๑
ดร.พรพิมล สุคันธวณิช

เรื่องเล่าจากขั้วโลกเหนือ: หมู่เกาะ Svalbard ประเทศนอร์เวย์ ๑๖๘
อรวิจิตร์ ชูเพชร

รอบรู้มุสลิม ๑๗๗
พี่อ้อ

นักการทูตไทยในเอธิโอเปีย ๑๘๙
พิมพ์พิรีย์ พีระมาน

คราน้ัน... กรกฎาคม ๒๕๕๗ ...ฝรั่งเศสหรรษา ๒๐๐
ณัฏฐยาภรณ์ ขาวผ่อง

คำศัพท์ทางการทูต ๒๐๗
กีรดิต สัจเดว์

ถ้อยแถลง

สวัสดีครับ ท่านผู้อ่าน หนังสือวิทยุสราญรมย์

หนังสือวิทยุสราญรมย์ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๖๖ ก็เผยโฉมให้ท่านผู้อ่านได้ติดตามเดือนนี้เดือนมกราคม ๒๕๕๘ เริ่มศักราชใหม่ด้วยความสบายใจและความสุขนะครับ กองบรรณาธิการมีความสุขใจที่ได้คัดสรรบทความด้านต่าง ๆ ให้ท่านผู้อ่านได้เพลิดเพลินและรับความรู้ในคราวเดียวกัน ฉบับนี้ก็เช่นกัน หัวข้อหลักคือ วาระครบรอบ ๑๐๐ ปี พันเอก (พิเศษ) ถนัด คอมันตร์ ประจำปี ๒๕๕๗ เพื่อรวบรวมบทความ เรื่องเล่าเกี่ยวกับท่านถนัดฯ เป็นความรู้พกติดตัวไว้ในเล่ม บทความเหล่านี้ล้วนเขียนโดยผู้ที่เคยทำงานกับท่านถนัดฯ นับแต่ท่านอานันท์ ปันยารชุน สุนทรพจน์ของท่านรองปลัดมนัสวี ศรีโสดาพล ท่านเอกอัครราชทูตกุลกุมุท สิงหรา ณ อยุธยา คุณสุริยา จินดาวงษ์ และคุณมงคล วิศิษฏ์สตัมภ์ (ทั้งสองท่านเป็นเจ้าหน้าที่การทูต) ท่านถนัดฯ นับเป็นผู้มีคุโณปการกับการต่างประเทศไทยเป็นอย่างมาก เป็นผู้ร่วมก่อตั้งอาเซียน (ที่กำลังจะกลายเป็นประชาคมในไม่ช้า) ซึ่งดูเหมือนเป็นท่านเดียวในบรรดาผู้ก่อตั้ง (จากประเทศอื่น) ที่ยังมีชีวิตอยู่ ประมวลดู

จากบทความและการได้พูดคุยกับนักการทูตท่านอื่น ๆ ใครที่ได้ทำงานกับท่านถนัดฯ เป็นคนโชคดี เพราะท่านเป็นคนมีเมตตา มีความรู้และประสบการณ์ที่มีคุณค่า ตลอดจนยินดีที่จะสอนงานเจ้าหน้าที่ให้มีความเชี่ยวชาญ เพื่อเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติสืบไป (ท่านผู้อ่านบางส่วนอาจเห็นว่า ครบอายุ ๑๐๐ ปี ของท่านถนัดฯ ตั้งแต่ปีกลาย ไฉนเพิ่งมารวบรวมบทความให้ได้อ่านกันในปีนี้ ต้องขอบอกว่า หัวข้อหลักของหนังสือในปีที่แล้วเป็นการตกลงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไว้ล่วงหน้าเมื่อต้นปีก่อน แต่หวังใจว่าท่านผู้อ่านคงได้รับความรู้จากหนังสือเล่มนี้ และเก็บสะสมไว้ เพราะเป็นหนังสือที่มีคุณค่า)

ในเล่ม โปรดติดตามเรื่องราวเกี่ยวกับโครงการพระราชดำริด้านการประมง บทสัมภาษณ์คุณจรัสธาดา กรรณสูต ที่ปรึกษาราชเลขาธิการ ผู้รับผิดชอบประสานงานพระราชดำริ ตอนที่สอง ซึ่งเป็นตอนสุดท้าย เรื่องราวเกี่ยวกับโรคมะเร็ง ภัยร้ายที่มิอาจคาดเดาและวิธีป้องกันในเบื้องต้น บทสัมภาษณ์ ศ.ดร.พญ.จิรายุ เอื้อวรางกุล แพทย์ประจำโรงพยาบาลจุฬาภรณ์ ผู้ดูแลด้านอายุรกรรมและด้านโลหิตวิทยาเชี่ยวชาญด้านโรคมะเร็งเม็ดเลือดขาว มะเร็งต่อมน้ำเหลือง และโรคที่เกี่ยวกับไขกระดูกล้มเหลว ตอนที่ ๑

บทความอื่น ๆ ในฉบับนี้กอปรด้วยบทความหลากหลายประเภท หลากรส และหลากสำนวน ไล่เรียงได้ตั้งแต่บทความการเมืองเข้มข้นของอิหร่าน เบื้องลึกเบื้องหลังการเลือกตั้งประธานาธิบดีอิหร่าน ๒๕๕๖ เขียนโดยนักการทูตประจำกรุงเตหะราน บทความเกี่ยวกับทะเลจีนใต้ ซึ่งเป็นกุญแจแห่งสันติภาพ เสถียรภาพ และความร่วมมือในภูมิภาค ที่อาจทำให้หลายคนหายข้องใจและกระจ่างชัดในคำตอบเกี่ยวกับทะเลจีนใต้ รวมไปถึงบทสัมภาษณ์เอกอัครราชทูตจักร บุญ-หลง เอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงเทลอาวีฟ ประเทศอิสราเอล ซึ่งมาเล่าเกี่ยวกับการลงทุนในอิสราเอล และมีสารคดีท่องเที่ยวเบา ๆ แต่ได้สาระอย่างเช่น เรื่องเล่าจากขั้วโลกเหนือ: หมู่เกาะ Svalbard ประเทศนอร์เวย์ เมฆทาบฟ้าที่ลาดั๊ก เรื่องราวเกี่ยวกับการลงทุนอย่างเช่น คำแนะนำในการลงทุนอินเดีย ซึ่งได้ลงติดต่อกันมาหลายตอน ในหลายฉบับ จับตาต่างชาติลงทุนในแดนภารตะ ตอน ใครลงทุนในอินเดียและทำไม? ปิดท้ายด้วยบทความเรื่อง “ศัพท์ทางการทูต” ที่มีมาต่อเนื่องทุกฉบับ

โดยปกติแล้ว รายการของสถานีวิทยุสราญรมย์รับฟังได้ทางคลื่น AM 1575 kHz ได้ แต่ปัจจุบันเทคโนโลยีก้าวไกล ไม่ต้องพึ่งแค่คลื่นวิทยุเท่านั้น หากสัญญาณไม่ชัดเจนหรือรับฟังไม่ได้ สามารถฟังวิทยุได้ทางอินเตอร์เน็ต saranrom.mfa.go.th หรือจะติดต่อผ่าน facebook จากที่อยู่ www.facebook.com /ThaiMFA และทาง YouTube รายการ “สายตรงบัวแก้ว” ได้จากเว็บไซต์ www.mfa.go.th ท่านผู้อ่านไม่ต้องกังวลว่าจะพลาดรายการไหนอีกต่อไป เพราะสามารถฟังย้อนหลังได้ตลอดเวลาที่ต้องการ

นายสถานีและเจ้าหน้าที่สถานีวิทยุสราญรมย์ทุกคนอยากได้กำลังใจจากท่านผู้อ่านและท่านผู้ฟัง อยากได้ยินเสียงตอบรับจากทุกท่านอย่างสม่ำเสมอ เวลาจัดรายการ เรามักนึกเสมอว่า ใครจะฟังรายการของพวกเราจากมุมไหนของประเทศ หรือมีผู้ฟังจากประเทศใกล้เคียงได้ยินเสียงของพวกเราบ้างหรือเปล่า ลายน้ำหมึกบนไปรษณียบัตรและจดหมายแต่ละฉบับเป็นสิ่งที่พวกเรารอคอย ถ้าส่งไปรษณียบัตรหรือจดหมายแล้วยังไม่ทันใจ ก็สามารถส่งอีเมลมาติชมหรือเล่าเรื่องราวให้เราฟังบ้าง หากท่านผู้อ่านเล่น facebook ช่วย comment หรือกด Like มาให้เราบ้าง เสียงสะท้อนของท่านทำให้เรารู้ว่ามีคนฟังรายการเราอยู่ตรงไหนสักแห่งบนโลกใบนี้ ขอขอบคุณล่วงหน้าครับ

ขอให้เพลิดเพลินกับการอ่านหนังสือวิทยุสราญรมย์และพบกันใหม่ฉบับหน้านะครับ

ด้วยความปรารถนาดี

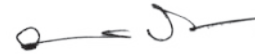

(นนทวัฒน์ จันทร์ตรี)
นายสถานีวิทยุสราญรมย์

ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว

เขญจาภา ทับทอง **(ตอนที่ ๒)**

บทความนี้ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับโครงการพระราชดำริ โดยเป็นบทสัมภาษณ์ของ ดร. จรัลธาดา กรรณสูต ที่ปรึกษาราชเลขาธิการ ซึ่งรับผิดชอบประสานงานพระราชดำริมาอย่างต่อเนื่อง ตอนนี้เป็นตอนที่ ๒ โดยตอนที่ ๑ ได้ตีพิมพ์ลงในหนังสือวิทยุสราญรมย์ฉบับที่ ๖๕ (ประจำเดือนตุลาคม – ธันวาคม ๒๕๕๗)

ต้องขอย้อนความเดิมว่า แรกเริ่มเดิมทีคุณจรัลธาดาฯ ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมประมง และปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งเกษียณอายุราชการในปี ๒๕๕๒ ต่อมาได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ให้มาทำงานต่อที่สำนักราชเลขาธิการ ในตำแหน่งที่ปรึกษาราชเลขาธิการ รับผิดชอบประสานงานพระราชดำริมาโดยตลอด ปัจจุบันงานที่ท่านราชเลขาฯ ได้รับ

มอบหมาย เป็นงานติดตามทางด้านฎีกาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กล่าวคือ เมื่อประชาชนมีทุกข์มีร้อนจะจัดทำพระราชฎีกาเข้ามาขอพระราชทานความช่วยเหลือ ถ้าเป็นทางเกษตรหรือแหล่งน้ำชลประทาน ก็เป็นหน้าที่ของท่านจรัลธาดาฯ ที่จะต้องติดตามดำเนินเรื่อง จนกระทั่งขอพระราชทานเป็นโครงการพระราชดำริในโครงการที่สมควร แล้วดำเนินการให้เป็นตามพระราชประสงค์ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชน

กองบรรณาธิการหนังสือวิทยุสราญรมย์ขอกราบขอบคุณท่านจรัลธาดาฯ ไว้ ณ ที่นี้ ที่ได้สละเวลาให้สัมภาษณ์ และเล่าให้ฟังถึงโครงการพระราชดำริด้วยความสุขใจ ขอนำคำให้สัมภาษณ์ตอนที่ ๒ มาถ่ายทอดให้ได้อ่านไปทีละเรื่องด้วยล้วนน่าสนใจตามบรรทัดข้างล่างนี้

เราเดินทางกันไปในหลายพื้นที่ อ.เวียงแหง ดอยดำเป็นหนึ่งในนั้น ตั้งอยู่ใกล้เขตแดนไทย-เมียนมาร์ ป่าสมบูรณ์มาก มีน้ำลำธารขนาดใหญ่ มีน้ำไหลเหลือเฟือ พระองค์ท่านไปรับสั่งถามกับชาวเขา สิ่งที่พระองค์ท่านมักจะถามเวลาไปเยี่ยมราษฎร คือ “มีอะไรกิน กินอย่างไร” และ “ในน้ำมีปลาไหม” “จับอะไรกินได้” เขาก็กราบบังคมทูลว่า เนื่องจากพื้นที่เป็นดอยสูง อากาศเย็นจัด ปลาพื้นล่างขึ้นมาไม่ถึงและอยู่ไม่ได้ เพราะฉะนั้นเขาจึงไม่มีปลา มีปลาตัวเล็กตัวน้อยที่อยู่ในกรวดในทรายเหมือนไส้เดือน ใช้ประโยชน์อะไรก็ไม่ได้ พระองค์ท่านก็ถามว่า อย่างนี้เราจะหาปลาอะไรให้เขามาเลี้ยงเป็นอาหาร ชาวบ้านก็กราบบังคมทูลว่า ปลาเมืองไทยคงไม่ได้ อาจจะต้องหาปลาเมืองนอกมา ทนน้ำเย็นเพราะไม่ต้องการให้สิ่งแวดล้อมเสียหาย ตอนนั้นมีคนต่อต้านการเอาปลาต่างประเทศมาเลี้ยง ก็คงไม่เป็นไร เพราะว่าปลาพวกนี้ลงไปมันก็ตาย จะอยู่ได้แต่อากาศเย็นเท่านั้น เท่าที่ศึกษาดูมีปลาเรนโบว์เทราต์ (Rainbow Trout) เหมาะที่สุดที่จะเอามาเลี้ยง เรามีน้ำมีเพียงพอ อุณหภูมิไม่เกิน ๒๐ องศาเซลเซียส

ปลาเรนโบว์เทราต์

กรมประมงมีความสัมพันธ์กับแคนาดา เลยขอพันธุ์ปลาเขามาจากแคนาดา เขาแนะนำว่าส่งมาทางเครื่องบิน ควรส่งเป็นไข่ปลาที่ผสมแล้วมาฟักในเมืองไทย ค่อยทดลองเลี้ยง ก็ทดลองเลี้ยงปลาเรนโบว์เทราต์ คนสนใจที่จะซื้อปลาให้ราคาสูง โดยเฉพาะตามโรงแรมต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ ตอนนั้นยังไม่มีการนำเข้าปลาจากต่างประเทศ ทีนี้เราเห็นราคาสูง ตอนแรกจะให้ชาวเขากิน ก็บอกชาวเขาว่า ขายดีกว่า ตกลงเราสามารถจะเพาะพันธุ์ได้ด้วย ไม่ต้องนำเข้าตลอด ทำไข่ปลา Salmon ขายได้ ปลาเรนโบว์เทราต์ (Rainbow Trout) เป็นปลาที่ใกล้เคียงกับปลาแซลมอน (Salmon) เนื้อสีแดงเหมือนกัน ไข่ทำ Caviar ของแซลมอนได้ สรุปก็สำเร็จดี มีการขยายไปตามที่ต่าง ๆ โครงการหลวงก็มาขอพันธุ์ไปขยาย เราก็เห็นว่าโครงการหลวงมีที่เยอะ ผลิตได้มาก ตอนนี้ตลาดเยอะ ผลิตไม่พอ จึงให้โครงการหลวงมาช่วยผลิตอีกทางหนึ่ง พอเสด็จฯ มาครั้งหลัง พระองค์ท่านก็รับสั่งว่า เราทำปลาเทราต์สำเร็จ ความจริงโปรดเสวยปลา Caviar จาก

ปลาสเตอร์เจียน รับสั่งถามว่า เมืองไทยเราทำได้ไหม เพราะมีราคาสูง ถ้าทำได้จะเป็นรายได้ที่ดีของเกษตรกร ก็เลยกราบบังคมทูลว่า จะทดลองดู

ปลาสเตอร์เจียนมีหลายพันธุ์ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตเอเชีย ภาคเหนือไซบีเรีย รัสเซีย ในทะเลสาบแคสเปียน บางพันธุ์เป็นพันธุ์น้ำเค็ม บางพันธุ์เป็นพันธุ์น้ำจืด พันธุ์ที่ดีที่สุด คือ พันธุ์สเตอร์เจียน พันธุ์เบรูกา เป็นพันธุ์ปลาที่ใหญ่มาก มีอายุยืนยาว ๔๐๐ - ๕๐๐ ปี ไข่ปลาพวกนี้มีราคาแพงที่สุดในโลก อยู่ในทะเลสาบแคสเปียน เป็นปลาน้ำเค็ม อายุที่เริ่มออกไข่ได้ตั้งแต่ ๒๕ ปีขึ้นไป ถ้าถึง ๑๐๐ ปี ไข่จะเป็นสีน้ำตาล เรียกว่า Golden Caviar ราคาก็จะแพงขึ้นไปอีกเท่าหนึ่ง เมื่อก่อนใช้วิธีจับปลาในฤดูผสมพันธุ์ มาผ่าท้องเอาไข่ออกมาบรรจุกระป๋อง ต่อมากลัวจะสูญพันธุ์เลยออกกฎหมายห้ามฆ่า ประเทศหลักที่ผลิต คือ รัสเซียกับอิหร่าน อย่างไรก็ตามคนจะไม่ซื้อหากฆ่าปลาเอาไข่มาขาย เวลานี้ประเทศยุโรปจะมีป้ายติดว่าเป็นปลาจากฟาร์มไม่ได้ฆ่า ใช้วิธีรีดไข่ ตัวผู้จะขายเป็นสเต็ก เนื้ออร่อย

อีกพันธุ์หนึ่ง คือ พันธุ์ไซบีเรียนสเตอร์เจียน เป็นปลาน้ำจืด มีพันธุ์สเตอร์เลส เป็นพันธุ์ที่เล็กที่สุด ขนาดไม่เกิน ๑ เมตร วางไข่ภายใน ๓ ปี คุณภาพไม่ค่อยดีเท่าไหร่ แล้วมีไซบีเรียนเป็นพันธุ์ที่นิยมรองลงมาจากเบรูกา แต่ก็ราคาถูกกว่ากันเยอะ มีที่รัสเซียเป็นหลัก แต่ประเทศในยุโรปหลาย

ปลาเรนโบว์เทราต์

ประเทศที่นำไปเลี้ยงเป็นฟาร์ม ตอนนั้นยังไม่มีความสัมพันธ์กับรัสเซียมาก เราก็ติดต่อไปที่เยอรมัน เราก็ขอซื้อไข่ที่ผสมแล้วมาทดลองเลี้ยงก็เจริญเติบโตดี ปรากฏว่าเยอรมันให้มาแต่ตัวผู้ เราไม่สามารถดูเพศได้ตอนเล็กๆ พอโตมาถึงรู้ว่าที่ผสมมาเป็นตัวผู้หมดเลย ตัวผู้รุ่นนั้นเราก็เก็บไว้ขายเนื้อ พอดีกับสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ ที่รัสเซีย ความสัมพันธ์ก็แน่นแฟ้นขึ้น

เราเอาไข่ปลาไซบีเรียนมาทดลองเลี้ยง รัสเซียก็ดีมาก ส่งผู้เชี่ยวชาญมาช่วยดู ไข่รุ่นนั้นมีประมาณครึ่งต่อครึ่งที่เป็นตัวผู้ตัวเมีย เราเลี้ยงไปก็แยกเพศ ตัวผู้บางส่วนเราขาย ตอนนั้นซิสเลอร์เขามาซื้อเอาไปทำสเต๊กแต่ขายได้พักเดียวเพราะเราไม่มีมาก เลี้ยงมาปีนี้ปีที่ ๗ เกือบจะถึงกำหนดว่าต้องมีไข่ เราก็เอามาเอกซเรย์ดูว่าพร้อมไข่หรือยัง ปรากฏว่ามีไข่แล้ว เลยเอาตัวสมบูรณ์ไม่ถึง ๑๐ ตัว มาทดลองทำ โดยที่รัสเซียส่ง ดร. มาลีนา มาช่วยสอนเราวิธีทำเป็นผลิตภัณฑ์ Caviar ก็สำเร็จมาจำนวนหนึ่ง นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงลองเสวยก็ทรงติชม พระองค์ท่านมีรับสั่งว่า “เหมือนแล้ว” ที่เหลือส่งไปทดลองขายที่ดุสิตธานี เขาเอาไปเข้าเมนูเขาเหมือนกัน ผลตอบรับก็ดี แต่เราขาย ๑๐๐ กรัม ๕,๐๐๐ บาท ท่านรับสั่งว่าถูกไป เลยเตรียมไว้สำหรับปีหน้า เราต้องปรับปรุงให้ดีขึ้น ปลาอายุมากขึ้นจะให้ไข่ที่มีคุณภาพมากขึ้น ตอนนี้พยายามให้มีทุกรุ่น ตัวตายตัวแทนก็จะได้ต่อเนื่องกันไป พยายามจะทำแบบที่ไม่ต้องฆ่าปลา ปีนี้ยังฆ่าอยู่เพราะทำเป็นครั้งแรก เราศึกษาการพัฒนาเพราะเราใช้รีดแบบแม่ไม่ตาย ไข่มันจะได้ครึ่งเดียว ปีหน้าจะทดลองแบบไม่ต้องฆ่าปลาอีก

ที่ดอยดำยังไม่มีไฟฟ้า ตอนนี้ต้องมาอาศัยโครงการหลวงก็คือดอยอินทนนท์ มีข้อดีคือ รถถึง ถนนหนทางดี เครื่องไม้เครื่องมือครบ อุณหภูมิสูงกว่า ดอยดำหนาวกว่า แต่โชคดีที่ปีนี้หนาวจัด เลยได้ผล

สมเด็จพระเทพฯ รับสั่งว่าให้ทำที่ดอยดำนั้น เรื่องไฟฟ้าให้ทำโรงกำเนิดไฟฟ้าขนาดเล็กขึ้น ค่าใช้จ่ายคงไม่มากเท่าไหร่ พอดีเจอกับเจ้าหน้าที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิต เป็นเด็กที่รับทุนสมเด็จพระนางเจ้าฯ เป็นผู้ช่วยหัวหน้าฝ่ายในการไฟฟ้าฝ่ายผลิต เขาอยากจะมาช่วยเพื่อตอบแทนในการรับทุน เขาก็บอกว่าเป็นไปได้เขาอยากไปดูระบบน้ำที่นั่น ถ้าเราสร้างฝายและทำไฟฟ้าขนาดเล็กสำหรับที่ตรงนั้นน่าจะสำเร็จ ตอนนี้อยู่ในการวางแผนต่อไป ครั้งแรกเราจะใช้โรงกำเนิดไฟฟ้าเล็ก ๆ ผลิตให้สำเร็จ

ดอยดำเป็นที่อยู่อาศัยมากกว่า มีคนน้อย เป็นหน่วยป่าไม้ เขาอยู่ให้เขาดูแล เป็นหน่วยงานของอุทยาน มีชาวบ้านอยู่ไม่กี่หลังคาเรือน เป็นชาวเขาเผ่าม้งและอีก้อ แต่มีความเป็นอยู่ที่ดีมาก รายได้เดือนหนึ่งหลายหมื่น

ระหว่างเสด็จพระราชดำเนินตามหมู่บ้านโดยเฉพาะภาคอีสาน รับสั่งเรื่องอาหารการกินเป็นเรื่องใหญ่ คือ พระองค์ท่านอยากพัฒนาเรื่องสมอง

ถ้าได้อาหารที่เหมาะสม โปรตีนที่พอเพียง จะทำให้สมองเขาดี พระองค์ท่านเริ่มสร้างฟาร์มตัวอย่างในภาคอีสาน เน้นช่วยคนจนเป็นหลัก ไม่มีที่ทำกินท่านจะรับเขามาอยู่ในโครงการฟาร์มตัวอย่าง ฝึกวิธีปลูกพืชต่างๆ ฝึกวิธีเลี้ยงปลา กบ เขียด ไปด้วย ถ้ายังไม่สามารถจะออกไปพึ่งตัวเองได้ ก็อยู่ที่นี่ คือ ใช้แรงงานในการทำไร่ในฟาร์มตัวอย่าง ถ้าเห็นว่าสามารถออกไปเลี้ยงตัวเองได้ โดยได้ความรู้ที่ได้ในการฝึกงานในฟาร์มตัวอย่าง พระองค์ท่านก็ยินดีให้ออก มีผลสำเร็จหลายราย เรื่องประมงก็อยู่ในฟาร์มตัวอย่างตลอดมา โครงการเลี้ยงกบค่อนข้างจะประสบความสำเร็จ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ เสด็จฯ ที่บ้านละเวง จังหวัดปัตตานี เป็นเขตปัตตานีต่อนราธิวาส มีคนมาถวายฎีกาว่า ทะเลของบ้านเขา คือ เป็นชาวบ้านที่ทำประมงขนาดเล็ก ใช้เรือกอและในการหาปลา แต่ปรากฏว่าหลัง ๆ ประมงขนาดใหญ่มารังแกเหลือเกิน เข้ามาหากินใกล้ฝั่งเกิน มีกฎหมายว่า เรือใหญ่เข้ามาได้ใกล้ฝั่งไม่เกิน ๓ กม. เขาจะเซฟไว้ให้สัตว์ป่าวัยอ่อนหากิน ประมงขนาดเล็กก็สามารถทำเขตนี้ได้เพราะว่าเขาไม่ทำร้ายปลา ไม่มีการทำร้ายปลาทั่วไป เหมือนเรืออวนล่า เรืออวนล่าก็ไม่ค่อยฟังแล่นเข้ามา มิเช่นนั้นจะกวาดเอาทรัพยากรไปหมด เพราะฉะนั้นก็หาปลาไม่ได้ รายได้ก็ตกต่ำ ไม่มีจะกิน พระองค์ท่านก็ทรงร้อนพระทัยมาก ไม่รู้จะทำยังไง โทรศัพท์ไปปรึกษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แล้วรับสั่งให้เรียกประชุมผู้รู้ทั้งหลายที่ตามเสด็จมาคิดวิธีแก้ไขกัน คืนนั้น ตี ๒ เรียกประชุม เราก็หาทางกัน ก็กราบบังคมทูลว่า พื้นที่บริเวณนั้นเป็นทรายเรียบ ๆ ความอุดมสมบูรณ์น้อย และเรือประมงใหญ่เข้ามาทำการประมงในบริเวณนั้น กวาดทรัพยากรไปหมด กรมประมงดูแลไม่ได้ใกล้ชิดก็มีปัญหา สิ่งที่แก้ได้ก็คือ สร้างปะการังเทียมกันไม่ให้เรือขนาดใหญ่เข้ามาได้ เป็นที่ที่สัตว์น้ำเขาจะมาหลบภัย ให้สัตว์เล็กมาอยู่ก่อน สัตว์ใหญ่ก็ตามเข้ามา เป็นแหล่งเหมือนโอเอซิส ก็เป็นแหล่งที่สัตว์น้ำเข้ามารวมตัวกัน เป็นที่ทำมาหากินได้ของคนยากคนจนที่ใช้เครื่องมือ

เบ็ด ใช้คันรอก ซึ่งมันก็จะไม่ทำลายคันน้ำ ต้องใช้เวลาพอสมควร อาจจะ ๒-๓ ปีกว่าจะดีอย่างเดิม เพราะพื้นที่บริเวณนั้นไม่มีกองหินอะไร เรียบไปหมด เนื่องจากอยู่ในระหว่างเพาะปะการังเทียม ถ้าทำแบบเราทำทั่วไปต้องตั้งงบประมาณ กว่าจะตั้งบล็อคคอนกรีตต้องใช้เวลากว่าจะสำเร็จ ต้องปีหน้ากว่าจะวางปะการังลงไปได้ ชาวบ้านเขาคงรอไม่ได้ เหมือนตอนนี้ไม่มีจะกิน

พอดีท่านพลากร ตอนนั้นท่านเป็น ศอบต. ภาคใต้ มีเพื่อนเป็น ผอ.การรถไฟ มีตู้รถไฟที่ไม่ใช้แล้วจำนวนเยอะ ก็เอาตู้รถไฟมาทำปะการังเทียมเลยจะได้รวดเร็ว ก็ได้มา ๑๐๐ กว่าตู้ เขามีทางรถไฟไปถึงคลองเตย ให้เราหาเรือขนไป ก็บอกว่าให้เขาล้างตู้รถไฟให้สะอาดหมดคราบน้ำมัน เพราะว่าทรงกังวลว่าจะเกิดความเสียหาย ให้ศึกษาให้ดี ตู้เหล็กเป็นสนิม ก็จริงแต่ว่าสนิมไม่ละลายน้ำ เหล็กมันอยู่ในทะเลอยู่แล้ว ไม่น่าจะก่อความเสียหายอะไร เพียงแค่ล้างคราบน้ำมันให้หมดเท่านั้นเอง ประมาณ ๓-๔ เดือน ก็สามารถขนไปได้ มีคณะกรรมการปะการังเทียมประกอบด้วย กรมประมง กรมเจ้าท่า ทหารเรือ แล้วมีกรรมการเพื่อกำหนดพิกัดว่าจะไปทิ้งที่จุดไหน ต้องผ่านกรรมการชุดนี้ ดูเส้นทางเดินเรือว่ากีดขวางหรือเปล่า เขาก็จะกำหนดออกมาพิกัดตรงนี้ ๆ เราเป็น ๓ กอง ต้องใช้น้ำลึกพอสมควร เพราะว่าตู้ใหญ่ ก็ไปบอกกับชาวบ้านให้รู้ไว้ว่าจุดนี้นะ จุดนี้นะ ให้รู้ไว้จะได้ทำมาหากินได้ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงจัดเลี้ยงเรียกชาวประมงขนาดใหญ่จากปัตตานีและชาวบ้านประมงขนาดเล็ก พระราชทานเลี้ยงที่ทักษิณราชนิเวศและทรงรับสั่งว่า ต่อไปให้สามัคคีกัน เห็นใจคนยากคนจน อย่าเข้ามารบกวนเขา ท่านก็ให้จับมือกัน ก่อนจะเสด็จฯ กลับ รับสั่งมาให้เตรียมงาน จะเปิดโครงการที่ละเวง มีทั้งเรือขนาดใหญ่และขนาดเล็กมารวมกัน ก็บอกไปว่าให้เขานำเรือมา เป็นการประชุมกลางเรือริมหาดทราย ซึ่งผมก็ไม่ได้นึกอะไร ปรากฏว่าวันรุ่งขึ้นพระองค์ท่านให้คนมาเอาเงินให้ผม ๑ ล้านบาท พร้อมกับรับสั่งมาว่า การที่ให้เขามาก็ใช้

ค่าน้ำมันในการเดินเรือ ให้เอาเงินไปแจกเขาเป็นค่าน้ำมัน อย่าให้เขาเดือดร้อน ต้องประชุมผู้ใหญ่บ้าน หาคนที่มา ก็แบ่งเป็น ๒ กลุ่ม กลุ่มเรือใหญ่ กลุ่มเรือเล็ก

ปีต่อมา พระองค์ท่านเสด็จฯ มาทรงเยี่ยมหมู่บ้านละเวง ชาวบ้านมาแบบร้องห่มร้องไห้ มากราบขอบคุณท่าน ปรากฏว่าปีเดียวเขาทำเงินได้เดือนละไม่ต่ำว่า ๑๐,๐๐๐ บาท เป็นเรื่องที่ท่านปลาบปลื้มมาก แก้ปัญหาได้ทันใจ เราก็นึกไม่ถึงคิดว่า ๒-๓ ปี ถึงจะคืนมา เมื่อเราทำปะการังเทียมให้กับสัตว์น้ำบริเวณนั้นใกล้ชายแดนมาเลเซีย ชาวบ้านไม่ค่อยจับปลา ค่อนข้างจะอนุรักษ์ เราก็เลยได้รับอานิสงส์ ปลาก็ขยายเพราะมีแหล่งที่หลบภัย เขามาหาแหล่งใหม่ ดำน้ำดูประเมินผล ปลาใหญ่ ๆ เยอะมาก ชาวมุสลิมไม่ทานปลา มีหนัง กุ้ง ปู ก็ไม่ค่อยทาน พระองค์ท่านก็รู้สึกปลื้มในเรื่องนี้ว่าได้แก้ปัญหาให้เขาได้ทัน

สุดท้ายโครงการที่พระองค์ท่านรับสั่งมา แต่ว่ายังไม่ได้เสด็จฯ เนื่องจากประชวรก่อน คือฟาร์มทะเลตัวอย่างที่เพชรบุรี มีคุณวาสนา เทพหัสดิน ณ อยุธยา มีจิตศรัทธาถวายที่บ้านแหลม จ.เพชรบุรี เป็นที่ริมทะเล เป็นพื้นที่ทำนาเกลือมีเนื้อที่ประมาณ ๘๒ ไร่ พระองค์ท่านก็ทรงลืมว่ามีคนถวาย

มาหลายปีมากแล้ว ชาวบ้านมาทวงว่าที่ถวายทำไมยังไม่โอน นึกขึ้นมาได้ก็เลยไปโอนกัน พระองค์ท่านก็เลยบอกว่าที่ผืนนี้อยู่ริมทะเล จะทำอะไรกันดี เนื่องจากมีปัญหาในเรื่องของสิ่งแวดล้อมทางชายทะเล ถูกทำลายด้วยการเลี้ยงกุ้ง การตัดป่าชายเลน การเลี้ยงกุ้งไม่ค่อยประสบความสำเร็จ เพราะทำไม่ถูกต้อง มีโรคระบาด ทิ้งนากุ้งร้าง ก็ให้มาทำฟาร์มทะเลตัวอย่าง เพื่อเป็นตัวอย่างจริง ๆ กับประชาชน ทำถูกวิธี ทำโดยรักษาสิ่งแวดล้อม จะประสบความสำเร็จยังไง ทำเหมือนสถานที่วิจัยด้วย รับสนองพระราช-เสาวนีย์มา ก็ต้องใช้เงินเยอะเหมือนกันเกี่ยวกับพื้นที่ พอดีเพื่อนผมเป็นอธิบดีกรมบัญชีกลาง และประธานสลากกินแบ่ง ทางสำนักงานสลากกินแบ่งเขาเตรียมเงินไว้ถวาย ๖๐ ล้านบาท ถือเป็นโอกาสดี ไม่ต้องใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ รัฐมนตรีการคลังเข้ามาถวาย คุณกรณ์ จาติกวณิช พระองค์ท่านก็พระราชทานมาให้สำหรับใช้ในโครงการ

เราพยายามออกแบบโครงการนี้บนแนวคิดที่ว่า เป็นฟาร์มซึ่งไม่มีของเสียไปที่จะทิ้งไปสู่สิ่งแวดล้อมเลย ภาษาอังกฤษคือ Zero Waste คือไม่มีของเสียที่จะทิ้งออกไปข้างนอกเลย การออกแบบของฟาร์มนี้ก็จะเป็นบ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ แต่ว่าจะต่างกับฟาร์มทั่วไปคือ เราทำหลายอย่าง เราทำวิจัยด้วย อันนี้ไม่ใช่โมเดลสำหรับคนไปทำข้างนอก แต่ว่าโมเดล Zero Waste เอาไปใช้ได้ ในส่วนการทำ เราทำหลายอย่าง เราทำเหมือนเมนู อยากเลี้ยงอะไร แต่ว่าเวลาเอาไปทำ เอาไปทำอย่างเดียวก็พอ อยากจะเอาส่วนไหนตัดส่วนนั้นไป เราก็เอาไปขยายเป็นที่กว้าง ดูว่าสามารถผลิตได้ประสบความสำเร็จหรือไม่ แต่ต้องเป็น Zero Waste

ฟาร์มมีทั้งเลี้ยงกุ้ง เลี้ยงปลาหลายชนิด แต่สุดท้ายจบที่ไร่น้ำเค็ม โดยในแต่ละขั้นตอน คือ น้ำเราจะเริ่มจากน้ำที่เค็มน้อยไปจนถึงน้ำที่เค็มมาก เพราะว่าลักษณะของพื้นที่เราเป็นนาเกลือ การที่เราเอาน้ำจืดมาผสม เรามีบ่อน้ำบาดาล

เรามีคลองชลประทานอยู่ข้างหลัง ดึงน้ำจืดเอามาผสมให้มันเค็มน้อย แต่เมื่อเวลาผ่านไป เกลือมันก็จะขึ้นมาจากใต้พื้นดิน ทำให้น้ำเค็มจัดขึ้น ๆ จนกระทั่งปลาอยู่ไม่ได้ แล้วจะมีเขตที่ไรน้ำเค็มอยู่ได้เพราะว่าอยู่ในน้ำเค็มจัด ไรน้ำเค็มเขาเรียกว่า artimia เป็นไรน้ำเค็มตัวมันจะยาว ๆ หน่อย เป็นสัตว์ขนาดเล็กเป็นอาหารปลาได้ พอเราเลี้ยงสัตว์น้ำตั้งแต่กุ้ง ซึ่งไม่ต้องการน้ำเค็ม จนกระทั่งมาถึงปลาซึ่งใช้น้ำเค็มเท่าน้ำทะเล ปลาก็มีหลายอย่าง แต่ละบ่อเราจะมีบ่อบำบัดน้ำโดยใช้สาหร่ายกับปลาบางประเภทที่กินแพลงตอน เราเรียกไรแดงน้ำเค็ม เราทำเป็นถุงพลาสติกและก็แช่แข็ง (Freeze) ขายเป็นกิโล มีคนมาซื้อถึงที่ ใช้เป็นอาหารให้กับสัตว์น้ำใบอ่อน แล้วพวกปลาน้ำเค็มอะควอเรียม ความเค็มของน้ำทะเล ๓๐ ส่วนใน ๑,๐๐๐ เรียก PPT

ตัวไรน้ำเค็มสามารถอยู่ได้ถึง 200 PPT ความที่มันเป็นอาหารของสัตว์น้ำเลยต้องหนีไปในที่ที่ปลาไปไม่ได้ บางประเทศเขาขายเป็นสินค้าออกเลย เก็บไข่ขายเป็นกระป๋อง เมื่อก่อนต้องนำเข้ามาจากอิสราเอล จอร์แดน ซึ่งเป็นเขตที่มีน้ำเค็มจัด ขายในกระป๋องซึ่งเราต้องเอามาตีกับน้ำทะเลเพื่อให้มันฟักเป็นตัว พวกไรจะขึ้นมาตั้งแต่ตัวเล็กมาก จนได้ส่องกล้องเอาไว้เป็นอาหารปลาที่พึ่งออกจากไข่จะต้องกินพวกนี้ก่อน เพราะฉะนั้นเป็นสินค้าที่สามารถขายได้ทั่วโลก เราก็นำเข้ามาเลี้ยงในประเทศไทย ขายดีมาก คนสามารถไปเลี้ยงเป็นอาชีพก็ได้

สุดท้ายเลยจากส่วนนี้น้ำก็จะเค็มจัดจนเป็นเกลือ เกลือที่เราผลิตเป็นเกลือที่สามารถเอาไปละลายน้ำแล้วเป็นน้ำทะเลได้เลย ใครจะเลี้ยงปลาอะควอเรียมก็ต้องมาซื้อเกลือกับเรา ตอนนี้เรายังไม่เสร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ จะต้องสร้างร้านค้า ซึ่งตอนนี้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคกำลังจะเข้ามาให้ความช่วยเหลือ คือ เราขอเขามาช่วยเรื่องของการประหยัดไฟ เครื่องใช้ต่าง ๆ

ให้พอเหมาะ เรื่องพลังงานทดแทนเพื่อประหยัดค่าไฟ เขาสนใจ เลยจะมาสร้างร้านให้ด้วย น้ำที่อยู่ในโครงการทั้งหมดระเหยไปในอากาศ เหลือแต่กากนั่นเป็น Zero Waste เราไม่ต้องทิ้งน้ำเลย แต่ในแต่ละช่วงเรามีการบำบัดตลอด เราจะมีบ่อบำบัดอยู่รอบบ่อเลี้ยง ซึ่งน้ำมันจะหมุนเวียนตลอดเวลาก็เลย ไม่มีส่วนที่จะต้องทิ้งออกไปข้างนอกเลย มีเรื่องป่าชายเลนเพื่อป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง เราพยายามทำให้เห็นว่าป่าชายเลนไม่ต้องไปตัด ควรจะเอาไว้ที่ชายฝั่งช่วยรักษาพื้นที่ ตอนนี้มีเรื่องการกัดเซาะชายฝั่งมาก เนื่องจากน้ำทะเลสูงขึ้น ถ้าเราสามารถรักษาป่าชายเลนได้ เราก็สามารถรักษาแผ่นดินได้ แล้วเราก็มาทำฟาร์มหลังป่า ซึ่งเราทำสำเร็จที่คุ้งกระเบน

เกลือที่เราจำหน่ายเอาไปทำน้ำทะเล คนที่เขาอยู่ห่างจากทะเลเลี้ยงปลาในตู้ ก็มาซื้อเกลือจากเราไป แต่เกลือในนาเกลือเหลือเฉพาะเกลือแกง ไม่มีแร่ธาตุ แต่เรามีครบ พวกเพาะกุ้งก็ต้องใช้เกลือแบบนี้เอาไปทำน้ำเลี้ยง ตอนนี้แถว ๆ เขตนาเกลือแถวนั้นก็เอาตัวอย่างเราไปทำเอง บางคนเอาไรน้ำเค็มไปทำเป็นอาชีพ ไรน้ำเค็มขายได้ทั้งไข่ทั้งตัว ไข่เขาก็ไปตีน้ำทะเลให้ฟักเป็นตัว สัตว์น้ำทะเล ปลาเก๋า ปลากะพง กุ้งขาว กุ้งทะเล ลูกพวกนี้เวลาเพาะมาต้องกินไรแดงน้ำเค็ม ประเทศที่ขายเป็นสินค้าหลักคือ สหรัฐฯ อิสราเอล และจอร์แดน

เรื่องโครงการเกี่ยวกับการเกษตรที่ประหยัดน้ำ พวกน้ำหยดมาจากอิสราเอล พระองค์ท่านจะแทรกเรื่องประมงในการช่วยเหลือด้วย การทำปะการังเทียมประสบความสำเร็จคนก็เอาไปขยาย ตอนนี้มีเกือบทุกแห่งทั่วชายฝั่ง

อยากจะเรียนว่าเป็นอีกแง่มุมหนึ่งที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ ทรงมีพระราชหฤทัยในการทำประมงรักษาสิ่งแวดล้อม แล้วก็แก้ไขความยากจนให้กับประชาชนเป็นอย่างมาก ซึ่งโครงการเหล่านี้ไม่ค่อยมีใครพูดถึง ส่วนมากคิดว่าพระองค์ท่านทำแต่โครงการศิลปาชีพ ซึ่งจริง ๆ แล้วในเรื่องของ

สิ่งแวดล้อม เรื่องการทำมาหากิน พระองค์ท่านก็ทรงสนพระทัยลึกซึ้ง พยายามแก้ปัญหาที่เกิดกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเราตลอดเวลา อยากจะนำเสนอเรื่องนี้ให้ทุกท่านเข้าใจว่า พระองค์ท่านทรงพระปรีชาสามารถในหลาย ๆ เรื่อง ทรงมีพระทัยที่ละเอียดอ่อน ทรงมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ซึ่งบางทีเราก็นึกไม่ถึง ก็ถือว่าคนไทยเป็นหนี้ท่านในการพัฒนาหลาย ๆ อย่าง และทรงรอบคอบในเรื่องของสิ่งแวดล้อมในโครงการที่ท่านดำเนินการ ก็อยากจะเผยแพร่ถึงพระปรีชาสามารถในสิ่งเหล่านี้

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผืนดินจึงยังคงสมบูรณ์อยู่ได้มาเนิ่นนาน โครงการพระราชดำริหลายโครงการสะท้อนให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถของพระองค์ท่าน ส่วนที่เหลือเราคงต้องช่วยกันรักษาไว้ให้น้ำคงมีปลา นาคงมีรวงข้าวไสว ทุกที่มีทรัพยากรให้ตักตวง ยิ่งตักมาก ยิ่งเพิ่มจำนวน ให้ลูกหลานได้จารึกไว้ว่า แผ่นดินไทยเรานี้แสนดีนักหนา

ภาพประกอบ : www.pantip.com, www.oknation.net

ว่าด้วย โรคมะเร็ง

บทสัมภาษณ์ **ศ.ดร.พญ.จิรายุ เอื้อวรางกุล**

หลายต่อหลายคนแทบจะทรุดกาย หากตรวจพบโรคมะเร็งหรือพบว่ามีญาติหรือเพื่อนพ้องน้องพี่เป็นมะเร็ง ไม่ว่าจะระยะไหน หรือเป็นที่ใด เพราะดูจะเป็นโรคที่ใช้ทั้งเวลาและค่ารักษามากมาย แต่ทางรอดมียาก แม้หลายคนจะโชคดี มีอายุยืนยาวต่อจากนั้นก็ตาม ไม่ว่าโรคมะเร็งจะมีสาเหตุมาจากอะไร หนทางการรักษาจะยากง่ายเพียงใด วันนี้อยากให้ท่านผู้อ่านมีความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับโรคมะเร็งเพื่อหลีกเลี่ยงความเสี่ยง และสามารถป้องกันโรคมะเร็งได้แต่เนิ่น ๆ ผ่านการสัมภาษณ์ ศ.ดร.พญ.จิรายุ เอื้อวรางกุล แพทย์ประจำโรงพยาบาลจุฬาภรณ์ ผู้ดูแลด้านอายุรกรรมและด้านโลหิตวิทยา เชี่ยวชาญด้านโรคมะเร็งเม็ดเลือดขาว มะเร็งต่อมน้ำเหลือง และโรคที่เกี่ยวกับไขกระดูกล้มเหลว

บรรทัดข้างล่างนี้เป็นคำบอกเล่าของคุณหมอจิรายุฯ เพื่อให้ง่ายต่อการเข้าใจ จึงขอรวบความจากคำให้สัมภาษณ์และแบ่งแยกประเภทโรคมะเร็ง การรักษา สถิติการป่วยและอื่น ๆ

มะเร็งเม็ดเลือดขาว (Leukemia)

มะเร็งเม็ดเลือดขาวเกิดจากไขกระดูก ซึ่งเปรียบเหมือนโรงงานสร้างเม็ดเลือด ทั้งเม็ดเลือดขาว เม็ดเลือดแดง และเกล็ดเลือด โรงงานสร้างเม็ดเลือดอาจทำหน้าที่ผิดปกติ โดยหากเป็นมะเร็งอาจเทียบได้กับการมีผู้ร้ายเข้าไปยึดโรงงาน ทำให้ไม่สามารถสร้างเม็ดเลือดที่ปกติได้ แต่จะสร้างเซลล์มะเร็งแทน เป็นลักษณะของมะเร็งเม็ดเลือด ในขณะเดียวกันก็ไม่สามารถสร้างเม็ดเลือดที่ปกติได้ เม็ดเลือดแดงก็น้อย เกล็ดเลือดก็น้อย เม็ดเลือดขาวปกติก็น้อย ดังนั้น ภูมิคุ้มกันก็ต่ำลง คนไข้จะซีดเพราะเม็ดเลือดแดงน้อย ถ้าเกล็ดเลือดลดลงต่ำเยอะ ๆ จะทำให้เลือดออกตามผิวหนัง ตามอวัยวะต่าง ๆ เป็นอาการของมะเร็งเม็ดเลือดขาวประเภทหนึ่ง

ปกติเม็ดเลือดแดงจะสร้างและอยู่ได้ ๑๒๐ วัน คือ สร้างอยู่ตลอดเวลาในไขกระดูก จะมีลักษณะคล้ายเขา เรียกว่า สเต็มเซลล์ (Stem cell) ซึ่งจะสร้างเม็ดเลือดตลอดเวลา ทดแทนเม็ดเลือดเก่า โดยสร้างทั้งเม็ดเลือดขาว เม็ดเลือดแดง และเกล็ดเลือด

เม็ดเลือดขาวทำหน้าที่ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันของร่างกาย ช่วยกินเชื้อโรค ส่วนเม็ดเลือดแดงช่วยนำ ฮีโมโกลบิน (Hemoglobin) โดยนำออกซิเจนไปสู่ร่างกาย ดังนั้น ถ้าเราขาดเม็ดเลือดแดงหน้าเราก็จะซีด ดูเหนื่อย ขาดออกซิเจน ขาดเม็ดเลือดที่จะหล่อเลี้ยงร่างกาย เม็ดเลือดแดงจะถูกสร้างตลอดเวลาในไขกระดูก ส่วนเกล็ดเลือดก็จะทำหน้าที่คอยอุดไม่ให้มีเลือดออก ถ้าเกล็ดเลือดต่ำก็จะมีเลือดออกตามที่ต่าง ๆ เช่น เยื่อบุในช่องปาก ตามผิวหนังเป็นจุดจ้ำเลือดขึ้นมา ในกรณีที่ไขกระดูกทำหน้าที่ผิดปกติ

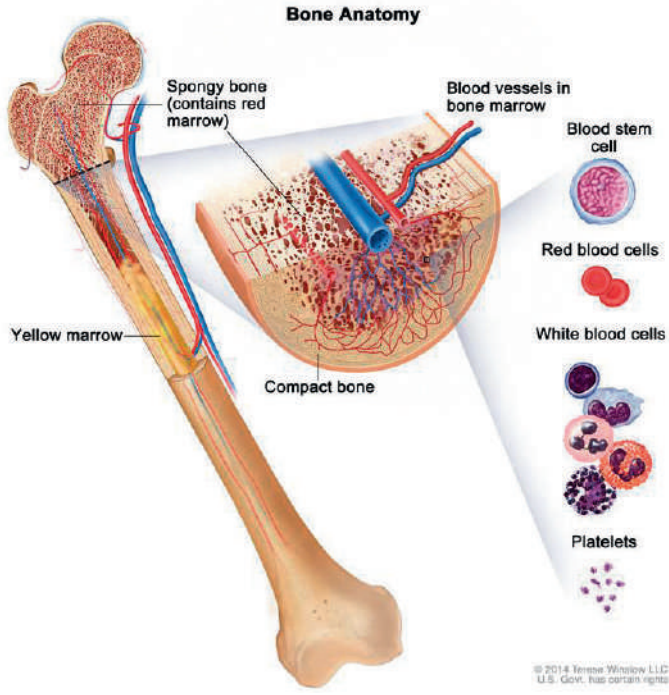

ไขกระดูกทำหน้าที่ผิดปกติจากหลายสาเหตุ เช่น มะเร็ง แต่ไขกระดูกทำงานผิดปกติด้วยวิธีอื่นก็มี กล่าวคือ ไขกระดูกทำงานล้มเหลวจากโรคบางโรค ซึ่งอาจจะไม่ใช่มะเร็ง

มะเร็งต่อมน้ำเหลือง (Lymphoma)

มะเร็งต่อมน้ำเหลืองไม่ได้เกิดขึ้นที่ไขกระดูก แต่เกิดจากต่อมน้ำเหลืองที่มีอยู่ทั่วร่างกาย เช่น บริเวณใต้คาง มะเร็งต่อมน้ำเหลืองเกิดขึ้นจากเนื้อเยื่อของต่อมน้ำเหลืองที่โตขึ้นเรื่อย ๆ กลายเป็นเซลล์มะเร็ง แต่ถ้าเป็นมาก อาจจะลามไปอวัยวะอื่น ๆ

สาเหตุ

ส่วนใหญ่ไม่ทราบสาเหตุที่ชัดเจน มีส่วนน้อยที่ทราบสาเหตุแน่ชัด เช่น ติดเชื้อไวรัสบางประเภทที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับเชื้อมะเร็ง หรือบางชนิดก็มีความสัมพันธ์กับการที่เราได้รับสารเคมีบางอย่างจากสิ่งแวดล้อมหรือสารเคมี เช่น ช่วงที่มีสงครามโลก มีการใช้บอมบ์ผสมสารนิวเคลียร์ คนญี่ปุ่นช่วงนั้นก็จะเป็นมะเร็งเยอะโดยมีผลต่อมาอีกหลาย ๑๐ ปี สาเหตุอาจมาจากเชื้อไวรัส สารเคมี รังสีที่แพร่กระจายออกมา และอีกหลายปัจจัยทางครอบครัว หรือเรื่องอาหารการกิน ส่วนใหญ่เราไม่สามารถบอกได้ว่า คนนี้ที่เดินมาเป็นมะเร็งจากสาเหตุอะไร

ปัจจัยทางครอบครัว อาจเป็นพันธุกรรม สิ่งแวดล้อมที่เราเติบโตมาด้วยกัน ในครอบครัวเดียวกันอาจจะอยู่ในสิ่งแวดล้อมคล้าย ๆ กัน ก็เลยเป็นโรคคล้าย ๆ กัน พันธุกรรมก็มีส่วนก่อให้เกิดโรคมะเร็งบางชนิด เช่น มะเร็งเต้านม แต่ไม่ใช่มะเร็งทุกประเภท

การรักษา

โรงพยาบาลจุฬาภรณ์ รักษามะเร็งหลายชนิด ทั้งมะเร็งที่เป็นก้อน เช่น มะเร็งตับจะมีก้อนที่ตับ มะเร็งปอดก็เป็นก้อนที่ปอด หรือเป็นมะเร็งลำไส้ใหญ่

ก็จะเป็นก้อนในลำไส้ หรือมะเร็งปากมดลูกก็เป็นก้อนที่ปากมดลูก

มะเร็งเม็ดเลือดขาวเราไม่ได้เน้นแต่เราดูแล มะเร็งต่อมน้ำเหลืองเราก็ดูแล แต่อาจจะไม่ได้เน้น ตอนนี้เน้นมะเร็งที่เป็นก้อนที่เป็นตามอวัยวะต่าง ๆ ชัดเจน อันนี้เป็นช่วงแรกของการเปิดโรงพยาบาลเราก็ต้องเน้นในบางส่วนก่อน แล้วเราก็จะค่อยขยาย ๆ ให้ครอบคลุมหมดทุกโรค

คนไทยป่วยด้วยโรคมะเร็งชนิดไหนมากที่สุด

ตามสถิติของประเทศไทย คนไทยส่วนใหญ่ป่วยเป็นโรคมะเร็งตับ สาเหตุไม่ใช่แค่เรื่องแอลกอฮอล์อย่างเดียว อาจจะเกิดจากเชื้อไวรัสตับอักเสบบีที่คนไทยเป็นเยอะ คนไทยรุ่นก่อนที่ไม่ได้รับการฉีดวัคซีน ตอนเด็ก ๆ อาจจะได้รับเชื้อไวรัสตับอักเสบบี แต่ถ้าเป็นรุ่นใหม่ที่เขาได้รับการฉีดวัคซีนจะไม่เป็นไวรัสตับอักเสบบีแล้ว ถ้าไม่เป็นไวรัสตับอักเสบบี โอกาสเสี่ยงที่จะเป็นมะเร็งตับก็จะ

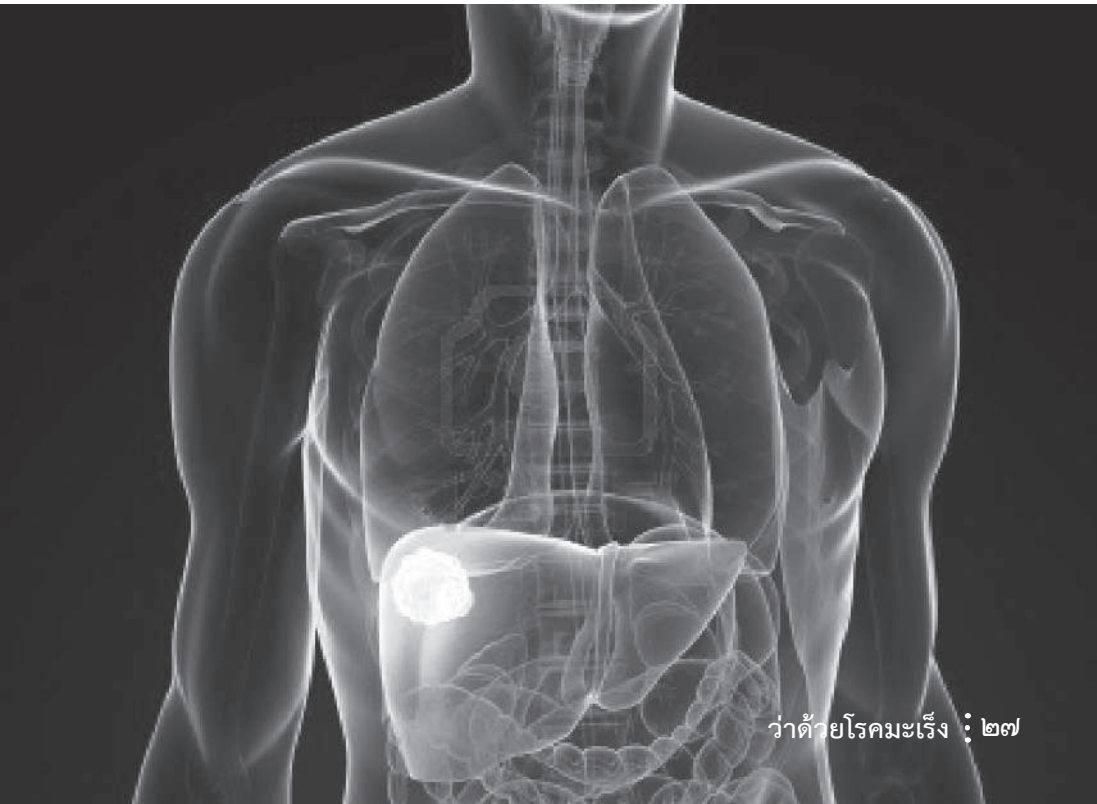

น้อยลง มะเร็งบางชนิดสัมพันธ์ชัดเจนกับเชื้อไวรัส และไวรัสบางชนิดก็ป้องกันได้ อย่างเช่น ไวรัสบี แต่ไวรัสบางชนิดก็ป้องกันไม่ได้ ทำอะไรไม่ได้ก็ต้องรอว่าอาจจะมีโอกาสเกิดอะไรขึ้น นี่ก็เป็นตัวอย่างหนึ่งของเรื่องมะเร็งตับ

มะเร็งตับจริง ๆ ทางเรารักษาได้ยังไม่ค่อยดีเท่าไหร่ ตอนนี้มีการผ่าตัดเอาก้อนออก หรือว่าทำการผ่าตัดเปลี่ยนตับจากญาติพี่น้องพ่อแม่ หรือจากคนบริจาค ก็คือเปลี่ยนตับ แต่โอกาสเกิดขึ้นซ้ำก็ยังมีอยู่ ส่วนมากที่ไม่หายขาดคือคนไข้มารับการรักษาตอนที่ก้อนมะเร็งมีขนาดใหญ่มากแล้ว ก็จะมีโอกาสที่จะแพร่กระจาย แต่ถ้าเราดูแลอย่างดี มีระบบสุขภาพที่ดีมาตั้งแต่แรก ก้อนเล็ก ๆ ๑ เซนติเมตร โดยผ่าตั้งแต่ระดับแรก ๆ ก็มีโอกาสที่จะหายขาดกว่า

มะเร็งตับเราใช้วิธีตรวจหาโดยการอัลตร้าซาวด์ เหมือนการเอกซเรย์อย่างหนึ่ง ใช้การส่งเสียงเข้าไปและเกิดภาพขึ้น เรามีการศึกษาวิจัยอยู่กับประชากรในต่างจังหวัดที่เราออกไปช่วยอยู่ เช่น จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดน่าน เป็นผลสืบเนื่องมาจากการเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมประชาชนที่อำเภอบ้านหลวง

จังหวัดน่าน ของสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี องค์ประธานสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ และองค์ประธานโรงพยาบาลจุฬาภรณ์ พระองค์ท่านได้รับทราบจากนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดว่า ที่ อ.บ้านหลวง มีคนในหมู่บ้านหลายหมู่บ้านเป็นมะเร็งตับ จึงให้ทีมโรงพยาบาลจุฬาภรณ์ ลงไปสำรวจ และเราค้นพบว่ามีคนไข้เยอะทีเดียว เราสำรวจพบว่ามีคน เป็นมะเร็งตับและท่อน้ำดีเยอะ สาเหตุส่วนหนึ่งก็คือ พันธุกรรม ส่วนหนึ่ง เกี่ยวข้องกับอาหารการกิน อาจจะเป็นโรคพยาธิใบไม้ในตับ ที่จังหวัดร้อยเอ็ด พบพยาธิใบไม้ในตับเยอะ นอกจากนี้ยังมีรายงานเกี่ยวกับไขมันฟอกตับ (Fatty viler) ซึ่งอาจมีความเสี่ยงต่อพวกตับแข็งทั้งหลาย ซึ่งมีสาเหตุจากการ กินเหล้า แต่คงไม่ใช่ปัจจัยเดียว น่าจะมีหลายปัจจัยที่ทำให้เกิดมะเร็งตับ

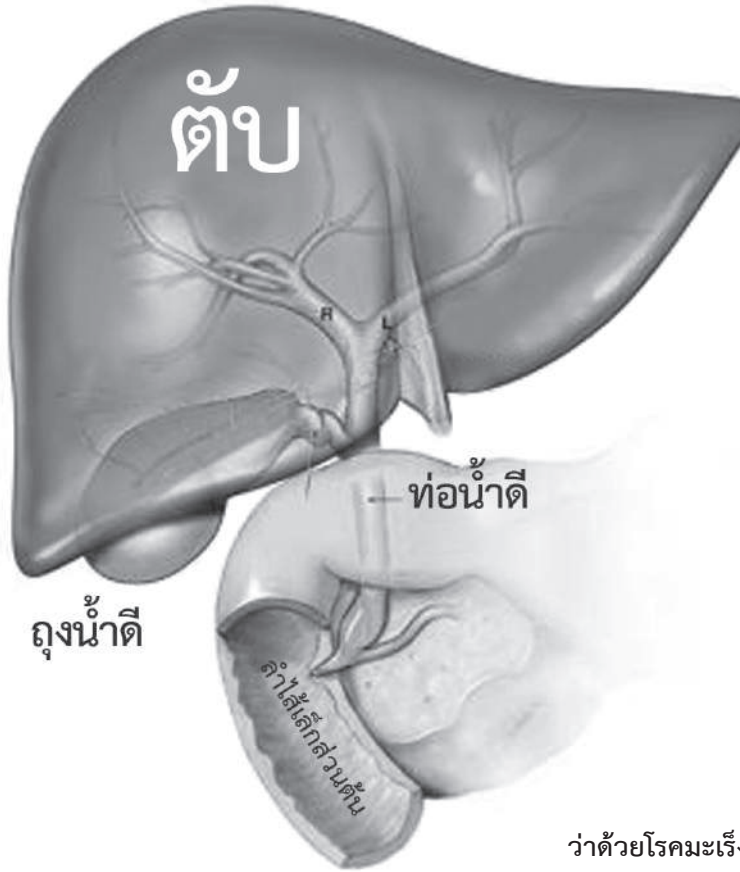

จังหวัดร้อยเอ็ด พระองค์ท่านเสด็จฯ ไป จึงมีศูนย์ความร่วมมือระหว่างโรงพยาบาลจุฬาภรณ์กับโรงพยาบาลร้อยเอ็ด ที่ทำเรื่องของมะเร็งตับและมะเร็งท่อน้ำดีให้กับคนอีสาน ตอนนั้นเราก็ได้ไปสำรวจหมู่บ้านที่ อ.พนมไพร จ.ร้อยเอ็ด ก็พบว่ามีคนไข้เป็นทั้งมะเร็งตับและมะเร็งท่อน้ำดีเยอะเหมือนกัน

มะเร็งท่อน้ำดีเป็นปัญหาสำคัญของคนอีสาน เป็นเพราะการทานอาหารพวกปลาส้ม ทำให้ได้รับพยาธิเข้าไปปนเปื้อนในเนื้อปลา กระทรวงสาธารณสุขพยายามทำให้ประชาชนหัดรับประทานอาหารที่สุก แต่ว่าอาจไม่เห็นผลทันที เพราะว่าได้พยาธิเข้าไปตั้งแต่เด็ก ๆ ก็คงแอบอยู่ในร่างกายและทำให้เกิดการอักเสบเรื้อรังมานานแล้ว พอเป็นมะเร็งก็รักษาไม่ทัน ส่วนมะเร็งเต้านมมีลักษณะไปที่กระดูกอยู่แล้ว คืออาจจะไม่ได้เกี่ยวกับการรับประทานอาหารของคนไข้

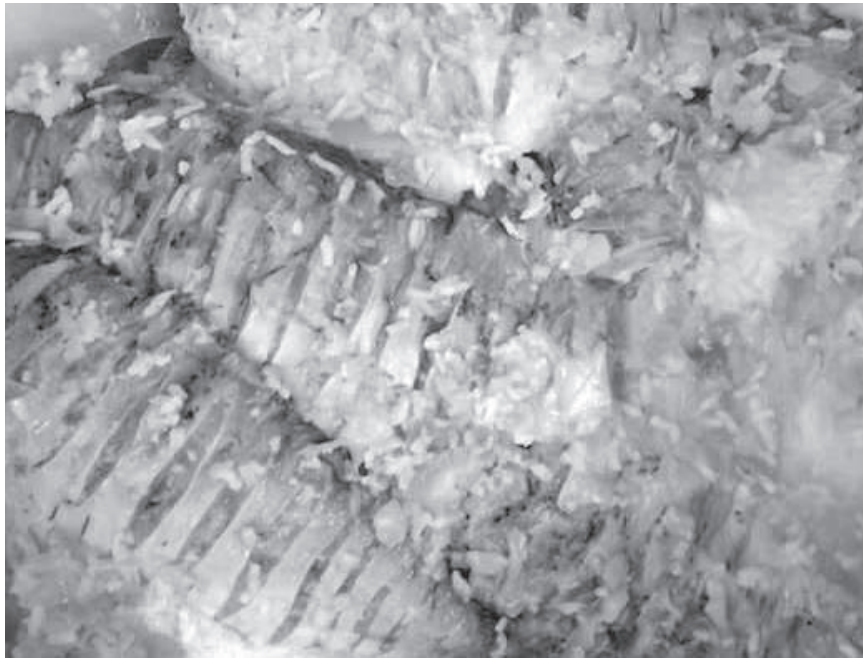

ผู้ป่วยในประเทศไทย ผู้ชาย อันดับ ๑. มะเร็งตับและท่อน้ำดี ๒. มะเร็งปอด ๓. มะเร็งลำไส้ใหญ่ ส่วนผู้หญิง อันดับ ๑. มะเร็งเต้านม ๒. มะเร็งปากมดลูก ๓. มะเร็งตับ สรุปได้ว่า มะเร็งตับเป็นทั้ง ๒ เพศ ตัวเลขอาจบอกไม่ได้ตอนนี้ ที่สำคัญ คนไทยส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นเยอะอย่างเดียว แต่เป็นเยอะและตายเยอะ ที่เมืองนอกอาจเป็นเยอะแต่ว่ามาเร็ว มาเร็วเขาก็รักษาได้ง่ายขึ้น แต่เรามาช้า ไม่ค่อยตรวจสุขภาพ หรือคนที่อยู่ห่างไกลมีแค่อนามัย และเขาก็ไม่มีเทคโนโลยีที่จะตรวจอะไรได้มากมาย อัลตร้าซาวด์ยังไม่มีเลย อย่างมากก็ตรวจซักประวัติธรรมดา แถมบางชุมชนก็ไม่มีหมอ มีแต่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขก็จะมีความรู้จำกัดในด้านคัดกรองมะเร็ง แต่คงได้ในระดับหนึ่ง แต่จะหวังให้เขาทำทุกอย่างก็คงยาก เพราะไม่มีเทคโนโลยี ไม่มีแพทย์

ที่ทราบเรื่องเหล่านี้เพราะได้ตามเสด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กับหน่วยแพทย์อาสา พอ.สว. พระองค์ท่านทรงเป็นประธานกิตติมศักดิ์ของหน่วยแพทย์และเสด็จฯ โดยเฮลิคอปเตอร์ไปทั่วประเทศ ๕๕ จังหวัด ๓ รอบ คือ ๕๕ x ๓ และกำลังจะเสด็จฯ รอบที่ ๔ จึงได้เห็นว่าชาวบ้านที่อยู่ตามหมู่บ้านเล็ก ๆ ที่เราต้องขึ้นฮ. เข้าไป เขาลำบากมาก เดินทางไปไหนก็ลำบาก เข้าไม่ถึงบริการทางการแพทย์

พอพระองค์ท่านเสด็จฯ ไป เราได้พบคนไข้ที่มีเนื้องอกก้อนใหญ่ ๆ มาขอความเมตตา ก็จะทรงรับเป็นคนไข้ในพระราชานุเคราะห์ บางคนมาก้อนใหญ่ ก็ถามว่าทำไมปล่อยให้ก้อนใหญ่ เขาก็บอกว่าเขาเข้าไม่ถึง เดินทางลำบาก ถ้าเขามาแล้วใครจะดูแลครอบครัวเขาที่เหลือ ก็ลำบากและน่าสงสารมาก ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศไทยเป็นแบบนั้น คนกรุงเทพฯ โชคดีและสบายมากมีโรงพยาบาลเยอะแยะ อยากไปตรวจอะไร เอ็กซเรย์อะไรก็เดินเข้าไปเลย แต่ต่างจังหวัดเขาไม่ไหวเดินทางลำบาก

โรงพยาบาลจุฬาภรณ์พยายามมองไปถึงชุมชนที่ห่างไกล ทั้งที่ที่พระองค์ท่านเคยเสด็จฯ ไป อย่างเช่นที่ จ.น่าน และ จ.ร้อยเอ็ด เราก็จะติดตาม

ไปช่วยเหลือประชาชนกลุ่มนั้น ตอนนี้เราเริ่มที่ ๒ จังหวัดนี้ ตามกำลังที่เรามี หมอแค่ ๔๐ คน พยาบาล ๒๐๐ คน ก็พยายามทำทั้งของกรุงเทพฯ และในที่ที่พระองค์ท่านเสด็จฯ ไป

วิธีการรักษาโรคมะเร็ง

การผ่าตัด (Surgery)

มะเร็งก็มีทั้งกลุ่มที่รักษาหายและรักษาไม่หาย ในกลุ่มที่รักษาหายก็คือ มาเร็วและไม่ค่อยแพร่กระจาย ตัดออกก็หาย แต่ถึงแม้ว่าก้อนจะเล็กมาเร็ว แต่บางทีก็แพร่กระจายไปหมดแล้ว มองไม่เห็นด้วยตา หรือบางคนเป็นชนิดที่เมื่อมาถึงก็ก้อนใหญ่เลย ไม่ได้ใช้เวลานานในการแบ่งตัว แบบนั้นก็ลำบาก แต่ก็แล้วแต่ชนิด มะเร็งที่หายก็คือหาย ที่ไม่หายก็ต้องรอในส่วนการพัฒนาเทคโนโลยี พัฒนายาตัวใหม่ เพราะฉะนั้นจะบอกว่ามะเร็งไม่หายก็ไม่ใช่ ที่หายก็หาย อย่างผ่าตัดแล้วหายก็คือหายเลย นานมาหาหมอเพื่อดูว่ามันไม่กลับมา แต่บางชนิดก็คือผ่าอย่างเดียวไม่ได้

การรักษาด้วยเคมีบำบัด (Chemotherapy)

ต้องให้เคมีบำบัด ซึ่งก็มีส่วนหนึ่งที่เคมีบำบัด (การทำคีโม - Chemotherapy) แล้วหาย นาน ๆ ทีมาเจอหมอทีก็ไม่เป็นไร บางคนให้เคมีบำบัดแล้วก็ไม่หาย เพราะอาจจะเป็นชนิดของมะเร็งเองที่ไม่หาย ถึงให้อย่างดีที่สุดมันทำให้เล็กลงแต่มันไม่หาย เรื่องสมุนไพรที่บอกว่ารักษาหายส่วนใหญ่ก็มีเรื่องจริงบ้าง ไม่จริงบ้าง ต้องมีการพิสูจน์ มีการศึกษาที่ชัดเจน

การรักษาโดยรังสี การฉายแสง (Radiotherapy)

การรักษาโดยรังสี การฉายแสง (Radiotherapy) ก็คือการรักษามะเร็งเหมือนกัน โดยการฉายเข้าไป เรามองไม่เห็นอยู่แล้วเพราะว่าเป็นรังสี

พอเข้าไปมันก็จะไปฆ่าเซลล์มะเร็งในร่างกายตรงตำแหน่งที่ฉายเข้าไป ตอนฉายจะไม่เจ็บปวด หลังจากนั้นเซลล์มะเร็งก็จะตายไป ก้อนจะค่อย ๆ เล็กลง

ก็ขึ้นอยู่กับว่า การรักษาสามวิธีนี้ เราจะเอามารวมกันไหม ขึ้นอยู่กับชนิดของมะเร็ง การรักษามีหลายแบบ ต้องแล้วแต่การศึกษา ต้องดูข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ว่าโรคนี้ต้องใช้วิธีอะไร ไม่ใช่ตามใจแพทย์ ต้องมาดูว่าโรคนี้เขามีข้อมูลแล้วนะว่าต้องผ่าตัดกับฉายแสง หรือโรคนี้เขาต้องผ่าตัดกับคีโม หรืออีกโรคหนึ่งต้องเป็นคีโมกับฉายแสง

(โปรดอ่านต่อฉบับหน้า)

๑๐๐ ปี

ปูชนียบุคคล

ดร.ถนัด คอมันตร์

คำกล่าวรำลึกของ ฯพณฯ อานันท์ ปันยารชุน อดีตนายกรัฐมนตรี ถึงความประทับใจและประสบการณ์ ในการร่วมงานกับ ดร. ถนัด คอมันตร์ ในงานฉลอง ๑๐๐ ปี พันเอก (พิเศษ) ถนัด คอมันตร์ ในโอกาสการจัดงานวันสราญรมย์ ประจำปี ๒๕๕๗ ณ ห้องนราธิป กระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๗

ผมไม่ได้มาเยี่ยมกระทรวงการต่างประเทศมาเป็นเวลา ๒ ปีกว่าแล้ว พอมาในวันนี้ก็รู้สึกได้กลับมาสู่บ้านเก่าจริง ๆ เพราะว่าบรรดาท่านผู้มีเกียรติทั้งหลายที่มานั่งอยู่ ณ ที่นี้ มีจำนวนมากที่เป็นข้าราชการบำนาญ เป็นรุ่นที่ผมรู้จักค่อนข้างจะดี กับบรรดาข้าราชการรุ่นใหม่ ๆ ผมมองหน้าท่านทั้งหลายแล้ว หลายคนก็เคยเป็นนายผมมาก่อน ท่านทูตแผนท่านเคยเป็นนายผมสมัยอยู่กองพิเศษ ท่านแผนท่านดูแลเรื่องคนที่มาเข้าใหม่ให้เขียนภาษาไทยให้ถูกต้องและให้สวยงาม ท่านทูตโอวาททท่านเป็นนายผมสมัยผมอยู่กองซีโต้ (SEATO) ท่านทูตสมปองก็เป็นเพื่อนกัน และอีกหลายท่าน ไม่ว่าจะเป็นทูตอาสา ทูตสากล ทูตวิทยา อีกมากมายผมเอ่ยชื่อไม่หมด รวมทั้งท่านปลัดกระทรวงฯ

สีหศักดิ์ฯ ซึ่งผมเป็นเพื่อนรุ่นพ่อท่านมากกว่า ก็เห็นคุณสีหศักดิ์ฯ ตั้งแต่ยังเด็ก ๆ อยู่ แต่ทุกท่านที่มาในวันนี้ ผมคิดว่าไม่ได้มาเพราะคิดถึงกระทรวงการต่างประเทศเพียงอย่างเดียว แต่คงมาเพราะต้องการที่จะมาแสดงความเคารพต่อปูชนียบุคคลของกระทรวงการต่างประเทศคนหนึ่ง ซึ่งเจริญอายุครบ ๑๐๐ ปี เสียดายที่ท่านมาร่วมงานในวันนี้ไม่ได้ แต่เราขอตั้งจิตอธิษฐานขอให้ท่านพ้นจากโรคภัยไข้เจ็บ

ผมเป็นคนโชคดีที่ครั้งหนึ่งในชีวิตนั้น จะโดยอุบัติเหตุหรือโดยบังเอิญก็แล้วแต่ ได้มาทำงานให้ท่านรัฐมนตรีถนัด ผมเข้ามาอยู่กระทรวงฯ ได้ประมาณ ๓ ปี งานส่วนใหญ่ใน ๒ ปีแรกก็ต้องมาหัดพิมพ์ดีด ซึ่งก็ไม่เคยเรียนสำเร็จ หัดเขียนภาษาไทยก็ได้พอประมาณ สำคัญที่สุดคือหัดเขียนภาษาอังกฤษใหม่ ซึ่งตอนนั้นคุณแดง คุณะดิลก ท่านเป็นหัวหน้ากอง ซึ่งท่านเขียนได้สวยงดงามมาก พอ ๆ กับหม่อมเจ้าวงศานุวัตรฯ หลังจากนั้นมาทำงานอยู่ที่กองซีโต้ ตอนผมเข้ามานั้น กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ แล้วก็เกิดมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในเมืองไทย

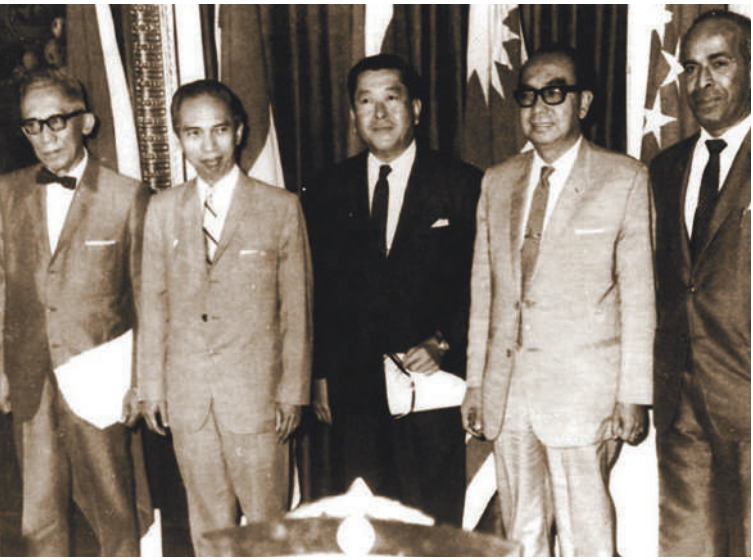

จอมพลสฤษดิ์ฯ ท่านไปเป็นนายกรัฐมนตรี ก่อนที่จอมพลสฤษดิ์ฯ จะไปเป็นนายกฯ ท่านไปพักรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลวอลเตอร์รีด ที่วอชิงตัน ซึ่งคุณถนัดเป็นทูตอยู่ที่นั่น จอมพลสฤษดิ์ฯ ไม่เคยรู้จักคุณถนัดมาก่อน ตอนนั้นผมว่าท่านรัฐมนตรีถนัด ท่านอายุ ๔๐ ต้น ๆ เท่านั้น แล้วก็จอมพลสฤษดิ์ฯ ท่านก็เป็นทหาร อย่างไรก็ตามท่านเป็นคนชอบอ่านหนังสือแล้วก็ชอบที่จะคุยกับคน

จากการที่ได้พบกับคุณถนัด ซึ่งเป็นทูตไทยที่วอชิงตัน ท่านก็ได้เชิญคุณถนัดมาร่วมรัฐบาล ในฐานะรัฐมนตรีต่างประเทศ คุณถนัดมีความรู้ทางวิชาการ ต้องเรียกว่าดีมาก จบปริญญาเอกที่มหาวิทยาลัยในฝรั่งเศส มหาวิทยาลัยปารีส พูดภาษาฝรั่งเศส เขียนภาษาฝรั่งเศสได้เหมือนคนฝรั่งเศส และท่านก็มีโอกาสได้ศึกษาภาษาอังกฤษ เพราะท่านไปอยู่สถานทูตที่นิวเดลี สถานทูตที่ญี่ปุ่น คณะผู้แทนถาวรไทยที่สหประชาชาติ แล้วตอนท่านมาอยู่ที่วอชิงตันนั้น ภาษาอังกฤษของท่านก็ไม่ได้แพ้ภาษาฝรั่งเศส และอาจจะแข็งกว่านักเรียนอังกฤษหลายคน โดยเฉพาะผม เพราะท่านรู้จักภาษาละตินอย่างดี

อยู่มาบ่ายวันหนึ่ง ขณะที่ผมนั่งทำงานอยู่ ก็มีคนมาเรียก บอกว่า รัฐมนตรีต่างประเทศถนัดเชิญไปพบ ซึ่งผมไม่รู้จักท่านเลย และท่านก็ไม่รู้จักผม แต่อาจเป็นไปได้ว่าท่านรู้จักครอบครัว จะเป็นคุณพ่อ คุณแม่ผม หรือพี่ชายผม หรือใครก็แล้วแต่ พอเข้าไปถึงท่านก็บอกว่า ท่านอยากให้ผมมาทำงานที่สำนักเลขาฯ ผมก็อึกอักเพราะว่าไม่ได้คาดหมายมาก่อน แล้วคิดว่าตัวเองยังเด็กอยู่ ผมก็เรียนท่านว่า ขอไปคิดสัก ๒-๓ วัน ขอไปปรึกษาผู้ใหญ่ก่อน ท่านก็ไม่พูดอะไรมาก ผมก็เตรียมตัวจะลาท่าน ก่อนจะออกมาผมก็เรียนถามท่าน **“แล้วใครจะไปเป็นเลขาฯ ครับ”** คุณถนัด ท่านก็บอก **“คุณน่ะเป็นเลขาฯ”** ผมยังนึกว่าท่านชวนผมเป็นผู้ช่วยเลขาฯ อันนี้บอกให้รู้ถึงคุณลักษณะของท่านรัฐมนตรีถนัด ที่คิดไว ทำไว แล้วก็ไม่พูดเยิ่นเย้อพูดที่ประเด็น ท่านจะไม่ค่อยพูดอะไร ที่ภาษาอังกฤษเขาเรียกว่า small talk แต่ท่านไม่ใช่เป็นคนซีเรียส ท่านมีอารมณ์ขัน ท่านมีคุณลักษณะส่วนตัวหลายอย่างที่ทำให้คนรัก คนนับถือ และหลายครั้งหลายคราว ทำให้คนกลัวด้วย อาจจะกลัวเพราะว่าวิชาความรู้ของท่าน อาจจะกลัวเพราะว่าท่านสูงส่งทางวิชาการ ทางภาคปฏิบัติ และในความสำเร็จต่าง ๆ ในชีวิต สมัยที่ท่านอยู่ที่นิวยอร์ก เป็นผู้แทนถาวรฯ ทำชื่อเสียงให้เมืองไทยมาก เป็นประธานคณะกรรมาธิการ สุดท้ายก่อนออกไปเป็นรัฐมนตรี ท่านก็ได้รับเลือกตั้งไปเป็นสมาชิกของ International Law Commission เป็นอยู่ ๒ วาระ

ตั้งแต่วันแรกที่ผมเข้าไปทำงานกับท่าน ก็รู้สึกมีความสบายใจ เพราะท่านไม่มีพิธีรีตรอง ท่านไม่แสดงอำนาจ ท่านไม่แสดงความเป็นใหญ่ วันเกิดท่านผมไม่เคยไปอวยพร แสดงความยินดี วันปีใหม่ผมก็ไม่เคยไปหาท่านที่บ้าน แต่ท่านให้ความเอ็นดูกับผม และให้ความเมตตากรุณาทุกอย่าง เพราะท่านรัฐมนตรีถนัด ทุกอย่างท่านมองถึงงานอย่างเดียวว่าทำงานให้ท่านได้หรือไม่ได้ สิ่งที่ท่านถือมากที่สุดคือว่า ไม่ทำงานให้ท่านหรือทำงานไม่สำเร็จ คุณจะนอนข้ามคืน หรือจะอดนอนทั้งคืน คุณถนัด

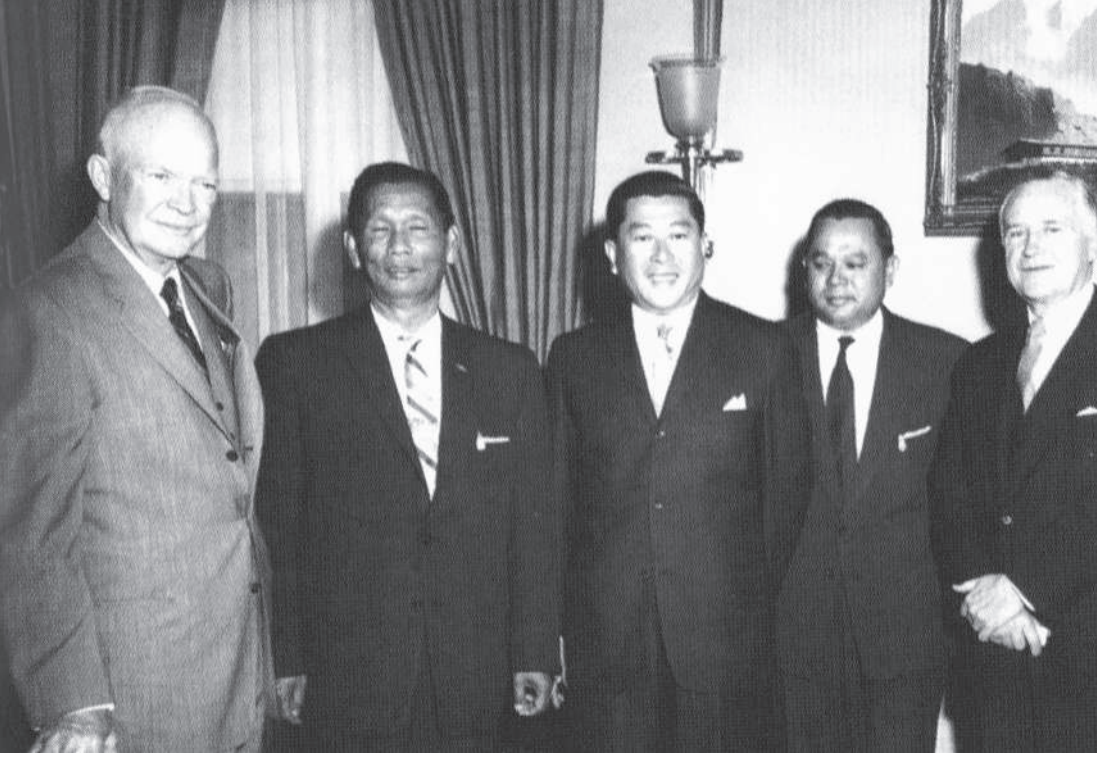

จะไม่รู้สึกอะไร เพราะถือว่าเป็นหน้าที่ และเมื่อทำไปแล้วก็อย่าไปคิดว่าต้องได้รับผลตอบแทน หรือคาดหวังว่าจะได้รับอะไรต่าง ๆ อันนี้เป็นความทรงจำของผมในเรื่องกึ่งส่วนตัว กึ่งราชการ วิดีทัศน์ที่เพิ่งฉายไปเมื่อสักครู่นี้ก็ได้แสดงผลงานของท่าน แน่ละ ทุกครั้งที่ใครพูดถึงอาเซียน ก็ต้องระลึกถึงว่าท่านคือบิดาของอาเซียน ก่อนตั้งอาเซียนท่านก็ตั้ง “อาสา” Association of South East Asia – ASA ซึ่งมี ๓ ประเทศ คือ ไทย ฟิลิปปินส์และมาเลเซีย วิดีทัศน์พูดถึงเรื่องแถลงการณ์ ถนัด – รัสก์ (Thanat-Rusk Communiqué) ว่าเกิดขึ้นในสมัยที่ผมเป็นเลขาฯ อยู่ เดินทางกับท่านไปที่วอชิงตัน ๒ คนเท่านั้น คนที่เขาใหญ่จริง ๆ และคนที่เขามีความเชื่อมั่นในตัว ในความดีแล้วไปไหนก็ไม่ต้องมีคนติดตามมากมาย ไม่ต้องแห่กันไป หลายครั้งที่ผมเป็นเลขาฯ และเลขาฯ ที่ตามมา ไม่ว่าจะเป็นคุณสมปอง หรือหม่อมหลวงพีระพงศ์ฯ คงทราบดีว่าสิ่งที่คุณถนัดไม่ชอบมากที่สุดก็คือพิธีรีตอง หรือที่ภาษาไทยเราเรียกว่าเอะอะอะไรก็พิธีการทูต ...

แต่มีอยู่ ๒ เรื่องที่ผมคิดว่า ผมอยากจะนำมาพูดในการสดุดีท่าน เมื่อพูดถึงอาเซียน พูดถึงแถลงการณ์ ถนัด – รัสก์ (Thanat-Rusk Communiqué) แล้ว มีอยู่อีกเรื่องหนึ่งที่ผมเข้าใจว่าหลายคนคงไม่ได้ยินมาก่อน ตอนนั้นผมยังทำหน้าที่เลขาฯ อยู่ มีคดีเขาพระวิหาร ท่านทูตสมปองอยู่ในกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย คุณสมปองกับคุณจาพิกรณ์ เป็นตัวแทนของกระทรวงฯ ไปร่วมในคณะของ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมชกับพันเอกจินดา ณ สงขลา และใครอีกผมจำไม่ได้ เมื่อเราแพ้ เมื่อศาลโลกตัดสินให้เราคืนปราสาทพระวิหารให้กับเขมร โดยหลักการของ **“estoppel”** หรือ **“กฎหมายปิดปาก”** (หมายความถึงการกระทำหรือการยอมรับไม่ว่าจะโดยแจ้งชัดหรือปริยายเกี่ยวกับเรื่องใด ย่อมเป็นการปิดปาก ถือว่าผูกพันฝ่ายที่กระทำนั้น โดยมิอาจโต้แย้งได้) แน่นอน คนไทยที่เลือดร้อนหรือที่ไม่ได้ข้อเท็จจริงอันสมบูรณ์ ก็จะมีความโกรธแค้น ไม่อยากที่จะให้ประเทศไทยสูญเสียปราสาทพระวิหารไป ท่านจอมพลสฤษดิ์ฯ ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีเป็นคนรักชาติ และคืนนั้น ตอนที่ผมเป็นเลขาฯ อยู่ ก็ได้ยินมาว่าหลังสองยามไปแล้ว ท่านจอมพลสฤษดิ์ฯ จะสั่งทหารบุกเขมร และไม่ยอมรับคำตัดสินของศาลโลก ปรากฏว่า ท่านรัฐมนตรีถนัด คอมันตร์ กับคุณพจน์ สารสิน ซึ่งผมจำไม่ได้แน่ว่า ขณะนั้นเป็นเลขาธิการซีโต้หรืออยู่ในตำแหน่งใด ไปหาจอมพลสฤษดิ์ฯ ก่อนสองยามคืนนั้น แล้วไปอธิบายถึงเหตุของการตัดสินคำพิพากษา และผลลัพธ์ที่ตามมาว่าไทยจะต้องปฏิบัติอย่างไรบ้าง แต่จริง ๆ แล้วเพื่อจะไปคัดค้านท่านจอมพลสฤษดิ์ฯ ว่า การที่ไม่ยอมรับและจะส่งทหารบุกเข้าไปในเขมรนั้น เป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำอย่างยิ่ง เพราะในฐานะที่เราเป็นสมาชิกสหประชาชาติ และตามกฎบัตรก็เขียนไว้ชัดเกี่ยวกับคำพิพากษาว่าคำตัดสินของศาลระหว่างประเทศนั้นเป็นอันที่สิ้นสุด และรัฐสมาชิกต้องยอมรับและเคารพในคำตัดสิน แต่การที่จะโน้มน้าวให้จอมพลสฤษดิ์ฯ มีความคิดที่ต้องยอมรับ คงต้องใช้เวลามาก แต่ผมทราบมาว่า สิ่งที่ท่านรัฐมนตรีถนัดเสนอตอนนั้น คือ จะให้ออกแถลงการณ์ควบคู่กันไปว่ายอมรับ

แต่ในแถลงการณ์นั้นจะเขียนในทำนองว่า (อันนี้ท่านทูตสมปองอาจจะรู้ดีกว่าผม) ถ้าเผื่อมีข้อมูลใหม่หรือเหตุการณ์ใหม่ขึ้นมา และจะสามารถนำไปใช้เป็นหลักฐานในอนาคตได้ ทางรัฐบาลไทยก็จะสงวนไว้ซึ่งสิทธิในอันที่นำเรื่องนี้กลับเข้ามาในศาลโลกใหม่ อันนี้ก็ทำให้เป็นปัญหาในระยะ ๓-๔ ปีที่ผ่านมาว่า การสงวนสิทธิอันนี้ไว้ ทำไมเราไม่ทำอะไรใน ๕๐ ปีที่ผ่านมา และยังทำได้ต่อไปหรือไม่ แต่เท่าที่ผมเข้าใจ แถลงการณ์ฉบับนั้นเป็นการกู้หน้ามากกว่า เพื่อจะให้ฝ่ายทหารโดยเฉพาะท่านจอมพลสฤษดิ์ฯ เข้าใจว่าถึงแม้ว่าจะยอมรับตอนนี้ แต่ก็ยังมีโอกาส ยังมีลู่ทางในอนาคต ที่จะต่อสู้ให้เรื่องนี้กลับคืนมาเป็นของไทยได้ อย่างไรก็ตาม ตามความเป็นจริงแล้วคงยาก แต่อันนี้ก็เป็นวิธีการใช้ภาษาทางการทูตกับวิถีทางทางการทูตที่จะป้องกันไม่ให้มีสงคราม มีการรบราฆ่าฟันระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน ๒ ประเทศ ผมว่า ทั้งคุณพจน์ สารสิน และคุณถนัด ได้ทำคุณประโยชน์ให้กับประเทศไทยอยู่นานัปการ และเป็นสิ่งหนึ่งที่คงจะต้องจารึกอยู่ในประวัติศาสตร์การทูตของเมืองไทย

และสุดท้ายที่ผมอยากจะเรียนท่านผู้ฟังทั้งหลายก็คือว่า ในฐานะที่ผมใกล้ชิดกับท่าน รัฐมนตรีถนัดมา โดยเป็นเลขาฯ อยู่ ๖ ปี และผมไปประจำอยู่นิวยอร์ก ถึงแม้จะอยู่นิวยอร์กแต่ท่านก็เป็นนายผม ผมอยู่นิวยอร์กมา ๑๒ ปี ก็ได้เห็นเลยว่า พื้นฐานของท่านในสหประชาชาตินั้นเป็นพื้นฐานที่แน่นมาก ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการเขียนหนังสือ การใช้สำนวนโวหาร การเข้าใจความหมายของการเมืองระหว่างประเทศอย่างลึกซึ้ง รวมทั้งการวิเคราะห์ถึงความเป็นจริงของแต่ละคำถาม แต่ละคำพูด และของแต่ละถ้อยแถลง ท่านเป็นคนเท้าติดดิน วันหนึ่งผมจำได้ ท่านบอกผมว่า ***"คุณนันท์ฯ ไปอยู่สหประชาชาตินี่ดี เป็น training ground ที่ดี"*** ซึ่งผมก็เห็นว่าจริงเลย เพราะผมได้มีโอกาสเรียนรู้อะไรหลายอย่าง ซึ่งถ้าเผื่อเป็นข้าราชการอยู่กระทรวงฯ ไม่เคยไปสัมผัสในเวทีระหว่างประเทศ เช่น สหประชาชาติ ซึ่งปัจจุบันนี้มีหลายแห่ง ไม่ว่าจะเป็นที่เจนีวา ที่เวียนนา แม้แต่ที่เมืองไทย แต่เมื่อ ๔๐-๕๐ ปีที่แล้วนั้น เวทีพวกนี้น้อยมาก เวทีที่มีความสำคัญ แต่ผมอยู่ได้สัก ๘-๙ ปี วันหนึ่งท่านก็บอกผม ***"อยู่สหประชาชาติ สหประชาชาตินี่ก็ดีนะ ได้เรียนรู้มาก เป็นพื้นฐานที่ดี แต่อยู่นานเกินไปก็ไม่ดี"*** ตอนแรกผมก็ไม่เข้าใจ แต่ความหมายของท่านก็คือว่า ***"อยู่เพื่อเรียนรู้ยุทธวิธี ยุทธศาสตร์ของการทูตได้เรียนรู้มาก แต่ถ้าไปอยู่นานเกินไป คุณจะห่างไกลจากโลกของความจริง เพราะโลกของสหประชาชาตินั้นไม่ใช่โลกความจริง มักจะเถียงกันในทฤษฎี มักจะเถียงกันในเรื่องวิชาการ หลักการ และถ้อยคำในภาษา แต่มันไม่ใช่โลกของความจริง"*** ซึ่งอันนี้ผมว่าเป็นคำสั่งสอนที่ผมได้รับมาที่เป็นประโยชน์มาก ที่ท่านก็รู้ว่าเราโชคดีไปอยู่นิวยอร์กพักหนึ่ง แต่ก็โชคดีที่ไม่อยู่นานเกินไป หรืออาจจะนานเกินไปผมก็ไม่แน่ใจเหมือนกัน แต่สิ่งนี้ผมว่าเป็นลักษณะของท่านรัฐมนตรีถนัด ท่านชอบใช้เด็ก เพราะตอนท่านเป็นรัฐมนตรี ท่านอายุ ๔๐ กว่า ๆ นิดเดียว พวกอธิบดีส่วนใหญ่ก็จะเป็น ๕๕-๖๐ ยุคนั้นก็เป็นยุคที่เด็กใหม่ ๆ ที่เข้ามาจะได้โอกาสมากที่สุด และเป็นชุดที่เรียกได้ว่า

มีโอกาสทำงานจริงจังแต่เด็ก แล้วต่อมา ทุกคนก็ได้เจริญเติบโตเร็วในวงราชการ นำชื่อเสียงมาสู่กระทรวงฯ และประเทศไทย เพราะฉะนั้น สิ่งสุดท้ายที่ผมอยากจะพูดคือ ท่านรัฐมนตรีถนัด นอกจากจะเป็นนักการทูต นักปฏิบัติ เป็นชาตินิยม เป็น internationalist เป็นคนที่มีวิสัยทัศน์ มองการณ์ไกล แล้วในความเห็นส่วนตัวของผม สิ่งสำคัญอีกอันหนึ่งคือ ท่านเป็นครู เป็นอาจารย์ที่ดี ที่อบรมสั่งสอนให้มีความรู้ ให้เรียนประสบการณ์จากท่าน ท้ายที่สุด ท่านสอนให้เราเป็นคนที่มีคุณธรรม จริยธรรม สอนให้เป็นคนดี ส่วนเราจะดีได้มากแค่ไหน ก็ขึ้นอยู่ที่ตัวเรา

ฉะนั้น ผมว่าวันนี้ผมมาด้วยความสบายใจ ผมมาเพื่อที่จะสดุดีคนที่ผมนับถือจริง ๆ และสามารถพูดได้อย่างเต็มอก พูดได้อย่างจริงใจว่ามีไม่กี่คนในเมืองไทย ที่ผมจะยกมือไหว้ด้วยความเคารพและนับถือจริง ๆ ท่านรัฐมนตรีถนัด เป็นคนนั้น หนึ่งในจำนวนน้อย เสียดายที่ข้าราชการรุ่นหลัง ไม่ได้มีโอกาสสัมผัสกับท่าน แต่ขอให้จำชื่อท่านไว้ ขอได้อ่านหนังสือเรียนรู้ประวัติ สิ่งที่ท่านทำมาตลอดชีวิตท่าน ได้ถวายให้กับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและประเทศชาติ ขอบคุณครับ

ร่างคำกล่าว

สำหรับรองปลัดกระทรวงการต่างประเทศ

(นายมนัสวี ศรีโสดาพล)

ในพิธีเปิดห้องสมุดอาเซียน ถนัด คอมันตร์

และศูนย์อาเซียนและเอเชียศึกษา

วันพฤหัสบดีที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๕๗

เวลา ๑๔.๐๐ น.

ณ ชั้นที่ ๒๑ อาคารนวมินทราธิราช

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

เรียน ดร.สุขุม นวพันธ์
ประธานกรรมการมูลนิธิจอห์น เอฟ เคนเนดี แห่งประเทศไทย
เอกอัครราชทูตประเทศฟิลิปปินส์ ประจำประเทศไทย
และผู้แทนจากสถานเอกอัครราชทูตต่างๆ
กรรมการสภาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร. ประดิษฐ์ วรรณรัตน์
อธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

แขกผู้มีเกียรติทุกท่าน

ในนามของกระทรวงการต่างประเทศ ผมรู้สึกเป็นเกียรติที่ได้รับเชิญมาร่วมในพิธีเปิดห้องสมุดอาเซียน ถนัด คอมันตร์ และศูนย์อาเซียนและเอเชียศึกษาในวันนี้เป็นอย่างยิ่ง

ดร. ถนัด คอมันตร์ เป็นปูชนียบุคคลของกระทรวงการต่างประเทศ และเป็นผู้ที่ได้ทำคุณประโยชน์ทางด้านการต่างประเทศให้แก่ประเทศไทย ทั้งในระหว่างการรับราชการในกระทรวงฯ และตลอดระยะเวลา ๑๒ ปี ที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ดร. ถนัดฯ ได้นำพาประเทศไทยให้รอดพ้นจากวิกฤติการณ์ในช่วงสงครามเย็น และได้วางรากฐานที่สำคัญด้านความมั่นคงทั้งภายในประเทศและในภูมิภาคหลายประการ เช่น การผลักดันการก่อตั้งสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรืออาเซียน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของประชาคมอาเซียนที่จะเกิดขึ้นในปลายปีหน้านี้ รวมทั้งการกระชับและส่งเสริมความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับสหรัฐอเมริกาจนส่งผลให้ไทยมีสถานะพันธมิตรสำคัญที่ไม่ใช่สมาชิกขององค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ (Major non NATO ally) เป็นต้น

ห้องสมุดอาเซียน ถนัด คอมันตร์ และศูนย์อาเซียนและเอเชียศึกษา ซึ่งก่อสร้างขึ้นภายใต้ความร่วมมือระหว่างสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์กับมูลนิธิจอห์น เอฟ เคนเนดี แห่งประเทศไทย ซึ่งได้มีพิธีเปิดอย่างเป็นทางการในวันนี้ นอกจากจะเป็นเครื่องเชิดชูเกียรติ ดร. ถนัดฯ แล้ว ยังจะเป็นสถานที่ให้อนุชนรุ่นหลังที่มาใช้ประโยชน์ได้ระลึกถึงคุณความดีและคุณูปการที่ท่านมีต่อประเทศไทยอีกด้วย

ในโอกาสนี้ ผมมีความยินดีที่จะมอบหนังสือ **“ประมวลถ้อยแถลงและคำให้สัมภาษณ์ของ ฯพณฯ ถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ”** ซึ่งกระทรวงการต่างประเทศได้ปรับปรุงและจัดพิมพ์ขึ้นใหม่ ในโอกาสที่ท่านมีอายุครบ ๑๐๐ ปี เมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม ที่ผ่านมา ให้แก่ห้องสมุดอาเซียน ถนัด คอมันตร์ เพื่อเป็นประโยชน์แก่นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไปที่สนใจต่อไป

ขอบคุณครับ

Dear Dr. Sukum Nawapan,

President of John F Kenedy Foundation of Thailand

Madame Ambassador Jocelyn S. Batoon-Gracia

and representatives from Embassies

Executive Committees of NIDA

Associate Professor Dr. Pradit Wanarat,

President of NIDA

Distinguished guests, ladies and gentlemen

On behalf of the Ministry of Foreign Affairs, I am honored and delighted to be joining the opening ceremony of Thanat Khoman ASEAN Library and the ASEAN and ASIA Studies Center today.

Throughout his diplomatic career as a foreign service officer and later a prominent Minister of Foreign Affairs for 12 years, Dr. Thanat Khoman has been regarded as a venerable member of the Ministry and has earned himself a singular place in Thai history as an elder statesman of foreign policy.

Under the eruditite vision and firm commitment of Dr.Thanat to the country, Thailand had survived the rising tide of Communism during the Cold War. At that time, Dr.Thanat saw the need to forge close cooperation with countries that shared similar interests,

both within and without the region, in order to build an effective stronghold against the encroachment of common external threats. For instance, he pushed for the establishment of ASEAN, which took effect after the signing of the Bangkok Declaration on 8th August 1967, and would become a single Community at the end of 2015. In addition, the close ties forged with the United Sates also became the basis for Thailand's being recognized by Washington as a major non – NATO ally.

Today, the inauguration of Thanat Khoman ASEAN Library and the ASEAN and ASIA Studies Center which are jointly contributed by the National Institute of Development Administration and the John F. Kennedy Foundation in Thailand, is not only to honor Dr.Thanat as an important figure in Thailand but also to commemorate his achievements in protecting the national interest through proper conduct of foreign policy.

On this occasion, I have the honor to present a two-volume "Collection of Statements and interviews of His Excellency Dr. Thanat Khoman, Minister of Foreign Affairs of the Kingdom of Thailand", which the Ministry has proudly republished on the occasion of his 100th Birthday Anniversary on 9th May 2014, to the library for further references by students and the general public.

ดร.ถนัด คอมันตร์
ที่ผมรู้จัก

เอกอัครราชทูตกุลกุมุท สิงหรา ณ อยุธยา

กรมสารนิเทศได้ขอให้ผมเขียนบทความในโอกาส ๑๐๐ ปีชาตกาลของ ดร.ถนัด คอมันตร์ ซึ่งท่านผู้อ่านบางท่านอาจคิดว่าผมจะเขียนไปในแนวทางสดุดีเทิดทูนความสามารถของท่าน โดยเฉพาะในสาขาวิชาชีพการทูต การชี้นำนโยบายต่างประเทศ ให้รอดพ้นจากภัยคุกคามและให้ประเทศอยู่รอดปลอดภัยอย่างสง่างาม ตลอดจนความคิดริเริ่มในการผูกความสัมพันธ์กับมิตรประเทศเพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงปลอดภัย และบทบาทนำในการจัดตั้งองค์การส่วนภูมิภาคเพื่อเสริมสร้างความเจริญรุ่งเรืองของประเทศไทยและภูมิภาคดังที่เห็นในปัจจุบัน

อย่างไรก็ดีในบทความนี้ผมจะเขียนเกี่ยวกับ inside information ที่มาที่ไป และสิ่งที่ผมได้สัมผัสและรู้จักกับดร.ถนัด โดยตรง เพื่อสื่อให้ผู้อ่านได้ใช้วิจารณญาณส่วนตัวในการทำความรู้จักกับ ดร.ถนัด ดังนี้

กว่า ๓๐ ปีที่ผ่านมา ที่กรมการเมือง กระทรวงการต่างประเทศ ท่านรองอธิบดีนิตย์ พิบูลสงคราม (ดำรงตำแหน่งปลัด กต. และ รมว.กต. ในเวลาต่อมา) ให้เจ้าหน้าที่มาตามผมไปพบที่ห้องทำงาน ผมรู้สึกตกใจนิด ๆ เพราะไม่แน่ใจว่างานที่เสนอไปมีข้อบกพร่องอะไรหรือไม่ แต่ไม่มีเวลาให้คิด ผมรีบเดินไปเคาะประตูห้องทำงานท่านนิตย์ฯ ทันทีที่แง้มประตูเปิด ก็ได้ยินคำทักทายด้วยน้ำเสียงสดชื่นและเป็นกันเองว่า ***"กุลกุมุท เข้ามาซิ ผมอยากจะคุยด้วย"*** และเริ่มบทสนทนาทันทีว่า ***"ท่านรอง นรม. ดร. ถนัด คอมันตร์ เป็นอดีตเจ้านายเก่าของเราที่ กต. ขณะที่ท่านไปดำรงตำแหน่งรอง นรม. ท่านก็ยัง prefer คนของ กต.ไปช่วยงานท่านที่ทำเนียบฯ (สำนักนายกรัฐมนตรี) ความจริงท่านอยากได้ข้าราชการระดับอาวุโสหน่อย แต่ผมหาคนไม่ได้ จึงลงมาถึงคุณ ผมอยากให้คุณไปช่วยงานท่านที่ทำเนียบฯ คุณจะยินดีไหม"*** ผมยังไม่ทันจะอ้าปากตอบ ท่านนิตย์ฯ ก็แสดงความเป็นสุภาพบุรุษอย่างชัดแจ้งว่า ***"คุณยังไม่ต้องรีบตอบผมตอนนี้ ผมให้เวลาคุณไปคิด ๑ คืน พรุ่งนี้เช้าค่อยมาให้คำตอบผมก็ได้"*** ผมกล่าวตอบ ***"ครับ ขอบคุณครับ"*** และกล่าวลาท่าน

เมื่อมาถึงโต๊ะทำงาน พี่ ๆ น้อง ๆ ในกองอเมริกาถามผมว่า ***"มีอะไรหรือเปล่า"*** ผมตอบว่า ***"ไม่มี"*** อย่างไรก็ดีรุ่นพี่ท่านหนึ่งถามตรง ๆ ว่า ***"ท่านนิตย์ฯ เรียกไปทำอะไร"*** ผมจึงเล่าความจริงให้ทราบ ทุกคนในกองฯ ล้วนแสดงความยินดีด้วย แต่เรื่องสถานะและสังกัดของผมยังเป็นที่สงสัยว่าต้องย้ายสังกัดหรือเปล่า เพราะผมรักและอยากทำงานที่ กต. มากกว่า ในบ่ายของวันเดียวกัน มีข้าราชการรุ่นพี่ที่กองฯ อีกท่านหนึ่ง ซึ่งผมเรียกชื่อเล่นท่านว่า พี่ลูกหนอน (ออท. วรพจน์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา) ซึ่งถูกยืมตัวไปช่วยงานที่สำนักงานของรอง นรม. พล.อ. เสริม ณ นคร ได้กล่าวยืนยันว่าเป็นการขอ

ยืมตัวไปช่วยราชการชั่วคราว ไม่ใช่การย้ายสังกัดอย่างถาวร พี่ลูกหนอนแสดงความยินดีกับผมแล้วกล่าวว่า ***"คุณเป็นคนโชคดีที่จะได้ไปเรียนรู้วิธีการทำงานของ ดร. ถนัด ท่านเป็นครูบาอาจารย์ที่ยิ่งใหญ่มาก"*** และด้วยเหตุผลดังกล่าว พี่ลูกหนอนจึงแนะนำให้ผมรีบไปตอบรับข้อเสนอของท่านนิตย์ฯ เลย แต่ผมขอผัดเป็นวันรุ่งขึ้นตามที่ท่านนิตย์ฯ สั่งไว้

เช้าตรู่วันรุ่งขึ้น ผมไปตอบรับข้อเสนอของท่านนิตย์ฯ ที่กรุณาให้ความไว้วางใจผม ท่านยิ้มรับอย่างมีเมตตาและกล่าวด้วยน้ำเสียงสดชื่นเช่นเคยว่า ***"ดร.ถนัด เป็นอาจารย์ที่น่าเคารพอย่างยิ่ง คุณจะได้เรียนรู้อะไรดีๆจากท่านมากมาย ขอให้ตั้งใจทำงานให้เต็มที่และขอให้ไปรายงานตัวกับท่านในโอกาสแรก เมื่อรายงานตัวแล้วให้กลับมาพบผมอีกครั้งหนึ่ง"*** ผมตอบรับและกล่าวขอบคุณท่านนิตย์ฯ เวลาผ่านไปเพียงไม่ถึง ๑๐ นาที เลขานุการท่านนิตย์ฯ ก็บอกให้ผมรีบไปรายงานตัวกับ ฯพณฯ ดร.ถนัด ที่ห้องทำงานที่ตึกบัญชาการ ชั้น ๓ ทำเนียบรัฐบาล เป็นครั้งแรกในชีวิตที่ผมได้พบกับ ดร.ถนัด ท่านเป็นผู้ใหญ่ที่มีบุคลิกหน้าตาสง่างาม ท่านพูดน้อยแต่ชัดเจนมาก ท่านถามไถ่เกี่ยวกับประวัติการศึกษา พอทราบว่าไปเรียนต่อที่สเปนมา ท่านอมยิ้มและเปลี่ยนบทสนทนาเป็นภาษาสเปนทันที โชคดีที่พอตอบไปแล้วท่านมีสีหน้าพอใจและกล่าวต่อไปว่าดีแล้ว ผมจะใช้งานคุณทางภาษาสเปนด้วย ต่อจากนั้นท่านได้มอบหมายหน้าที่ให้หลาย ๆ อย่าง แต่ที่ท่านให้ความสำคัญเป็นพิเศษคือ การจดบันทึกสนทนาระหว่างท่านกับแขกที่เข้าพบ โดยสั่งให้สรุปประเด็นสำคัญพร้อมพิมพ์ให้แล้วเสร็จภายใน ๔๕ นาที พร้อมกันนั้น ท่านได้มอบซองขนาดใหญ่สีน้ำตาล ๑ ซอง และสั่งว่าให้ไปอ่านดู พอเปิดดูพบว่าเป็นหนังสือและเอกสารจำนวนมากที่ต้องการคำตอบ บางฉบับมีลายมือแทงชี้แนะเหตุผลในการตอบ และทุกฉบับจะลงชื่อย่อว่า ***"ถ"*** (ถนัด) ผมจึงเริ่มงานทันทีตั้งแต่วันแรก ผมเร่งยกร่างตอบเอกสารให้ท่านเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้และในบ่ายของวันเดียวกันท่านสามารถเซ็นเอกสารและส่งออกไปได้ ๔ – ๕ ฉบับ สามารถสังเกตเห็นได้ว่าท่านทำงานด้วยความรวดเร็วและหลักแหลมมาก ซึ่งผมจะกล่าวถึงในลำดับถัดไป

เมื่อเลิกงานตอนเย็น ผมกลับมาพบท่านนิตย์ฯ ตามคำสั่ง ท่านถามผมว่ารู้สึกอย่างไรที่ไปพบกับ ดร.ถนัด ผมตอบไปตามความรู้สึกอย่างแท้จริงว่า ***"ดร.ถนัด เป็นผู้ใหญ่ที่ดูสง่ามีราศีราวกับเป็นเจ้าพระยาครับ"*** (ขณะที่พูดผมลืมคิดไปว่า เจ้าพระยาในอดีตนั้นคือบรรดาศักดิ์ขุนนางชั้นสูงสุด แต่ที่ผมตั้งใจจะหมายถึงเพียงแค่ว่า ดร.ถนัด มีบุคลิกสง่างามและโหงวเฮ้งดี) อย่างไรก็ดี ท่านนิตย์ฯ หัวเราะอย่างมีความสุขและแสดงความเห็นด้วยว่า ดร. ถนัด ดูสง่างามสมกับเป็นเจ้าพระยาจริง ๆ และท่านก็เป็นเสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศจริง ๆ

ท่านนิตย์ฯ ยังได้เล่าถึงความทรงจำในอดีตของท่านให้ผมฟังเกี่ยวกับ ดร.ถนัด ว่าท่านถูกส่งให้ไปเรียนที่อเมริกาตั้งแต่เด็ก ๆ เมื่อเดินทางถึงมี ฯพณฯ เอกอัครราชทูต ดร.ถนัด คอมันตร์ ไปรับถึงสนามบิน ระหว่างที่นั่งรถมากับ ดร.ถนัด ดช.นิตย์ มีอาการง่วงนอนมากและหลับผล็อยไป เมื่อถึงที่พักก็ตื่นขึ้นและพบว่าตนเองนอนหลับมาบนตักของ ดร.ถนัด ท่านนิตย์ฯ เล่าว่าท่านสามารถสื่อถึงความเมตตากรุณาของ ดร.ถนัด ที่มีต่อเด็กเล็ก ๆ อย่างท่านได้ ท่านนิตย์ฯ สามารถจดจำเรื่องราวต่าง ๆ สมัยวัยเด็กกับ ดร. ถนัด ได้อย่างดี ท่านนิตย์ฯ ยังเล่าติดตลกด้วยว่า แต่มีสิ่งหนึ่งที่ท่านจำไม่ได้คือ ขณะนอนหลับสนิทมาบนตักของ ดร. ถนัด นั้น ด.ช.นิตย์ นอนน้ำลายไหลรดตัก ดร.ถนัด หรือเปล่า

การได้มีโอกาสรับใช้งาน ดร.ถนัด ถือว่าเป็นช่วงเวลาที่มีค่ามาก ในแต่ละวันจะได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ตลอดเวลา นอกเหนือจากความคิดความอ่านของท่านในเรื่องต่าง ๆ จากการจดบันทึกสนทนาแล้ว ยังได้เรียนรู้วิธีการทำงานที่แนบเนียนและ professional มาก ท่านเป็นคนที่อ่านคนได้รวดเร็วและลึกซึ้ง ท่านพูดน้อย ไม่อ้อมค้อมและรักษาคำพูด ท่านจะให้เกียรติคนที่มาติดต่อกับท่าน ไม่ว่าจะสูงหรือต่ำศักดิ์ก็ตาม เพียงแต่ขอให้เป็นคนดีและซื่อสัตย์เท่านั้น ในแต่ละวันจะมีคณะบุคคลทั้งคนไทยและชาวต่างประเทศมาขอพบท่านที่ทำเนียบเฉลี่ย ๒ – ๓ คณะต่อวัน เมื่อท่านส่งแขกที่เข้าพบเสร็จแล้ว ท่านอาจจะสรุปวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับความแพรวพราวของบางคณะให้ฟังซึ่งมีส่วนช่วยอย่างมากในการจัดทำสรุปผลการหารือ การที่ต้องจัดทำสรุปผลการหารืออย่างรวดเร็วนั้นก็เพื่อส่งให้ ฯพณฯ นรม. พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ทราบท่าทีและความต้องการของคณะดังกล่าวล่วงหน้าก่อนที่จะเข้าพบ พล.อ.เปรม ต่อไป ดร.ถนัด ตรวจและแก้ไขงานเร็วมาก บางครั้งท่านปรับและแก้ไขคำเพียง ๒ – ๓ แห่ง หนังสือจะเปลี่ยน tone และเมื่ออ่านดูใหม่จะพบว่าหนังสือที่ท่านแก้ไขมีพลังและความหมายลึกมาก เท่าที่ผมสังเกต เวลาท่านหารือกับชาวต่างประเทศท่านสามารถคิด

ล่วงหน้าและกำกับความเป็นไปได้ ซึ่งผมไม่รู้ว่าท่านสามารถทำได้อย่างไร เปรียบเสมือนการรุกฆาตของหมากรุกอย่างไรก็อย่างนั้น มีบางบริบทที่ท่านพูดและย้ำอยู่เสมอในทุกเวทีมานานกว่า ๓๐ ปีแล้วว่า ยุคนี้จะเป็นยุคของเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) ประเทศไทยต้องตามให้ทันเทคโนโลยี ซึ่งขณะนั้นประเทศไทยของเรา ต้องเร่งสร้างหรือผลิตคนที่มีความรู้เรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศ วิสัยทัศน์ของท่านยาวไกลมาก แต่น่าเสียดายที่การพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของเรากลับช้ากว่าประเทศที่ผู้นำไม่มีวิสัยทัศน์ด้วยซ้ำ

เวลาผ่านไปไม่นานนัก ดร.ถนัด สอนงานให้ผมหลากหลายรูปแบบ รวมทั้งการเจรจาติดต่อกับเอกอัครราชทูตต่างประเทศประจำกรุงเทพฯ ทางโทรศัพท์ ซึ่งท่านจะเรียกไปสอน tactic ล่วงหน้าว่าเราต้องการอะไร ควรจะพูดและโต้ตอบกับ ออท. ต่างประเทศอย่างไรเพื่อให้ได้ในสิ่งที่เราต้องการ ในกรณีสำคัญท่านจะเรียกผมให้ไปพูดโทรศัพท์ต่อหน้าท่านที่โต๊ะทำงานของท่าน บางขณะที่กำลังพูดท่านก็เขียน idea ใส่กระดาษให้ผมใช้เหตุผลดังกล่าวในลักษณะ impromptu ซึ่งส่วนใหญ่ก็ประสบผลดี

มีครั้งหนึ่งที่ผมจำได้ไม่มีลืม ท่านใช้ให้ผมไปเจรจากับข้าราชการระดับสูงของหน่วยงานแห่งหนึ่งของไทย เพราะท่านไม่สามารถเจรจาเองได้เนื่องจากท่านกำลังจะเดินทางไปต่างประเทศ ท่านเรียกผมเข้าไปสอนวิธีเจรจา โดยให้ผมถามคำถาม A นำไปก่อน คู่เจรจาจะสามารถตอบได้ ๑ ๒ หรือ ๓ ถ้าคู่เจรจาตอบ ๑ ให้ผมถามคำถาม B ถ้าตอบ ๒ ให้ผมใช้คำถาม C ถ้าตอบ ๓ ให้ใช้คำถาม D สำหรับคำถาม B คู่เจรจาจะตอบได้ ๒ อย่างคือไม่ ๕ ก็ ๖ คำถาม C ตอบได้อย่างเดียวคือ ๗ คำถาม D ก็ตอบได้อย่างเดียวคือ ๘ ไม่ว่าคู่เจรจาจะตอบ ๕ ๖ ๗ หรือ ๘ ให้ผมถามคำถาม E ต่อไป คู่เจรจาน่าจะตอบตกลงหรือเห็นด้วย ซึ่งก็เป็นจริงตามที่ท่านแนะนำ แต่จำได้ว่าคืนก่อนไปเจรจาผมต้องท่องคำถามกับกระจกเงาจนคล่องตัวและกว่าจะเข้านอนได้ก็เป็นเวลาตี ๒ เศษไปแล้ว

ในเรื่องคล้าย ๆ กัน ท่านผู้หญิงโมลี (ภริยาดร.ถนัด) เคยเล่าให้ผมฟังว่าทานข้าวกับแขกของคุณถนัด ไม่ค่อยจะสนุกนัก เพราะดร.ถนัด สอนท่านผู้หญิงเสมอว่า เมื่อหันคุยกับแขกทางด้านซ้ายมือ หูอีกข้างหนึ่งให้ฟังด้วยว่าแขกที่นั่งทางด้านขวามือกำลังคุยอะไรกัน ท่านผู้หญิงเล่าว่า ท่านแบ่งประสาทตามที่ ดร.ถนัด สอนไม่ค่อยได้ สรุปแล้วทางด้านซ้ายท่านก็ไม่ค่อยเคลียร์ ส่วนด้านขวามือก็ไม่เข้าใจ เลยทานอาหารไม่ค่อยจะอร่อยนัก

การทำงานที่ทำเนียบจะมีงานเข้ามาตลอดทั้งวัน ดร.ถนัด ได้รับมอบหมายความรับผิดชอบดูงานของกระทรวงการต่างประเทศ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย งานด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับสนธิสัญญาต่าง ๆ ฯลฯ ท่านจะให้ผมช่วยดูและศึกษางานตลอดจนให้ข้อคิดเห็นก่อนเสนอท่าน สิ่งใดที่มีลำดับความสำคัญเร่งด่วน เช่น เอกสาร ครม. ผมก็จะนำไปส่งให้ท่านที่บ้าน ซึ่งผมจะเลียบชิดริมรั้วด้านซ้ายและอ้อมไปเข้าทางประตูหลังบ้านเพื่อไม่ให้ท่านเสีย privacy แต่ก็เกือบถูกสุนัขกัดหลายครั้ง หลังจากกำชับเด็กที่บ้านอย่าลืมเสนอแฟ้มให้ท่านแล้วผมก็จะตรงกลับบ้านทันที และจะปฏิบัติแบบนี้มาโดยตลอด อย่างไรก็ดี ผมเริ่มสังเกตเห็นว่าทั้งท่านผู้หญิงโมลีและดร.ถนัดต่างก็ให้ความเป็นกันเองกับผมมากขึ้นทุกวัน โดยเริ่มจากสั่งเด็กที่บ้านหาน้ำให้ผมดื่มและของว่างให้ผมทานทุกครั้งก่อนกลับบ้าน ต่อจากนั้นท่านผู้หญิงโมลีก็จะมานั่งคุยด้วย พอ ดร.ถนัด ว่ายน้ำเสร็จ (ท่านว่ายน้ำทุกวัน) ท่านก็จะมาคุยด้วย ยังจำได้ว่าคำถามท่านในการโน้มน้าวคู่เจรจานั้นสุดยอด ท่านถามผมด้วยเสียงอ่อนโยนว่า ***“เย็นนี้ไม่มีงานอะไรแล้วมิใช่หรือถ้างั้นมาฉลองไวน์กัน”*** หลังจากนั้นท่านก็เรียกก๋อย (คนใกล้ชิดของท่าน) เอาแก้วไวน์มาให้ผม ผมไม่เคยดื่มแอลกอฮอล์ต่อหน้าท่าน และก็ไม่ใช่นักดื่ม แต่ก็รู้สึกว่าไวน์อร่อยมาก เพราะท่านจะวิเคราะห์สถานการณ์โลกสำคัญ ๆ ให้ฟังด้วย หลังจากดื่มไปพอประมาณท่านก็ถามคำถามชนิดที่ไม่ควรปฏิเสธท่านว่า ***“ต้องกลับไปทานอาหารค่ำกับคุณแม่ที่บ้าน***

หรือเปล่า” ผมตอบว่าแค่ผมโทรศัพท์ไปบอก คุณแม่ผมก็ดีใจอย่างยิ่งแล้ว พอทานข้าวเสร็จก็ลาท่านกลับบ้าน ท่านยังถามอีกว่า ***“ขับรถกลับบ้านได้หรือเปล่า ถ้าขับไม่ไหวจะให้น้อย (คนขับรถประจำบ้านท่าน) ไปส่ง”*** ผมกราบยืนยันท่านอย่างหนักแน่นว่าขับได้เพราะไม่ได้เมาแต่อย่างใด

ผมเริ่มตระหนักชัดว่ายิ่งท่านทั้งสองให้ความเป็นกันเองกับผมมากเท่าไหร่ ผมก็ยิ่งเกรงใจท่านมากขึ้นเป็นทวีคูณ ผมจะไปหาท่านก็ต่อเมื่อมีงานจริง ๆ เท่านั้น แต่ความคิดของผมก็ไม่รอดพ้นความชาญฉลาดของท่านทั้งสอง บางวันขณะทำงานยังไม่เสร็จ ท่านก็อุตส่าห์ให้เด็กที่บ้านโทรมาหาและบอกว่าเมื่อเสร็จงานแล้ว ถ้าไม่ติดธุระอะไร ให้ไปทานข้าวกับท่าน และทุกครั้งที่ท่านจัดงานเลี้ยงคณะทูตานุทูตหรือแขกผู้ใหญ่ใด ๆ ท่านก็จะให้เกียรติเชิญผมเข้าร่วมงานด้วยทุกครั้ง จนดูราวกับว่าผมเป็นส่วนหนึ่งของบ้าน ดร.ถนัด ไปโดยปริยาย

ผมรับใช้งานท่านที่ทำเนียบรัฐบาลประมาณ ๑ ปี จนกระทั่งครบวาระรอง นรม. โดยท่านผู้หญิงโมลี ภริยาของท่านได้ร้องขอให้ท่านเลิกเล่นการเมือง แม้สมาชิกพรรคประชาธิปัตย์จะร้องขอความสนับสนุนอย่างไร ท่านก็เลือกปฏิบัติตามคำขอของท่านผู้หญิงโมลี หลังจากจบภารกิจที่ทำเนียบรัฐบาลแล้ว ท่านก็ยังติดต่อเชิญผมไปร่วมงานสำคัญ ๆ มิได้ขาด ที่ประทับใจผมมากคือ ดร.ถนัดเป็นคนเรียบง่ายมาก หลังจากครบวาระรอง นรม.แล้ว

มีอีกเรื่องหนึ่งที่ผมอยากเล่าข้อมูลให้ผู้อ่านได้รับทราบคือ ช่วงหนึ่งขณะที่ท่านนิตย์ฯ ไปดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูต ผู้แทนถาวรไทย ประจำองค์การสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก กต. ได้เชิญ ดร.ถนัด ไปร่วมอภิปรายต่อที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติ ในหัวข้อเกี่ยวกับปัญหาสิทธิมนุษยชนต่อหน้าคณะผู้แทนทั่วโลกกว่า ๑๙๐ ประเทศ ท่านอภิปรายสดโดยไม่ต้องอ่าน prepared text เหมือนผู้แทนชาติอื่น ดร.ถนัดฯ มีความแตกฉานและสามารถ

วิเคราะห์วิจารณ์ประเด็นปัญหาเรื่องสิทธิมนุษยชนได้อย่างลึกซึ้ง ตลอดจนเรียงลำดับความได้อย่างยอดเยี่ยมไม่วกวน เป็นที่ชื่นชมและประทับใจของผู้เข้าร่วมประชุมอย่างมาก และในเช้าวันรุ่งขึ้น นสพ. New York Times ได้ตีพิมพ์บทอภิปรายสด ๆ ของดร.ถนัด ในหน้าแรกด้วยความชื่นชม

การพูดสด ๆ ต่อหน้าที่ประชุมใหญ่โดยไม่มี text นั้นไม่ใช่เรื่องง่าย ทุกอย่างต้องประสานลงตัวหมดทั้งความรู้ ความคิดและภาษา

ข้าราชการระดับสูงของ กต.ท่านหนึ่ง เคยวิเคราะห์ให้ผมฟังว่า ดร.ถนัด คือ คนที่ช่วยปูพื้นฐานและยกระดับกระทรวงการต่างประเทศให้มีความเป็นสากลอย่างมาก ท่านจะศึกษาทำความรู้จักและติดตามพัฒนาการของข้าราชการอย่างต่อเนื่อง ท่านจะให้ความสำคัญในการคัดเลือกข้าราชการที่มีความสามารถอย่างแท้จริงด้วยตัวท่านเอง เพื่อให้ไปปฏิบัติหน้าที่สำคัญในฐานะผู้แทนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และของประเทศไทยในภาพรวม ดร.ถนัดเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ต่อสาขาวิชาชีพและมีความเคารพรักเทิดทูนในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอย่างสูงยิ่ง วิธีคิดของ ดร.ถนัด จึงคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศเป็นที่ตั้งโดยไม่มีผลประโยชน์อื่นใดแอบแฝง กระทรวงการต่างประเทศในยุคสมัยของท่านจึงเป็นกระทรวงฯ ที่มีบทบาทนำที่น่าชื่นชมและสามารถชี้นำนโยบายอันเป็นประโยชน์ต่อประเทศในภาพรวม ดร.ถนัด ได้พร่ำสอนข้าราชการของกระทรวงการต่างประเทศ ให้เป็นผู้ที่มีความสามารถและปฏิบัติหน้าที่เยี่ยงคนที่มีกระดูกสันหลัง (spine) คำ ๆ นี้มีความหมายกว้างและลึกซึ้งมาก กล่าวคือข้าราชการที่ดี จะต้องเป็นตัวของตัวเอง ยึดมั่นในความถูกต้อง ซื่อสัตย์สุจริตต่อสาขาวิชาชีพตลอดจนมีศีลธรรมจรรยาที่ดีงาม ในทำนองเดียวกัน ผมเคยได้ยินท่านสอนและให้กำลังใจข้าราชการที่ดีแต่ถูกกดดันกลั่นแกล้ง ซึ่งท่านเปรียบเทียบว่าการกลั่นแกล้งลงโทษคนดีนั้นทำได้ไม่นาน เปรียบเสมือนการกดลูกปิงปองลงไปใต้น้ำ ไม่นานนักลูกปิงปองก็จะทะลึ่งลอยขึ้นมาสู่ผิวน้ำ แม้วันเวลาจะ

เปลี่ยนไปตราบนานแสนนาน แต่คำสั่งสอนของท่านก็ยังเป็นสัจพจน์ที่เป็นสัจธรรมของการครองตนอยู่คู่กับกระทรวงการต่างประเทศตลอดไป

หลังจากเสร็จสิ้นภารกิจที่ทำเนียบฯ ผมก็ยังทำงานใกล้ชิดกับท่านเหมือนปกติ โดยเฉพาะงานของมูลนิธิ จอห์น เอฟ เคนเนดี แห่งประเทศไทย ที่ท่านเป็นประธาน ตลอดจนงานสาธารณกุศลต่าง ๆ ที่ท่านริเริ่มจวบจนกระทั่งเมื่อผมออกไปประจำการต่างประเทศครั้งแรกที่เม็กซิโก ท่านและท่านผู้หญิง-โมลีได้กรุณาแวะไปเยี่ยมผมถึง ๒ ครั้ง เมื่อท่านเดินทางถึง ท่านได้ยื่นซองน้ำตาลให้ผม ๑ ซอง และสั่งว่าให้เก็บไว้เป็นค่าใช้จ่ายทั้งหมด เที่ยวให้สนุกและไม่ต้องประหยัด หลังจากเก็บเมืองรายรอบ Mexico City ในรัศมี ๒๐๐ – ๓๐๐ กม. หมดแล้ว ผมได้พาท่านและท่านผู้หญิงสำรวจประเทศเม็กซิโกไกลขึ้น ท่านชอบเมือง Tuxco มาก เพราะอากาศเย็นสบาย เมืองตั้งอยู่บนไหล่เขา มีประวัติยาวนานกว่า ๔๐๐ ปี อาชีพหลักของคนที่ Tuxco คือทำธุรกิจค้าขายเครื่องเงิน ใต้ภูเขาของเมือง Tuxco มีปริมาณสำรองสินแร่เงินสะสมอยู่มากที่สุดในโลก Tuxco เป็นเมืองที่มีเอกลักษณ์ สวยงามและอนุรักษ์สิ่งปลูกสร้างของโบราณได้ดี

จาก Tuxco ผมพาท่านเดินทางสู่ Acapulco เมืองที่ดารา Hollywood เศรษฐีสหรัฐฯ และจากทั่วโลกแห่กันมาซื้อบ้านพักอยู่บนไหล่เขา ซึ่งเป็นบรรยากาศผสมผสานที่มีองค์ประกอบทั้งภูเขา อ่าว ทะเลเปิด หน้าผาและธรรมชาติที่สวยงามในที่เดียวกัน ต่อจาก Acapulco ผมขับรถลงใต้เลียบแปซิฟิกเพื่อพาท่านไปพักผ่อนที่หาด Santa Cruz ศูนย์รวมของเหล่าศิลปิน อิสรชนผู้รักสันโดษ นักดนตรีตลอดจนนักวิชาการ นักคิด นักปรัชญา คนเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นอเมริกันที่มีฐานะดี แต่ชอบมาปลดปล่อยลืมความวุ่นวายในชีวิต บางคนก็ชื่นชอบการสูบกัญชา บรรยากาศเป็นผู้ดีใช้ได้ สงบเงียบ เรียบร้อย ไม่มีอันตราย กอปรกับหาด Santa Cruz มีลมทะเลเย็นสดชื่นและไม่เหนียวตัวเหมือนชายทะเลทั่วไป อาหารก็อร่อยซึ่งท่านชอบมาก

คืนก่อนจะออกเดินทางต่อไปยัง Oaxaca ผมส่งท่านและท่านผู้หญิงพักผ่อนแต่หัวค่ำ แต่ดันพลาดไปกราบเรียนท่านว่าพรุ่งนี้เราจะขับรถตัดข้ามเทือกเขา Sierra Madre del Sur ประมาณ ๒ ชั่วโมงก็จะถึง Oaxaca ซึ่งเป็นแหล่งอารยธรรม Maya ที่สวยงามมากทางตอนใต้ของเม็กซิโก หลังจากส่งท่านและท่านผู้หญิงโมลีแล้ว ผมก็กลับห้องนอนพักผ่อนทันที รุ่งขึ้นหลังอาหารเช้าและ

เช็คสัมภาระขึ้นรถเรียบร้อยแล้ว ปรากฏว่า ดร.ถนัด ขอกุญแจรถจากผมและบอกว่า คุณเหนื่อยมาหลายวันแล้ว ขอผมช่วยคุณขับรถบ้าง ผมรู้สึกไม่สบายใจเพราะไม่เคยเห็นท่านขับรถตั้งแต่รู้จักท่านมา (แต่เคยได้ยินจากเด็กที่บ้านว่าท่านชอบขับรถมาก) ผมหันไปมองท่านผู้หญิงโมลี ดูสีหน้าท่านผู้หญิงมีความมั่นใจมาก ผมจึงมอบกุญแจรถให้ ดร.ถนัด ปรากฏว่าท่านขับรถเหมือนคนหนุ่มทั้ง ๆ ที่ช่วงนั้นท่านอายุประมาณ ๗๔ – ๗๕ ปีแล้ว ช่วงขับรถตัดข้ามเทือกเขาท่านขับได้ยอดมาก จังหวะการชะลอเข้าโค้งลงที่เนินและขึ้นที่สูงสมบูรณ์แบบราวกับว่าท่านขับรถเองทุกวัน หลังจากผ่านไป ๑ ชั่วโมง ผมพยายามขอท่านเพื่อช่วยขับ แต่ท่านตอบว่า ไม่ต้องและสั่งให้ผมหลับไปได้เลย อีก ๑ ชั่วโมงถัดไปเมื่อใกล้จะถึง Oaxaca ท่านจึงยอมให้ผมขับต่อ ที่ผมร่ายมายืดยาวราวกับพาผู้อ่านไปท่องเที่ยวด้วยนั้น แท้จริงแล้วผมต้องการจะสื่อว่า ดร.ถนัด มี sense ของความเป็นหัวหน้าครอบครัวสูงมาก ท่านจะปกปักษ์รักษาความปลอดภัยให้กับครอบครัวและบริวาร การขับรถตัดข้ามเทือกเขา Sierra Madre del Sur ไม่ใช่ของง่าย ท่านชอบทัศนศึกษาประวัติศาสตร์ ชอบชายหาดและทะเล ท่านว่ายน้ำเก่งมาก ท่านเล่าให้ผมฟังว่า สมัยเด็ก ๆ ท่านชอบเล่นฟุตบอลและรักบี้ แต่แรงปะทะเสียเปรียบเด็กฝรั่งเศสซึ่งตัวโตกว่า ท่านจึงเปลี่ยนมาเอาดีทางว่ายน้ำและเทนนิสจนได้เป็นแชมป์ของโรงเรียน ความแตกฉานทางการศึกษาของท่านมิได้ยิ่งหย่อนไปกว่าการกีฬา สมัยเรียนมัธยมต้นและมัธยมปลายท่านพักอาศัยอยู่กับครอบครัวชาวฝรั่งเศสซึ่งพ่อบ้านเป็นศาสตราจารย์ในมหาวิทยาลัยของฝรั่งเศส พ่อบ้านของท่านมีลูกชายรุ่นเดียวกับท่านและเรียนหนังสืออยู่ชั้นเดียวกัน ศาสตราจารย์ค่อนข้างเคร่งเครียดกับการเรียนของลูกชายมากและพยามสอนพิเศษวิชาความรู้ให้ลูกชายอย่างจริงจัง ท่านถ่อมตัวว่าพอผลสอบ baccalaureate ออกมาปรากฏว่าท่านโชคดี คะแนนที่ท่านได้สูงที่สุดของ Bordeaux เลยทำให้เพื่อน

ของท่านถูกศาสตราจารย์ดุ ว่าทำไมเรียนหนังสือสู้ชาวต่างประเทศไม่ได้ ท่านชอบภาษาลาตินมาก ซึ่งเป็นรากฐานให้ท่านสามารถเรียนภาษาอื่น ๆ ได้ง่ายขึ้นโดยเฉพาะภาษาสเปน ท่านไม่เคยโอ้อวดหรือแสดงออก ท่านเป็นคนใฝ่รู้อย่างยิ่ง ไม่ว่าจะไปแห่งหนตำบลใดในเม็กซิโก ท่านจะขอลองอาหารเม็กซิกันจานเด็ดของทุกจังหวัดซึ่งส่วนใหญ่ท่านจะชอบและชื่นชม ยกเว้นอาหารจานหลักของเมือง Puebla ชื่อ Mole คือไก่ต้มคลุกเคล้ากับเครื่องเทศ ๑๓ ชนิด สีจะออกคล้ายช็อกโกแลตและรสอมหวานซึ่งท่านไม่ชอบนัก

ดร.ถนัดฯ และท่านผู้หญิงโมลีกรุณาแวะมาเยี่ยมผมที่เม็กซิโกอีกเป็นครั้งที่ ๒ ครั้งหลังนี้ผมพาท่านบินตรงไปยังคาบสมุทร Yucatan ทางตอนใต้ด้านอ่าวเม็กซิโก ท่านได้ชมโบราณสถานของชนเผ่า Maya อายุกว่า ๒,๐๐๐ ปีเกือบทุกที่ ท่านชอบ Palenque และสนใจปรากฏการณ์วัน Equinox ที่ Chitchen Itza โดยเฉพาะเมื่อเริ่มปรากฏเงาของแสงอาทิตย์เคลื่อนลงมาจากบัลลังก์ (Platform) เลื้อยลงมาตามขั้นบันไดคล้ายลำตัวงูและมาบรรจบกับหัวงูใหญ่ที่ปลายบันไดที่พื้น ท่านวิเคราะห์ว่าชาว Maya มีความรู้กว้างขวางทั้งคณิตศาสตร์ ดาราศาสตร์ สถาปัตยกรรมศาสตร์และระบบสุริยจักรวาล ถ้ามิฉะนั้นจะไม่สามารถคำนวณสถานที่ เวลา และรูปแบบสถาปัตยกรรมของปรากฏการณ์ดังกล่าวได้ กอปรกับชาว Maya เคารพในเทพเจ้าแห่งงู จึงเปรียบเสมือนเทพเจ้างูได้เสด็จลงมาเยี่ยมชาว Maya บนพื้นพิภพปีละ ๒ ครั้ง ที่สำคัญอีกอย่างคือผมไม่ลืมที่จะให้ท่านได้พักผ่อนและชื่นชมความงดงามของชายหาด Cancun น้ำทะเลสี turquoise ใสแจ๋วถึงขนาดเห็นพื้นทรายราวกับว่ายน้ำอยู่ในสระน้ำ ท่านชวนผมไปว่ายน้ำในทะเล Caribbean ทุกเช้า trip นี้ ดร.ถนัด และท่านผู้หญิงโมลีมีความสุขมาก เพราะขับรถไม่ไกล เวลาส่วนใหญ่ชื่นชมธรรมชาติ พักผ่อนและทานอาหารอร่อย ๆ โดยปกติ ดร.ถนัดฯ จะตื่นนอนเวลาประมาณตี ๓ ท่านจะติดตาม

ข่าวสารต่างประเทศทั้งทางวิทยุและโทรทัศน์ทุกวัน ท่านชอบทานของขบเคี้ยวกรอบ ๆ และเนยแทบทุกชนิด ช่วงที่พำนักอยู่ใน Mexico City ผมเคยตื่นมาดูแลท่านบางวัน ท่านดูสง่ามากในชุด pyjamas ทำด้วยไหม สมกับเป็นเจ้าพระยาจริง ๆ ท่านจะเปิดโทรทัศน์ด้วยเสียงเบามากพอได้ยิน เมื่อดูข่าวจบท่านก็จะกลับเข้าไปนอนอีกครั้งเวลาประมาณ ๐๔.๓๐ – ๐๕.๐๐ น.และจะตื่นอีกครั้งเวลาประมาณ ๐๗.๐๐ น. ทุกวัน ดร.ถนัด เคารพศรัทธาในพระพุทธศาสนามาก ท่านจะสวดมนต์ไหว้พระทุกเช้าเป็นกิจวัตรและชอบทำบุญมากโดยไม่มีข้อจำกัดว่าจะเป็นโบสถ์หรือวัดของศาสนาใด สำหรับบทสวดมนต์ที่ผมได้ยินท่านสวดเป็นประจำคือ บทบูชาพระพุทธคุณ

ช่วงหนึ่งขณะที่ผมไปประจำการที่นิวยอร์ก ท่านปรารภว่าอยากมาเที่ยวที่สเปนเมื่อว่างจากสมัยประชุม ผมขอลาพักร้อนและบินมาพบกับท่านที่ Madrid ผมพาท่านชมเมืองเล็กเมืองน้อยที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่รู้จัก ท่านขอลองอาหารและเครื่องดื่มท้องถิ่นของแต่ละเมือง จำได้ว่าท่านชอบลูกหมูหนังกรอบ (cochinillo) ปาท่องโก๋สเปน (churros) Jamon 5J และข้าวผัดสเปน (paella) มาก ท่านชอบแวะร้านเล็กร้านน้อยและลิ้มชิมรสชาติอาหารเกือบทุกชนิด ผมจะแนะนำคนสเปนทุกคนที่เกี่ยวข้องว่าท่านเป็นคุณปู่ (abuelo) ส่งผลให้คุณปู่ได้รับอภิสิทธิ์มากมาย ตั้งแต่ที่จอดรถ โต๊ะนั่งในมุมที่มีวิวทิวทัศน์สวยงาม อาหารจานพิเศษที่ไม่ปรากฏในเมนู บางครั้งเจ้าของร้านก็มาขอชนแก้วดื่มอวยพรให้ท่านมีสุขภาพดี ท่านชอบอุปนิสัยใจคอของคนสเปนซึ่งส่วนใหญ่ร่าเริงดี

เมื่อ ดร.ถนัดฯ เดินทางกลับประเทศไทยหลังจาก trip ที่สเปน คุณก๋อยแอบเล่าให้ผมฟังว่า ดร.ถนัด ได้เอานาฬิกาข้อมือเก่าที่ท่านสะสมไว้ทั้งหมดออกมาคัดสรร เพื่อมอบให้เป็นของขวัญจากท่านแก่ลูกหลานและคนใกล้ชิด ปรากฏว่า ท่านได้กรุณาคัดเลือกนาฬิกาข้อมือที่ท่านชอบมากที่สุดให้ผม ๑ เรือน

พร้อมกับเขียนข้อความกำกับชัดแจ้งว่า ***“ให้มอบนาฬิกาเรือนนี้ให้คุณกุลกุมุท เมื่อได้ไปดำรงตำแหน่งเป็นเอกอัครราชทูตที่สเปน”*** คุณก๋อยเล่าว่า คุณก๋อยได้เรียนเตือนท่านให้มอบนาฬิกาให้ผมเมื่อผมไปดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตครั้งแรกที่ติมอร์ เลสเต ท่านตอบคุณก๋อยว่า ให้คอยไว้และมอบให้ผมเมื่อไปดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตที่สเปน ผมคิดว่าท่านปักใจและอยากให้ผมไป

เป็นทูตที่สเปนมากและเมื่อความจริงมาถึง พี่มุ้ม (ถวิดา พิชเยนทร์โยธิน บุตรสาวคนโตของท่าน) คือผู้แทนมอบนาฬิกาข้อมือที่ท่านตั้งใจและเก็บรักษาไว้ให้ผม ผมได้เก็บรักษานาฬิกาเรือนที่ท่านให้เป็นอย่างดีและจะใช้ในโอกาสสำคัญเท่านั้น นาฬิกาข้อมือของท่านล้วนมีประวัติ หลายเรือนมีการแกะสลักด้านหลัง ใครเป็นผู้มอบให้และในโอกาสใด ซึ่งล้วนแล้วเป็นบุคคลสำคัญทั้งสิ้น ท่านเสียสละให้ผมมากครับ ผมเองรู้สึกเสียดายช่วงที่ไปเป็นทูตที่สเปน ดร.ถนัดฯ เริ่มเดินไม่สะดวกแล้ว ผมจึงพลาดโอกาสเชิญให้ท่านแวะไปพำนักอาศัยที่ทำเนียบเอกอัครราชทูต ณ กรุง Madrid

ทุกครั้งที่ผมกลับมาประจำการที่ประเทศไทย ผมก็จะวนเวียนไปมาหาสู่กับท่านมิได้ขาด ในประเทศไทยท่านจะเป็นผู้จัดรายการทัวร์เอง ซึ่งส่วนใหญ่นอกจากชะอำและพัทยาแล้วท่านมักจะไปไหว้พระตามจังหวัดต่าง ๆ ที่ผ่านไป ท่านชอบอากาศเย็นและจะชวนผมไปเที่ยวภาคเหนือปีละครั้งเป็นอย่างน้อย ท่านจะมีร้านอาหารที่ชอบตามจังหวัดต่าง ๆ และจะแวะไปอุดหนุนร้านที่รู้จักทุกครั้งที่ผ่านไปโดยเฉพาะร้านริมแม่น้ำกกที่ท่าตอน ท่านแวะไปอุดหนุนเป็นเวลายาวนานกว่า ๑๐ ปี จนกระทั่งคุณลุงเจ้าของร้านเสียชีวิตลาจากท่านไป อย่างไรก็ดี ท่านก็ยังแวะไปอุดหนุนเยี่ยมเยียนร้านนี้มิได้ขาด ภริยาและลูก ๆ ของคุณลุงอดีตเจ้าของร้านจะร้องไห้ทุกครั้ง ขณะยืนคอยส่งท่านที่รถเพราะระลึกถึงความทรงจำที่ดีในอดีต ส่วนที่จังหวัดเชียงรายท่านจะต้องแวะไปอุดหนุนข้าวซอยที่ร้านแม่อนงค์ทุกครั้ง ดร.ถนัดฯ จะระลึกถึงและไม่เคยลืมเลือนคนที่ท่านรู้จักตราบนานแสนนาน

เมื่อท่านอายุ ๘๐ กลาง ๆ คณะแพทย์ที่โรงพยาบาลรามาธิบดีพบจุดที่ปอดของท่านและแนะนำให้ผ่าตัดเอาออก ท่านตัดสินใจเด็ดเดี่ยวและทำตามข้อแนะนำของแพทย์โดยมิรอช้า การผ่าตัดประสบผลสำเร็จดีมาก หลังจากพักฟื้นไม่กี่วัน ท่านก็ชวนผมไปพักผ่อนแถบชายทะเลอีก สามารถสังเกตเห็นได้ว่า ดร.ถนัดฯ จะมีความสุขมากเมื่อไปพักผ่อนที่ชะอำ ท่านมี

ความทรงจำและความประทับใจที่ดีมากเกี่ยวกับชะอำ ท่านเล่าว่าสมัยคุณพ่อของท่านและช่วงที่ท่านยังเด็ก ๆ การเดินทางไปชะอำไม่สะดวกเหมือนปัจจุบัน เมื่อลงจากรถไฟแล้วก็ต้องขี่กระบือลัดเลาะมาตามทุ่งนาอีกเป็นเวลานานกว่าจะถึงที่พัก

มีอีกมุขหนึ่งที่ผมจำได้ไม่ลืมเลือนเพราะเป็นความรู้ใหม่ของผม วันหนึ่งผมติดตามท่านไปพบกับทันตแพทย์เพื่อวัดช่องปากทำพิมพ์ฟันปลอมชุดใหม่ ดร.ถนัดฯ บอกกับทันตแพทย์ว่า ***"ชุดนี้ ทำให้คม ๆ หน่อย ผมจะได้ทานสเต็กได้"*** คุณหมอถึงกับอมยิ้มเพราะช่วงนั้นท่านอายุร่วม ๙๐ ปีแล้ว เดิมทีผมเข้าใจว่าฟันปลอมชุดเดียวสามารถใช้ได้นานมากโดยไม่มีการสึกหรอ อย่างไรก็ดี ๒ – ๓ ปีต่อมา ท่านมี stroke เล็กน้อย ส่งผลให้ท่านเริ่มเดินไม่สะดวก การไปท่องเที่ยวในต่างจังหวัดและตามชายทะเลกับท่านจึงลดน้อยลงเป็นลำดับ จนกระทั่งผมเริ่มสังเกตเห็นว่าท่านมักนั่งหลับตาบ่อยขึ้น ซึ่งคุณหมอได้อธิบายว่ากล้ามเนื้อตาของผู้สูงอายุจะเริ่มทำงานน้อยลงและต้องการพักผ่อนด้วยการหลับตามากขึ้น ต่อจากนั้นคุณหมอก็ไม่แนะนำให้พาท่านออกไปเที่ยวในต่างจังหวัดไกลๆ อีกต่อไป อย่างไรก็ดี พี่มุ้มก็ยังพาท่านไปเปลี่ยนบรรยากาศนอกบ้านด้วยการพาไปดื่มกาแฟและของที่ท่านชอบทานบางครั้งบางคราว ช่วงที่ผมประจำการในต่างประเทศก็จะโทรศัพท์ไถ่ถามเกี่ยวกับสุขภาพของท่านตามโอกาส บางครั้งพยาบาลที่ดูแลท่านก็ขอให้ผมช่วยพูดดัง ๆ ทางโทรศัพท์กับท่าน ผู้ดูแลท่านต่างยืนยันว่าท่านจำเสียงผมได้ ทุกครั้งที่ผมมีโอกาสกลับไปกรุงเทพฯ ผมก็จะไปกราบคารวะท่านและพูดข้าง ๆ หูท่าน หากท่านจำผมได้ขอให้ท่านบีบมือผม ท่านก็ยังบีบมือผมได้จริง ๆ เมื่อผมไปกราบลาท่านเพื่อกลับไปทำงานในต่างประเทศ ผมเห็นด้วยตาผมเองท่านจะมีน้ำตาซึมออกมา ริมฝีปากของท่านขมุบขมิบเหมือนกับจะกล่าวให้พรดังที่ผ่านมา แต่ไม่ได้ยินน้ำเสียง ช่วงปีใหม่ พ.ศ.๒๕๕๘ ผมได้กลับไปเยี่ยมท่านและถือโอกาสอ่านบทความนี้ให้ท่านฟังตั้งแต่ต้นจนจบ ท่านเบิ่งตามองผม

ตลอดเวลา สติสัมปชัญญะการรับรู้ของท่านยังดีอยู่ ผมพยายามอ่านให้ท่านฟังอย่างช้า ๆ ท่านเข้าใจและได้ยินเสียงที่ผมอ่าน มีหลายข้อความที่ท่านประทับใจ ซึ่งสังเกตได้ชัดเจนจากแววตาและรอยยิ้ม บางข้อความก็เห็นน้ำตาของท่านซึมออกมา บางช่วงท่านก็บีบมือผม ผมมั่นใจว่าท่านยังจำคนที่ท่านรู้จักได้ดี ในโอกาสเดียวกัน ผมได้เดินทางไปพักอาศัยที่ condominium ของท่านที่ Garden Cliff พัทยา แต่ครั้งนี้ท่านไม่สามารถไปร่วมกับผมได้ ผมบอกตามตรงรู้สึกว้าเหว่ เมื่อเปิดดูตู้เสื้อผ้าของท่าน ผมอดคิดถึงท่านไม่ได้เมื่อเห็นเสื้อผ้าเม็กซิกันที่ผมพาท่านไปซื้อ ทุกอย่างแขวนเข้าชุดอย่างเรียบร้อย รองเท้าถูกจัดวางอย่างเป็นระเบียบ ผมได้แวะไปทานอาหารเกือบทุกร้านที่ท่านเคยพาผมไป ท่านชอบอาหารทะเลที่ร้านปรีชา เมนูโปรดของท่านคือ ออส่วน แฮ่กึ๊น กรรเชียงปูและปลากะพงทอดน้ำปลา ส่วนอาหารไทยท่านชอบปลาดุกทอดกรอบและแกงเผ็ดปลาเห็ดโคนที่ร้านป้าบางเสร่ จำได้ว่ามีบางมื้อที่คิดอะไรไม่ออกว่าจะทานอะไรกันดี ผมจะเสนอท่านง่าย ๆ ด้วยบะหมี่แห้ง เส้นเล็กแห้ง เกี๊ยวทอดกรอบและเต้าฮวย ท่านก็จะมีสีหน้าอมยิ้ม ท่านชอบของขบเคี้ยวกรอบ ๆ มากครับ และจะขอลองทุกรสชาติที่มีการผลิต แต่เท่าที่สังเกต ของขบเคี้ยวกรอบ ๆ ที่มีส่วนผสมของเนย ท่านจะชอบมากเป็นพิเศษ ในการเดินทางไปเที่ยวในต่างจังหวัด ทางบ้านจะเตรียมของขบเคี้ยวใส่ตะกร้าใหญ่ให้ท่าน ผมสังเกตเห็นท่านจะเริ่มทานของขบเคี้ยวตั้งแต่ออกจากบ้าน จนกระทั่งถึงจุดหมายปลายทางที่ชะอำหรือพัทยา ตลอดทางท่านจะเคี้ยวไป คุยไป ส่วนผมก็ชวนท่านคุยเรื่องนั้น เรื่องนี้ บางครั้งผมเผลอหลับไป ตื่นขึ้นมาก็ยังเห็นท่านเคี้ยวของขบเคี้ยวกรอบ ๆ อยู่เลย ผมอดหวนคิดถึงสมัยปัจฉิมวัยตอนต้นของท่านไม่ได้ ทุกครั้งที่ไปทานอาหารในร้านดี ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ท่านจะพกหลอดยาอมแก้ไอ DEQUADIN ทำด้วยโลหะลักษณะแท่งยาว ๆ คล้ายปากกาในกระเป๋าสูทของท่าน เมื่อเจ้าหน้าที่นำอาหารมาเสิร์ฟและ

พอปลอดจากสายตาผู้คน ท่านจะแอบเอาพริกป่น ที่บรรจุอยู่ในหลอดยาอมแก้ไอเทใส่ในอาหารเพื่อเพิ่มรสชาติ ท่าทางที่คุณปู่สูงวัยแอบเทใส่พริกป่นเป็นภาพที่น่ารักมากครับ เท่านั้นยังไม่พอ ท่านยังแอบ offer พริกป่นของท่านให้กับเพื่อนร่วมโต๊ะอย่างแนบเนียนด้วย ผมรู้สึกอบอุ่นมากที่อยู่ใกล้ชิดท่านและไม่เคยถูกท่านดุเลย สิ่งที่ยากมากที่สุดสำหรับผมคือการขอเลี้ยงอาหารตอบแทนท่าน ผมทนไม่ไหวที่จะให้ท่านเลี้ยงอาหารผมตั้งแต่สมัยเลขานุการตรีจนกระทั่งเป็นเอกอัครราชทูต กว่าจะขอเลี้ยงท่านได้ ก็ต้องหาโอกาสสำคัญและยังต้องตอบคำถามหลายคำถามจนเป็นที่พอใจและสมเหตุสมผลจึงจะอนุญาต สำหรับผมแล้ว ดร.ถนัด คือ คุณปู่ใจดี เสียสละให้ผมมาโดยตลอด ท่านเป็นผู้ใหญ่ที่รักครอบครัวมาก พี่มุ้มเคยเล่าให้ผมฟังว่า ตลอดชีวิตท่านไม่เคยตีลูกเลย ผมไม่เคยได้ยินท่านวิพากษ์วิจารณ์หรือให้ร้ายใครแม้กระทั่งคนที่เขาไม่ชอบท่าน ท่านเป็นผู้ใหญ่ที่สามารถปล่อยวางได้จริง ไม่เก็บเรื่องที่ผ่านไปแล้วมาเป็นอารมณ์ อะไรที่ผ่านไปแล้วก็แล้วกัน ท่านเป็นคนสุภาพและยากที่จะหาใครเปรียบเสมอได้ ท่านไม่เคยเรียกชื่อผู้ใต้บังคับบัญชาและเพื่อนข้าราชการทุกคน ตลอดจนข้าราชการรุ่นลูกหลานโดยปราศจากการแสดงความเคารพ ไม่ใช่เพียงแค่คุณนันท์ (นรม. อานันท์ ปันยารชุน) คุณสมปอง (ออท. สมปอง สุจริตกุล) คุณหมู (ม.ล.พีระพงศ์ เกษมศรี) คุณพุก (ท่านอาสา สารสิน) คุณมนัสพาสน์ ชูโต คุณนิตย์ (สมัยเด็กเล็กเคยหลับมาบนตักของท่าน) ดอกเตอร์ ประจิตต์ (ออท. ประจิตต์ โรจนพฤกษ์) คุณเหยอ (ออท. ธวัชชัย ทวีศรี) คุณเธียร รติธรรมกุล ฯลฯ ท่านให้การปฏิบัติกับทุกคนเท่าเทียมกันหมด ท่านมีเมตตาต่อบริวารมาก แม้กระทั่งแขกอินเดียที่ทำงานรับใช้ท่านสมัยประจำการที่อินเดียและขอติดตามท่านมาประเทศไทย ท่านก็ยังเลี้ยงดูและให้ที่อยู่อาศัยจนกระทั่งปัจจุบัน รวมทั้งคนที่ทำงานในบ้านท่านทุกคนต่างระลึกถึงพระคุณท่านและอยู่ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับท่านโดยไม่มีผู้ใดแยกจากท่านไปแม้แต่รายเดียว

ด้วยวัยของผมที่แตกต่างจาก ดร.ถนัด คอมันตร์ ร่วม ๔๒ ปี กอปรกับความเมตตาที่ ดร.ถนัดและท่านผู้หญิงโมลี ตลอดจนพี่มุ้ม พี่มณ พี่วุดดี้ พี่อมรินทร์ พี่อิทธิ และพี่หญิง มีต่อผม ส่งผลให้ความผูกพันระหว่างผมกับ ดร.ถนัด – ท่านผู้หญิงโมลีและครอบครัวของท่านกลายเป็นความสัมพันธ์ที่มีลักษณะพิเศษ จากผู้ใต้บังคับบัญชากลายเป็นลักษณะของลูกหลาน แม้สุขภาพร่างกาย และสังขารของมนุษย์เราจะแปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลา แต่ความรัก ความเคารพและความผูกพันที่ผมมีต่อ ดร.ถนัด – ท่านผู้หญิงโมลี คอมันตร์และครอบครัวของท่าน หาได้แปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลา เมื่อเดือนสิงหาคม ๒๕๕๗ นรม. อานันท์ ปันยารชุน ได้แสดงปาฐกถาพิเศษในโอกาสครบรอบ ๑๐๐ ปีชาตกาล ดร.ถนัด คอมันตร์ ที่กระทรวงการต่างประเทศ ในตอนท้ายของปาฐกถาท่าน นรม.อานันท์ฯ กล่าวว่า ***“ในประเทศไทยมีปูชนียบุคคลที่น่าเคารพและสามารถกราบไหว้ได้อย่างสนิทใจไม่กี่คนนัก หนึ่งในปูชนียบุคคลที่ นรม. อานันท์ ปันยารชุน สามารถกราบไหว้ได้อย่างสนิทใจคือ ดร.ถนัด คอมันตร์”*** ผมขออนุญาตกราบเรียนท่าน นรม. อานันท์ฯ ว่า ความคิดเห็นของท่านช่างโดนใจผมจริง ๆ ครับ อีกทั้งขอกราบคารวะและขอบพระคุณผ่านญาณวิถีที่ดีงามไปยังท่านนิตย์ พิบูลสงคราม อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ที่ช่วยให้ผมได้พบและรู้จักกับกัลยาณมิตรเฉกเช่น ดร.ถนัด คอมันตร์ ซึ่งเป็นทั้งเจ้าพระยา เป็นทั้งครูบาอาจารย์ และเป็นทั้งคุณปู่ที่ผมกราบไหว้ด้วยความเคารพอย่างยิ่งตลอดมาและตลอดไป

ดร.ถนัด คอมันตร์:
สถาปนิกแห่งสถาปัตยกรรมภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

นายมงคล วิศิษฏ์สตัมภ์ [๑]

"หากเราแยกกันอยู่ เราก็ไม่มีสุ้มเสียงที่ชาวโลกจะให้ความสนใจเรา เสียงเราก็จะเบามาก จะทุบโต๊ะ ก็ทุบไม่ดัง จะทุบสิ่งอื่นก็ทุบไม่ได้ เพราะเขาจะทุบเราตอบ ดังนั้น หากประเทศเล็ก ๆ หรือไม้ซีกมารวมกันเข้าเป็นกอบเป็นกำ ก็อาจจะทำให้มีความสำคัญมากขึ้นกว่าที่จะแยกกันอยู่"

เป็นวาทะอันลึกซึ้งของ พันเอก (พิเศษ) ดร.ถนัด คอมันตร์ ที่สะท้อนถึงมุมมองและวิสัยทัศน์อันนำไปสู่ภารกิจที่ยิ่งใหญ่ในฐานะผู้ริเริ่มและคณะผู้ก่อตั้งสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nations: ASEAN) หรือที่เราคุ้นเคยกันดีในชื่อ "อาเซียน" ซึ่งในปี ๒๕๕๗ นี้ ดร.ถนัด คอมันตร์ มีสิริอายุครบ ๑๐๐ ปี ในขณะที่อาเซียนครบรอบ ๔๗ ปี และกำลังก้าวย่างเข้าสู่การเป็นประชาคมในวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๘

๑ ผู้อำนวยการกองความสัมพันธ์กับคู่เจรจาและองค์กรระหว่างประเทศ กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ

นับจากแรกก่อตั้งเมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๑๐ จวบจนวันนี้ อาเซียนเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วแต่ก็ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและสิ่งท้าทายใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นมากมายบนโลกใบนี้ ในภูมิภาคและภายในอาเซียนเอง การที่อาเซียนอยู่รอดปลอดภัยท่ามกลางบริบทใหม่ ๆ ในทางการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ และสถาปัตยกรรมภูมิภาค[๒] ที่เปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งยังสามารถแสดงบทบาทนำจนเป็นที่ประจักษ์และเป็นที่ยอมรับของประชาคมระหว่างประเทศ จึงนับเป็นเรื่องน่าศึกษาอย่างยิ่งว่าอาเซียนมีของดีอะไร ในขณะเดียวกันต้องย้อนหันกลับมาทำความเข้าใจกับเรื่องราวในอดีตด้วยว่า ดร.ถนัด คอมันตร์ ซึ่งเป็นนักการทูตคนสำคัญของไทย ได้วางรากฐาน ตั้งความคาดหวัง และกำหนดเส้นทางเดินให้กับอาเซียนไว้อย่างไรเมื่อเกือบห้าทศวรรษที่แล้ว จึงขอประมวลเรื่องราวเหล่านั้นมาเล่าใหม่ให้ทุกท่านได้รับทราบโดยลำดับดังนี้

เกือบ ๗๐ ปีที่แล้ว หลังจากที่สงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลงในปี ๒๔๘๘ แม้ว่าจะมีการจัดตั้งองค์การสหประชาชาติขึ้นมาเพื่อเป็นเสาหลักในการส่งเสริมสันติภาพ แต่โลกก็มิได้สงบเรียบร้อยดังที่วาดฝันไว้ และกลับต้องเผชิญกับมรดกตกทอดจากสงครามอันน่าสะพรึงกลัว นั่นคือสงครามเย็นและการแข่งขันกันด้านลัทธิและอุดมการณ์ทางการเมืองระหว่างฝ่ายสังคมนิยมคอมมิวนิสต์กับฝ่ายเสรีนิยมประชาธิปไตย รวมทั้งการหวนคืนกลับมาของชาติตะวันตก

---

๒ ในแต่ละภูมิภาคมีกรอบและกลไกความร่วมมืออยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งมีคุณลักษณะและจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกัน กรอบและกลไกที่ทับซ้อนกันเหล่านั้นก่อให้เกิดโครงสร้างและเครือข่ายของความร่วมมือที่นำไปสู่การส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพ และความเจริญรุ่งเรืองของภูมิภาค สิ่งเหล่านี้ได้หล่อหลอมเข้าด้วยกันจนกลายเป็นสถาปัตยกรรมภูมิภาค ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงและมีวิวัฒนาการได้ไม่จบสิ้น (evolving regional architecture) โดยในส่วนของภูมิภาคเอเชียตะวันออก มีกรอบและกลไกความร่วมมือต่าง ๆ ได้แก่ อาเซียน อาเซียนบวกหนึ่ง อาเซียนบวกสาม (กับจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้) การประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum: ARF) การประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียนกับประเทศคู่เจรจา (ADMM Plus) และการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก (East Asia Summit: EAS) เป็นต้น ทั้งนี้ อาเซียนได้พยายามแสดงบทบาทนำเพื่อรักษาไว้ซึ่งการเป็นศูนย์กลางของสถาปัตยกรรมในภูมิภาคมาโดยตลอด

ซึ่งเป็นอดีตเจ้าอาณานิคมก่อให้เกิดการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายและโลกแบ่งออกเป็นสองขั้ว มีการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจและเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มขีดความสามารถด้านการทหารและแข่งขันกันสะสมอาวุธ หลายประเทศมีโอกาสได้ประกาศเอกราช แต่บางประเทศโชคร้ายต้องตกอยู่ในวังวนแห่งสงครามซึ่งเป็นการต่อสู้กันระหว่างขบวนการกู้ชาติกับเจ้าอาณานิคม หรือระหว่างฝ่ายซ้ายกับฝ่ายขวา

อีกทั้งยังมีระเบิดเวลาอันเกิดจากเงื่อนไขที่ประเทศผู้ชนะสงครามได้กำหนดขึ้น และกลายเป็นชนวนแห่งความขัดแย้งในเวลาต่อมา การสู้รบที่เรารู้จักกันดี ได้แก่ การรุกไล่ของฝ่ายคอมมิวนิสต์จีนจนมีชัยชนะเหนือฝ่ายจีนคณะชาติในปี ๒๔๙๒ สงครามเกาหลีในปี ๒๔๙๓ การถอนตัวของฝรั่งเศสออกจากอินโดจีน ในปี ๒๔๙๗ เพราะพ่ายแพ้ฝ่ายเวียดมินห์ในยุทธการเดียนเบียนฟู ตามด้วย สงครามเวียดนามที่จบลงด้วยชัยชนะของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในปี ๒๕๑๘

จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น อาจกล่าวได้ว่าตัวแปรสำคัญที่ทำให้สถานการณ์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญคือ การขยายอิทธิพลของคอมมิวนิสต์และความขัดแย้งระหว่างเวียดนามเหนือกับเวียดนามใต้ ทำให้สหรัฐฯ ตัดสินใจปรับนโยบายหันมาต่อต้านและสกัดกั้นคอมมิวนิสต์ เนื่องจากเห็นว่าหากอินโดจีนตกเป็นของฝ่ายคอมมิวนิสต์ ประเทศอื่น ๆ ก็จะพลอยล้มตามกันไป จากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จนถึงตะวันออกกลาง ตาม “ทฤษฎีโดมิโน” จึงได้ชักชวนประเทศทั้งจากในและนอกภูมิภาค รวมทั้งประเทศไทยร่วมกันจัดตั้งองค์การสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออก-เฉียงใต้ (ส.ป.อ. หรือซีโต้)[๓] โดยมีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่กรุงเทพฯ การจัดตั้งซีโต้จึงถือเป็นจุดเริ่มต้นของสถาปัตยกรรมภูมิภาคในยุคแรกๆ

๓ องค์การสนธิสัญญาป้องกันภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ส.ป.อ. หรือซีโต้) จัดตั้งขึ้นตามสนธิสัญญามะนิลาเมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๔๙๗ มีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่กรุงเทพฯ ประเทศสมาชิกประกอบด้วย สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ปากีสถาน ฟิลิปปินส์ และไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันร่วมกัน โดยข้อ ๔ ของสนธิสัญญาระบุว่า หากดินแดนของประเทศใดถูกรุกรานจากการโจมตีด้วยกำลังอาวุธประเทศภาคีทั้งหมดที่เหลือจะถือว่าเป็นอันตรายร่วมกัน และจะปฏิบัติการเพื่อเผชิญหน้ากับอันตรายร่วมกัน แต่โดยที่การตัดสินใจที่จะดำเนินการใด ๆ ต้องอาศัยมติเอกฉันท์ ประกอบกับไม่สามารถดำเนินการในเรื่องที่บางประเทศคาดหวัง เช่น ความขัดแย้งในลาวและเวียดนาม และระหว่างปากีสถานกับอินเดีย การถอนตัวออกจากภูมิภาคของฝรั่งเศส อังกฤษ และสหรัฐฯ และการได้รับชัยชนะของคอมมิวนิสต์ในอินโดจีน ทำให้ซีโต้หมดบทบาทและยุบเลิกไปในท้ายที่สุด

เมื่อคอมมิวนิสต์แทรกซึมเข้ามาในประเทศเพื่อนบ้านและเกิดการต่อสู้แย่งชิงอำนาจรัฐกัน ทำให้ประเทศไทยซึ่งมีพรมแดนติดกันต้องตกอยู่ในภาวะสุ่มเสี่ยงและได้รับผลกระทบไปด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อีกทั้งยังต้องผจญกับภัยคุกคามจากพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย รัฐบาลไทยในขณะนั้นจึงถูกสถานการณ์บีบบังคับให้เลือกดำเนินนโยบายไปในทิศทางเดียวกันกับของสหรัฐฯ ไทยจึงกลายเป็นด่านหน้าและคู่พันธมิตรในการสกัดกั้นคอมมิวนิสต์ในภูมิภาค ทั้งนี้ ดร.ถนัด คอมันตร์ ในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้เดินหมากเกมทางการทูตหลายประการ รวมทั้งเดินทางเยือนสหรัฐฯ และได้ออกแถลงการณ์ร่วมกับนายดีน รัสก์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ เมื่อวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๐๕ มีใจความสำคัญว่า ***"สหรัฐฯ ถือว่าการรักษาเอกราชและบูรณภาพของประเทศไทย เป็นความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อผลได้ผลเสียของสหรัฐฯ และต่อสันติภาพของโลก"*** ซึ่งคำมั่นนี้ได้กลายเป็นเสาหลักค้ำประกันความมั่นคงของไทย และเป็นอีกหนึ่งในความพยายามของ ดร.ถนัด คอมันตร์ ที่มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประเทศท่ามกลางสถานการณ์เปราะบางในยามนั้น

ในขณะเดียวกัน สถานการณ์ในภูมิภาคเกิดความผันผวนจากความขัดแย้งกรณีการจัดตั้งสหพันธรัฐมาเลเซียในปี ๒๕๐๖ ซึ่งเป็นการรวบรวมสหพันธรัฐมลายา สิงคโปร์ ซาราวัค และซาบาห์ (บอร์เนียวเหนือ) เข้าด้วยกัน ทำให้อินโดนีเซียไม่พอใจและดำเนินนโยบายเผชิญหน้า (Konfrontasi) ตั้งตนเป็นปฏิปักษ์กับการก่อตั้งสหพันธรัฐมาเลเซีย ส่วนฟิลิปปินส์ก็เรียกร้องสิทธิเหนือซาบาห์ อย่างไรก็ดี ดร.ถนัด คอมันตร์ ได้เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงที่ช่วยแสวงหาหนทางเพื่อคลี่คลายความขัดแย้งจนได้รับการนับถือยกย่องจากประเทศเหล่านั้น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การจับมือกันเพื่อก่อตั้งอาเซียนในเวลาต่อมา

ท่ามกลางสถานการณ์ที่ไม่น่าไว้วางใจ ดร.ถนัด คอมันตร์ ได้พยายามแสวงหาสิ่งที่จะมาช่วยให้ประเทศรอดพ้นจากภัยคุกคามจากภายนอก โดยท่าน

เห็นว่าไม่ควรนำสิ่งที่ไม่มีประสิทธิภาพหรือเจริญรอยตามซีโต้ แต่ก็จะไม่ทำลายซีโต้ เพราะยังไม่มีสิ่งใดมาทดแทนได้ อย่างน้อยก็มีสหรัฐฯ ซึ่งมีนโยบายชัดเจนที่จะช่วยรักษาความสงบเรียบร้อยในภูมิภาคนี้ การที่ซีโต้ประกอบด้วยประเทศที่มาจากสี่มุมโลก ทำให้องค์กรอ่อนแอ เพราะต่างฝ่ายย่อมมีความเห็นความจำเป็น และความต้องการที่แตกต่างกัน อีกทั้งบางประเทศก็เข้าร่วมอย่างเสียมิได้เพราะเกรงใจสหรัฐฯ จึงไม่รู้สึกถึงประโยชน์ที่จะมาร่วมมือกันเพื่อสร้างสันติภาพในภูมิภาคนี้ทำให้ซีโต้ล้มเหลว ซึ่งดร.ถนัด คอมันตร์ เคยยกเป็นตัวอย่างไว้ว่า ในระหว่างที่ศึกษาเล่าเรียนอยู่ในฝรั่งเศสช่วงก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่สอง ขณะนั้นฝรั่งเศสและอังกฤษมีสนธิสัญญาไมตรีกับออสเตรียและเชโกสโลวะเกีย แต่เมื่อออสเตรียและเชโกสโลวะเกียถูกเยอรมันคุกคาม ทั้งฝรั่งเศสและอังกฤษกลับนิ่งเฉยปล่อยให้เยอรมันเข้าไปยึดครอง แสดงให้เห็นว่าแม้กำหนดให้มีข้อผูกพันสัญญาให้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเมื่อถูกคุกคาม แต่หากผลประโยชน์ไม่ตรงกัน หรือไม่เห็นว่าตนได้รับประโยชน์ ก็จะไม่ช่วยเหลือกัน ดังนั้น การส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในภูมิภาคที่มีประสิทธิภาพจึงพึงกระทำในหมู่ประเทศที่มีผลประโยชน์ร่วมกันเท่านั้น และเป็นที่มาว่าทำไมการก่อตั้งอาเซียนจึงเป็นเพียงคำประกาศหรือปฏิญญามิใช่โดยสนธิสัญญาหรือความตกลงดังเช่นซีโต้หรือองค์การอื่น ๆ

พื้นฐานด้านการศึกษา ประสบการณ์และตำแหน่งหน้าที่การงานของดร.ถนัด คอมันตร์ น่าจะเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนทำให้ท่านตระหนักถึงความสำคัญของความร่วมมือในระดับภูมิภาค โดยท่านจบการศึกษาด้านกฎหมายระดับปริญญาตรี โท และเอกจากฝรั่งเศส จากนั้นเข้ารับราชการที่กระทรวงการต่างประเทศและประสบความก้าวหน้าในชีวิตราชการมาโดยลำดับจนกระทั่งดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตประจำองค์การสหประชาชาติ (๒๔๙๙) เอกอัครราชทูต ณ กรุงวอชิงตัน (๒๕๐๐) และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศคนที่ ๒๐ (๒๕๐๒-๒๕๑๔) ในช่วงเดียวกันกับการก่อร่างสร้างตัว

ของประชาคมยุโรป (European Community: EC) ในปี ๒๕๐๘[๔] การที่ท่านใช้ชีวิตในยุโรปเป็นเวลาหลายปีก่อนที่จะเดินทางกลับไทยในปี ๒๔๘๒ ซึ่งเป็นปีเริ่มต้นสงครามโลกครั้งที่สอง ทำให้มีโอกาสเห็นถึงความเจริญทางเศรษฐกิจของยุโรปก่อนที่จะถูกทำลายอย่างย่อยยับโดยสงคราม และได้เห็นภาพของการฟื้นคืนชีพของยุโรปอันเกิดจากพลังของการร่วมแรงร่วมใจกันของประเทศต่าง ๆ ผ่านการส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค

แม้นมีผู้กล่าวว่า ***"หากปราศจาก ดร.ถนัด คอมันตร์ ก็อาจไม่มีอาเซียนในวันนี้ หรือถ้ามี ก็อาจแตกต่างไปจากนี้"*** นับเป็นคำกล่าวที่ไม่เกินเลยไปจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏ โดย ดร.ถนัด คอมันตร์ มองว่าในช่วงต้นของปี ๒๕๑๐ และในปีต่อ ๆ ไป ไทยจะต้องผจญกับภัยคุกคามต่าง ๆ ในภูมิภาคจึงต้องการสติปัญญาและกำลังจากทุกภาคส่วนมาช่วยแก้ไขปัญหา นั่นคือการยุติสงคราม ความขัดแย้ง การสร้างสันติภาพ เสรีภาพ และความก้าวหน้ามั่นคง ท่านเห็นว่าไทยเป็นประเทศเล็กและอยู่ในบริเวณที่เต็มไปด้วยอันตราย หากเปรียบเสมือนน่านน้ำ ก็เป็นน่านน้ำที่เต็มไปด้วยหิน กรวด และหินโสโครกจำนวนมาก การที่ซีโต้ขาดประสิทธิภาพและไม่สามารถคุ้มครองไทยให้อยู่รอดปลอดภัยได้ จึงต้องหาวิธีการอื่น ท่านจึงยึดเป็นหลักว่า ***"เราจะเอาไข่ไปใส่ไว้ในกระจาดเดียวกัน ย่อมไม่เป็นการสมควร เพราะเมื่อกระจาดตกเมื่อไร ไข่ก็แตกเมื่อนั้น"*** ดังนั้น ต้องมีทางเลือกและวิธีการนั่นคือการมีความร่วมมือส่วนภูมิภาค

๔ เกิดจากการรวมตัวกันของประชาคมถ่านหินและเหล็กกล้ายุโรป (๒๔๙๔) ประชาคมพลังงานปรมาณูยุโรป (๒๕๐๐) และประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (๒๕๐๑) และได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็นสหภาพยุโรป (European Union: EU) ในปี ๒๕๓๖ ทั้งนี้ Bela Balassa ได้แบ่งลำดับขั้นของบูรณาการทางเศรษฐกิจเป็น ๕ ขั้นตอน ได้แก่ เขตการค้าเสรี (Free Trade Area) สหภาพศุลกากร (Customs Union) ตลาดร่วม (Common Market) สหภาพเศรษฐกิจ (Economic Union) และการบูรณาการทางเศรษฐกิจสมบูรณ์ (Total Economic Integration) ซึ่งมีการจัดตั้งองค์กรเหนือรัฐ หรือ Supra-National ขึ้นมากำกับดูแล โดยสหภาพยุโรปอยู่ในขั้นตอนที่สี่ ส่วนประชาคมอาเซียนถือเป็นตลาดร่วมที่มุ่งพัฒนาการเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน (single market and production base)

ระหว่างประเทศที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน และอยู่ในละแวกเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ ไทยจึงพยายามผลักดันการจัดตั้งองค์การความร่วมมือส่วนภูมิภาคถึง ๓ ครั้ง เริ่มต้นด้วยการจัดตั้งสมาคมชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรืออาสา (Association of Southeast Asia : ASA) เมื่อวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๐๔ มีสมาชิกประกอบด้วยฟิลิปปินส์ สหพันธ์มลายาและไทย เพื่อช่วยเหลือกันและกันในทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม แต่ความขัดแย้งระหว่างสหพันธ์มลายากับฟิลิปปินส์เหนือซาบาห์ในปลายปี ๒๕๐๕ ทำให้อาสาต้องล้มเลิกไป แต่การเกิดอาสาได้ช่วยจุดประกายให้ประเด็นภูมิภาคนิยม (regionalism) ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้น และกลายเป็นแบบอย่างของความร่วมมือระดับภูมิภาครูปแบบอื่น ๆ ตามมา เช่น มาฟิลินโด (Greater Malayan Confederation / Maphilindo) ระหว่างฟิลิปปินส์ สหพันธ์มลายา และอินโดนีเซีย ในปี ๒๕๐๖ เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกลุ่มชนเชื้อชาติมาเลย์ แต่โดยที่ปัญหาซาบาห์ไม่ได้รับการแก้ไขและอินโดนีเซียต่อต้านการจัดตั้งสหพันธรัฐมาเลเซีย ทำให้มาฟิลินโดจบลงในเวลาอันสั้น ครั้งที่สองเป็นการจัดตั้งคณะมนตรีเอเชียและแปซิฟิก (ASPAC) ในปี ๒๕๐๙ โดยมีออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ มาเลเซีย สาธารณรัฐจีน ฟิลิปปินส์ ไทย และสาธารณรัฐเวียดนามเข้าร่วม เพื่อส่งเสริมสันติภาพและความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมระหว่างกันในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก[๕] และครั้งที่สามคือการจัดตั้งสมาคมอาเซียน

ในความขัดแย้งระหว่างฟิลิปปินส์ สหพันธ์มลายา และอินโดนีเซีย ดร.ถนัด คอมันตร์ เห็นว่าการที่ประเทศที่มิได้เป็นคอมมิวนิสต์แตกแยกกัน และอาจถึงขั้นใช้กำลังเข้าประหัตประหารกัน หรืออย่างน้อยก็มีการผรุสวาทโต้ตอบกล่าวหากันอย่างรุนแรง และยุติการติดต่อกัน เป็นเครื่องยืนยันให้เห็นว่า

๕ ASPAC ไม่สามารถเดินหน้าต่อไปได้ เนื่องจากมีประเทศที่ถูกแบ่งแยกอยู่ถึงสองแห่ง คือจีนและเวียดนาม โดยเฉพาะเมื่อสาธารณรัฐประชาชนจีนกลายเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติแทนที่สาธารณรัฐจีนเมื่อปี ๒๕๑๔

ในภูมิภาคนี้ยังขาดความผาสุกและความสงบเรียบร้อย หากไทยจะอยู่เฉย ๆ และเอาหูไปนาเอาตาไปไร่เสียก็ย่อมได้ แต่การณ์กลับมิได้เป็นเช่นนั้น เพราะท่านได้ใช้เวลาถึงหนึ่งปีเศษในการทำหน้าที่เป็นคนกลางเพื่อสร้างความสมานฉันท์และป้องกันมิให้เกิดสงครามระหว่างกัน จนในที่สุด ฝ่ายที่ขัดแย้งกันได้ตกลงมาประชุมที่กรุงเทพฯ เพื่อหาทางระงับข้อพิพาท เป็นเหมือนรางวัลที่ให้แก่ไทยที่ช่วยไกล่เกลี่ยหาหนทางระงับความขัดแย้ง การประชุมกินเวลาเกือบหนึ่งสัปดาห์ ซึ่งไทยไม่ได้เข้าร่วมด้วย แต่อยู่ภายนอกคอยช่วยเหลือและให้คำแนะนำ ในที่สุดก็บรรลุข้อตกลงร่วมกัน จึงมีการจัดงานเลี้ยงและเชิญฝ่ายไทยเข้าร่วม ในโอกาสนั้น ดร.ถนัด คอมันตร์ ได้พูดกับนายอดัม มาลิค รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอินโดนีเซียว่าต้องการที่จะรื้อฟื้นความร่วมมือส่วนภูมิภาคในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีประสิทธิภาพ และเชิญอินโดนีเซียเข้าร่วมด้วย ซึ่งฝ่ายอินโดนีเซียตอบตกลง แต่ขอทอดเวลาออกไปอีกเล็กน้อยเพื่อให้ความสัมพันธ์กับมาเลเซียเข้าสู่ภาวะปกติ เรื่องนี้ ดร.ถนัด คอมันตร์

ได้ตั้งความหวังไว้ว่า ในเวลาไม่ช้าก็คงจะมีหน่วยที่เป็นการร่วมมือกันระหว่างประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเกิดขึ้น ซึ่งจะเป็นหน่วยที่เป็นประวัติศาสตร์และเป็นครั้งแรกที่ภูมิภาคนี้จะได้ร่วมมือกันอย่างสนิทสนมและใกล้ชิด เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของประชาชน จากนั้นผ่านไป ๖ เดือน อินโดนีเซียได้ส่งข่าวว่าพร้อมแล้วที่จะมาพบปะหารือกันเพื่อก่อตั้งความร่วมมือส่วนภูมิภาคพร้อมกับฟิลิปปินส์และมาเลเซีย ส่วนสิงคโปร์ซึ่งทราบข่าวนี้ ก็ขอให้เชิญเขามาร่วมด้วย ฝ่ายไทยจึงได้ยกร่างเอกสารเตรียมไว้เพื่อใช้สำหรับการหารือระหว่างผู้แทนทั้ง ๕ ประเทศ[๖] ที่มีขึ้นที่บางแสน จังหวัดชลบุรี ระหว่างวันที่ ๕-๖ สิงหาคม ๒๕๑๐ ในเวลานั้นทั้งห้าท่านประชุมกันบ้าง เล่นกอล์ฟกันบ้าง และกินเลี้ยงกันบ้าง จากนั้นก็ไปประชุมกันต่อที่กรุงเทพฯ ในที่สุดในวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๑๐ ได้เกิดสิ่งที่ต้องการ คือ การลงนามในปฏิญญากรุงเทพฯ (Bangkok Declaration) เพื่อจัดตั้งสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nations) หรือ ASEAN (อ่านออกเสียงว่า “อาเซี่ยน”)[๗] เพราะใกล้เคียงกับอาสา และจะได้รับหน้าที่สืบต่อจากอาสาต่อไป

ปฏิญญากรุงเทพฯ ได้ระบุวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งอาเซียนไว้ ๗ ประการ คือ (๑) เร่งรัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางสังคม และการพัฒนาด้านวัฒนธรรมในภูมิภาค เพื่อสร้างพื้นฐานที่เข้มแข็งสำหรับประชาคมแห่งประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่สันติและเจริญรุ่งเรือง (๒) ส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงผ่านการเคารพความยุติธรรมและหลัก

๖ ได้แก่ นายอาดัม มาลิค รัฐมนตรีฝ่ายการเมืองและรัฐมนตรีต่างประเทศอินโดนีเซีย ตุนอับดุล ราซัค รัฐมนตรีกระทรวงกลาโหมและรัฐมนตรีกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ นายนาร์ซิโซ รามอส รัฐมนตรีต่างประเทศฟิลิปปินส์ นายเอส ราชารัตนัม รัฐมนตรีต่างประเทศสิงคโปร์ และ ดร. ถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรีต่างประเทศไทย

๗ ชื่อชั่วคราวที่ใช้เรียกกันก่อนชื่ออาเซียนคือสมาคมความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asia Association for Regional Cooperation: SEAARC)

แห่งกฎหมาย (๓) ส่งเสริมความร่วมมือที่เข้มแข็งและการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคนิค วิทยาศาสตร์ และการบริหาร (๔) ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านการฝึกอบรมและการศึกษาวิจัย (๕) ร่วมมือกันในด้านการเกษตรและอุตสาหกรรม การขยายการค้า การศึกษาปัญหาเรื่องการค้าโภคภัณฑ์ระหว่างประเทศ การปรับปรุงการขนส่งและการสื่อสาร และการยกระดับมาตรฐานการดำรงชีวิตของประชาชน (๖) ส่งเสริมการศึกษาด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (๗) บำรุงรักษาความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศและระดับภูมิภาคที่มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์เดียวกันซึ่งจะเห็นได้ว่า ไม่มีวัตถุประสงค์ที่มุ่งส่งเสริมความร่วมมือด้านการทหารเลย แต่ก็ให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงผ่านการปฏิบัติตามหลักกฎหมาย

แนวคิดเรื่องการจัดตั้งอาเซียนของ ดร.ถนัด คอมันตร์ เป็นตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นว่า การรวมตัวกันของประเทศเล็ก ๆ ในภูมิภาค ย่อมทำให้ภูมิภาคเกิดความเข้มแข็ง การที่ประเทศสมาชิกอาเซียนรุ่นก่อตั้งตกลงที่จะร่วมมือกันนั้น ท่านได้เคยอธิบายไว้ว่า ประเทศทั้งห้าไม่ใช่ประเทศใหญ่ที่มีพลังทางทหารหรือทางเศรษฐกิจมากมาย ตรงกันข้ามล้วนแล้วแต่เป็นประเทศเล็ก ๆ เปรียบได้ดั่งไม้ซีก มาเลเซียเป็นไม้ซีก ๑๐ ล้าน ฟิลิปปินส์เป็นไม้ซีก ๓๓ ล้าน อินโดนีเซียเป็นไม้ซีกอีกเกือบ ๑๑๐ ล้าน ในขณะที่ไทยมีพื้นที่เพียงห้าแสนตารางกิโลเมตรและมีพลเมือง ๓๐ ล้านคนเศษ หากหันไปทางซ้ายหรือทางขวาก็จะเห็นแต่ประเทศใหญ่มหึมา ทางทิศตะวันออกมีจีนคอมมิวนิสต์ซึ่งมีประชากรเกือบ ๗๐๐ ล้านคน ทางทิศตะวันตกมีอินเดียซึ่งมีประชากรไม่น้อยกว่า ๕๐๐ ล้านคน ดังนั้น หากนำไม้ซีกต่าง ๆ เหล่านี้มารวมกัน ก็จะกลายเป็นไม้มัดใหญ่ที่มีอานุภาพถึงกว่า ๑๕๐ ล้านคนและมีความสำคัญเพิ่มขึ้นกว่าที่จะแยกกันอยู่ ตามวาทกรรมของท่านที่เกริ่นไว้ในตอนต้นของบทความ ดังนั้น เมื่อเข้ารับหน้าที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ท่านจึงได้ตั้งปณิธานที่จะใช้ความพยายาม

มากเป็นพิเศษในการส่งเสริมความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างประเทศทั้งหลายในภูมิภาคให้จงได้

สำหรับเหตุผลว่าทำไมประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคถึงยังไม่เข้าร่วมในองค์การส่วนภูมิภาคที่มีการจัดตั้งขึ้น นอกเหนือจากเงื่อนไขที่ ดร.ถนัด คอมันตร์ ย้ำเสมอว่าต้องเป็นเพื่อนที่อยู่ในละแวกเดียวกันและมีผลประโยชน์แห่งชาติใกล้เคียงหรือสอดคล้องต้องกันแล้ว ท่านยังเห็นว่าประเทศที่เคยตกอยู่ภายใต้อาณานิคมยังมีความเคืองแค้นเกลียดชังเจ้าอาณานิคมอยู่ จึงไม่ต้องการที่จะร่วมมือกับองค์การที่ตนเห็นว่าชาวตะวันตกเป็นผู้บงการอยู่เบื้องหลัง และต่างคิดกันไปเองว่าไทยเป็นเช่นนั้น จึงไม่ยอมเข้าร่วมในองค์การส่วนภูมิภาคที่ไทยเสนอ ทั้ง ๆ ที่ในใจก็เห็นพ้องว่าควรจะมีความร่วมมือส่วนภูมิภาค จึงเป็นเหตุผลว่าทำไมการจัดตั้งสมาคมอาสาถึงมีเพียงสหพันธรัฐมลายา ฟิลิปปินส์ และไทยเท่านั้นที่เข้าร่วม ส่วนประเทศอื่น ๆ ที่ได้รับการชักชวนต่างตอบปฏิเสธ ดังนั้น จึงเป็นการยากที่จะก่อตั้งองค์การความร่วมมือส่วนภูมิภาคที่มีความหมาย มีประสิทธิภาพ และสามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสม เพราะสถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศในขณะนั้นไม่เอื้ออำนวย สำหรับการก่อตั้งอาเซียน ท่านย้ำว่าไม่ใช่สมาคมที่ปิดประตู แต่เป็นสมาคมที่เปิดประตูกว้างพร้อมที่จะต้อนรับ **“ผู้หวังดี”** ทั้งหลาย รวมทั้งประเทศที่อาจมีระบอบการปกครองที่แตกต่างออกไป ถ้าหากว่าประเทศเหล่านั้นละทิ้งนโยบายที่จะทำการรุกรานผู้อื่นหรือก่อกวนความสงบสุขในภูมิภาค

ในส่วนของจุดมุ่งหมายของอาเซียนเมื่อแรกก่อตั้งนั้น ได้ให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและอื่น ๆ มากกว่าด้านการทหาร ซึ่ง ดร.ถนัด คอมันตร์ เห็นว่าจากกรณีตัวอย่างของซีโต้ การสร้างความร่วมมือส่วนภูมิภาคที่มุ่งเน้นด้านการทหารไม่น่าจะประสบความสำเร็จหากสมาชิกต่างเป็นเพียงประเทศเล็ก ๆ ที่ไม่มีกำลังทหารหรือมีความเข้มแข็งด้านอุตสาหกรรมหรือเศรษฐกิจที่จะนำไปสู่การมีพลังอำนาจทางทหาร จึงได้ตัด

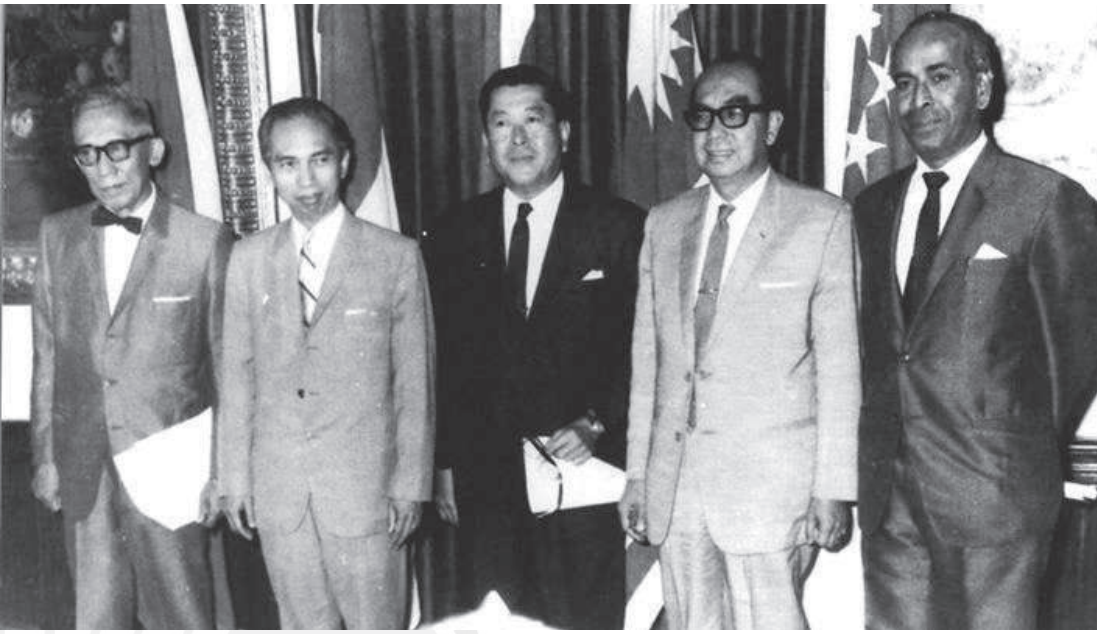

ความร่วมมือด้านนี้ออกไปและกำหนดให้มีคุณลักษณะสำคัญในการเป็นสมาคมเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและเรื่องอื่น ๆ เช่น การศึกษา วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระนั้นก็ดี ประเทศสมาชิกยังสามารถปรึกษาหารือกันในเรื่องความมั่นคงปลอดภัย หรือมีความร่วมมือทางทหารระหว่างฝ่ายหนึ่งกับอีกฝ่ายหนึ่งได้ คำว่า **"ประชาคมเศรษฐกิจใหม่"** (new economic community) จึงถูกนำมาใช้ในการกำหนดคุณลักษณะของอาเซียน นอกจากนี้ ประเทศสมาชิกก็เข้าร่วมในฐานะหุ้นส่วนที่มีฐานะเท่าเทียมกันและมีส่วนได้ส่วนเสียเท่ากัน การที่ประเทศใดจะได้รับยกย่องว่ามีบทบาทนำหรือเป็นผู้นำ ก็ขึ้นอยู่กับฐานะและความสามารถ ไทยไม่ได้เป็นประเทศใหญ่ แต่ข้อเสนอของไทยหลายประการมีเหตุผล ทำให้ประเทศอื่น ๆ รับฟังด้วยดีและมักดำเนินการตาม การลงมือปฏิบัติก็จะใช้หลักฉันทามติ ถ้ายังไม่พร้อมก็จะรอเอาไว้ก่อน ซึ่งท่านเห็นว่าหลักฉันทามติเป็นทั้งความแข็งแกร่งและความอ่อนแอของอาเซียน ความแข็งแกร่งคือถ้ามีเอกภาพก็สามารถทำอะไรที่มีน้ำหนักได้ แต่ความอ่อนแอ คือ ถ้ามีแม้แต่ประเทศเดียวคัดค้านไม่เห็นด้วยการดำเนินงานก็ต้องหยุดชะงัก

ดร.ถนัด คอมันตร์ เป็นผู้มีวิสัยทัศน์และมองเห็นการณ์ไกล โดยท่านมักเรียกร้องให้ทุกคนช่วยกันให้ความสนใจต่อความเป็นไปของบ้านเมืองและของภูมิภาคที่กำลังเผชิญกับภัยคุกคามทั้งจากภายในและภายนอก โดยเห็นว่าอนาคตของประเทศ สันติภาพของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความเป็นเอกราชของไทยและประเทศทั้งหลายจะดำรงอยู่ได้ก็ด้วยการร่วมมือกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน มิฉะนั้นก็จะปราศจากสันติภาพและความสงบสุขที่ถาวร และการเจรจาเพื่อแก้ไขปัญหากับชาติมหาอำนาจก็ไม่สามารถกระทำได้ นอกจากนี้ในส่วนที่เกี่ยวกับอาเซียน ท่านยังมองไปไกลถึงขนาดที่ว่า ต้องตระเตรียมอะไหล่ไว้ใช้แทนกันกรณีที่อาเซียนประสบปัญหาดังเช่นความร่วมมือระดับภูมิภาคอื่น ๆ ที่มักจบลงหลังเวลาผ่านไปได้ไม่นาน หรืออีกนัยหนึ่งคือ ไม่ควรเอาไข่ไปใส่ไว้ในกระจาดเดียวกัน เพราะเมื่อกระจาดตก ไข่ก็จะแตก ดังนั้นอะไหล่ที่ว่านั้นน่าจะรวมถึงความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation) ซึ่งท่านเคยให้ความเห็นไว้ว่าเดิมประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น ๆ กลัวว่าหากเข้าร่วมจะกระทบต่ออาเซียนหรือไปละลายเนื้อแท้ของอาเซียน แต่ท่านกลับเห็นว่าเป็นเรื่องไม่สมเหตุผล เพราะเมื่อเข้าร่วมแล้ว ก็ยังสามารถรักษาอาเซียนเอาไว้ได้ อีกทั้งการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อนจะทำให้สามารถต่อรองและตอบโต้หรือเรียกร้องได้ดีกว่าการที่แต่ละประเทศเข้าร่วมเพียงลำพังเป็นการเปิดโอกาสให้ได้พบปะพูดคุยและเจรจาต่อรองกับประเทศอื่นและค่อย ๆ มีความเข้าใจกันมากขึ้น หากเราถูกข่มขู่รังแกข่มเหง ก็สามารถร้องขึ้นมาพร้อมกันด้วยเสียงอันดังซึ่งเป็นวิถีทางในการต่อกรกับประเทศที่มีพลังทางการเมือง เศรษฐกิจ และการทหารที่สูงส่งกว่าเรา

ดร.ถนัด คอมันตร์ ได้ยกย่อง ดร.ปรีดี พนมยงค์ ว่าเป็นบุคคลแรกที่เสนอว่าหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ควรรวมตัวกัน เพราะถ้าฝรั่งเศสถอนตัวออกไปจากภูมิภาคก็จะเกิดช่องว่าง

แห่งอำนาจ เพราะฉะนั้น ไทยซึ่งเป็นประเทศเก่าแก่และไม่เคยตกอยู่ภายใต้อาณัติของใคร ก็น่าจะเป็นผู้ริเริ่มการรวมประเทศต่าง ๆ เข้าด้วยกันในฐานะหุ้นส่วนที่มีผลประโยชน์และส่วนได้ส่วนเสียเท่าเทียมกัน ต่อมา ดร.ถนัด คอมันตร์ ได้เขียนบทความลงในหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ให้ความเห็นสนับสนุนว่า ถึงเวลาแล้วที่ประเทศในภูมิภาคนี้จะต้องหาทางร่วมมือกัน ปรึกษาหารือกันและปรองดองเพื่อรักษาผลประโยชน์ร่วมกัน มิฉะนั้นก็จะมีผู้อื่นมากอบโกยเอาผลประโยชน์จากเราไป และท่านได้เคยชี้ให้เห็นตัวอย่างของความร่วมมือในยุโรปที่มีการจัดตั้งประชาคมยุโรปขึ้นมา ซึ่งแม้จะดูอ่อนแอและมีข้อบกพร่องไม่น้อยในช่วงแรก ๆ แต่ถ้ารวมพลังทางอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกเข้าด้วยกันแล้ว ขนาดทางเศรษฐกิจของประชาคมยุโรปก็จะใหญ่กว่าของสหรัฐฯ ซึ่งเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจของโลกในขณะนั้น ทำให้ยุโรปทวีความสำคัญมากขึ้นโดยเฉพาะในด้านการเงินและด้านเศรษฐกิจ ดังนั้น การรวมตัวกันทางเศรษฐกิจจะอำนวยประโยชน์มากมายเหลือล้น ท่านจึงพยายามเสนอแนะให้อาเซียนส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจให้มากขึ้น

ดร. ถนัด คอมันตร์ เห็นว่า เมื่อคำนึงถึงเป้าหมายที่สำคัญที่สุดของการก่อตั้งอาเซียนถือว่าประสบความสำเร็จเต็มร้อยเปอร์เซ็นต์ เพราะทำให้ประเทศเล็ก ๆ รวมกลุ่มกันได้เป็นปึกแผ่น และไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน เป็นการเอาไม้ซีกมามัดรวมกันเป็นไม้ซุง เป็นความพยายามที่จะส่งเสริมให้ประเทศที่เคยตกเป็นอาณานิคมได้รวมตัวเพื่อร่วมมือกัน ได้เป็นนายของตัวเองที่สามารถกำหนดชะตากรรมของตนเองได้เพราะในอดีตเจ้าอาณานิคมไม่ต้องการให้ประเทศต่าง ๆ ติดต่อเชื่อมโยงถึงกันเพื่อป้องกันการแข็งข้อ เมื่อเจ้าอาณานิคมถอนตัวกลับออกไปแล้ว ประเทศเหล่านี้ก็ยังเคยชินกับการแยกกันอยู่อย่างโดดเดี่ยว จึงต้องใช้ความพยายามอย่างมากที่จะทำให้เกิดการรวมตัวกัน เพื่อให้บริเวณแห่งนี้เป็นดินแดนที่มีความผูกพันต่อกัน มีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน สร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ประชาชน ร่วมกันกำจัดสิ่งกีดขวางทางวัตถุอันเกิดจาก

อวิชชา โรคภัยไข้เจ็บ และความอดอยาก ซึ่งทำให้โอกาสที่จะใช้ชีวิตบนโลกใบนี้ต้องน้อยลง รวมทั้งขจัดความพยายามทั้งหลายที่จะยื้อแย่งสิทธิที่จะดำรงความเป็นชาติเสรีและมีอธิปไตยเป็นของตน สิ่งที่ใช้วัดความสำเร็จของอาเซียน คือ พฤติกรรมของประเทศใหญ่ ๆ จากนอกภูมิภาคที่อยู่ห่างไกลออกไป เมื่อเขาเห็นถึงความมั่นคงและความอยู่รอดของอาเซียน จึงเกิดความแน่ใจและมีความมั่นใจในอาเซียน นำไปสู่การติดต่อสัมพันธ์และขยายความร่วมมือระหว่างกัน

สำหรับปัญหาสำคัญของอาเซียนในทัศนะของ ดร. ถนัด คอมันตร์ ได้แก่ (๑) การไม่ยึดมั่นในเจตนารมณ์เรื่องการเป็นหุ้นส่วนที่คำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกัน แม้กาลเวลาผ่านไปเนิ่นนานแล้วประเทศสมาชิกก็ยังมิได้ร่วมมือกันอย่างตรงไปตรงมา พยายามจะเอารัดเอาเปรียบกัน โดยยกตัวอย่างโครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจตามที่ได้แบ่งกันทำ ซึ่งมีทั้งที่ประสบความสำเร็จและล้มเหลว หรือผู้แทนที่ไปร่วมประชุมต่าง ๆ ก็เป็นข้าราชการที่จำเป็นต้องต่อสู้กันในเวทีการหารือเพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติของตนไว้ให้ได้มากที่สุด ดังนั้น หากจะให้ได้รับผลประโยชน์ร่วมกันอย่างแท้จริง จำเป็นต้องปรับแนวทางการทำงานร่วมกันใหม่ โดยให้เพิ่มความจริงใจและมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน และเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น (๒) อาเซียนประสบความสำเร็จด้านการเมืองมากกว่าด้านเศรษฐกิจ จึงทำให้เศรษฐกิจกลายเป็นจุดอ่อนของอาเซียน ในขณะที่จุดเด่นคือเรื่องการเมืองและความมั่นคง ซึ่งอาจเกิดจากความบกพร่องของประเทศสมาชิก หรือสถานการณ์ในภูมิภาคนำพาไปแต่เดิม ท่านเห็นว่าเป้าหมายของอาเซียนต้องมุ่งสู่การสร้างตลาดร่วมในทำนองเดียวกับที่เกิดขึ้นในยุโรป เพราะหากมองแยกกันเป็นแต่ละประเทศก็จะเป็นตลาดเล็ก แต่ถ้ารวมกันเข้าและมีการลดกำแพงภาษีต่อกัน ก็จะทำให้อาเซียนกลายเป็นตลาดขนาดใหญ่และเป็นตลาดร่วม ซึ่งจะทำให้การค้าขายระหว่างกันดียิ่งขึ้น ส่วนด้านการลงทุนก็ควรเป็นไปในลักษณะเสริมซึ่งกันและกัน เช่น การแลกเปลี่ยนการผลิตชิ้นส่วนและอะไหล่แล้วนำมาประกอบเป็นรถยนต์โดยได้รับสิทธิประโยชน์ในการลงทุนด้านต่าง ๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดห่วงโซ่และสายพานของการผลิตในภูมิภาค (๓) ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเวทีที่มีการแก่งแย่งชิงดีและแข่งขันกันมาก หากอยู่เพียงลำพังอย่างโดดเดี่ยวก็อันตรายเกินไปจึงต้องร่วมมือและพึ่งพาอาศัยกัน ส่วนประเทศใหญ่ ๆ ที่มีการแก่งแย่งชิงดีกันนั้น เราอย่าเข้าไปอยู่ในอ้อมแขนของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ให้พยายามรักษาระยะห่างในความสัมพันธ์ (equidistance) อย่าเอนเอียงเข้าข้างใดข้างหนึ่งให้เขากอดรัดจนหายใจไม่ออก

จากที่เล่ามาทั้งหมด แม้เป็นเพียงแค่ส่วนหนึ่งของความคิดความอ่านและวิสัยทัศน์อันกว้างไกลของ พันเอก (พิเศษ) ดร.ถนัด คอมันตร์ แต่ก็น่าจะมากพอที่ทำให้เราได้เข้าใจในตรรกะอันเป็นที่มาของการจัดตั้งอาเซียนเมื่อ ๔๗ ปีก่อน แม้ตัวตนของอาเซียนที่เป็นอยู่ในปัจจุบันในบางเรื่องมิได้สอดรับหรือดำเนินไปในทิศทางที่คณะผู้ก่อตั้งทั้งห้าได้วาดฝันไว้ทั้งหมด แต่การที่

อาเซียนได้ผ่านร้อนผ่านหนาว ผ่านการลองผิดลองถูก และอยู่รอดปลอดภัยได้จนถึงทุกวันนี้ แสดงให้เห็นว่าอาเซียนมีความยืดหยุ่นในการปรับตัวสูง รวมทั้งสามารถรับมือกับสิ่งท้าทายใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในสถาปัตยกรรมภูมิภาคแห่งนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การที่อาเซียนมีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น ๑๐ ประเทศ มีความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งกับ ๑๐ ประเทศคู่เจรจา มีกฎบัตรที่ทำให้อาเซียนเป็นองค์กรระหว่างรัฐบาลที่มีสถานะทางกฎหมาย เป็นศูนย์กลางของสถาปัตยกรรมในภูมิภาค มีการขยายขอบเขตความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกจนครอบคลุมแทบจะทุกเรื่อง แม้กระทั่งเรื่องที่อยู่ใกล้ตัวเราอย่างสิทธิเด็กและสตรี และสิทธิมนุษยชน และกำลังก้าวไปสู่การเป็นประชาคมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง และมุ่งเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกันในลักษณะตลาดร่วม พัฒนาการที่ถือได้ว่าเป็นความก้าวหน้าของอาเซียนดังกล่าวนี้ ล้วนแล้วแต่เป็นการต่อยอดจากภูมิปัญญาของ ดร.ถนัด คอมันตร์ ที่ทำให้ภูมิภาคแห่งนี้มีสันติภาพ เสถียรภาพ และความเจริญมั่นคงยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต ดังนั้น จึงไม่เป็นการเกินเลยที่จะยกย่องท่านเป็น **“สถาปนิกแห่งสถาปัตยกรรมภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้”** โดยแท้

เอกสารอ้างอิง

กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ. (๒๕๑๐). ประมวลคำให้สัมภาษณ์ของ ฯพณฯ ถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรี ว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เล่ม ๑. พระนคร

กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ. (๒๕๑๑). ประมวลคำให้สัมภาษณ์ของ ฯพณฯ ถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรี ว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เล่ม ๒. พระนคร

กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ. (๒๕๑๑). ประมวลคำให้สัมภาษณ์ของ ฯพณฯ ถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรี ว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เล่ม ๔. (ตุลาคม ๒๕๑๐ - ตุลาคม ๒๕๑๑). พระนคร

ฉันทิมา อ่องสุรักษ์ (บรรณาธิการ). (๒๕๓๓). คำบรรยายของ ฯพณฯ ดร.ถนัด คอมันตร์ ในโครงการดิเรก ชัยนาม

เมโมเรียล เล็คเชอร์ ซีรีส์:"ริเริ่มก่อตั้งสมาคมประชาชาติเอเชีย-ตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN)". นโยบายต่างประเทศไทยบนทางแพร่ง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Department of Information, Ministry of Foreign Affairs. (1967). Collected Statements of Foreign Minister

Thanat Khoman Vol. 3 (November 1966 - October 1967). Bangkok

Department of Information, Ministry of Foreign Affairs. (1967). Collected Statements of Foreign Minister

Thanat Khoman Vol. 5 (November 1968 - October 1969). Bangkok

ดร.ถนัด คอมันตร์ และการก่อตั้งอาเซียน

สุริยา จินดาวงษ์

ประเทศไทยกำลังเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๘ ซึ่งจะเป็นเหตุการณ์ที่สำคัญที่สุดเหตุการณ์หนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในช่วงนี้ที่ประชาชนชาวไทยและประชาชนจากอีก ๙ ประเทศสมาชิกอาเซียนกำลังเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน น่าจะเป็นโอกาสที่พวกเราจะย้อนหลังสู่อดีตและระลึกถึงบทบาทนำของ ดร.ถนัด คอมันตร์ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศไทยในการก่อตั้งอาเซียนเมื่อปี ๒๕๑๐ ซึ่งปี ๒๕๕๗ นี้เป็นการครบรอบ ๑๐๐ ปี ของ ดร.ถนัด คอมันตร์ ซึ่งท่านเป็นผู้ก่อตั้งอาเซียน หรือที่เราเรียกว่า ASEAN Founding Fathers คนเดียวที่ยังมีชีวิตอยู่

จริง ๆ แล้ว เป็นเรื่องที่ท้าทายมากที่จะเขียนถึงบทบาทของ ดร.ถนัด คอมันตร์ ในการก่อตั้งอาเซียน เนื่องจากเป็นเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่สำคัญยิ่งซึ่งเกิดขึ้นมาเกือบ ๕๐ กว่าปีแล้ว และมีประเด็นรายละเอียดจำนวนมากที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นี้ แต่ก็ถือว่าโชคดีที่ได้เคยมีโอกาสสัมภาษณ์ ดร.ถนัด คอมันตร์ เมื่อประมาณ ๒๐ ปีที่แล้วในช่วงที่เตรียมเขียนวิทยานิพนธ์ จึงอยากจะเล่าเรื่อง

เกี่ยวกับการสัมภาษณ์ครั้งนั้นในการสะท้อนถึงบทบาทนำของ ดร.ถนัด คอมันตร์ ในการก่อตั้งอาเซียน ซึ่งเป็นพื้นฐานของประชาคมอาเซียนที่กำลังจะเกิดขึ้นในปี ๒๕๕๘ นี้

ผมจำได้ว่าในช่วงกลางเดือนมกราคม ๒๕๓๔ ผมได้เดินทางไปที่บ้านพักของ ดร.ถนัด คอมันตร์ เพื่อไปสัมภาษณ์ท่านเกี่ยวกับพัฒนาการอาเซียน ซึ่งในการนี้ผมได้เตรียมคำถาม ๑๐ ข้อเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ของอาเซียนและพัฒนาการในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะเหตุการณ์การเจรจาสันติภาพในกัมพูชาที่กำลังดำเนินอยู่ที่กรุงปารีส ดร.ถนัด คอมันตร์ ให้ความเมตตาผมมากและได้พยายามให้ผมรู้สึกสบายใจโดยการสนทนาอย่างเป็นกันเองเกี่ยวกับงานวิจัยของผม เมื่อ ดร.ถนัด คอมันตร์ พร้อม ผมได้เอาแผ่นกระดาษที่มี ๑๐ คำถามออกมาเพื่อเริ่มสัมภาษณ์ท่าน และเริ่มถามคำถามแรก คือ **“ทำไมท่านถึงได้มีความริเริ่มก่อตั้งอาเซียนในปี ๒๕๑๐”** ในการนี้ ดร.ถนัด คอมันตร์ ได้ใช้เวลาประมาณ ๑ ชั่วโมงในการเล่าถึงเหตุการณ์สำคัญครั้งนั้น ซึ่งสามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญ ๓ ประเด็นดังนี้

ประเด็นแรกที่ท่านเน้นคือ วิสัยทัศน์ของภูมิภาค กล่าวคืออนาคตของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต้องขึ้นอยู่กับประเทศในเอเชียตะวันออก-เฉียงใต้ กล่าวคือประเทศในภูมิภาคนี้ ต้องพึ่งตัวเองมากขึ้นและกำหนดทิศทางของความร่วมมือในภูมิภาค

แนวความคิดนี้ถือว่าเป็นแนวความคิดใหม่ในช่วงเวลานั้น เนื่องจากเป็นยุคสมัยสงครามเย็นซึ่งมีการแข่งขันระหว่างประเทศมหาอำนาจในภูมิภาค ซึ่งต่อมาแนวความคิดนี้ได้พัฒนาเป็น Zone of Peace, Freedom and Neutrality (ZOPFAN) ที่อาเซียนได้รับรองในปี ๒๕๑๔ และหลักการต่าง ๆ ใน ZOPFAN ได้เป็นพื้นฐานสำหรับเอกสารสำคัญต่าง ๆ ของอาเซียน เช่น Bali Concord I ในปี ๒๕๑๙ และสนธิสัญญาเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ใน

ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asia Nuclear Weapon-Free Zone Treaty) ในปี ๒๕๓๘ เป็นต้น

อีกประเด็นหนึ่งที่ ดร.ถนัด คอมันตร์ ให้ความสำคัญและถือว่าเป็นปัจจัยที่ช่วยนำไปสู่การก่อตั้งอาเซียนคือความจำเป็นที่จะสร้างกรอบความร่วมมือในระดับภูมิภาคเพื่อช่วยลดการเผชิญหน้ากันระหว่างประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ท่านได้อธิบายว่าในช่วงก่อนที่มีอาเซียน มีการเผชิญหน้ากันระหว่างบางประเทศในภูมิภาค หรือที่เรียกกันว่า konfrontasi ในช่วงนั้นการมีองค์การระดับภูมิภาคเช่นอาเซียนจะเป็นกรอบที่จะช่วยให้ประเทศในภูมิภาคยุติการใช้กำลังเพื่อแก้ไขปัญหาระหว่างกัน กล่าวคือ อาเซียนเป็นการสร้าง regional order แบบหนึ่งที่จะช่วยสร้างเสถียรภาพเพื่อให้ประเทศต่าง ๆ สามารถหันหน้าไปสู่การส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศตน

ต่อมาแนวความคิดเรื่องอาเซียนเป็น regional order เพื่อยุติการใช้กำลังเพื่อแก้ไขปัญหาระหว่างกัน เป็นพื้นฐานสำหรับการจัดทำสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia (TAC) ในปี ๒๕๑๙ ซึ่งปัจจุบันมีอัครภาคี ๓๑ ประเทศและ ๑ องค์การภูมิภาค ซึ่งรวมถึงประเทศที่มีบทบาทสำคัญในภูมิภาค เช่น จีน สหรัฐฯ ญี่ปุ่น อินเดีย รัสเซีย ออสเตรเลีย และสหภาพยุโรป เป็นต้น

ประเด็นที่ ๓ ที่ ดร.ถนัด คอมันตร์ ถือว่าเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ทำให้การจัดตั้งอาเซียนเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับภูมิภาคคือ การที่ท่านเริ่มมองเห็นว่าบทบาทของประเทศมหาอำนาจในสงครามเวียดนาม โดยเฉพาะบทบาทของสหรัฐฯ มีแนวโน้มที่จะลดลง ดังนั้น ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ต่อต้านคอมมิวนิสต์ควรที่จะเริ่มหันหน้าเข้าหากัน อีกทั้งพิจารณาปรับ

ความสัมพันธ์กับโลกภายนอกเพื่อให้มีความสมดุลมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพื่อสร้างทางเลือกใหม่ ๆ ในเชิงการทูต

เหตุการณ์ที่ตามมาก็ได้พิสูจน์ว่าการคาดการณ์ของ ดร.ถนัด คอมันตร์ มีความแม่นยำ โดยเฉพาะเมื่อมีการลงนามใน Paris Peace Accords ในปี ๒๕๑๖ ซึ่งนำไปสู่การถอนกำลังทางทหารของสหรัฐฯ จากเวียดนาม ซึ่งอาเซียนได้พยายามปรับยุทธศาสตร์ทางการทูตให้เน้นการดำเนินความสัมพันธ์ที่ดีกับทุกประเทศ ภายใต้หลักการ equidistant foreign policy ตอนนั้น ซึ่งต่อมาได้ปรับมาเป็นนโยบายการสร้างความสัมพันธ์ Dialogue Relations กับประเทศต่าง ๆ และในปัจจุบันเป็นรูปแบบของการมีความร่วมมือกับ Dialogue Partners หรือประเทศคู่เจรจาของอาเซียน ซึ่งสำหรับบางประเทศได้มีการยกระดับเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ของอาเซียน เช่น ในกรณีจีน ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี อินเดีย และสหรัฐฯ เป็นต้น

จึงเห็นได้ว่าประเด็นสำคัญต่าง ๆ ที่ ดร.ถนัด คอมันตร์ ได้จุดประกายไว้เมื่อตอนก่อตั้งอาเซียน เป็นประเด็นที่มีความสำคัญต่อพัฒนาการของอาเซียนในอดีตสู่ปัจจุบัน อีกทั้งเป็นพื้นฐานสำหรับการเป็นประชาคมอาเซียนในอนาคต

เมื่อวันนั้นในปี ๒๕๓๔ ผมไม่ได้มีโอกาสถามอีก ๙ คำถามที่เหลือ เนื่องจากเวลาไม่เพียงพอ แต่ก็ไม่ได้เสียดาย เนื่องจากคำตอบของ ดร.ถนัด คอมันตร์ ต่อคำถามแรกของผม ว่า **“ทำไมท่านถึงได้มีความริเริ่มก่อตั้งอาเซียนในปี ๒๕๑๐”** มีคุณค่าสูง ทั้งในการอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตและการมีนัยต่อพัฒนาการในปัจจุบัน จึงหวังว่าในช่วงที่เรากำลังจะก้าวไปสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในไม่ช้านี้ เราจะระลึกถึง legacy ของ ASEAN Founding Father ท่านนี้ด้วย

วิสัยทัศน์ประชาคมอาเซียน
ภายหลังปี ๒๕๕๘

เมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ ๒๕ ณ เนปิดอว์ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ได้รับรองร่างปฏิญญาเนปิดอว์ว่าด้วยวิสัยทัศน์ประชาคมอาเซียนภายหลังปี ๒๕๕๘ (Nay Pyi Taw Declaration for the ASEAN Community's Post-2015 Vision) โดยเห็นชอบองค์ประกอบหลัก (central elements) ที่จะใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการจัดทำวิสัยทัศน์ประชาคมอาเซียนภายหลังปี ๒๕๕๘ (ASEAN Community Post-2015 Vision) โดยผู้นำอาเซียนเห็นชอบให้จัดตั้งคณะทำงานระดับสูงเพื่อยกร่างวิสัยทัศน์ประชาคมอาเซียนภายหลังปี ๒๕๕๘ (High Level Task Force on the ASEAN Community's Post-2015 Vision: Post-2015 HLTF) รวมทั้งจัดทำแผนงานประชาคมอาเซียนฉบับใหม่ระยะเวลา ๑๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๘) ของเสาการเมืองและความมั่นคง เสาเศรษฐกิจ และเสาสังคมและวัฒนธรรม เพื่อทดแทนแผนงานจัดตั้งประชาคมอาเซียน พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๕๘ (Roadmap for an ASEAN Community (2009-2015)

สำหรับองค์ประกอบหลักที่จะใช้ในการจัดทำวิสัยทัศน์ฯ นั้น ประกอบด้วย

๑. เสาการเมืองความมั่นคง มีประเด็นสำคัญ ๆ ได้แก่ การส่งเสริมการยึดมั่นในบรรทัดฐานและค่านิยมร่วมกัน อาทิ การส่งเสริมและปกป้องสิทธิมนุษยชน เสรีภาพขั้นพื้นฐาน ธรรมาภิบาล หลักนิติธรรม การต่อต้านการทุจริต และประชาธิปไตย รวมทั้งการธำรงสันติภาพ ความมั่นคงและเสถียรภาพในภูมิภาค ผ่านความร่วมมือด้านต่าง ๆ อาทิ การส่งเสริมความไว้เนื้อเชื่อใจระหว่างกัน ความร่วมมือทางทะเล และการแก้ไขปัญหาและความขัดแย้งระหว่างกันผ่านการดำเนินการทางการทูตและกลไกในภูมิภาคที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการส่งเสริมให้ภูมิภาคเป็นเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์และอาวุธทำลายล้างสูง นอกจากนี้ยังเน้นการขยายและกระชับความสัมพันธ์ในเชิงลึกกับภาคีภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคู่เจรจา ผ่านความร่วมมือและกลไกอาเซียนที่มีอยู่ เช่น ASEAN+1 ASEAN+3 East Asia Summit (EAS) ASEAN Regional Forum (ARF) และ ASEAN Defense Ministers' Meeting (ADMM) โดยให้ความสำคัญกับการรักษาความเป็นแกนกลางของอาเซียนในสถาปัตยกรรมความมั่นคงในภูมิภาค

๒. เสาเศรษฐกิจ มีประเด็นสำคัญ ๆ ได้แก่ การรวมตัวทางเศรษฐกิจภายในอาเซียนที่ลึกซึ้งและสอดคล้องกันมากขึ้น การลดช่องว่างด้านการพัฒนาภายในอาเซียน การใช้เทคโนโลยีและพลังงานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืนผ่านการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยี การพัฒนากลไกระดับภูมิภาคและระดับชาติเพื่อรับมือกับความท้าทายทางเศรษฐกิจที่อุบัติขึ้นใหม่ อาทิ ความมั่นคงทางอาหารและพลังงาน และภัยธรรมชาติ การรักษาความเป็นแกนกลางของอาเซียนในกระบวนการการรวมตัวทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียตะวันออก และการขยายความเชื่อมโยงในทุกระดับในภูมิภาคเอเชียผ่านกรอบความร่วมมือต่าง ๆ ของอาเซียนและอนุภูมิภาค ตลอดจนการส่งเสริมบทบาทของอาเซียนในกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจระดับโลกเพื่อกำหนดท่าทีร่วมกันในประเด็นสำคัญ ๆ ระดับโลก

๓. เสาสังคมและวัฒนธรรม มีประเด็นสำคัญ ๆ ได้แก่ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบต่อสังคมของประชาชนอาเซียน การส่งเสริมและปกป้องสิทธิมนุษยชน การพัฒนาทางสังคมที่สมดุล การส่งเสริมสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน และการเสริมสร้างสมรรถนะเพื่อตั้งรับและปรับตัวเข้ากับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายใหม่ ๆ ที่อุบัติขึ้น

คณะทำงานระดับสูงฯ มีประชุมครั้งแรกระหว่างวันที่ ๕-๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ ที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ เพื่อเริ่มจัดทำวิสัยทัศน์ฯ โดยไทยเห็นควรผลักดันประเด็นสำคัญ ๆ ดังนี้

๑) การรักษาความเป็นหนึ่งเดียวและบทบาทของอาเซียนในภูมิภาค โดยอาเซียนจำเป็นต้องพยายามหาฉันทามติในประเด็นสำคัญ ๆ ที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกันให้ทันการณ์ ซึ่งต้องอาศัยสำนักเลขาธิการอาเซียนที่เข้มแข็งและการดำเนินงานของอาเซียนที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

๒) การสร้างประชาคมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการลดความเหลื่อมล้ำ

๓) การส่งเสริมบทบาทของอาเซียนในเวทีโลก

วิสัยทัศน์ประชาคมอาเซียนภายหลังปี ๒๕๕๘ จะเป็นเอกสารที่กำหนดอนาคตและทิศทางของอาเซียนเพื่อให้ภูมิภาคมีสันติภาพ เสถียรภาพ และความเจริญรุ่งเรือง เป็นประชาคมที่มีกฎ กติกา และยึดประโยชน์และการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน นอกจากนี้อาเซียนจะยังคงมีปฏิสัมพันธ์และความร่วมมือกับประเทศภายนอกภูมิภาคต่อไปอย่างสร้างสรรค์

ผู้นำอาเซียนจะรับรองวิสัยทัศน์ประชาคมอาเซียนภายหลังปี ๒๕๕๘ พร้อมด้วยแผนงานประชาคมอาเซียนฉบับใหม่สำหรับปี ๒๕๕๙-๒๕๖๘ ในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ ๒๗ ซึ่งกำหนดจะจัดขึ้นในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๘ ที่กรุงกัวลาลัมเปอร์

การประชุมผู้นำเขตเศรษฐกิจเอเปค ครั้งที่ 22
ณ Yanqi Lake International Convention Center กรุงปักกิ่ง

APEC Summit: สอบปลายภาค มหาวิทยาลัยเอเปค

หากกล่าวถึง **“การรับน้อง”** โดยนัยยะของการประสบความยากลำบากและความท้าทายในสถานที่ใหม่ อาจเรียกได้ว่าข้าพเจ้า **“โดนรับน้อง”** เมื่อย้ายมาอยู่ที่กองนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

การรับน้องที่กล่าวถึงไม่ได้มาจากการให้ทำอะไรบ้าบิ่น หรือท้าทายความอับอายเหมือนการรับน้องทั่ว ๆ ไป แต่คือหน้าที่ความรับผิดชอบในเนื้องานโดยตรง นั่นคือ การเตรียมการเพื่อเข้าร่วมประชุมผู้นำเขตเศรษฐกิจเอเปค ครั้งที่ ๒๒ ณ กรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อเดือนพฤศจิกายนที่ผ่านมา สำหรับเด็กใหม่ที่เพิ่งย้ายมาทำงานที่กอง และรู้จักเอเปคเพียงผิวเผินอย่างข้าพเจ้า เรียกได้ว่าเป็นทั้งงานหินและงานช้าง

เอเปค หรือ Asia-Pacific Economic Cooperation (APEC) เป็นกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศที่คนส่วนใหญ่คุ้นหู (และคุ้นตา) โดยเฉพาะตั้งแต่ที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมเมื่อปี ๒๕๔๖ ในปี ๒๕๔๗ จีนเป็นเจ้าภาพการประชุมเอเปคอันประกอบด้วยการประชุมหลากหลายตลอดทั้งปี ตั้งแต่การประชุมคณะทำงานในด้านต่าง ๆ การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโส การประชุมรัฐมนตรีเอเปค และการประชุมผู้นำเขตเศรษฐกิจเอเปค ซึ่งเป็นไฮไลท์และเป็นที่จับตามองของนานาประเทศ ทั้งด้านสาระและบันเทิง คือต้องจับตาว่าผู้นำคุยอะไรกัน ผลลัพธ์ออกมาอย่างไร มีแผนการจะทำอะไรต่อไปในอนาคตและจะส่งผลอย่างไรต่อภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกเองและประชาคมโลกโดยรวม และจับตาว่าเจ้าภาพจะจัดเครื่องแต่งกายชุดประจำชาติให้บรรดาผู้นำทั้งหลายแต่งตัวเพื่อถ่ายรูปหมู่กันอย่างไร (ใครใส่แล้วดูดีบ้าง)

เอเปคนับเป็นเวที **“ขาใหญ่”** มีอำนาจถึงขนาดจับผู้นำจากมหาอำนาจทั้งหลายมานั่งรวมกันแล้วสั่งการ ไม่ใช่เฉพาะเจ้าภาพที่ใช้เงินทองมากมายในการจัดการประชุมต่าง ๆ เขตเศรษฐกิจสมาชิกทั้งหมด ๒๑ เขต ล้วนต้องระดมทั้งทุน ระดมทั้งกำลังคนสำหรับการประชุมเอเปคที่จัดขึ้นตลอดทั้งปี แต่ทำไมทุกเขตเศรษฐกิจต้องลงทุนลงแรงขนาดนั้น?

เหตุผลเพราะเอเปคมีความร่วมมือที่เป็นประโยชน์หลายด้าน ครอบคลุมมิติมากมายหลายประเด็น ซึ่งล้วนมุ่งเน้นการยกระดับเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน อาทิ การค้าการลงทุน การปราบปรามการทุจริต

พิธีต้อนรับผู้นำและคู่สมรส ณ Water Cube กรุงปักกิ่ง

คอร์รัปชัน การส่งเสริมบทบาทสตรี การต่อต้านภัยพิบัติ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น เอเปคจึงไม่ได้เป็นแค่ talk shop หรือเวทีที่มีแต่การประชุม ประชุม และประชุมเพียงอย่างเดียวโดยไม่ได้เกิดอะไรเป็นรูปธรรม หากแต่การทำงานของเอเปคจะเริ่มตั้งแต่การประชุมหารือแลกเปลี่ยนความเห็น สั่งการ ปฏิบัติ ติดตาม และประเมินผล โดยทุกประเด็นในกรอบเอเปคต้องเป็นประโยชน์และปฏิบัติได้จริง มีเป้าหมายชัดเจนว่าต้องบรรลุผลในปีใด จะติดตามผลกลางเทอมในปีใด ไม่ได้เป็นเพียงหลักการสวยหรูลม ๆ แล้ง ๆ

อย่างไรก็ตาม เอเปคตระหนักว่าเขตเศรษฐกิจ (หรือที่เอเปคใช้เรียกประเทศสมาชิก) ต่าง ๆ ไม่ได้มีระดับการพัฒนาที่เท่ากัน จึงมีการยืดหยุ่นระยะเวลาในการบรรลุเป้าหมาย ให้เศรษฐกิจที่พัฒนาแล้วบรรลุเป้าหมายก่อน เศรษฐกิจกำลังพัฒนา และให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริมเขตเศรษฐกิจกำลังพัฒนาในการบรรลุเป้าหมายด้วย

นอกจากนั้นเอเปคเป็นเวทีที่ให้ความสำคัญกับภาคเอกชน มีการจัดตั้งสภาที่ปรึกษาทางธุรกิจเอเปค (APEC Business Advisory Council - ABAC) เพื่อรับฟังความเห็นและมุมมองจากภาคเอกชนซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยในการประชุมผู้นำเขตเศรษฐกิจเอเปคแต่ละปีจะจัดให้ผู้แทน ABAC จากเขตเศรษฐกิจต่าง ๆ ได้พบกับผู้นำเอเปค เพื่อให้ผู้แทน ABAC ได้นำเสนอข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อผู้นำโดยตรง รวมถึงเปิดโอกาสให้ซักถามประเด็นที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการค้าการลงทุนและการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเอกชน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้นำกับผู้แทน ABAC นี้ ทำให้เกิด impact และเป็นแนวทางในการดำเนินนโยบายที่เกี่ยวข้องต่อไป

ในการประชุมผู้นำเขตเศรษฐกิจเอเปคที่ผ่านมา ระหว่างวันที่ ๑๐ – ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ ไทยได้ยกประเด็นการส่งเสริมการเติบโตที่มีคุณภาพ ยั่งยืน เท่าเทียม เป็นธรรม และเป็นประโยชน์ต่อทุกภาคส่วน โดยได้ยกตัวอย่างการดำเนินการของไทยในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปคุณภาพระบบการศึกษา อีกทั้งยังกล่าวถึงนโยบายความมั่นคงทางอาหารและความมั่นคงทางพลังงาน ซึ่งเน้นเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับการดำเนินการของเอเปค นอกจากนั้นไทยยังสนับสนุนการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาค โดยคำนึงถึงระดับการพัฒนาที่แตกต่างกันของสมาชิก และย้ำถึงความสำคัญของการพัฒนาเพื่อลดปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำในสังคม เพื่อให้ทุกภาคส่วนของสังคมได้รับประโยชน์จากการเปิดเสรีการค้าและการลงทุนอย่างแท้จริง

สำหรับผลงานชิ้นสำคัญของการประชุมผู้นำฯ ในปีนี้ คงจะหนีไม่พ้นการที่ผู้นำเอเปคได้ตกลงกันถึงแผนงานที่ชัดเจนในการก้าวไปสู่การจัดตั้งเขตการค้าเสรีเอเชีย-แปซิฟิก (Free Trade Area of the Asia-Pacific: FTAAP) และการจัดทำพิมพ์เขียวด้านความเชื่อมโยงในเอเปค (APEC Connectivity

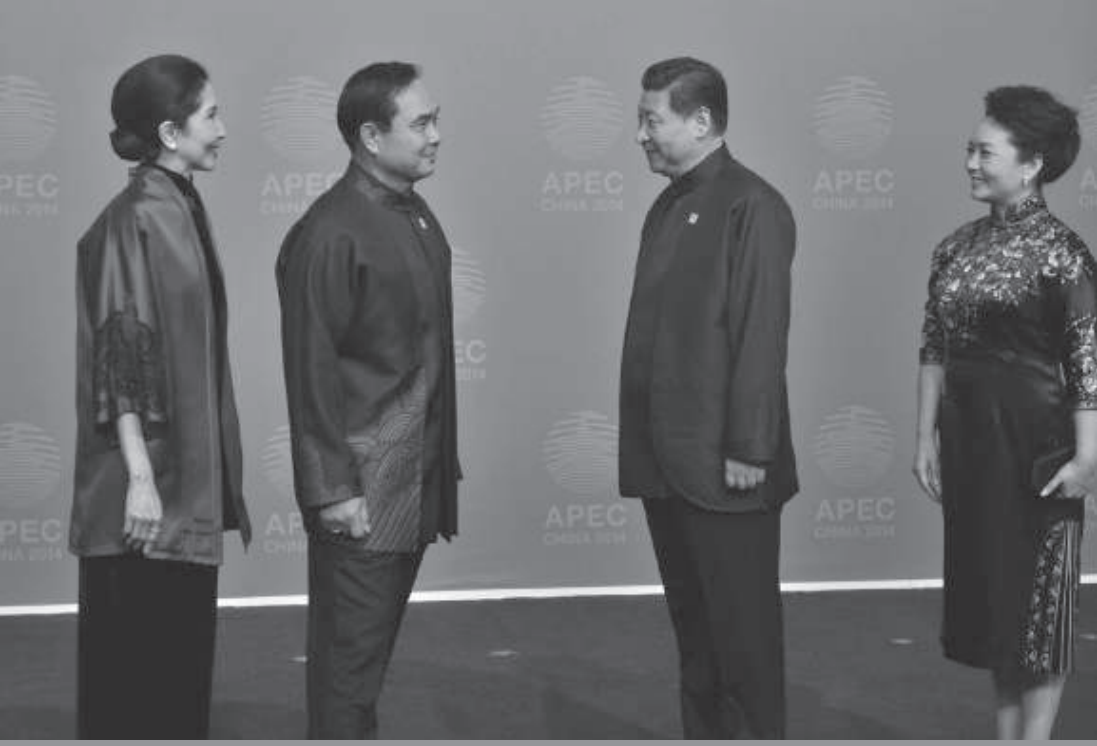

นายสี จิ้นผิง ประธานาธิบดีจีนและภริยา
ให้การต้อนรับนายกรัฐมนตรีและภริยาก่อนงานเลี้ยงต้อนรับผู้นำเขตเศรษฐกิจเอเปค

Blueprint) ซึ่งล้วนแล้วแต่จะช่วยกระตุ้นให้เกิดการไหลเวียนของสินค้าและการลงทุนในภูมิภาค ทั้ง FTAAP และ APEC Connectivity Blueprint เกิดจากการระดมความคิดของสมาชิกเอเปค ผ่านการวางแผนและศึกษาในเชิงลึกอย่างยาวนาน

แม้ว่าการประชุมผู้นำฯ จะปิดฉากลงไปแล้ว แต่งานของเอเปคจะเดินหน้าต่อไปอย่างต่อเนื่อง โดยฟิลิปปินส์ซึ่งเป็นเจ้าภาพเอเปคปี ๒๕๕๘ จะให้ความสำคัญกับการพัฒนา SMEs การพัฒนาทุนมนุษย์ และการสร้างชุมชนที่ยั่งยืนและเข้มแข็ง นอกเหนือจากการส่งเสริมการรวมตัวทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ซึ่งเป็นประเด็นพื้นฐานของเอเปค ทั้งหมดนี้ล้วนแต่เป็นประเด็นที่ไทยให้ความสำคัญ และจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปฏิรูปเศรษฐกิจตามนโยบายของรัฐบาล

ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ เป็นเพียงบทสรุปสั้น ๆ ของบทเรียนที่ข้าพเจ้าได้ศึกษาในระยะเวลาการปฏิบัติงานประมาณ ๒ เดือนในกองนโยบายเศรษฐกิจฯ เป็นหลักสูตรเร่งรัดของเอเปคที่ต้องทำความเข้าใจก่อนถึงช่วงสอบปลายภาค นั่นคือ การประชุมผู้นำฯ ซึ่ง **"การสอบ"** ดังกล่าว ไม่ได้ให้คะแนนที่สารัตถะเท่านั้น งานด้านพิธีการก็มีความท้าทายอย่างมาก และมีรายละเอียดมากมายที่ไม่เคยประสบพบเจอมาก่อนจนอยากรวบรวมเป็น booklet เริ่มตั้งแต่การรวมรวบกำหนดการเดินทางของคณะผู้แทนไทยกว่าร้อยชีวิตที่มีวันเดินทางไป-กลับแตกต่างกันตามแต่ภารกิจ การแย่งชิงห้องพักในโรงแรมที่เจ้าภาพจัดให้กับคณะผู้แทนของเขตเศรษฐกิจอื่น ๆ และการบริหารจัดการรถที่มีจำนวนจำกัดโดยไม่ลืมผู้แทนคนใดคนหนึ่ง เป็นต้น ซึ่งแม้ข้าพเจ้าจะไม่ได้ดูแลงานพิธีการโดยตรง แต่ก็ได้เห็นการทำงานอย่างแข็งขันและทุ่มเทของทีมโลจิสติกส์ รวมถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคณะผู้แทนไทยจากหน่วยงานต่าง ๆ

อธิบดีกรมเศรษฐกิจฯ เคยกล่าวกับข้าพเจ้าว่า ***เอเปคเป็นมหาวิทยาลัยที่ดีที่จะทำให้ข้าพเจ้าได้เรียนรู้มากมายหลายอย่าง*** ข้าพเจ้าได้ตระหนักถึงความสำคัญและความน่าสนใจของแหล่งวิชานี้เมื่อได้ลงสนามจริง ความรู้ที่ได้รับมีทั้งด้านลึกและด้านกว้าง ข้าพเจ้าคิดว่า **"การสอบปลายภาค"** ในมหาวิทยาลัยเอเปคไม่ได้เป็นการสอบสำหรับเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการอย่างข้าพเจ้าเท่านั้น แต่เป็นการสอบสำหรับผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ จุดที่สำคัญและแตกต่างจากการสอบทั่วไปคือ การสอบนี้เป็นการสอบเป็นหมู่คณะที่ทุกคนได้ทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้มาตลอดปีการศึกษาและประมวลความรู้ทั้งหมดสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างดีที่สุดร่วมกัน เพื่อความสำเร็จสูงสุดของส่วนรวม

ทะเลจีนใต้:
กุญแจแห่งสันติภาพ เสถียรภาพ และความร่วมมือในภูมิภาค

นายมงคล วิศิษฏ์สตัมภ์[๑]

ในระยะ ๒-๓ ปีที่ผ่านมา หลายท่านคงเคยได้ยินข่าวคราวเกี่ยวกับความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ ซึ่งพุ่งขึ้นสู่ระดับสูงสุดเมื่อเกิดเหตุจลาจลประท้วงต่อต้านจีนในเวียดนาม หลังจากที่จีนได้เคลื่อนย้ายแท่นขุดเจาะน้ำมันขนาดยักษ์เข้าไปในพื้นที่ที่ต่างฝ่ายต่างอ้างสิทธิ์บริเวณหมู่เกาะพาราเซล เมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๗ ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บ โรงงานและบริษัทห้างร้านของชาวจีนหลายแห่งถูกเผาทำลายเสียหาย จนต้องอพยพ

๑ ผู้อำนวยการกองความสัมพันธ์กับคู่เจรจาและองค์กรระหว่างประเทศ กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ

ชาวจีนบางส่วนกลับประเทศ นอกจากนี้ยังเกิดการกระทบกระทั่งกันระหว่างกองเรือคุ้มกันแท่นขุดเจาะน้ำมันกับเรือของฝ่ายเวียดนาม ซึ่งสร้างความกังวลใจให้กับประชาคมระหว่างประเทศ เพราะเกรงว่าจะกลายเป็นชนวนที่นำไปสู่การใช้กำลังอาวุธต่อกัน แต่ในท้ายที่สุดสถานการณ์ได้คลี่คลายลง เมื่อจีนถอนแท่นขุดเจาะน้ำมันกลับออกไปหลังจากประกาศว่าเสร็จสิ้นภารกิจสำรวจน้ำมันและก๊าซในบริเวณดังกล่าวแล้ว เหตุการณ์ที่ยกมาเป็นตัวอย่างนี้ เป็นเครื่องยืนยันที่ชี้ให้เห็นว่า ปัญหานี้มีความสำคัญยิ่งยวดและกระทบต่อทุกประเทศที่ใช้ประโยชน์จากทะเลจีนใต้ ทั้งในทางตรงและทางอ้อม และเป็นภัยคุกคามต่อสันติภาพ เสถียรภาพ และความเจริญรุ่งเรืองของภูมิภาค หากทุกประเทศที่เกี่ยวข้องไม่สามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือเจรจาแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี ดังนั้น ท่านผู้อ่านคงอยากรู้ว่า แล้วมีวิธีการเช่นไรที่จะจัดการกับความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ และอาเซียนเข้าไปมีส่วนพัวพันกับเรื่องนี้ได้อย่างไร เรามาทำความรู้จักกับปัญหานี้กัน

ทะเลจีนใต้เป็นผืนน้ำใหญ่เป็นอันดับห้าของโลก มีขนาดราว ๓.๕ ล้านตารางกิโลเมตร กินอาณาบริเวณตั้งแต่ช่องแคบไต้หวันเรื่อยลงมาจนถึงช่องแคบมะละกา ในแต่ละปีจะมีเรือขนส่งน้ำมันราวสามในสี่จากตะวันออกกลางมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียตะวันออก และเรือขนส่งสินค้าราวครึ่งหนึ่งของโลกแล่นผ่านไปมาในน่านน้ำแห่งนี้ ทะเลจีนใต้ยังเป็นจุดยุทธศาสตร์ด้านการทหารที่สำคัญของโลก เพราะช่องแคบมะละกาและช่องแคบอื่น ๆ ในย่านนี้ถือเป็นเส้นเลือดใหญ่ทางเศรษฐกิจของภูมิภาค และเป็นช่องทางเชื่อมต่อระหว่างมหาสมุทรอินเดียกับมหาสมุทรแปซิฟิก นอกจากนี้ทะเลจีนใต้ยังอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรทางทะเล ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต รวมถึงปลาและสัตว์ทะเลนานาชนิดจากความหลากหลายทางชีวภาพ ที่สำคัญคาดว่าทะเลจีนใต้เป็นแหล่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติปริมาณมหาศาล โดยจีนเคยประมาณการไว้ว่าอาจมีน้ำมันดิบมากถึง ๒๐๐,๐๐๐ ล้านบาร์เรล และ

ก๊าซธรรมชาติ ๒,๐๐๐ ล้านล้านลูกบาศก์ฟุต ซึ่งปัจจัยหลังนี้น่าจะเป็นแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้การอ้างสิทธิ์ในทะเลจีนใต้ทวีความเข้มข้น มีความสลับซับซ้อน และต่างฝ่ายต่างไม่ยอมลดราวาศอกให้แก่กัน

แท้จริงแล้วปัญหาทะเลจีนใต้มิใช่เรื่องใหม่ แต่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมานานหลายสิบปี รากเหง้าของปัญหาคือการแก่งแย่งกรรมสิทธิ์เหนือภูมิประเทศ (features) ต่าง ๆ ในทะเลจีนใต้ ได้แก่ เกาะ แก่ง ปะการัง สันทราย โขดหิน ฯลฯ ซึ่งกระจัดกระจายอยู่ตามสองหมู่เกาะใหญ่คือ หมู่เกาะพาราเซลส์ (Paracels) และหมู่เกาะสแปรตลีส์ (Spratlys) โดยมีจีน ฟิลิปปินส์ เวียดนาม มาเลเซีย

และบรูไน เป็นประเทศที่อ้างอธิปไตย (sovereignty) หรือสิทธิอธิปไตย (sovereign rights) ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น จีนอ้างสิทธิเหนือทะเลจีนใต้เกือบทั้งหมด เวียดนามอ้างสิทธิเหนือหมู่เกาะใหญ่ทั้งสอง บรูไนอ้างเขตเศรษฐกิจจำเพาะ[๒] ซึ่งทับซ้อนกับของประเทศอื่น เป็นต้น ทั้งนี้ การเข้าครอบครองภูมิประเทศต่าง ๆ ตามที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน อาจไม่สอดคล้องกับประกาศการอ้างสิทธิของตน และแต่ละประเทศต่างใช้หลักในการอ้างสิทธิแตกต่างกัน ถ้าไม่ใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ดังเช่นกรณีของจีนก็ยึดหลักกฎหมายตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล (UNCLOS) ค.ศ. ๑๙๘๒ ในกรณีของฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และบรูไน หรือใช้ทั้งสองอย่างควบคู่กัน ดังกรณีของเวียดนาม และมีเสียงเรียกร้องให้ประเทศที่อ้างสิทธิในทะเลจีนใต้ได้ชี้แจงการอ้างสิทธิของตน เพื่อให้เกิดความกระจ่างและปูทางไปสู่การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกัน เช่น การพัฒนาร่วม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางทะเล การปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ และการเสริมสร้างความมั่นคงทางทะเล เป็นต้น โดยไม่กระทบ (without prejudice) ต่อการอ้างสิทธิของแต่ละประเทศ

เมื่อเกือบ ๒๐ ปีที่แล้ว ปัญหาทะเลจีนใต้มีความรุนแรง เกิดการปะทะกันด้วยกำลัง มีการยึดเรือและจับเรือประมงของฝ่ายตรงข้าม ทำให้ทะเลจีนใต้กลายเป็นทะเลแห่งความขัดแย้ง ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อทุกประเทศในภูมิภาค ดังนั้น เพื่อให้สถานการณ์คลี่คลายไปในทิศทางที่ดี จีนและอาเซียนในฐานะที่เป็นองค์กรระหว่างรัฐบาลเพียงแห่งเดียวในภูมิภาคแห่งนี้ จึงได้จัดทำปฏิญญาว่าด้วยการปฏิบัติของภาคีในทะเลจีนใต้ (Declaration on

---

๒ ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล (United Nations on the Law of the Sea: UNCLOS) ค.ศ. ๑๙๘๒ รัฐชายฝั่งมีสิทธิอธิปไตย (sovereign right) เหนือเขต ๒๐๐ ไมล์ทะเลวัดจากชายฝั่ง ในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และมีเขตอำนาจเกี่ยวกับการวิจัยทางวิทยาศาสตร์และการคุ้มครองรักษาสิ่งแวดล้อม ในขณะที่รัฐอื่นมีเสรีภาพในการเดินเรือ บินผ่าน วางสายเคเบิลและท่อใต้ทะเล

the Conduct of Parties in the South China Sea: DOC) ในปี ๒๕๔๕ เพื่อเป็นเครื่องแสดงเจตนารมณ์ทางการเมืองในอันที่จะร่วมมือกันเสริมสร้างสันติภาพ เสถียรภาพ และความร่วมมือในภูมิภาค รวมทั้งส่งเสริมความร่วมมือผ่านโครงการรูปแบบต่าง ๆ เพื่อมุ่งเสริมสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจ อันจะนำไปสู่การสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเจรจาแก้ไขปัญหาที่ถาวรระหว่างประเทศที่อ้างสิทธิต่อไป

หลังจากที่อาเซียนและจีนมี DOC เป็นเครื่องมือสำหรับการส่งเสริมความร่วมมือและป้องกันความขัดแย้งขยายตัวแล้ว ได้มีการจัดตั้งกลไกขึ้นมาเพื่อกำกับดูแลการปฏิบัติตาม DOC ให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ คณะทำงานร่วมอาเซียน-จีน ว่าด้วยการปฏิบัติตาม DOC (JWG on DOC) และเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียน-จีน ว่าด้วยการปฏิบัติตาม DOC (SOM on DOC) ซึ่งจีนและประเทศสมาชิกอาเซียนที่เป็นประเทศผู้ประสานงานความสัมพันธ์อาเซียน-จีน จะทำหน้าที่ประธานร่วม และสลับสับเปลี่ยนกันเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมทั้งสอง ระหว่างจีนกับประเทศสมาชิกอาเซียนต่าง ๆ ทั้งนี้ เป้าหมายสำคัญอันหนึ่งของ DOC คือการจัดทำแนวปฏิบัติในทะเลจีนใต้ (Code of Conduct in the South China Sea: COC) เพื่อเป็นกฎเกณฑ์และบรรทัดฐานที่ใช้เป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน ของประเทศที่เกี่ยวข้อง โดยจะมีความเข้มข้นกว่า DOC และอาจถึงขั้นมีผลผูกพันทางกฎหมายที่บังคับให้ประเทศภาคีต้องปฏิบัติตาม ซึ่งจะช่วยลดโอกาสของการเกิดความขัดแย้งหรือทำให้การบริหารจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้น เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ประเทศไทยได้มีโอกาสแสดงบทบาทอย่างแข็งขันในปัญหาทะเลจีนใต้ เมื่อต้องเข้ารับหน้าที่ประเทศ ผู้ประสานงานความสัมพันธ์อาเซียน-จีน เป็นเวลา ๓ ปี ระหว่างเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๕ - เดือนกรกฎาคม ๒๕๕๘ ในจังหวะที่จีนกำลังประสบปัญหากับประเทศสมาชิกอาเซียนบางประเทศในเรื่องทะเลจีนใต้ ซึ่งกระทบต่อความสัมพันธ์อาเซียน-จีนในภาพรวม ดังนั้น เป้าหมาย

ของไทยจึงมุ่งให้ความสำคัญต่อการเป็นสะพานเชื่อมเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีและความไว้เนื้อเชื่อใจให้เกิดขึ้นระหว่างอาเซียนกับจีน ด้วยการผลักดันให้มีการปรึกษาหารือและการประชุมร่วมกันให้บ่อยครั้งมากขึ้น ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อเร่งฟื้นคืนและพัฒนาความสัมพันธ์ให้กลับคืนมาดังเดิม อาทิ (๑) การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนจีน อย่างไม่เป็นทางการที่เมืองพัทยา (๒๙ ต.ค. ๒๕๕๕) ซึ่งทุกฝ่าย เห็นว่า การเจรจาจัดทำ COC เป็นกระบวนการที่ดำเนินการอย่างค่อยเป็นค่อยไป (step-by-step) บนพื้นฐานของความสะดวกใจของทุกฝ่าย ควบคู่ไปกับการปฏิบัติตาม DOC อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ (๒) การประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนจีนอย่างไม่เป็นทางการที่หัวหิน (๑๔ ส.ค. ๒๕๕๖) โดยที่ประชุมเห็นว่า การจัดทำ COC ควรดำเนินควบคู่ไปกับการปฏิบัติตาม DOC ผ่านการดำเนินโครงการความร่วมมือต่าง ๆ โดย COC มีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจ ป้องกันการเกิดความขัดแย้ง จัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นและสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเจรจาแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี (๓) การทำหน้าที่ประธานร่วมการประชุม JWG on DOC ครั้งที่ ๘ - ๑๒ และการประชุม SOM on DOC ครั้งที่ ๖๘ (จนถึงเดือนตุลาคม ๒๕๕๗) โดยประเทศไทยได้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมทั้งสองหลายครั้ง ซึ่งในแต่ละครั้งปรากฏพัฒนาการที่คืบหน้ามาโดยลำดับ เช่น การประชุม SOM on DOC ครั้งที่ ๖ เมื่อวันที่ ๑๕ ก.ย. ๒๕๕๖ ที่เมืองซูโจว มณฑลเจียงซู ซึ่งเป็นการหารือเรื่อง COC ในระดับเจ้าหน้าที่อาวุโสเป็นครั้งแรก การประชุม JWG on DOC ครั้งที่ ๑๒ และ SOM on DOC ครั้งที่ ๘ ที่กรุงเทพฯ ซึ่งที่ประชุมได้หารือกันเกี่ยวกับเนื้อหาที่ควรจะเป็นสำหรับการยกร่าง COC รวมทั้งผลักดันการดำเนินโครงการความร่วมมือภายใต้กรอบ DOC ที่มีความเร่งด่วน เพื่อลดโอกาสของการเกิดความขัดแย้งในพื้นที่ โดยที่ไม่ต้องรอให้การเจรจา COC แล้วเสร็จ

ในเมื่อปัญหาทะเลจีนใต้มีความสำคัญต่อความมั่นคงและความสงบสุขของภูมิภาค อีกทั้งเป็นตัวแปรสำคัญในความสัมพันธ์อาเซียนจีน ดังนั้น แม้ว่าประเทศไทยจะมิใช่ประเทศที่อ้างสิทธิในทะเลจีนใต้ แต่ก็เป็นประเทศหนึ่งที่ใช้ประโยชน์จากทะเลจีนใต้ในหลาย ๆ ทาง โดยเฉพาะด้านพาณิชย์นาวีเพื่อส่งออกและนำเข้าสินค้า จึงปรารถนาที่จะเห็นสันติภาพ เสถียรภาพ และความร่วมมือเกิดขึ้นในทะเลจีนใต้ และขอถ่ายทอดมุมมองของไทยและสิ่งที่ไทยประสงค์จะช่วยผลักดันให้คืบหน้าให้ผู้อ่านรับทราบ ดังนี้ (๑) ปัญหาทะเลจีนใต้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของปัญหาความมั่นคงทางทะเลในภูมิภาค ซึ่งมีหลากหลายมิติ และเสรีภาพในการเดินเรือและการบินผ่านในทะเลจีนใต้ต้องได้รับการเคารพ (๒) สนับสนุนการปฏิบัติตาม DOC อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพและครบถ้วนทุกข้อบท (๓) ปัญหาการอ้างสิทธิเป็นเรื่องระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องที่ต้องแก้ไขในระดับทวิภาคีบนพื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศ (๔) สนับสนุนให้อาเซียนและจีนเจรจาจัดทำ COC ให้แล้วเสร็จโดยเร็ว (๕) COC ควรเป็นกฎกติกาและบรรทัดฐาน (rules and norms) ที่ต่อยอดจาก DOC โดยเป็นการกำหนดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับภาคีในทะเลจีนใต้ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจ ป้องกันการเกิดความขัดแย้ง บริหารจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้น และสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเจรจาแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี (๖) สนับสนุนการสร้างความเป็นเอกภาพและความเป็นแกนกลาง (unity & centrality) ของอาเซียนในการแก้ไขปัญหาและส่งเสริมความร่วมมือในทะเลจีนใต้ในกรอบอาเซียนจีน ทุกวันนี้ปัญหาการอ้างสิทธิในทะเลจีนใต้ยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างมีนัยสำคัญ และยังคงมีการดำเนินการบางอย่างในพื้นที่เพื่อเป็นเครื่องยืนยันการอ้างสิทธิของตน ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อการสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเจรจาแก้ไขปัญหาระหว่างกัน เช่น การจับจองและส่งคนเข้าไปอยู่อาศัยในภูมิประเทศที่ไม่เคยมีผู้อยู่อาศัยมาก่อน การดัดแปลงสภาพภูมิประเทศตามธรรมชาติ เช่น

ถมทะเลเพื่อขยายพื้นที่และอาณาเขตของเกาะ แก่ง ปะการัง ฯลฯ รวมทั้งสร้างสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ เช่น ท่าเรือ สนามบิน ที่พักอาศัย ฯลฯ ซึ่งขัดต่อข้อ ๕ ของ DOC และสวนทางกับความพยายามทางการทูตที่มุ่งคลี่คลายปัญหา ดังนั้น ไทยจึงพยายามส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตาม DOC อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ และปฏิบัติตามทุกข้อบทของ DOC รวมทั้งสนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไทยได้แสดงบทบาทนำในการดำเนินกิจกรรมความร่วมมือในกรอบ DOC โดยเฉพาะในเรื่องที่จะช่วยป้องกันการเกิดเหตุการณ์กระทบกระทั่งในพื้นที่ เช่น การจัดตั้งโทรศัพท์สายด่วนระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การฝึกซ้อมการค้นหาและกู้ภัยทางทะเล การวิจัยทางวิทยาศาสตร์และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางทะเล เป็นต้น ซึ่งฝ่ายไทยหวังว่า นับจากนี้จนถึงเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๘ จะสามารถผลักดันการเจรจาจัดทำ COC ให้ปรากฏความคืบหน้าให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ รวมทั้งรักษาพลวัตของการปรึกษาหารือเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างอาเซียนและจีน และร่วมมือกันเปลี่ยนทะเลจีนใต้จากทะเลแห่งความขัดแย้ง ให้เป็นทะเลแห่งสันติภาพ เสถียรภาพ และความร่วมมือในภูมิภาคต่อไป

งานเสวนา “๑๐๐ ปี ดร.ถนัด คอมันตร์ ย้อนอดีต สู่อนาคตประชาคมอาเซียน”

ปี ๒๕๕๗ นอกจากจะเป็นโอกาสครบรอบ ๔๗ ปี ของการก่อตั้งสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียนแล้ว ยังเป็นปีที่ ดร.ถนัด คอมันตร์ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย ผู้ดำรงตำแหน่งยาวนานถึง ๑๒ ปี (ปี ๒๕๐๒ – ๒๕๑๔) และเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งอาเซียน มีอายุครบ ๑๐๐ ปี

คุณหญิงลักษณาจันทร เลาหพันธุ์ นายกสมาคมอาเซียน-ประเทศไทย และอดีตอธิบดีกรมอาเซียนได้เล็งเห็นโอกาสอันดีที่จะให้อนุชนรุ่นหลังได้ทราบถึงคุณงามความดีและวิสัยทัศน์อันกว้างไกลของท่าน จึงได้ร่วมกับกรมอาเซียนจัดงานเสวนาภายใต้หัวข้อ **“๑๐๐ ปี ดร.ถนัด คอมันตร์ ย้อนอดีต สู่อนาคตประชาคมอาเซียน”** ขึ้น เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๗ ซึ่งตรงกับวันอาเซียนของปีนี้ ณ ห้องวิเทศสโมสร กระทรวงการต่างประเทศ เพื่อเป็นการระลึกถึงคุณูปการอันใหญ่หลวงของ ดร.ถนัด คอมันตร์ ที่มีต่อประเทศไทยและอาเซียน ในฐานะที่เป็นผู้ริเริ่มและผลักดันแนวคิดการก่อตั้งอาเซียน เมื่อครั้งที่มีการลงนามในปฏิญญากรุงเทพ หรือปฏิญญาอาเซียน ร่วมกับรัฐมนตรีต่างประเทศของอินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ และฟิลิปปินส์ ณ พระราชวังสราญรมย์ สถาปนาอาเซียนอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๑๐ โดยเฉพาะท่านเป็นผู้ร่วมก่อตั้งอาเซียนเพียงคนเดียวที่ยังมีชีวิตอยู่

กรมอาเซียน ร่วมกับ
สมาคมอาเซียน-ประเทศไทย
จัดงานเสวนาในหัวข้อ
"๑๐๐ปี
ดร.ถนัด คอมันตร์
: ย้อนอดีต สู่อนาคตประชาคมอาเซียน "
วันศุกร์ที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๗
ณ วิเทศสโมสร กระทรวงการต่างประเทศ
กำหนดการ
๑๓.๐๐-๑๔.๐๐ น. -ลงทะเบียนเข้าร่วมการเสวนา
๑๔.๐๐-๑๔.๑๐ น. -กล่าวนำ โดย คุณหญิงลักษณาจันทร เสาหลักสมาคมอาเซียน-ประเทศไทย
๑๔.๑๐-๑๔.๑๐ น. -ปาฐกถาพิเศษ โดย ดร. สุรินทร์ พิศสุวรรณ
๑๔.๑๐-๑๖.๓๐ น. -การเสวนาโดย
-ดร. ผยน วรรณเมธี เลขาธิการสภากาชาดไทย อดีตเลขาธิการอาเซียน ปี พ.ศ. ๒๕๐๓-๒๕๒๕
-ดร.สุทัศน์ เศรษฐบุญสร้าง อดีตรองเลขาธิการอาเซียน ปี พ.ศ. ๒๕๔๑-๒๕๔๓
-ดร.จุลชีพ ชินวรรณ คิรดยาจารย์แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ราชสังคมศาสตร์
-นายเกียรติชัย พงษ์พาณิชย์ บรรณาธิการอาวุโส หนังสือพิมพ์ข่าวสด
-นายมนัสวี ศรีโสดาพล รองปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ผู้ดำเนินรายการฯ
๑๖.๓๐-๑๗.๐๐ น. - ถาม-ตอบ
๑๗.๐๐ น. - สิ้นสุดการเสวนาฯ

ในงานเสวนาโอกาสพิเศษนี้ ได้รับเกียรติจากผู้ทรงคุณวุฒิในแวดวงอาเซียนมาร่วมงานหลายท่าน โดยมีอดีตเลขาธิการอาเซียนคนแรกและคนที่สองของไทย ได้แก่ นายแผน วรรณเมธี (ปี ๒๕๒๗–๒๕๒๙) และ ดร.สุรินทร์ พิศสุวรรณ (ปี ๒๕๕๑ – ๒๕๕๕) รวมทั้งนางสาวบุษฎี สันติพิทักษ์ รองอธิบดีกรมอาเซียน ดร.จุลชีพ ชินวรรโณ กีรตยาจารย์แห่งมหาวิทยาลัย-ธรรมศาสตร์ และนายเกียรติชัย พงษ์พาณิชย์ บรรณาธิการอาวุโสหนังสือพิมพ์ข่าวสดโดยมีนายมนัสวี ศรีโสดาพล รองปลัดกระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้ดำเนินรายการ

ดร.สุรินทร์ พิศสุวรรณ อดีตเลขาธิการอาเซียน ได้กล่าวปาฐกถาพิเศษถึง ดร.ถนัดฯ และความอุตสาหะของท่านในการรังสรรค์กรอบความร่วมมือของภูมิภาค โดยในบริบททางการเมืองระหว่างประเทศช่วงสงครามเย็นซึ่งมีการแบ่งขั้วชัดเจนระหว่างโลกเสรีและค่ายคอมมิวนิสต์นั้น อิทธิพลของคอมมิวนิสต์กำลังคุกคามเอเชีย กอปรกับหลายประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพิ่งได้รับเอกราชจากประเทศเจ้าอาณานิคม ดร.ถนัดฯ เล็งเห็นถึง**ความจำเป็นของการมีเวทีที่เหมาะสม**กับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่สามารถผนึกกำลัง เสริมสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจระหว่างกันและภูมิคุ้มกันภัยคุกคามภายนอก และต้องเป็นเวทีที่ประเทศในภูมิภาคเป็นเจ้าของ รวมทั้งตอบสนองต่อผลประโยชน์ของประเทศในภูมิภาคเอง มิใช่มหาอำนาจหรือประเทศอื่นใด ดังเช่น องค์การสนธิสัญญาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEATO) ที่นำโดยสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

จวบจนวันนี้ อาเซียนเติบโตขึ้นจนมีอายุครบ ๔๗ ปี และท่านถนัดฯ มีอายุครบ ๑๐๐ ปีแล้ว ถึงเวลาที่เราคนไทยต้องตระหนักว่า จากรากฐานความมั่นคงของภูมิภาคที่ ดร.ถนัดฯ ได้สร้างขึ้นและเป็นมรดกตกทอดมาถึงปัจจุบันนี้ เรามีอดีตที่ดีแล้ว เราสามารถมองไปข้างหลังได้ด้วยความภาคภูมิใจและเดินไปข้างหน้าอย่างมั่นคง อาเซียนเองมีจุดกำเนิดที่ประเทศไทย และ

ไทยเองก็ตั้งอยู่ ณ จุดยุทธศาสตร์ที่เป็นศูนย์กลางของภูมิภาค ดังนั้น ไทยต้องพยายามรักษาสถานภาพการเป็นผู้ก่อตั้งอาเซียนและดำเนินบทบาทที่สร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การเตรียมความพร้อมของไทยก็ต้องมีการปฏิรูป กระบวนการตัดสินใจของไทยต้องรวดเร็วฉับไวกว่านี้ หน่วยราชการทุกหน่วยจะต้องพัฒนาและปฏิรูปตัวเอง ข้าราชการประจำควรทำงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งทั้งนี้ เพื่อตอบสนองต่ออนาคตที่มีความท้าทายมากขึ้น และเพื่อสานต่อคุณูปการของท่านถนัดฯ ด้วย

ดร.จุลชีพ ชิณวรรโณ กีรตยาจารย์แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ยกย่อง ดร.ถนัดฯ ว่าเป็นนักการทูตชั้นเยี่ยมคนหนึ่งของประเทศไทย และมีความสำคัญอย่างมากในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการทูตไทยสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ และได้กล่าวถึง ๔ ผลงานโดดเด่นของ ดร.ถนัดฯ ในช่วงที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศไทยถึง ๑๒ ปีได้แก่ (๑) การเจรจากับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา จนทำให้เกิด Thanat-Rusk Communique ในปี ๒๕๐๕ ซึ่งรับรองว่าสหรัฐอเมริกาจะปกป้องอธิปไตยของไทยตามสนธิสัญญา SEATO (๒) การปรับความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน (๓) เมื่อ ดร.ถนัดฯ ได้ไปร่วมการประชุม Pacific Economic Cooperation Conference – PECC ครั้งที่ ๑ ที่กรุงแคนเบอร์รา ประเทศออสเตรเลีย ท่านเสนอให้ไทยเป็นเจ้าภาพการประชุมครั้งที่ ๒ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ดร.ถนัดฯ สนใจความร่วมมือในระดับพหุภาคี และ (๔) การก่อตั้งอาเซียนขึ้นในปี ๒๕๑๐

เกี่ยวกับการก่อตั้งอาเซียนนั้น ดร.ถนัดฯ ได้แรงบันดาลใจจากแนวคิดของ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ว่าหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ **ไทยจำเป็นต้องมีพันธมิตรและมีความร่วมมือในระดับภูมิภาค**ในลักษณะที่ประเทศเล็ก ๆ มีความร่วมมือระหว่างกัน มิใช่การพึ่งพาองค์การใดอย่าง SEATO ซึ่งก่อตั้งโดยประเทศนอกภูมิภาค ซึ่งแน่นอนว่าจะไม่เห็นแก่ผลประโยชน์ของประเทศ

ในภูมิภาคอย่างแท้จริง และจากการที่ ดร.ถนัดฯ มีบทบาทสำคัญในการเจรจาลดความขัดแย้งระหว่างรัฐมลายา (มาเลเซียในขณะนั้น) กับฟิลิปปินส์ ทำให้ประเทศเหล่านี้ยอมรับในบทบาทและความสามารถของ ดร.ถนัดฯ เพราะเห็นว่าเป็นผู้อุตสาหะเพื่อคุณประโยชน์แก่ภูมิภาคอย่างแท้จริง ดังนั้น เมื่อ ดร.ถนัดฯ เชิญมาเลเซีย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ มาหารือที่ประเทศไทย ทุกประเทศจึงมาประชุมร่วมกันและท้ายที่สุดก็มีการลงนามก่อตั้งอาเซียนขึ้นโดยปฏิญญากรุงเทพ

นอกจากนี้ทุกวันนี้เราพูดถึงเรื่องการรวมกันเป็นประชาคม ซึ่งมีกำหนดในปี ๒๕๕๘ นั้น ดร. ถนัดฯ เคยกล่าวไว้ตั้งแต่ปี ๒๕๓๐ ว่า วัตถุประสงค์ที่สำคัญของอาเซียนคือสามารถสร้างตลาดร่วม ซึ่งถือเป็นเป้าหมายสูงสุดอย่างหนึ่งของอาเซียน สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่า ดร.ถนัดฯ เป็นผู้มีวิสัยทัศน์อย่างยิ่ง

นายแผน วรรณเมธี อดีตเลขาธิการอาเซียน ได้เล่าถึงที่มาของฟันเฟืองที่สำคัญอย่างหนึ่งของอาเซียนซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องพูดถึง นั่นก็คือสนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia - TAC) และการประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโส (Senior Official Meeting – SOM)

นายแผนฯ เล่าว่า ในทศวรรษ ๑๙๗๐ ช่วงที่จีนได้เข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาตินั้น มีความกังวลว่า รัสเซียกับจีน ซึ่งเปรียบเสมือนช้าง ๒ ตัว อาจก่อความเดือดร้อนให้กับอาเซียนได้ ท่านถนัดฯ ได้ไปประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศสมัยพิเศษของอาเซียนที่กรุงกัวลาลัมเปอร์และได้มีการออกเอกสารถ้อยแถลงที่เรียกว่า ASEAN ZOPFAN (Zone of Peace, Freedom and Neutrality – เขตแห่งสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลาง) เพื่อส่งสัญญาณว่าอาเซียนไม่ต้องการเป็นภูมิภาคที่เป็นสนามแข่งขันของ

มหาอำนาจ ทั้งนี้ ใจความสำคัญของ ZOPFAN คือการให้ทุกชาติยอมรับว่าอาเซียนเป็นเขตของสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลาง และการร่วมแรงร่วมใจสร้างพลังของอาเซียนให้เข้มแข็ง รวมทั้งระบุว่าจะให้มีการประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโส (SOM) ด้วย

ในส่วนของสนธิสัญญาไมตรีฯ (TAC) นั้น ประเทศไทยเองเป็นผู้ยกร่าง และที่ประชุม SOM ครั้งที่ ๖ มีความเห็นว่า อาเซียนควรมีการประชุมผู้นำ และให้ผู้นำเป็นผู้ลงนามใน TAC ในระหว่างการประชุมผู้นำอาเซียนครั้งแรกที่บาหลี อินโดนีเซีย ในปี ๒๕๑๙ ซึ่งขณะนั้นนายกรัฐมนตรีของไทยคือ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นอกจากนี้การประชุม SOM ครั้งนั้น ยังได้หารือกันถึงประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การตั้งสำนักงานเลขาธิการอาเซียน ซึ่งมีการถกเถียงมากว่าประเทศใดจะได้เป็นที่ตั้ง ในที่สุดก็ตกลงให้สำนักงาน

เลขาธิการอาเซียนตั้งอยู่ที่อินโดนีเซีย และเลขาธิการคนแรกก็เป็นชาวอินโดนีเซีย นั่นคือ นายฮาร์โตโน ดาร์โซโน โดยขณะนั้นเลขาธิการฯ ไม่ได้ใช้ชื่อตำแหน่งว่า Secretary-General แต่เป็น Secretary to the Secretariat เนื่องจากประเทศสมาชิกแต่ละประเทศยังคงมีความหวาดระแวงอยู่ว่าเลขาธิการอาจมีอำนาจมากเกินไป

นายเกียรติชัย พงษ์พาณิชย์ กล่าวว่า หากมองย้อนอดีตไปถึงช่วงการก่อกำเนิดอาเซียน ก็คงต้องยอมรับและให้เครดิตกับ **"ภูมิปัญญาความเป็นไทย"** ของ ดร.ถนัด คอมันตร์ เอกบุรุษผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกลและแนวความคิดแยบยลในการรวมเอาประเทศ ๕ ประเทศ ขึ้นมาจัดตั้งเป็นองค์การระดับภูมิภาคที่มีสนธิสัญญารับรอง (Treaty-based Organization) ได้สำเร็จ แม้ว่าความยั่งยืนของอาเซียนจะไม่เป็นที่น่าเชื่อถือนักในระยะแรกของการก่อตั้ง แต่ก็มีความสำเร็จที่สำคัญประการหนึ่งซึ่งเป็นความจริงที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในประชาคมโลก นั่นคือ นับตั้งแต่การก่อตั้งอาเซียนในปี ๒๕๑๐ เป็นต้นมา ประเทศสมาชิกอาเซียนไม่เคยมีข้อพิพาทที่ร้ายแรงจนกระทั่งทำสงครามระหว่างกันเลย

ด้วยความที่ประเทศสมาชิกอาเซียนมีความแตกต่างกันในหลายมิติ ทั้งชาติพันธุ์ ภาษา วัฒนธรรม ภูมิศาสตร์ รวมทั้งต่างมีความต้องการหลุดพ้นจากประวัติศาสตร์การตกเป็นอาณานิคมและการถูกแทรกแซงจากภายนอก (ซึ่งทำให้เกิดแนวคิดต่อต้านจักรวรรดินิยมและต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ขึ้น) สิ่งที่จะทำให้อาเซียนอยู่ร่วมกันได้คือแนวคิดเรื่องภูมิภาคนิยม ซึ่ง ดร.ถนัดฯ มองว่าด้วยสภาพการณ์ในขณะนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปลูกสำนึกของชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้เห็นความสำคัญของการรวมพลังกันบนพื้นฐานของการมีค่านิยมและผลประโยชน์บางอย่างร่วมกัน และทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดด้วยค่านิยมนั้น และเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันนั้น อันจะทำให้เกิดภูมิภาคที่มีลักษณะเสมือนชุมชนที่มีความเข้มแข็ง สามัคคี และมีเอกภาพสามารถรับมือกับการรุกรานจากต่างชาติได้

นายเกียรติชัยฯ กล่าวว่า หากไม่มีท่านถนัดฯ ก็คงเป็นไปไม่ได้ที่จะมีการก่อตั้งอาเซียนขึ้นมาได้ในปี ๒๕๑๐ ด้วยบทบาทอันเข้มแข็งและความสามารถรอบด้านของท่าน ท่านสามารถผลักดันการตั้งองค์การระดับภูมิภาคขึ้นได้ทั้ง ๆ ที่ไทยมิได้อยู่ในกลุ่มเชื้อชาติมาเลย์หรือมุสลิม (ซึ่งเป็นแนวคิดการรวมตัวในระดับภูมิภาคในขณะนั้น)

อย่างไรก็ตาม เมื่อมองถึงอนาคต นายเกียรติชัยฯ มีความเห็นว่า การก้าวไปสู่ประชาคมอาเซียนจะเป็นทั้งโอกาสและความท้าทาย เพราะทั้ง ๑๐ ประเทศมีความแตกต่างกัน และรวมตัวกันอย่างหลวม ๆ ซึ่งทำให้เกิดการแก่งแย่งผลประโยชน์กันเอง ต้องคอยจับตาดูต่อไปว่าการเป็นประชาคมอาเซียนจะเกิดขึ้นจริงหรือจะเป็นเพียงจินตนาการ

นางสาวบุษฎี สันติพิทักษ์ รองอธิบดีกรมอาเซียน ได้กล่าวถึงอนาคตของการเป็นประชาคมอาเซียนว่า อาเซียนจะต้องก้าวหน้าต่อไปโดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจและการตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนในหมู่ประชาชน รวมทั้งผลักดันความเชื่อมโยงระหว่างกันโดยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางคมนาคม พลังงาน และการสื่อสาร และประสานกฎระเบียบให้สอดคล้องกัน ทั้งนี้ ต้องไม่ลืมว่าหัวใจของการขับเคลื่อนการเป็นประชาคมคือ ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับประชาชน และการมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง ไม่ใช่แค่ถึงปี ๒๕๕๘ เท่านั้น แต่เป็นหลังจากนั้นด้วย

อย่างไรก็ดี ปัจจุบัน เวทีระหว่างประเทศได้เปลี่ยนไปสู่การมีความจำเป็นต้องตอบสนองความท้าทายใหม่ ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ สังคมผู้สูงอายุ ความมั่นคงด้านพลังงาน และความมั่นคงด้านอาหาร อาเซียนเองก็ต้องปรับตัวเพื่อรับมือกับความท้าทายเหล่านี้ โดยไม่เพียงแต่ต้องมีความร่วมมือกันให้เป็นพลังเสียงเดียวในการต่อรองกับต่างประเทศ แต่จะต้องปรับตัวให้มีบทบาทนำในเวทีระหว่างประเทศ โดยมีความร่วมมือทางเศรษฐกิจ

เป็นตัวช่วยและมีการพัฒนามนุษย์ร่วมด้วย ซึ่งจะทำให้อาเซียนเดินหน้าไปได้อย่างเข้มแข็ง

นายมนัสวี ศรีโสดาพล รองปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ผู้ดำเนินการเสวนา ได้เสริมว่า การสร้างมรดกตกทอดจากอดีต (อาเซียน) ต่อไปในอนาคต อาเซียนจะต้องบูรณาการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนประชาคมมากขึ้น โดยประเทศไทยเป็นประเทศผู้เสนอถ้อยคำที่ว่า อยากให้อาเซียนเป็นประชาคมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง ในกฎบัตรอาเซียน ประชาคมอาเซียนจะสร้างขึ้นได้สำเร็จและอยู่อย่างมั่นคงถาวรต่อไปได้ก็ต่อเมื่อประชาชนชาวอาเซียนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนประชาคม ดังจะเห็นได้จากการที่ทุกวันนี้เราพยายามให้มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับอาเซียนในวงกว้างมากขึ้นในทุกระดับและทุกภาคส่วน

การเสวนา **“๑๐๐ ปี ดร. ถนัด คอมันตร์ ย้อนอดีต สู่อนาคตประชาคมอาเซียน”** ได้จบลงด้วยดีอย่างน่าประทับใจ นอกจากจะได้ระลึกถึงคุณูปการของท่านถนัด คอมันตร์ แล้ว ผู้เข้าร่วมรับฟังการเสวนายังได้มีภาพที่กว้างขึ้นเกี่ยวกับอดีตและอนาคตของอาเซียนอีกด้วย ซึ่งต่อจากนี้ ไม่ว่าอาเซียนจะเติบโตไปมากเพียงใด มีการประชุมสุดยอดอีกกี่ครั้ง มีแถลงการณ์อีกกี่ฉบับ มีการยกระดับความสัมพันธ์กับประเทศภายนอกเป็นคู่เจรจาอีกกี่ประเทศ เมื่อใดที่เรามองย้อนไปถึงจุดกำเนิดของอาเซียน ก็ต้องมีการระลึกถึงและขอบคุณบทบาทอันใหญ่หลวงของ ดร.ถนัด คอมันตร์ อย่างแน่นอน

บทสัมภาษณ์
เอกอัครราชทูตจักร บุญ-หลง
เอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงเทลอาวีฟ ประเทศอิสราเอล

เบญจาภา ทับทอง
ณัฏฐยาภรณ์ ขาวผ่อง

อิสราเอลดูเหมือนจะเป็นประเทศไกลโพ้น ซ่อนตัวอยู่ท่ามกลางกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง แต่มักเป็นที่รู้จักในนามของดินแดนศักดิ์สิทธิ์ มีเมืองเยรูซาเลมเป็นจุดมุ่งหมายของทั้งนักท่องเที่ยวและผู้แสวงบุญทั่วโลก แม้จะมีรายงานข่าวเกี่ยวกับสถานการณ์ความขัดแย้งอย่างรุนแรงภายในประเทศมาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ระดับความเชื่อมั่นของนานาประเทศต่ออิสราเอลลดลง แต่อิสราเอลยังเป็นจุดมุ่งหมายของนักธุรกิจและนักท่องเที่ยวอีกหลายคน

นับเป็นโชคดีของสถานีวิทยุสราญรมย์ที่ได้ต้อนรับเอกอัครราชทูตจักร บุญ-หลง ประจำกรุงเทลอาวีฟ ประเทศอิสราเอล โดยท่านทูตจักรฯ เป็นหัวหน้า

คณะนำคณะนักธุรกิจชั้นนำจากอิสราเอลมาเยือนประเทศไทยระหว่างวันที่ ๒๘ กันยายน - ๔ ตุลาคม ๒๕๕๗ ในโอกาสนี้ ท่านได้สละเวลาให้สัมภาษณ์ในรายการวิทยุ **"รอบบ้านเรา"** ออกอากาศทางสถานีวิทยุสราญรมย์ เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๕๗ ในสารพันเรื่องราว ทำให้ได้รับรู้ว่า ประเทศที่เต็มไปด้วยเม็ดทรายเช่นอิสราเอล ซ่อนศักยภาพทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีที่หลายคนอาจไม่เคยรู้ หากมีการสนับสนุนส่งเสริมความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจระหว่างไทยและอิสราเอลเพิ่มขึ้น เม็ดทรายจะเผยตัวออกมากลายเป็นประโยชน์กับนักธุรกิจ นักลงทุนไทย ในการขยายฐานเศรษฐกิจและการค้าการลงทุนในทวีปแอฟริกาต่อไป

ท่านทูตจักรฯ เริ่มต้นบทสนทนาว่า ไทยกับอิสราเอลมีความสัมพันธ์กันมายาวนาน ในปี ๒๕๕๗ นี้ ถือเป็นวาระครบรอบ ๖๐ ปีของความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ ปัจจุบันมีคนไทยไปตั้งถิ่นฐานและประกอบอาชีพอยู่ในอิสราเอลจำนวนหนึ่งเลยทีเดียว ส่วนใหญ่เป็นแรงงาน จำนวนประมาณ ๒๗,๐๐๐ คน มีหญิงไทยที่สมรสกับชาวอิสราเอลอีกประมาณ ๖๐๐ – ๗๐๐ คน ที่เหลือเป็นแรงงานเกษตร พ่อครัวและผู้ประกอบกิจการร้านอาหาร ฯลฯ

ระยะเวลา ๖๐ ปี คงเป็นเวลายาวนานพอที่จะยืนยันได้ว่า ไทยกับอิสราเอลมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น และเป็นไปในทางที่ดีมาโดยตลอด สองประเทศมีความร่วมมือด้วยกันหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรม วิชาการ การแพทย์ การเกษตร ฯลฯ แต่ท่านทูตจักรฯ เห็นว่า ควรสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือกันทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน รวมถึงส่งเสริมให้มีการเยือนกันอย่างเป็นทางการในระดับผู้นำมากยิ่งขึ้น เพราะอิสราเอลเป็นประเทศที่มีศักยภาพเป็นเลิศในหลาย ๆ ด้าน แต่นักธุรกิจไทยส่วนใหญ่ยังไม่รู้ข้อมูลเท่าที่ควร เช่น ยังไม่รู้ว่าในแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวชาวอิสราเอลมาเที่ยวประเทศไทยถึง ๑๕๐,๐๐๐ คน จากพลเมืองทั้งหมด ๘ ล้านคน หรือมีนักธุรกิจอิสราเอลสนใจลงทุนทำธุรกิจในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก โดยได้ลงทุนบ้างแล้วด้านการค้าเพชร ในบริเวณ

ตอนเหนือของไทย จึงอยากกระตุ้นให้ภาคเอกชนไทยให้ความสนใจศึกษาข้อมูลทางเศรษฐกิจอิสราเอลมากขึ้น เพื่อสร้างลู่ทางความร่วมมือระหว่างกันในอนาคต โดยเฉพาะความร่วมมือด้านเทคโนโลยีการเกษตรที่อิสราเอลมีความเป็นเลิศ และไทยเราก็ต้องการวิทยาการเหล่านั้นมาพัฒนาการเกษตรภายในประเทศ หรือเรื่องการบริหารจัดการน้ำ พลังงานทดแทน เทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) ซอฟท์แวร์ ฯลฯ

แม้ก่อนหน้านี้นักธุรกิจอิสราเอลยังเป็นห่วงเรื่องสถานการณ์ความไม่สงบและการเปลี่ยนแปลงของการเมืองการปกครองภายในประเทศไทย ทำให้ยังไม่สามารถเดินทางมาเยือนผู้นำและผู้แทนเอกชนไทยได้ แต่ขณะนี้สถานการณ์ได้สงบลงแล้ว ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงและเริ่มมีแนวทางที่ชัดเจนในการปฏิรูปประเทศ ท่านทูตจักรฯ จึงได้ตัดสินใจที่จะเชิญชวนให้นักธุรกิจเหล่านั้นเดินทางมาเห็นและสัมผัสประเทศไทยด้วยตัวเอง จึงเป็นที่มาของโครงการนำคณะนักธุรกิจชั้นนำของอิสราเอลเยือนไทยในครั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของไทย และเพื่อเพิ่มปริมาณการค้าและการลงทุนระหว่างไทยกับอิสราเอล

บทสัมภาษณ์เอกอัครราชทูตจักร บุญ-หลง เอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงเทลอาวีฟ ประเทศอิสราเอล

ท่านทูตจักรฯ เล่าเพิ่มเติมว่า กิจกรรมที่จัดเตรียมไว้ระหว่างการเยือนไทยของกลุ่มนักธุรกิจชาวอิสราเอล คือ จัดให้มีการเข้าฟังการบรรยายจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน การรับฟังข้อมูลข่าวสารจากกระทรวง-การต่างประเทศ การเยี่ยมชมบริษัท เขตอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่สำคัญของไทย ได้แก่ อุทยานวิทยาศาสตร์ประเทศไทย (Thailand Science Park) แหล่งนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ตลอดจนกลุ่มบริษัทที่ประกอบธุรกิจด้าน ปิโตรเคมี เพื่อให้เห็นว่าไทยมีความพร้อมด้านการลงทุน รวมถึงการจัดสัมมนาลู่ทางการทำธุรกิจไทย-อิสราเอล ที่มีการจับคู่ระหว่างนักธุรกิจอิสราเอล ๑๓ รายกับภาคเอกชนไทยที่ให้ความสนใจเข้าร่วมงานกว่า ๗๐-๘๐ ราย ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนช่องทางในการทำธุรกิจระหว่างกัน ทางสถานเอกอัครราชทูตเองก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากสภาหอการค้า สภาอุตสาหกรรม คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนในการเชิญผู้ที่สนใจมาร่วมรับงานและจัดกำหนดการต่าง ๆ ให้ลงตัว

นอกจากนี้ ท่านทูตจักรฯ ได้เล่าเพิ่มเติมอีกว่า ไทยกับอิสราเอลได้ลงนามบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือเพื่อการพัฒนาไปแล้ว เมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๕๗ ณ ห้องบัวแก้ว กระทรวงการต่างประเทศ โดยมี นายสีหศักดิ์ พวงเกตุแก้ว ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ เป็นผู้แทนลงนามฝ่ายไทย และ Mr. Nissim Ben Shitrit, Director General, Ministry of Foreign Affairs of the State of Israel เป็นผู้แทนลงนามฝ่ายอิสราเอล การลงนามดังกล่าวเกิดขึ้นภายหลังการประชุม Joint Working Group ระหว่างไทยและอิสราเอล ครั้งที่ ๘ โดยมีหน่วยงานกลางที่รับผิดชอบและปฏิบัติงานร่วมกันภายใต้กรอบความร่วมมือนี้ คือ สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ หรือสพร. (Thailand International Development Cooperation Agency – TICA) และ Israel's Agency for International Development Cooperation Agency (MASHAV) ถือเป็นกลไกของการดำเนินความสัมพันธ์

ระหว่างประเทศเพื่อให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนากับประเทศที่ด้อยโอกาส เช่นเดียวกับที่ไทยปฏิบัติอยู่ในขณะนี้กับประเทศเพื่อนบ้านบางประเทศ โดยร่วมมือกับญี่ปุ่น ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และบางประเทศในยุโรป จัดการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการสาธารณสุข การแพทย์ เกษตรกรรม ฯลฯ หรือเช่นที่อิสราเอลให้ความช่วยเหลือประเทศอื่น ๆ ในทวีปแอฟริกา ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานทั้งสองจะเปิดโอกาสให้อิสราเอลเข้าถึงการค้าการลงทุนของไทยรวมถึงประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น และช่วยให้ไทยมีโอกาสเข้าถึงประเทศอื่นในทวีปแอฟริกา ผ่านความร่วมมือด้านการพัฒนาด้วยเช่นกัน

ปัจจุบัน ประเทศต่าง ๆ ในทวีปเอเชียและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ให้ความสนใจทำการค้าการลงทุนกับอิสราเอลจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็น จีน เกาหลี ญี่ปุ่น สิงคโปร์ เวียดนาม ลักษณะในการทำธุรกิจ นอกจากการซื้อมา-ขายไปตามขั้นตอนในระบบการค้าโดยทั่วไปแล้ว อิสราเอลยังได้รับความสนใจในเรื่องการลงทุนค้นคว้าวิจัยด้วย โดยมีการตั้งบริษัทเล็ก ๆ ขึ้นมาเพื่อคิดค้นสิ่งประดิษฐ์วิทยาการใหม่ ๆ ไม่ว่าจะเป็นอุปกรณ์ทางเทคโนโลยี การแพทย์ การสื่อสาร หรือซอฟต์แวร์ คอมพิวเตอร์ ฯลฯ จากนั้น บริษัทขนาดใหญ่จากประเทศอื่น ๆ ทั่วโลกจะซื้อลิขสิทธิ์ผลิตภัณฑ์เหล่านั้นไปพัฒนาและเพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์ในประเทศของตน พอจะยกตัวอย่างได้เช่น บริษัทรถยนต์ญี่ปุ่นที่ซื้อลิขสิทธิ์เกี่ยวกับอุปกรณ์ตามหาเส้นทางในแผนที่ (GPS) ของอิสราเอล เพื่อนำไปพัฒนาคุณภาพรถยนต์ของบริษัท นอกจากนี้ยังมีการดึงเอานวัตกรรมอื่น ๆ ทั้งอุปกรณ์การแพทย์ ซอฟต์แวร์ ไปเข้าร่วมธุรกิจในต่างประเทศด้วยเช่นกัน ดังนั้น หากประเทศไทยที่มีศักยภาพด้านอุตสาหกรรมรถยนต์และมีความตื่นตัวมากด้านพลังงานทดแทน สามารถร่วมมือทำธุรกิจกับอิสราเอลได้ก็จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อภาคเศรษฐกิจมากเลยทีเดียว

ท่านทูตจักรฯ ยังได้พูดถึงข้อจำกัดของการทำธุรกิจกับอิสราเอล ซึ่งยังมีอยู่เป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์ความไม่สงบภายในประเทศ ความแตกต่างทางศาสนาและวัฒนธรรม ที่อาจเป็นเหตุผลให้นักลงทุนชาวไทยไม่นิยมไปลงทุนกับภาคธุรกิจของอิสราเอลมากนัก ทั้ง ๆ ที่มีศักยภาพอยู่มาก นอกจากนี้การลงทุนในประเทศอิสราเอลนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะค่าครองชีพมีอัตราสูงมาก แต่นั่นก็หมายความว่า ประชากรของอิสราเอลมีกำลังซื้อสูงด้วยเช่นกัน ฉะนั้น วิธีการที่ประเทศต่าง ๆ เลือกดำเนินธุรกิจกับอิสราเอล คือ การดึงเอานวัตกรรม ภูมิปัญญา มาลงทุนพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนภายในประเทศหรือในประเทศที่สาม หากเป็นเช่นนั้น ก็ถือเป็นการแก้ปัญหาเรื่องความเชื่อมั่นและความมั่นคงไปได้ และเมื่อสถานการณ์ในอิสราเอลสงบลง

ไทยอาจเพิ่มขอบเขตความร่วมมือด้านเศรษฐกิจกับอิสราเอลให้มากขึ้นได้ในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเทคโนโลยีการเกษตร พลังงานทดแทน การบริหารจัดการน้ำ ซอฟต์แวร์ ฯลฯ

ในภาพรวม ท่านทูตจักรฯ ได้ให้ความเห็นว่า ภาครัฐและเอกชนไทยไม่ควรมองข้ามอิสราเอลและควรหันมาให้ความสนใจอิสราเอลในฐานะฐานเศรษฐกิจใหม่ที่มีศักยภาพสูงและได้รับความสนใจจากประเทศใหญ่ ๆ ของโลกเป็นจำนวนมาก ถึงแม้จะเป็นตลาดขนาดเล็ก แต่ถือว่าเป็นตลาดที่ผู้ซื้อมีกำลังซื้อสูงและมีเครือข่ายอยู่ทั่วโลก เพราะชาวอิสราเอลเป็นเจ้าของธุรกิจขนาดใหญ่ทั่วโลกและมีเครือข่ายความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างกัน หากสามารถสร้างความเชื่อมั่นกับตัวแทนนักลงทุนชาวอิสราเอลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้ ก็จะสามารถขยายฐานการค้าการลงทุนไปได้ทั่วโลกด้วยเช่นกัน โดยอาจเริ่มจากการศึกษาหาข้อมูล ให้ความสนใจกับตลาดอิสราเอลมากขึ้นก่อน เพื่อเพิ่มความรู้ประกอบการตัดสินใจว่าจะทำการค้าการลงทุนร่วมกันต่อไปได้อย่างไรบ้าง

อย่างน้อยก็เพื่อไม่ให้เป็นการ **“เสียโอกาสดี ๆ ไปเพียงเพราะเราไม่รู้จักเขาเพียงพอ”** ดังคำทิ้งท้ายของเอกอัครราชทูต ณ กรุงเทลอาวีฟ

นักธุรกิจหรือประชาชนชาวไทยที่สนใจเกี่ยวกับประเทศอิสราเอล สามารถติดตามข้อมูลข่าวสารเพิ่มเติมได้จาก

- facebook : ทุกเรื่อง เมืองยิว

- เว็บไซต์สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงเทลอาวีฟ www.thaiembassy.org/telaviv/

- เว็บไซต์สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศหรือสำนักงานส่งเสริมการลงทุน หน่วยงานของกระทรวงพาณิชย์ที่ถือเป็นส่วนหนึ่งของทีมประเทศไทยในอิสราเอล ทำหน้าที่ดูแลเรื่องการประสานงานด้านการค้าการลงทุนโดยตรง www.mfa.go.th/bizthai/IsraelBIC/index.html

เบื้องลึก เบื้องหลัง การเลือกตั้งประธานาธิบดีอิหร่าน ๒๕๕๖

ชาครีย์นรทิพย์ เสวิกุล[๑]

การเลือกตั้งประธานาธิบดีอิหร่านเมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นการเลือกตั้งประธานาธิบดีอิหร่านครั้งที่ ๑๑ ตั้งแต่การปฏิวัติอิสลามเมื่อปี ๒๕๒๒ (ค.ศ. ๑๙๗๙) นับเป็นการเลือกตั้งครั้งประวัติศาสตร์ที่สำคัญที่สุดครั้งหนึ่งของอิหร่าน และเป็นการเลือกตั้งที่ได้รับความสนใจและการจับตาจากนานาประเทศทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อประชาชนทั่วโลกยังจดจำภาพเหตุการณ์การปฏิวัติสีเขียว (green revolution) ภายหลังการเลือกตั้งประธานาธิบดี เมื่อปี ๒๕๒๒ ที่ประธานาธิบดี Mahmoud Ahmedinejad ชนะการเลือกตั้งเป็นครั้งที่สองอย่างน่ากังขา จนชาวอิหร่านจำนวนมากพรั่งพรูออกมาประท้วงผลการเลือกตั้งตามท้องถนนของกรุงเตหะรานและทั่วอิหร่าน

๑ นายชาครีย์นรทิพย์ เสวิกุล – ปัจจุบันดำรงตำแหน่งที่ปรึกษา สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเตหะราน

และเกิดการปะทะกับเจ้าหน้าที่ของรัฐจนก่อให้เกิดความรุนแรงและส่งผลให้มีความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินทั่วประเทศ และการเลือกตั้งในครั้งนี้เกิดขึ้นในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของความสัมพันธ์ระหว่างอิหร่านกับประชาคมโลก ซึ่งนอกจากความสนใจจากนอกประเทศแล้ว ภายในประเทศเอง ชาวอิหร่านก็จับตามองดูการเลือกตั้งในครั้งนี้ด้วยความรู้สึกกระวนกระวาย เพราะช่วงเวลา ๘ ปี ภายใต้การบริหารประเทศของประธานาธิบดี Ahmedinejad ได้ทำให้อิหร่านต้องผ่านชะตากรรมต่าง ๆ มาอย่างโชกโชน ทั้งการที่ถูกโลกมองว่าเป็นประเทศที่ก้าวร้าวและนิยมความรุนแรง เพราะท่าทีที่แข็งกร้าวและท้าทายของประธานาธิบดี Ahmedinejad ที่ยืนหยัดต่อกรกับประเทศมหาอำนาจของโลกอย่างสหรัฐฯ อย่างไม่ยอมถอยแม้แต่ก้าวเดียว และปัญหาทางเศรษฐกิจภายในประเทศที่ถดถอยและย่ำแย่ลงอย่างต่อเนื่องอันเป็นผลมาจากมาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจของสหรัฐฯ และประเทศตะวันตก ที่ทวีความเข้มข้นขึ้นเป็นลำดับ เพราะความขัดแย้งเกี่ยวกับการพัฒนาพลังงานปรมาณูของอิหร่าน ซึ่งสหรัฐฯ และประเทศตะวันตกมีความระแวงว่าอิหร่านกำลังพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ แต่อิหร่านก็ยืนยันมาโดยตลอดว่าต้องการที่จะพัฒนาพลังงาน

ปรมาณูเพื่อใช้ในทางสันติ ซึ่งมาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจของสหรัฐฯ และประเทศตะวันตก รุนแรงขึ้นถึงขนาดทำให้ค่าเงินเรียล (Rial) ของอิหร่านลดค่าลงถึงสามเท่าตัวภายในระยะเวลาเพียงไม่กี่เดือน และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างเงินเรียลอิหร่านกับเงินตราต่างประเทศผันผวนอย่างรุนแรง จนเกือบทำให้เศรษฐกิจอิหร่านล่ม และทำให้ค่าครองชีพในอิหร่านถีบตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และประชาชนอิหร่านก็ต้องประสบความยากลำบากเป็นอย่างมาก ทำให้คะแนนนิยมในตัวประธานาธิบดี Ahmadinejad ในช่วงก่อนพ้นวาระตกต่ำลงมากที่สุดตั้งแต่เข้ามารับตำแหน่ง และโดยที่รัฐธรรมนูญอิหร่านห้ามไม่ให้ประธานาธิบดีปฏิบัติหน้าที่ติดกันสองรอบหรือเกินกว่าแปดปี ดังนั้น ประธานาธิบดี Ahmadinejad จึงไม่สามารถที่จะครองตำแหน่งได้ต่อไป คนทั้งอิหร่านและทั่วโลกจึงต่างเฝ้ามองว่าใครจะเป็นประธานาธิบดีคนใหม่ของอิหร่าน

ในช่วงก่อนการเลือกตั้งประธานาธิบดีอิหร่านในเดือนมิถุนายน คณะทูตานุทูตในอิหร่านมีการติดตามข่าวสารต่าง ๆ กันอย่างใกล้ชิด และมีการพบปะกันเพื่อการวิเคราะห์และแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกันอย่างคึกคัก เพราะการเจรจานิวเคลียร์ระหว่างอิหร่านและกลุ่มประเทศ P5+1 (สหรัฐฯ / รัสเซีย / จีน / สหราชอาณาจักร/ฝรั่งเศส และเยอรมัน) กำลังอยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อด้วย และจากการที่พูดคุยสอบถามชาวอิหร่าน นักการทูตต่างชาติส่วนใหญ่ รวมถึงตัวผมเองต่างได้รับเสียงตอบกลับมาว่า ชาวอิหร่าน ๘ ใน ๑๐ คน มีแนวโน้มจะไม่ไปออกเสียงเลือกตั้ง โดยชาวอิหร่านกลุ่มหนึ่งมองว่าเหตุการณ์การประท้วง

การเลือกตั้งประธานาธิบดีเมื่อปี ๒๕๒๒ ทำให้หมดความเชื่อมั่นในระบบการเลือกตั้งของประเทศ ในขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งมองว่า ไม่ว่าจะเลือกใคร ผู้นำของประเทศก็มีคนที่วางตัวเอาไว้แล้ว และบุคคลผู้นั้นก็คงจะชนะการเลือกตั้ง ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง

กระบวนการเลือกตั้งมีความซับซ้อนกว่าการเลือกตั้งของประเทศอื่น ๆ ก็ตรงที่อิหร่านมีสภาผู้พิทักษ์ (Council of Guardians) ซึ่งประกอบด้วยสมาชิก ๑๒ คน โดยครึ่งหนึ่งเป็นผู้นำทางศาสนาที่ได้รับการแต่งตั้งจาก Grand Ayatollah Sayyid Ali Khamenei ผู้นำสูงสุดของอิหร่าน และอีกครึ่งหนึ่งเป็นนักกฎหมายที่ได้รับการเสนอชื่อและการเลือกตั้งจากรัฐสภา ซึ่งผู้ที่ประสงค์จะสมัครลงเลือกตั้งประธานาธิบดีจะต้องได้รับการกลั่นกรองและผ่านการพิจารณาจากสภาผู้พิทักษ์เสียก่อน โดยนอกจากผู้สมัครที่เหมาะสมจะต้องเป็นผู้มีสัญชาติอิหร่าน และเป็นผู้ที่มีภูมิหลังที่เหมาะสมแล้ว สภาผู้พิทักษ์ยังต้องตรึกตรองด้วยว่าบุคคลผู้นั้นเป็นผู้เคารพในพระเจ้าและยึดมั่นในหลักคำสอนทางศาสนาอิสลามอันเป็นหลักสำคัญของสาธารณรัฐอิสลามอิหร่านอีกด้วย

การรับสมัครผู้สมัครชิงตำแหน่งประธานาธิบดีฯ มีขึ้นระหว่างวันที่ ๗–๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๖ และในช่วงแรกมีความเคลื่อนไหวอย่างเชื่องช้า แต่ก็เริ่มทวีความเข้มข้นขึ้นเมื่อสภาผู้พิทักษ์ปฏิเสธ (reject) การสมัครของผู้สมัครสำคัญ ๆ หลายคน อาทิ นาย Manouchehr Mottaki อดีตรัฐมนตรีต่างประเทศ นาย Ali Fallahian อดีตรัฐมนตรีกระทรวงข่าวกรอง (ซึ่งอยู่ใน wanted list ของ Interpol จากการที่มีความเกี่ยวพันกับการระเบิดศูนย์ของชุมชนยิว ในกรุงบัวโนสไอเรส ประเทศอาเจนตินา เมื่อปี ค.ศ.๑๙๙๔ ซึ่งส่งผลให้มีผู้เสียชีวิต ๘๔ ราย) และนาย Esfandar Rahim Mashaei ผู้เป็นคนสนิทของประธานาธิบดี Ahmadinejad จนประธานาธิบดี Ahmadinejad ออกมาจู่โจมการตัดสินใจของสภาผู้พิทักษ์ แต่การตัดสินใจที่น่าประหลาดใจที่สุดของสภาผู้พิทักษ์ก็คือการปฏิเสธไม่ให้นาย Akbar Hashemi Rafsanjani อดีตประธานาธิบดีคนที่สี่ของอิหร่าน ซึ่งดำรงตำแหน่งระหว่างปี ค.ศ.๑๙๘๙ – ๑๙๙๗ ลงสมัครชิงตำแหน่งประธานาธิบดีอีกครั้ง ทั้ง ๆ ที่ทันทีที่นาย Rafsanjani ประกาศว่าจะลงรับสมัครเลือกตั้ง ก็ได้สร้างความตื่นเต้นและความหวังให้กับประชาชนอิหร่านเป็นอย่างมาก

ท้ายที่สุดมีผู้สมัครลงชิงตำแหน่งประธานาธิบดีอิหร่านทั้งสิ้น ๖๘๐ คน ซึ่งสภาผู้พิทักษ์ได้ใช้เวลา ๑๐ วัน ตรึกตรองและกลั่นกรองจนเหลือผู้สมัครเพียง ๘ ราย ได้แก่

๑. นาย Mohammad Baqer Qalibaf ผู้ว่าราชการกรุงเตหะรานและอดีตผู้บัญชาการตำรวจอิหร่าน และผู้ที่มีได้ชื่อว่าเป็นคนหนึ่งที่มีความใกล้ชิดและได้รับความไว้วางใจจากผู้นำสูงสุด

๒. นาย Saeed Jalili อดีตรัฐมนตรีช่วยต่างประเทศ และประธานสภาความมั่นคงสูงสุดแห่งชาติ ตำแหน่งซึ่งทำให้เขาเป็นผู้เจรจาหลักของฝ่ายอิหร่านในการเจรจากับกลุ่ม P5+1 ด้วย

๓. นาย Mohammad Gharazi อดีตรัฐมนตรีกระทรวงน้ำมัน ซึ่งลงสมัครในฐานะผู้สมัครอิสระ

๔. นาย Mohsen Rezaei อดีตผู้บัญชาการสูงสุด Iranian Revolutionary Guard Corp.

๕. นาย Hassan Rouhani อดีตเลขาธิการสภาความมั่นคงสูงสุดแห่งชาติ และผู้เจรจานิวเคลียร์ของอิหร่านระหว่างปี ค.ศ.๑๙๘๙ – ๒๐๐๕

๖. นาย Ali Akbar Velayati อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอิหร่าน ระหว่างปี ค.ศ. ๑๙๘๑ – ๑๙๙๗ และที่ปรึกษาด้านการต่างประเทศของผู้นำสูงสุดของอิหร่าน

๗. นาย Mohammed Reza Aref อดีตรองประธานาธิบดีคนที่หนึ่งในยุคประธานาธิบดี Mohammad Khatami ซึ่งเป็นผู้สมัครคนแรกและคนเดียวที่ประกาศตัวว่าเป็นตัวแทนกลุ่มปฏิรูป (reformist) ของอิหร่าน และ

๘. นาย Gholam Ali Haddad-Adel อดีตประธานรัฐสภาอิหร่าน

TEHRAN TIMES

Iran gets in election mode

การเลือกตั้งประธานาธิบดีในอิหร่าน แม้ว่าจะมีการสังกัดพรรคการเมือง แต่นโยบายของทุกพรรคก็มีความเชื่อมโยงกับศาสนาอิสลามและหลักคำสอนของศาสนาอิสลามไม่มากก็น้อย และมีการแบ่งความเข้มข้นของจุดยืนทางการเมืองและศาสนาของพรรคการเมืองต่าง ๆ อาทิ กลุ่มที่ยึดมั่นในหลักการอิสลาม (Fundamentalist) กลุ่มอนุรักษ์นิยม (conservative) กลุ่มที่ยึดหลักศีลธรรม (principlist) กลุ่มที่มีความคิดเป็นกลาง (centrist) และกลุ่มปฏิรูป (reformist) ซึ่งฝ่ายผู้บริหารประเทศมองว่าเป็นต้นเหตุของความขัดแย้ง และความรุนแรงที่เกิดขึ้นเมื่อปี ๒๕๕๒ แต่แน่นอนว่า ไม่ว่าผู้ที่ผ่านกระบวนการคัดเลือกและกลั่นกรองของสภาผู้พิทักษ์จะมาจากกลุ่มไหน

ก็ย่อมหมายความว่าเป็นผู้ที่ผู้นำสูงสุด Grand Ayatollah Khamenei **“รับได้”** ที่จะให้ขึ้นมาบริหารประเทศ

ในช่วงแรกผู้สมัครคนหลัก ๆ ที่ได้รับความคาดหมายจากบุคคลในทุกวงการว่าเป็นตัวเก็งที่จะได้รับการเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีคนใหม่ของอิหร่าน ก็คือ นาย Mohammad Baqer Qalibaf และนาย Saeed Jalili โดยมีนาย Velayati เป็นอีกหนึ่งตัวเลือกที่น่าสนใจ ในขณะที่นาย Hassan Rouhani ซึ่งได้รับการขนานนามจำประเทศตะวันตกว่า **“เชคนักการทูต”** (the diplomatic sheikh) จากการปฏิบัติหน้าที่ผู้เจรจานิวเคลียร์ของอิหร่านนั้น ถือได้ว่าเป็นม้านอกสายตา เพราะแม้ว่านาย Rouhani จะลงสมัครในนามพรรคสายกลางและการพัฒนา แต่จากการที่นาย Rouhani เป็นลูกศิษย์และผู้ติดตามของ “Ruhollah Khomeini” Ayatollah Ruhollah Khomeini อดีตผู้นำสูงสุดของอิหร่าน และมีความสนิทสนมกับ Grand Ayatollah Khamenei จึงนับว่าเป็นผู้อยู่ **“วงใน”** ของผู้นำสูงสุด และเป็นผู้ที่มีจุดยืนสายกลางที่โอนเอียงไปทางอนุรักษ์นิยม (conservative centrist) เสียด้วยซ้ำ

ในขณะเดียวกัน นาย Aref อดีตรองประธานาธิบดีซึ่งมีประสบการณ์ทางการเมืองสูง และเป็นผู้สมัครคนเดียวที่ชูธงกลุ่มปฏิรูป ซึ่งควรจะเป็นความหวังของประชาชนชาวอิหร่านที่สนับสนุนการปฏิวัติสีเขียวเมื่อปี ๒๕๕๒ และ

ต้องการจะเห็นความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง กลับขาดเสน่ห์จนดูเหมือนว่าไม่สามารถที่จะเรียกเสียงสนับสนุนจากประชาชนได้มากพอ ก็ยิ่งทำให้ประชาชนชาวอิหร่านแลดูหมดหวังกับการเลือกตั้งประธานาธิบดีในครั้งนี้ขึ้นไปอีก

การหาเสียงในกรุงเตหะรานและรอบประเทศอิหร่านเป็นไปอย่างคึกคัก โดยมีป้ายหาเสียงประดับประดาอยู่ทั่วทุกมุมเมือง และผู้สมัครทั้ง ๘ คน ตระเวนหาเสียงตามต่างจังหวัดอย่างไม่เหน็ดเหนื่อย และในขณะที่ความคาดหวังในตัวผู้สมัครตัวแทนกลุ่มปฏิรูปดูจะอ่อนล้าลง ก็กลับยิ่งทำให้ความนิยมในตัวนาย Qalibaf และนาย Jalili สองตัวเก็งเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน

นาย Qalibaf มีจุดยืนอนุรักษ์นิยม และเคยลงสมัครชิงตำแหน่งประธานาธิบดีแล้วครั้งหนึ่งเมื่อปี ๒๕๔๘ แต่ก็พ่ายแพ้ให้กับประธานาธิบดี Ahmadinejad หลังจากนั้นจึงได้รับการเสนอชื่อและได้รับการเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีกรุงเตหะรานตั้งแต่ปี ๒๕๔๘ และนาย Qalibaf ได้รับความชื่นชม และการยอมรับว่าทั้งในและนอกประเทศว่าเป็นนายกเทศมนตรีที่ดีที่สุดคนหนึ่งของเตหะราน เพราะมีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานและระบบคมนาคม รวมถึงแก้ปัญหาการจราจรและความแออัดของกรุงเตหะรานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในขณะที่นาย Jalili ซึ่งอยู่ในกลุ่มที่ยึดหลักศีลธรรม และมีบทบาทที่โดดเด่นมากในช่วงก่อนการเลือกตั้งประธานาธิบดีในฐานะผู้เจรจานิวเคลียร์กับกลุ่ม P5+1 และนอกจากจะได้รับการยอมรับจากประชาคมโลกว่าเป็น

บุคคลที่มากความสามารถและประสบการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศแล้ว ยังได้รับความเคารพจากประชาชนชาวอิหร่านในฐานะทหารผ่านศึก เพราะได้ร่วมรบในสงครามอิรัก – อิหร่าน และได้รับบาดเจ็บสาหัสจนต้องสูญเสียส่วนล่างของขาขวา

แต่แล้วก็เกิดปรากฏการณ์ที่น่าสนใจขึ้น กล่าวคือในช่วงระยะเพียงประมาณสองสัปดาห์นับจากการประกาศรายชื่อผู้สมัครชิงตำแหน่งประธานาธิบดีทั้ง ๘ คน จนถึงหนึ่งสัปดาห์ก่อนการเลือกตั้งในวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๕๗ จุดยืนและภาพลักษณ์ของนาย Rouhani ในเวทีสาธารณะมีการเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็วจากผู้ที่มีจุดยืนสายกลางที่โอนเอียงไปทางอนุรักษ์นิยม เปลี่ยนไปเป็นผู้ที่มีจุดยืนสายกลางที่โอนเอียงไปทางการปฏิรูป และเมื่อนาย Aref ถอนตัวออกจากการชิงตำแหน่งตามคำแนะนำของอดีตประธานาธิบดี Khatami และเทเสียงมาสนับสนุนนาย Rouhani ก็ทำให้เชคนักการทูตกลายเป็นตัวแทนของกลุ่มปฏิรูปไปในชั่วข้ามคืน โดยนาย Rouhani ยังได้รับการสนับสนุนที่สำคัญจากอดีตประธานาธิบดี Rafsanjani และกลุ่มที่สนับสนุนการปฏิรูป จนทำให้คะแนนนิยมในตัวนาย Rouhani พุ่งขึ้นสูงมากอย่างรวดเร็วจนกลายเป็นม้ามืดที่น่าหวาดหวั่นสำหรับคณะผู้บริหารประเทศ จนมีกระแสข่าวว่านาย Rouhani อาจจะถูกตัดสิทธิ์ หรือถูกห้ามไม่ให้ชนะการเลือกตั้งด้วยซ้ำ

กระแสคลั่งไคล้ Rouhani หรือ Rouhani ฟีเวอร์ ทำให้ผู้สนับสนุนนาย Rouhani โดยเฉพาะวัยรุ่น ชนชั้นกลาง หันมาชูธงสีม่วงซึ่งเป็นสีที่นาย Rouhani

เลือกใช้ และชูนโยบายรัฐบาลแห่งความระมัดระวังและความหวัง (Government of prudence and hope) จนทำให้นาย Rouhani แซงหน้าผู้สมัครคนอื่น ๆ ขึ้นมาเป็นรองเพียงแค่นาย Qalibaf เท่านั้น และท่ามกลางกระแส Rouhani ฟีเวอร์นั้น สิ่งที่ผมและเพื่อน ๆ นักการทูตต่างชาติในกรุงเตหะรานหลายคนอดตั้งข้อสังเกตไม่ได้ก็คือ ทั้ง ๆ ที่นาย Rouhani เป็นผู้สมัครชิงตำแหน่งประธานาธิบดีอิหร่านคนเดียวเท่านั้นที่เป็นนักการศาสนา แต่กลับกลายเป็นว่านาย Rouhani ได้กลายเป็นตัวแทนและความหวังของกลุ่มปฏิรูปไปเสียแล้ว ทั้ง ๆ ที่กลุ่มปฏิรูปต้องการความเปลี่ยนแปลงและต้องการการผ่อนผันจากหลักการและกฎระเบียบทางศาสนาอันเข้มงวดของประเทศ ซึ่งดูแล้วก็ที่จะรู้สึกไม่ได้ว่ามันขัด ๆ กันอยู่ในที

แต่กระนั้นก็ดี ในช่วงไม่กี่วันก่อนการเลือกตั้ง สำนักโพลล์ต่าง ๆ ยังคงจัดให้นาย Qalibaf มีคะแนนนำนาย Rouhani อยู่ และก็ดูเหมือนจะมีเพียงบุคคลทั้งสองเท่านั้นที่จะมีโอกาสได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีคนใหม่ของอิหร่านอย่างจริงจัง โดยการเลือกตั้งได้รับความสนใจจากชาวอิหร่าน

มากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด จนเกิดปรากฏการณ์เหนือความคาดหมายขึ้นในวันเลือกตั้ง ๑๔ มิถุนายน ๒๕๕๖ เมื่อชาวอิหร่านออกมาใช้สิทธิ์เลือกตั้งอย่างล้นหลาม และหลายแห่งมีผู้เข้าแถวรอลงคะแนนเสียงอย่างท่วมท้น จนเมื่อสิ้นสุดเวลาเลือกตั้งในเวลา ๑๘.๐๐ น. แต่ยังคงมีผู้รอใช้สิทธิอยู่เป็นจำนวนมาก กระทรวงมหาดไทยอิหร่านจึงขยายเวลาการเลือกตั้งออกไปสองชั่วโมง แต่กระนั้นก็ยังไม่สามารถเปิดโอกาสให้ผู้คนใช้สิทธิได้หมด ทางการอิหร่านจึงต้องขยายเวลาเลือกตั้งออกไปอีกสองชั่วโมง ก่อนที่จะขยายเวลาออกไปเป็นครั้งที่สาม และการเลือกตั้งยุติลงในเวลา ๑๑.๐๐ น.

ภาพข่าวในจอโทรทัศน์ของอิหร่านรายงานการเลือกตั้งประธานาธิบดีอย่างเกาะติดและแสดงภาพผู้คนทุกเพศ ทุกวัย เข้าแถวยืนรอคอยที่จะลงคะแนนเสียงด้วยสีหน้าสดใสและภาคภูมิใจ และแววตาที่เปล่งประกายแห่งความคาดหวัง ตามศูนย์เลือกตั้งกว่า ๖๖,๐๐๐ จุด และรายงานของทางการอิหร่านสรุปว่า มีชาวอิหร่านออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งทั้งสิ้นกว่า ๓๖ ล้านคน จากผู้มีสิทธิฯ ทั้งสิ้นกว่า ๕๐ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๗๒.๗๐ โดยการนับคะแนนสรุปว่า นาย Rouhani ชนะการเลือกตั้ง โดยได้รับคะแนนเสียงทั้งสิ้นกว่า ๑๘ ล้านเสียง

หรือร้อยละ ๕๐.๘๘ ของเสียงทั้งหมด ในขณะที่นาย Qalibaf ตัวเต็งการเลือกตั้งได้รับคะแนนเสียง ๖ ล้านเสียง หรือร้อยละ ๑๖.๔๖ และนาย Jalili ได้รับคะแนนเสียงประมาณ ๔ ล้านเสียง หรือร้อยละ ๑๑.๓๑ ทำให้นาย Rouhani ชนะการเลือกตั้งประธานาธิบดีอิหร่านปี ๒๕๕๖ ไปอย่างถล่มทลายเหนือความคาดหมาย

และในค่ำวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๖ ซึ่งกระทรวงมหาดไทยอิหร่านประกาศผลการเลือกตั้งอย่างเป็นทางการ ผมและครอบครัวได้ขับรถออกไปในกรุงเตหะราน พบเห็นบรรยากาศแห่งการเฉลิมฉลองทั่วทุกซอกทุกมุมของกรุงเตหะราน รถติดเป็นแพ ในขณะที่สองข้างทางผู้คนต่างออกมาโห่ร้องยินดีกับชัยชนะอันไม่คาดหมายของนาย Rouhani หนุ่มสาวขี่และซ้อนมอเตอร์ไซค์ตระเวนทั่วกรุงเตหะราน ชูภาพของประธานาธิบดีคนใหม่ โบกธงสีม่วงปลิวไหวไปมาอย่างตื่นเต้นและมีความสุข ผู้คนร้องเพลงกันอย่างปลาบปลื้มและตะโกนขานนามของนาย Rouhani ด้วยความภาคภูมิใจ พวกเราออกจากบ้านตอน ๑๗.๐๐ น. และกว่าจะฝ่ารถติดกลับมาบ้านได้ก็เกือบเที่ยงคืน โดยเสียงร้องเพลง เสียงบีบแตรรถ และเสียงของการเฉลิมฉลองยังคงดังกังวานอย่างต่อเนื่องไปถึงเช้าวันใหม่

การเลือกตั้งประธานาธิบดีอิหร่านปี ๒๕๕๖ และก้าวขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีคนที่ ๗ ของสาธารณรัฐอิสลามอิหร่านของนาย Rouhani นั้นเต็มไปด้วยความลุ้นระทึกและน่าตื่นเต้น ที่มีเหตุการณ์ผกผันและการพลิกผันรายวัน และได้รับการชื่นชมจากทั่วโลกว่าเป็นการเปิดศักราชใหม่ในการฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของอิหร่านกับประเทศต่าง ๆ ในโลก และผมรู้สึกภูมิใจเป็นอย่างมากที่ได้มีโอกาสสังเกตการณ์แบบใกล้ชิดและเป็นส่วนหนึ่งของเหตุการณ์ประวัติศาสตร์นี้ และภูมิใจยิ่งกว่าที่สามารถเก็บเกร็ดเล็ก ๆ น้อย ๆ และบรรยากาศเบื้องลึก เบื้องหลังเกี่ยวกับการชนะการเลือกตั้งเชคนักการทูตในครั้งนี้มาเล่าให้ท่านผู้อ่านได้รับทราบ

วัลเลตตา ๔๕๐ ปี แห่งความหลัง

กรมยุโรป

กรุงวัลเลตตาได้รับการขนานนามว่าเป็น ***เมืองที่สร้างโดยสุภาพบุรุษเพื่อสุภาพบุรุษ*** (a city built by gentlemen for gentlemen) ยุโรปทัศน์ขอย้อนรอยให้ท่านอ่านง่าย ๆ ดังนี้

กรุงวัลเลตตาเป็นเมืองหลวงเก่าแก่ที่อยู่ทางภาคตะวันตกค่อนไปทางภาคกลางของสาธารณรัฐมอลตา (Republic of Malta) ซึ่งเป็นประเทศที่มีลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นเกาะขนาดเล็ก ๒ เกาะ ในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ถัดลงมาจากประเทศอิตาลี มีประชากรโดยรวมราว ๔๕๒,๕๑๕ คน เฉพาะกรุงวัลเลตตานั้น มีประชากรราว ๖,๓๑๕ คน

ตามประวัติศาสตร์อันนานนม เกาะมอลตานั้นผ่านสมรภูมิและนาวาภูมินองเลือดมาแล้วนับครั้งไม่ถ้วน เป็นดินแดนที่ถูกหมายปอง แย่งชิง และเข้ายึดครองมาครั้งแล้วครั้งเล่า ไม่ว่าจะจากจักรวรรดิโรมันและไบแซนไทน์

ในช่วงยุคกลาง (ศตวรรษที่ ๕-๑๕) และจากชาวอาหรับในช่วงศตวรรษที่ ๘ จนกระทั่งอัศวินของนักบุญจอห์น (Order of Saint John/ นักรบแห่งจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ในยุคกลาง) เข้ามาปกครอง ในปี ค.ศ.๑๕๓๐

ย้อนไปเมื่อเกือบ ๔๕๐ ปีที่แล้ว ในปี ค.ศ.๑๕๖๕ ไข่มุกแห่งเมดิเตอร์เรเนียนต้องตกอยู่ในวังวนของสงครามครูเสด ซึ่งเป็นมหากาพย์ศึกที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ยุโรป โดย Voltaire นักปรัชญาชาวฝรั่งเศส ถึงกับบันทึกไว้ว่า ‘rien est plus connu que la siège de Malte’ (ไม่มีศึกไหนเกรียงไกรกว่าศึกมอลตา) เรื่องมีอยู่ว่า นับตั้งแต่ปี ค.ศ.๑๕๕๑ ชาวมอลตาโดนชาวออตโตมันเข้าบุกอยู่เนือง ๆ ไม่เพียงเท่านั้น ยังทารุณชาวโกโซ (Gozo/ ชนพื้นเมืองของมอลตา) เยี่ยงทาส เมื่อรู้ความเช่นนั้น ผู้บัญชาการทหาร Jean Parisot de la Valette จึงได้โต้ตอบชาวออตโตมันเสียบ้าง แต่กระนั้นก็ไม่สามารถต่อต้านกองทัพอันมหาศาลของสุลต่านสุลัยมานแห่งจักรวรรดิออตโตมันได้

Jean Parisot ได้พยายามสร้างปราการป้องกันเมือง และขอความช่วยเหลือด้านกำลังทหารจากจักรพรรดิ Charles ที่ ๕ แห่งจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ จากพระสันตปาปา และจากอุปราชแห่งซิซิลี แต่ก็ไร้วี่แววความช่วยเหลือใด ๆ เหล่าอัศวินของนักบุญจอห์นจึงต้องใช้ยุทธวิธีแบบกองโจร จนกระทั่งเอาชนะชาวออตโตมันได้ในวันที่ ๘ กันยายน ๑๕๖๕ และถือเป็นการปราบปรามอิทธิพลของชาวออตโตมันในยุโรปได้อย่างเด็ดขาด ดังนั้น จึงถือว่าวันดังกล่าวเป็นวันแห่งชัยชนะ และปัจจุบันยังเป็นวันหยุดราชการที่เรียกว่า il-Vitorja (The Victory Day) อีกด้วย

หลังสิ้นสุดสงคราม เหล่าอัศวินผู้หาญกล้าจึงเริ่มโครงการสร้างเมืองหลวงขึ้น โดยตั้งชื่อว่า Valletta เพื่อเป็นเกียรติต่อ Jean Parisot de la Valette โดยมี Francesco Laparelli วิศวกรชื่อดังจากคริสตจักรมารังสรรค์เมืองให้งามตามสไตล์บาโรค และวัลเลตตายังถือเป็นเมืองเดียวในยุโรปที่มีการสร้างระบบเมืองขึ้นมาใหม่ทั้งหมดในคราวเดียว โดยในปี ค.ศ.๑๙๘๐ วัลเลตตาได้รับการตัดสินให้เป็นเมืองมรดกโลกจาก UNESCO และในปี ค.ศ. ๒๐๑๘ กรุงวัลเลตตาจะได้รับคัดเลือกอย่างเป็นเอกฉันท์จากคณะกรรมาธิการยุโรปให้เป็นเมืองหลวงทางวัฒนธรรมของยุโรป (European Capital of Culture) ทั้งนี้ โดยปกติจะมีการคัดเลือกเมืองแห่งวัฒนธรรมไว้ล่วงหน้า

คนไทย ร่วมใจ ลด ละ เลิก การบริโภคงาช้าง เพื่อแก้ปัญหาการค้างาช้างผิดกฎหมาย ตามพันธกรณีของอนุสัญญา CITES

เยาวลักษณ์ สุทธิมนัส

"ช้าง ช้าง ช้าง น้องเคยเห็นช้างหรือเปล่า ช้างมันตัวโตไม่เบาจมูกยาวๆ เรียกว่างวง มีเขี้ยวใต้งวงเรียกว่างา มีหูมีตาหางยาว" เป็นเพลงพื้นบ้านสมัยเด็กที่หลายคนก็ยังร้องติดปาก แม้วัยจะผ่านไปหลายทศวรรษแล้วก็ตาม แสดงให้เห็นถึงความคุ้นเคยของช้างกับคนไทยที่มีมาอย่างยาวนาน นอกจากนี้ยังมีคำพังเพยที่อยู่คู่คนไทยว่า เห็นช้างขี้ ขี้ตามช้าง เป็นการนำการกระทำของช้างมาเปรียบเทียบกับการปฏิบัติตัวของมนุษย์ ช้างไทยเปรียบเหมือนสัตว์ชั้นสูงเป็นพาหนะของกษัตริย์ในอดีต นอกจากนั้นช้างยังเป็นสัตว์คู่บ้านคู่เมืองของคนไทยตามประวัติศาสตร์ที่มีมานานแล้ว ด้วยความฉลาด สามารถสื่อสารกับมนุษย์ได้ ช้างจึงมักถูกฝึกใช้งาน และเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงร่วมกับมนุษย์ก่อให้เกิดความเอ็นดูรักใคร่ต่อผู้ที่พบเห็น อย่างไรก็ดี มีความเชื่อจากทั้งเอเชียและยุโรป การปลุกปั้นความนิยมของสังคมว่าช้างแสดงถึงพลังอำนาจความร่ำรวยของผู้ที่มีงาช้างในครอบครอง บ้างก็เชื่อว่างาช้างสามารถปกป้องผู้ครอบครองจากสิ่งชั่วร้ายได้ ทำให้ "งาช้าง" เป็นความต้องการอย่างแพร่หลาย เกิดการ **"ฆ่าช้างเอางา"** ในหลายทวีปทั่วโลก เป็นปัญหาที่ทุกประเทศต้อง

ร่วมกันแก้ไข รวมถึงประเทศไทยที่ถูกระบุเป็น ๑ ใน ๘ ประเทศที่อยู่ในห่วงโซ่อาชญากรรมการค้างาช้างแอฟริกาของอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) หรือเรียกโดยย่อว่า ไซเตส (CITES)

เมื่อวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ กระทรวงการต่างประเทศ ได้รับเกียรติจากนายธนวัฒน์ ทองตัน รักษาราชการแทนผู้อำนวยการกองคุ้มครองพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่าตามอนุสัญญา กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช มาให้ความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์งาช้างในประเทศไทยและพันธกรณีของไทยที่มีต่ออนุสัญญาไซเตส ออกอากาศเมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๗ ในรายการรอบบ้านเราของสถานีวิทยุสราญรมย์ ทางคลื่น AM 1575 กิโลเฮิรตซ์ เวลา ๖.๐๐ – ๖.๓๐ น. ทางคลื่นวิทยุสราญรมย์

ท่านกล่าวว่า ปัญหาการค้างาช้างที่ผิดกฎหมายในไทยมีมานานนับสิบปีและเริ่มรุนแรงมากขึ้น ตั้งแต่ปี ๒๕๔๕ เป็นต้นมา ต่างชาติมองไทยว่ามีการนำเอางาช้างแอฟริกาเข้ามาปะปนในตลาดค้างาช้างบ้านที่ถูกกฎหมายของไทย ความเกี่ยวพันระหว่างการควบคุมงาช้างและไซเตสหมายถึงพันธกรณีของไทย เริ่มจากการประชุมของไซเตส ครั้งที่ ๑๔ ปี ๒๕๕๐ ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการว่าด้วยการควบคุมการค้างาช้าง ปรับปรุงจากแผนปฏิบัติการเดิมที่เน้นประเทศในทวีปแอฟริกาที่เป็นถิ่นแพร่กระจายของช้างแอฟริกา ให้ครอบคลุมถึงประเทศอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการค้างาช้างภายในประเทศ ทั้งที่ไม่เป็นประเทศถิ่นแพร่กระจายของช้าง หากประเทศสมาชิกใดไม่ปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดเป็นผลให้ถูกระงับการค้าระหว่างกันได้ การประชุมครั้งนั้นไทยมีรายชื่อในลำดับต้นที่ต้องดำเนินการตามแผนปฏิบัติการดังกล่าว เนื่องจากเป็นประเทศที่มีการค้างาช้างในประเทศ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการนี้ ดังนั้น ไทยต้องกำหนดมาตรการควบคุมการค้างาช้างใน

ประเทศที่เข้มงวดและมีประสิทธิภาพให้เป็นไปตามมติที่ประชุม ถ้าทำไม่สำเร็จ จะส่งผลกระทบถึงสินค้าอื่นๆ ของไทย คือ การห้ามการส่งออกกล้วยไม้และผลิตภัณฑ์หนังจระเข้ที่มีมูลค่ามหาศาล

ในปี ๒๕๕๑ คณะรัฐมนตรีมีมติให้แก้ปัญหาการค้างาช้าง โดยให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ทส.) เป็นหน่วยงานหลัก และบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน มาตรการหลัก ๆ ได้แก่

๑) ปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัยเพื่อควบคุมการค้างาช้าง

๒) การประชาสัมพันธ์ให้ชาวต่างประเทศ อย่านำผลิตภัณฑ์ออกนอกประเทศ ตามพันธสัญญาของอนุสัญญาไซเตสที่กำหนดให้งาช้างอยู่ในบัญชีที่ ๑ ห้ามค้าระหว่างประเทศ

ผอ.ธนวัฒน์ อธิบายต่อว่าในปี ๒๕๕๖ ที่ผ่านมาไทยเป็นเจ้าภาพการจัดประชุมภาคีอนุสัญญาไซเตสครั้งที่ ๑๖ ที่ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ ในปีนี้เอง ไทยถูกระบุเป็น ๑ ใน ๘ ประเทศที่อยู่ในห่วงโซ่อาชญากรรมการค้างาช้างแอฟริกา ประเทศต้นทาง ได้แก่ เคนยา ยูกันดา แทนซาเนีย (แอฟริกา) ประเทศทางผ่าน ได้แก่ มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม ฮ่องกง ประเทศปลายทาง ได้แก่ ไทยและจีน

เป็นเวลาสิบปีแล้วที่ประเทศไทยยังไม่สามารถปรับปรุงกฎหมายที่จะควบคุมไม่ให้มีงาช้างแอฟริกามาปะปนกับงาช้างบ้าน ส่งผลให้การประชุมไซเตส เมื่อวันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗ คณะกรรมการบริหารอนุสัญญาได้พิจารณาผลการดำเนินงาน และสรุปผลให้ไทยไม่ผ่านการประเมิน มีผลห้ามการค้าขายพืชและสัตว์ตามบัญชีไซเตส แต่ด้วยความพยายามของคณะผู้แทนไทย ทั้งจากคณะผู้แทนถาวร ณ นครเจนีวา และจากกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้เจรจาประมาณ ๕ รอบก่อนจะประสบผลสำเร็จ โดยขอเวลาครั้งสุดท้ายให้ไทยแก้ไขแผนปฏิบัติการงาช้างและปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กำหนดภายในวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๗ สิ่งที่ไทยจะต้องปฏิบัติ ได้แก่

๑. การตรากฎหมายหรือระเบียบที่เหมาะสม เช่น กำหนดให้ช้างแอฟริกาเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองภายใต้กฎหมายของประเทศไทย มีความผิดที่การครอบครอง

๒. การตรากฎหมายหรือระเบียบในการควบคุมการค้างาช้างบ้านในประเทศให้มีประสิทธิภาพ ไม่ให้มีงาช้างแอฟริกามาปะปน

๓. การกำหนดบทลงโทษและการจับกุม และทำรายงานความก้าวหน้าการดำเนินการตามแผนครั้งแรกภายใน ๑๕ มกราคม ๒๕๕๘ และรายงานครั้งสุดท้าย ๓๑ มีนาคม ๒๕๕๘ ถ้าไซเตสประเมินผลแล้วไม่ผ่าน จะส่งผลให้ห้ามการค้ากับประเทศไทยตามบัญชีไซเตสทันที

หลายคนอาจสงสัยว่า เหตุใดไทยถึงปรับปรุงกฎหมายไม่ได้ ปัญหาคืออะไร

ช้างทั้งโลกที่ยังมีชีวิตอยู่ มีอยู่ ๒ ประเภท ได้แก่ ช้างแอฟริกาและช้างเอเชีย และช้างของไทยหรือช้างเอเชีย ณ ปัจจุบัน มี ๒ สถานะ ได้แก่ ช้างบ้าน ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงมหาดไทย พรบ. สัตว์พาหนะ เพื่อป้องกันการลักขโมยช้าง แต่ละเชือกจะมีตั๋วรูปพรรณช้าง หรือบัตรประชาชนสำหรับช้าง ช้างป่า ภายใต้การดูแลของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช (ทส.) พระราชบัญญัติ (พรบ.) สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า จัดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง อาศัยอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า จึงมีขอบเขตชัดเจน และมีเจ้าหน้าที่ดูแลมิให้มีการล่าเอาช้างป่ามาเป็นช้างบ้าน ในขณะที่ในส่วนของช้างบ้าน ตัวช้างนั้นควบคุมโดยกรมการปกครอง แต่งาที่ถูกตัดกลับไม่มีหน่วยงานใดควบคุม ไม่มีกฎหมายควบคุม ทำให้เกิดการนำงาช้างแอฟริกามาปะปนว่าเป็นงาช้างบ้าน กล่าวสรุปคือ ณ วันที่พิจารณาแผนปฏิบัติการงาช้างโดยไซเตส ไทยยังไม่มีกฎหมายควบคุมงาช้างบ้าน และไม่สามารถแก้กฎหมายให้ช้างบ้านและช้างป่าอยู่ภายใต้ พรบ. เดียวกันได้ ยากต่อการควบคุมและอาจทำให้เกิดการนำงาช้างแอฟริกามาปะปนในตลาดงาช้างบ้านอีก ซึ่งเป็นช่องโหว่ของกฎหมายไทย

ต้นตอของปัญหาเกิดจากความล้มเหลวในการตราและแก้ไขกฎหมายเพื่ออุดช่องโหว่ของกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพราะการตรากฎหมายแต่ละฉบับจะต้องผ่านรัฐสภา และต้องรับฟังผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน เช่น กลุ่ม ผู้เลี้ยงช้าง องค์กรเอกชนผู้อนุรักษ์ช้าง ซึ่งต่างมีความเห็นที่แตกต่างกัน และด้วยความต่างทางความคิดนี้เอง ที่ทำให้ เราไม่สามารถผ่านกฎหมายได้

หลังจากที่ได้รับฟัง ผอ.ธนวัฒน์ อธิบายแล้วนั้น หากมองในมุมกลับอาจถือได้ว่าความกดดันที่ไซเตสมีต่อไทยนั้น เป็นผลดี เพราะช่วยกดดันให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญต่อการออกกฎหมายเพื่อมาอุดช่องโหว่ และด้วยความร่วมมือของทุกฝ่ายนี้เอง รวมถึงการมีรัฐบาลไทยที่เห็นความสำคัญในการแก้ปัญหา ทำให้ไทยประสบความสำเร็จในการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลัก ๆ ๒ มาตราและกฎหมายรองอีก ๑๗ ฉบับ อาทิ การปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕ (บางมาตรา) เพื่อรองรับการออกกฎกระทรวงฉบับใหม่ที่จะกำหนดให้ช้างแอฟริกาเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง เพื่อป้องกันมิให้นำสัตว์ป่า ซาก ผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากสัตว์ป่าที่ผิดกฎหมายมาแจ้งครอบครอง รวมทั้งป้องกันการลักลอบนำเข้างาช้างแอฟริกามิให้นำมาแปรรูป/แอบอ้าง/นำเข้าสู่ระบบการค้างาช้างบ้านและการออกพระราชบัญญัติการค้างาช้างเพื่อควบคุมการค้า การนำเข้าส่งออก และการครอบครองงาช้างหรือผลิตภัณฑ์งาช้างบ้าน เพื่อให้สามารถควบคุมการค้า และการครอบครองงาช้างหรือผลิตภัณฑ์งาช้างบ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งระบบ

ดังนั้น ผู้ที่มีงาช้างบ้านที่ครอบครองอยู่ภายในประเทศ หลังการมี พรบ. แล้วจะต้องมาขึ้นทะเบียนกับกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ต้องมีเอกสารการได้มา ท้ายนี้ ข้าพเจ้าอยากจะบอกว่างาช้างควรจะอยู่กับช้าง ไม่ควรตัดเอางาของช้าง และอยากให้สังคมเรามีค่านิยมใหม่ ๆ ค่านิยมทำความดีอนุรักษ์ช้างไทยที่ใกล้จะสูญพันธ์ และอยากให้เราร่วมกันอนุรักษ์ช้าง รักช้าง สงสารช้าง อย่าสนับสนุนผลิตภัณฑ์งาช้างที่ไม่มีหลักฐานการได้มาซึ่งงาช้าง ก่อนที่จะเกิดการ **“ฆ่าช้างเอางา”** และไทยไม่มีช้างไว้ให้ดู หรือเป็นแหล่งอ้างอิงให้ลูกหลานนึกถึง...เมื่อพยายามสะกด **“ช. ช้าง”**

วิวเทือกเขาหิมาลัยจากเครื่องบิน

เมฆทาบฟ้าที่ ลดาข

ภาณุพันธ์ โชติรังสียากุล

ลดาข (ที่คนนิยมออกเสียงว่า ลาดั๊ก) แปลว่า พื้นที่ในหุบเขาสูง ตั้งอยู่ทางตอนเหนือสุดของประเทศอินเดียติดกับธิเบตของจีน และอยู่ในแนวเทือกเขาหิมาลัยซึ่งมียอดเขาเอเวอร์เรสต์สูงที่สุด ปลายด้านหนึ่งของเทือกเขาหิมาลัยมาจบตรงดอยอินทนนท์พอดี แม้จะเป็นส่วนหนึ่งของประเทศอินเดีย แต่แคว้นลดาขมีอะไรหลายอย่างที่ไม่เหมือนอินเดียที่เรา ๆ ท่าน ๆ เคยเห็นหรือเคยรู้จักเดินทางจากกรุงเทพฯ ไปต่อเครื่องที่นิวเดลี เมืองหลวง (เคย) ใหม่ของอินเดีย ซึ่งปัจจุบันอายุปาเข้าไป ๘๐ กว่าปีแล้ว เพราะพายุฝนฟ้าคะนอง กัปตันต้องพาผู้โดยสารหลายร้อยชีวิตไปหลบพายุและเติมน้ำมันที่เมือง Ahmedabad ซึ่งห่างออกไปอีกเป็นชั่วโมง เสียเวลากันไปเกือบ ๔ ชั่วโมง ได้นอนพักตา

ขบวนต้อนรับที่สนามบินเลห์

บนหมอนขนห่านสุดสบายเพียง ๒ ชั่วโมง เท่านั้นเนื่องจากต้องบินไปลดาขแต่เช้า จากเดลีไปลงที่สนามบินขนาดกะทัดรัดของเมืองเลห์ บินไปได้ระยะหนึ่ง กัปตันชี้ชวนให้ดูวิวโดยรอบ ภูเขายอดปกคลุมด้วยหิมะเป็นทิวสุดลูกหูลูกตา กดชัตเตอร์ไปก็นึกถึงแอฟริกาไปด้วยเหมือนเวลาบินผ่านคีลีมานจาโร

แม่น้ำสองสีจากด้านบน

วิวเทือกเขาหิมาลัยจากเครื่องบิน

วิวจากโรงแรม

ธงสีประดับสถานที่

การตกแต่งพิธีทอดกฐินพระราชทาน

ขบวนต้อนรับที่วัดก่อนพิธี

พื้นที่ในแคว้นมีความสูงโดยเฉลี่ยประมาณ ๓,๐๐๐ กว่าเมตร อุณหภูมิอยู่ระหว่าง ๙-๑๒ องศา กลางคืนหรือตอนเช้ามืดอาจติดลบได้ ออกซิเจนน้อยกว่าปกติจึงต้องระมัดระวังการเคลื่อนไหวร่างกายไม่ให้มากเกินไป ผู้ที่มาถึงแรก ๆ อาจมีอาการเมาที่สูงหรือ altitude sickness พร้อมอาการหน้ามืด วิงเวียน อาเจียน ง่วงเหงา แต่มียาแก้เมาที่แนะนำให้ทานล่วงหน้ามาจากไทย เมื่อมาถึงสนามบินเล็กแต่น่ารักของเมืองเลห์ เราได้รับการต้อนรับ

พระที่เข้าร่วมพิธี

อย่างอบอุ่นและอลังการ โดยได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากท่านเจ้าอาวาสวัดมหาโพธิเชตวัน ซึ่งเป็นพระสงฆ์ที่มวลมหาประชาชนชาวลดาขให้ความยำเกรงและเคารพนับถือมากที่สุดรูปหนึ่ง

ส่วนโรงแรม Grand Dragon ที่พวกเราเข้าพักห่างจากสนามบินเพียงห้านาที เป็นโรงแรมที่ดีที่สุดในเมือง ห้องหับใช้ได้ บริการเป็นกันเอง อาหารการกินสะอาดสะอ้าน ที่ชอบมากถึงมากที่สุดคงเป็นวิวจากห้องนอน

วัด Thiksay

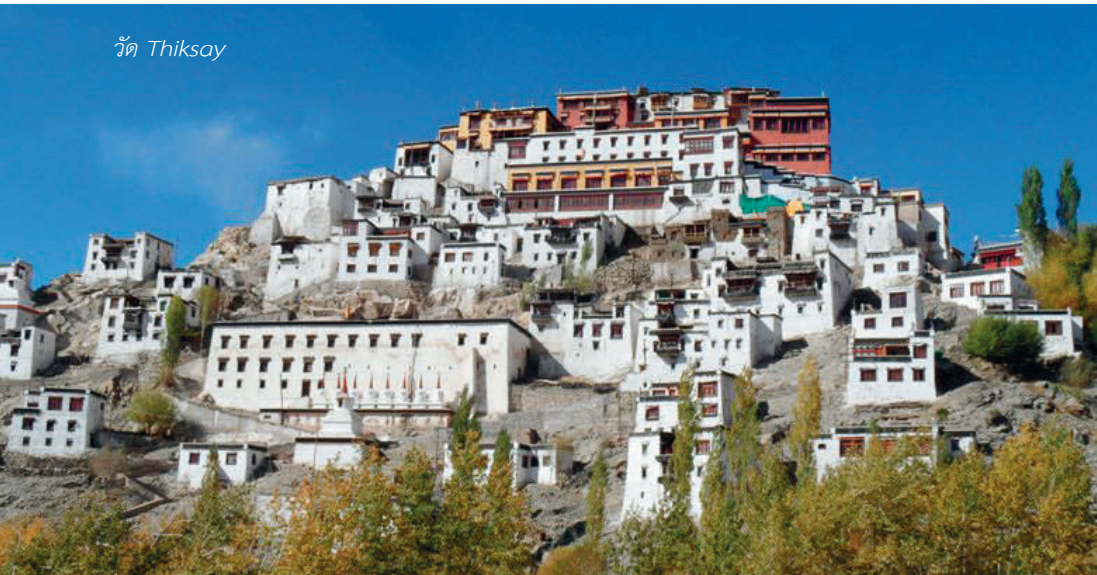

เยาวชนในเมืองเลห์

ภายในวัด Thiksay

คืนแรกผมเข้านอนด้วยอาการปวดศีรษะอย่างรุนแรง เหมือนมีใครบีบขมับ เพราะความดันอากาศ

อาหารการกินที่ว่าสะอาดสะอ้านจะถูกใจคนที่ทานมังสวิรัติเป็นพิเศษ เน้นผักกับเครื่องเทศสไตล์อาหารอินเดีย เนื้อสัตว์จะมีแค่เนื้อแพะกับไก่วันท้าย ๆ ทุกคนจึงเห็นคุณค่าของน้ำพริกแม่ประนอมและมาม่าคัพที่หอบหิ้วกันไปจากไทย แนะนำให้เตรียมนมข้นหวานไปด้วย เอาจิ้มโรตีอินเดียเป็นของหวานอร่อยปากได้

Magnetic Hill

พระประธานวัด Hemis

พระประธานวัด Thiksay

ทริปนี้เป็นงานบุญงานกุศล ผมเองได้มาทอดกฐินไกลขนาดนี้ถือเป็นโอกาสหาไม่ได้แล้ว ชาวบ้านในละแวกวัดมาร่วมงานกันหลายร้อยคน พระอุโบสถตั้งอยู่กลางภูเขา วิวโดยรอบสวยงาม หน้าตาชาวลดาขไม่เหมือนคนอินเดียที่เราคุ้นเคยเลยสักนิด ผสมผสานกันจนออกไปทางธิเบตมากกว่า ศิลปวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมก็เช่นกัน งานลุล่วงไปด้วยดีพร้อมมิตรภาพรอยยิ้ม และความอิ่มบุญกันถ้วนหน้า

วิวระหว่างทาง

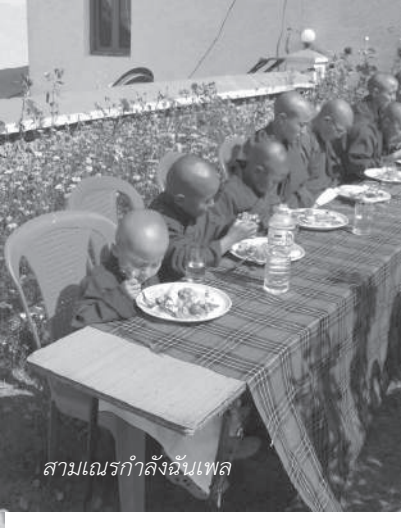

สามเณรกำลังฉันเพล

แม่น้ำสองสีด้านล่าง

มีโอกาสได้แวะชมสถานที่สำคัญของแคว้นลดาข เริ่มจากวัด Hemis วัดธิเบตใหญ่ที่สุด ตั้งอยู่ในช่องเขาห่างจากเมืองเลห์ประมาณ ๔๐ กิโลเมตร ตั้งอยู่ในช่องเขาสูงจึงมีวิวทิวทัศน์ที่สวยงาม อากาศค่อนข้างหนาวเย็น พระประธานในวัด Hemis ชื่อว่าพระ Rinpoche

ต่อมา วัด Thiksay ตั้งอยู่บนยอดเขา เป็นอาคาร ๑๒ ชั้น มีจุดเด่นเป็นรูปปั้นพระศรีอริยเมตไตรย Maitreya ซึ่งสร้างขึ้นเมื่อครั้งดาไลลามะเดินทางเยือนวัดเมื่อหลายสิบปีที่แล้ว เชื่อกันว่าพระศรีอริยเมตไตรยเป็น

ตัวเมืองเลห์

ปราสาทเลห์

พระสารีริกธาตุ
พิพิธภัณฑ์แห่งชาติอินเดีย

พระพุทธเจ้าที่จะมาประสูติในอนาคตและทำนุบำรุงพุทธศาสนาให้กลับมารุ่งเรืองอีกครั้ง วัดนี้ถ่ายภาพออกมาได้สวยจริง ๆ

Magnetic Hill เป็นบริเวณที่ว่ากันว่ารถวิ่งขึ้นเขาได้อย่างน่าอัศจรรย์ ผมดูแล้วดูอีกก็ยังไม่แน่ใจนักว่ามันวิ่งสวนแรงโน้มถ่วงได้จริงหรือไม่ แต่วิวยังถ่ายภาพสวยเหมือนเดิม นอกจากนี้ยังมีจุดบรรจบกันของแม่น้ำสองสี คือ แม่น้ำสินธุ (Indus) และแม่น้ำสันสกะ (Zanskar) แม่น้ำต่างสีไหลมาบรรจบกันกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวลงมาดูแม่น้ำด้านล่างใกล้ ๆ ปรากฏว่าน้ำใสดี หน้าน้ำ น้ำจะเต็มตลิ่ง แถมมีบริการล่องแก่งด้วย

เมืองเลห์จากปราสาท

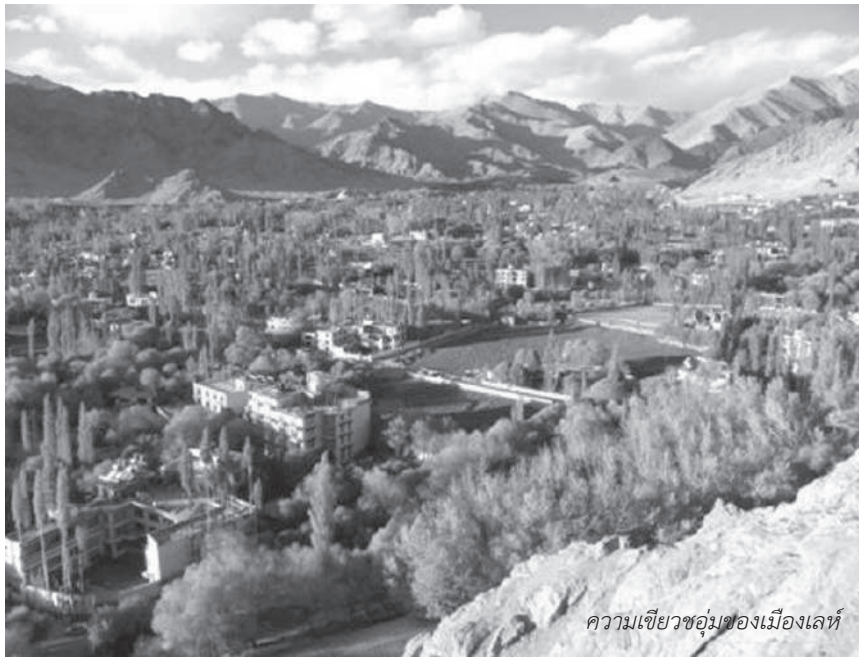

ความเขียวชอุ่มของเมืองเลห์

ตัวเมืองเลห์มีขนาดเล็กเหมือนอำเภอตามต่างจังหวัดรวมถึงของที่ระลึก จุดเด่นที่น่าสนใจในเมือง คือ ปราสาทเลห์ (Leh Palace) ซึ่งเป็นสถานที่เดียวที่ผมอ่านเจอก่อนเดินทาง ปัจจุบัน ไม่มีใครอยู่อาศัยแล้ว กษัตริย์และราชวงศ์ที่เคยอาศัยอยู่ถูกขับไล่ออกไปตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ ๑๙ เดินตามทางไปไม่นานก็ถึงฐานปราสาท เราสำรวจปราสาทกันอย่างไม่ใส่ใจรายละเอียดมากนักเนื่องจากเวลาจำกัด มองเห็นเมืองเลห์ได้โดยรอบ บางมุมแสร้งว่าเป็นเมืองในยุโรปได้เลย

ตอนเดินทางกลับไทย ได้แวะกรุงนิวเดลีครึ่งวัน กรุงนิวเดลีที่เคยได้ยินว่ารถติดมากกลับไม่แย่ คงเนื่องจากเป็นวันหยุดสุดสัปดาห์เวลาค่อนข้างน้อย เราจึงได้เยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอินเดียเพื่อสักการะพระบรมสารีริกธาตุของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ตลาดคาน แหล่งช็อปปิง

ไฮไลท์สุดท้ายจริง ๆ คงหนีไม่พ้น Khan Market ตลาดขายของยอดนิยมสำหรับนักท่องเที่ยว แม้จะไม่ใหญ่ไม่โตมากนัก แต่เวลาที่เหลืออยู่ก็ถือว่าเดินได้ครบถ้วนทุกโซนแล้ว

อ้อ...ที่ลืมเสียไม่ได้ ต้องขอขอบคุณสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงนิวเดลี ที่ให้การต้อนรับ ช่วยเหลือ และดูแลพวกเราเป็นอย่างดีตั้งแต่วันแรกจนถึงวันสุดท้าย

ติดตามเรื่องอื่น ๆ เพิ่มเติมได้ที่
www.hotfeet.bloggang.com

จับตาต่างชาติลงทุนในแดนภารตะ

ตอน ใครลงทุนในอินเดีย และทำไม?

ดร.พรพิมล สุคันธวณิช

อินเดียเป็นประเทศยักษ์ใหญ่ที่ถูกจับตามองควบคู่ไปกับจีนและตะวันออกกลางว่าจะเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของโลกใหม่ในอนาคต ในช่วงการผงาดของเอเชีย โดยอินเดียนั้นมีประชากรราว ๑.๒๗ พันล้านคน มีพื้นที่ขนาดใหญ่เป็นอันดับ ๗ ของโลก มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับ ๑๐ ของโลก และอันดับ ๓ ของเอเชีย รองจากจีนและญี่ปุ่น และอยู่ในทำเลที่มีศักยภาพด้านการคมนาคมขนส่งชั้นเลิศ โดยตั้งอยู่บนคาบสมุทรอินเดียที่กั้นระหว่างทะเลอาหรับและอ่าวเบงกอล

แม้ช่วง ๒ ปีที่ผ่านมา เศรษฐกิจอินเดียจะเผชิญปัญหาการขยายตัวเพียงประมาณร้อยละ ๕ ซึ่งถือว่าโตช้าที่สุดในรอบทศวรรษที่ผ่านมา เนื่องจากการชะลอตัวของภาคการผลิตและภาคบริการ แต่นั่นมิได้ทำให้เหล่านักลงทุนต่างชาติให้ความสนใจลงทุนในอินเดียน้อยลง

ช่วงปี ๒๕๕๔ - ๒๕๕๕ การลงทุนทางตรงจากต่างประเทศ (FDI) มายังอินเดียมีมูลค่ารวม ๓๕,๑๒๑ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ช่วงปี ๒๕๕๕-๒๕๕๖ รวม ๒๒,๔๒๓ ล้านดอลลาร์สหรัฐ และช่วงปี ๒๕๕๖-๒๕๕๗ (เดือนเมษายน ๒๕๕๖ - กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗) รวม ๒๐,๗๖๖ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ส่งผลให้มูลค่า FDI ของอินเดียตั้งแต่เดือนเมษายน ๒๕๔๓ ถึงเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ มีมูลค่ารวม ๒๑๔,๑๗๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ปีงบประมาณของอินเดียนับจากเดือนเมษายนถึงเดือนมีนาคมของอีกปีหนึ่ง)

การลงทุนส่วนใหญ่ของชาวต่างชาติที่มากที่สุด คือ สาขาบริการ (ร้อยละ ๑๘) ซึ่งประกอบด้วย สถาบันการเงิน ธนาคารและบริษัทประกัน ด้วยสัดส่วนของการลงทุนที่มากดังกล่าว จึงไม่น่าแปลกใจที่จะเห็นสถาบันการเงิน โดยเฉพาะธนาคารจากต่างชาติดำเนินการในอินเดียรวมกว่า ๓๐ ธนาคาร รองลงมาได้แก่ สาขาการก่อสร้าง (ร้อยละ ๑๑) โทรคมนาคม (ร้อยละ ๖) คอมพิวเตอร์ซอฟแวร์และฮาร์ดแวร์ (ร้อยละ ๖) ยาและเภสัชกรรม (ร้อยละ ๖) ยานยนต์ (ร้อยละ ๔) เคมีภัณฑ์ (ร้อยละ ๔) พลังงาน (ร้อยละ ๔) โลหะ (ร้อยละ ๔) โรงแรมและการท่องเที่ยว (ร้อยละ ๓) โดยเมืองยอดฮิตที่มีนักลงทุนต่างชาติลงทุนมากที่สุด ๑๐ อันดับแรก คือ เมืองมุมไบ นิวเดลี เจนไน

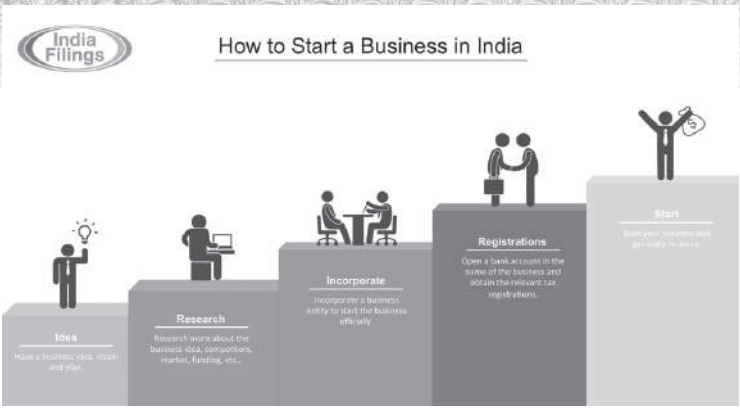

บังคาลอร์ อาเมดาบัด (Ahmedabad) ไฮเดอร์ราบัด กัลกัตตา จัณฑีครห์ (Chandigarh) โภปาล (Bhopal) และโคชิ (Kochi)

ลองมาดูตัวเลขกันหน่อยว่า ประเทศใดลงทุนทางตรงในอินเดียมากที่สุด ๑๕ อันดับแรก (สถิติจนถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๖) อย่าประหลาดใจที่มอริเชียสและสิงคโปร์เป็นประเทศที่ลงทุนในอินเดียมากเป็นอันดับ ๑ และ ๒ ของอินเดีย โดยมีเม็ดเงินลงทุนรวม ๗๕,๗๙๕ ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ร้อยละ ๓๗.๕) และ ๑,๘๓๓ ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ร้อยละ ๑๐.๘) ตามลำดับ เหตุผลสำคัญที่ทำให้ทั้งสองประเทศนี้ลงทุนในอินเดียมากที่สุด ก็เนื่องจากนโยบายสนับสนุนด้านภาษี (tax haven) ในประเทศ อีกทั้ง สองประเทศยังมีความตกลงด้านภาษีซ้อน (Double Taxation Avoidance Agreement: DTAA) กับอินเดียด้วย สำหรับมอริเชียสนั้น บรรดานักลงทุนต่างชาติ โดยเฉพาะพวก venture capital firms (VC) และ private equity firms ที่ต้องการลงทุนในตลาดหุ้นอินเดีย ระยะประมาณ ๕ หรือ ๑๐ ปี มักจะจดทะเบียนตั้งบริษัทในมอริเชียส โดยเปิดเป็นออฟฟิศเล็ก ๆ ที่มีเฉพาะนักกฎหมายหรือนักบัญชีอยู่ในสำนักงาน พวก VC ดังกล่าวสามารถใช้ประโยชน์จากความตกลงภาษีซ้อน โดยเลี่ยงจ่ายภาษีกำไรจากการขายหุ้นหรือหลักทรัพย์ (capital gain tax) ที่มอริเชียสแทนที่จะจ่ายที่อินเดีย ซึ่งที่โน่นอัตราภาษีนั้นต่ำมาก จนเกือบ

เท่ากับศูนย์ อย่างไรก็ดี ทางรัฐบาลอินเดียได้หาทางเจรจา หรือ re-negotiate กับรัฐบาลมอริเชียสในเรื่องความตกลงภาษีซ้อนดังกล่าว โดยให้เหตุผลว่าเงินลงทุนที่เข้ามาในอินเดียจากมอริเชียสส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อหลีกเลี่ยงภาษี หรือเพื่อปกปิดที่มาของเงินหรือนักลงทุน นอกจากนี้ อินเดียยังต้องการที่จะป้องกันการฟอกเงิน ไม่ให้พวก black money ไหลเข้ามาลงทุนในอินเดียด้วย ส่วนสิงคโปร์นั้น ช่วงที่นายกรัฐมนตรี ลี เซียนลุง ของสิงคโปร์มาเยือนอินเดียเมื่อกรกฎาคม ๒๕๕๕ ได้มีการหารือเรื่องการแก้ไขความตกลงภาษีซ้อนกับอินเดีย โดยผู้นำสิงคโปร์ให้สัมภาษณ์กับสื่อมวลชนว่า กรณีการลงทุนของสิงคโปร์นั้นต่างจากของมอริเชียส นักลงทุนของสิงคโปร์ส่วนใหญ่มีธุรกิจในสิงคโปร์จริง เพราะฉะนั้นอินเดียไม่ต้องแก้ไขความตกลงกับสิงคโปร์ก็ได้ ทั้งนี้ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างอินเดียกับสิงคโปร์ถือว่าไม่ธรรมดา เนื่องจากสิงคโปร์เป็นคู่ค้าที่สำคัญที่สุดของอินเดียจากกลุ่มอาเซียน โดยมีมูลค่าการค้ารวม ๒๓ พันล้านดอลลาร์ และลงทุนมากเป็นอันดับสองในอินเดียและเอเชียใต้ อย่างไรก็ดี มีข่าวล่าสุดว่า รัฐบาลอินเดียได้ออกระเบียบใหม่ชื่อว่า the General Anti Avoidance Rule (GAAR) โดยจะเริ่มตรวจสอบบริษัทที่ได้รับผลประโยชน์จากการเลี่ยงภาษีจากประเทศที่เป็น tax havens ทั้งหลาย โดยเฉพาะมอริเชียส สวิตเซอร์แลนด์ และลักเซมเบิร์ก ที่มีมูลค่ากว่า ๓๐ ล้านรูปีขึ้นไป โดยจะเริ่มตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๙ เป็นต้นไป

อังกฤษ ญี่ปุ่น และสหรัฐฯ เป็นประเทศที่ลงทุนในอินเดียมากเป็นอันดับ ๓ ๔ และ ๕ ของอินเดีย โดยมีมูลค่าการลงทุนรวม ๑๗,๖๒๘ ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ร้อยละ ๘.๗๔) ๑๔,๘๕๓ ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ร้อยละ ๗.๓๖) และ ๑๑,๕๙๖ ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ร้อยละ ๕.๗๕) ตามด้วยอันดับ ๖ ถึง๑๕ ได้แก่ เนเธอร์แลนด์ ไซปรัส เยอรมนี ฝรั่งเศส ยูเออี สวิตเซอร์แลนด์ สเปน เกาหลีใต้ อิตาลี และฮ่องกง จะสังเกตได้ว่า นักลงทุนจากยุโรปถือเป็นนักลงทุนกลุ่มใหญ่ที่เข้ามาลงทุนในอินเดียด้วยเช่นกัน

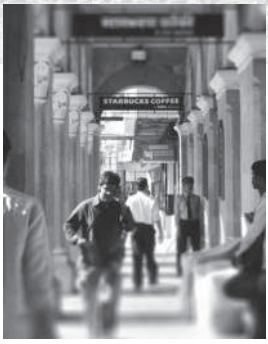

สภาหอการค้าอินเดีย-ยุโรป ได้ให้ข้อมูลว่า นักลงทุนยุโรปส่วนใหญ่สนใจเข้ามาลงทุนในอินเดียด้วยสามเหตุผลหลัก คือ ขยายตลาด แสวงหาทรัพยากร และแสวงหาเทคโนโลยีและความเชื่อมโยงกับซัพพลายเออร์

ในส่วนของการขยายตลาดนั้น เป็นที่ทราบกันอยู่ทั่วไปว่า อินเดียกำลังก้าวเข้าสู่สังคมจาก low middle class ไปสู่ upper middle class รวมถึงมีจำนวนกลุ่มคนสังคมไฮโซประเภทรวยล้นฟ้าของอินเดียหรือที่เรียกว่า “Super-rich” อีกกว่า ๑ แสนครอบครัว โดยคนกลุ่มนี้มีทรัพย์สินมากกว่า ๑ ล้านดอลลาร์สหรัฐ นอกจากนี้ คาดการณ์ว่าในปี ๒๕๗๓ อินเดียจะเป็นประเทศที่มีประชากรที่เป็นชนชั้นกลางและมีการบริโภคขนาดใหญ่ที่สุดในโลก ซึ่งบริษัทจากยุโรปต่างเห็นศักยภาพของตลาดขนาดใหญ่ในจุดนั้น ทั้งนี้ ที่ผ่านมาบริษัทจากยุโรปได้เข้ามาในตลาดอินเดียเป็นระยะเวลานาน และทำได้ดีในการฝังรากและสร้างแบรนด์ที่แข็งแกร่งในตลาดอินเดีย แบรนด์ยุโรปที่กลายเป็นเสมือน local brand ไปแล้ว เช่น Unilever, Danone และ Ferrero อย่างไรก็ดี สภาหอการค้าอินเดีย - ยุโรป ยังบอกเคล็ดลับความสำเร็จของบริษัทยุโรปในอินเดียว่า นอกจากแบรนด์ที่แข็งแกร่งแล้ว ยังต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยอื่น ๆ ด้วย เช่น การเข้าสู่ตลาดก่อนคู่แข่ง การควบคุมจากภาครัฐ และการเดินเกมให้ได้เป็นผู้นำทางการตลาด เป็นต้น

บริษัทข้ามชาติส่วนใหญ่ยังมองอินเดียว่า เป็นเรื่องง่ายที่จะดึงเอาทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพของอินเดียที่สามารถพูดภาษาอังกฤษได้มาทำงานให้ โดยมีต้นทุนที่ถูกกว่า จากสถิติของสภาหอการค้าอินเดีย - ยุโรป ระบุว่าทุก ๆ ปี บริษัทต่างชาติจะจ้างงานประเภทที่เรียกว่า off-shoring work ที่สามารถจัดจ้างคนภายนอกมาทำได้ โดยร้อยละ ๖๕ มีการดำเนินการอยู่ในประเทศอินเดีย จะพูดให้เห็นภาพชัดคือ หากบริษัทของคุณเป็นบริษัทพัฒนาซอฟแวร์ที่อยู่ในยุโรป บริษัทของคุณจะต้องจ้างงานพนักงานแบบเต็มเวลา ชั่วโมงละ ๕๐-๘๐ ดอลลาร์ ขณะที่คุณสามารถจ้างนักพัฒนาซอฟแวร์ในอินเดียโดยจ่ายเพียงชั่วโมงละ ๒๐ ดอลลาร์ จากข้อเท็จจริงนี้เอง ทำให้บริษัทที่ให้บริการด้านไอทีของอินเดียหลายบริษัท เช่น Tata Consultancy Services, Infosys, Wipro และ Cognizant ถึงได้มีการดำเนินงานที่เติบโตอย่างรวดเร็ว โดยกลุ่มบริษัทดังกล่าว เป็นที่ทราบว่าเป็นบริษัทที่ให้บริการด้านไอทีต้นทุนต่ำที่ใหญ่และดังที่สุดของอินเดีย

จากข้อมูลระบุเพิ่มเติมว่า บริษัทด้านไอทีที่สำคัญของยุโรป เช่น Capgemini Atos และ Steria จากฝรั่งเศส และ SQS จากเยอรมนี มีการจ้างงานในอินเดียรวมกว่า ๔,๐๐๐ ถึง ๔๕,๐๐๐ ตำแหน่ง นอกจากอุตสาหกรรมไอทีแล้ว ยังมีอีกหลายบริษัทของยุโรป เช่น Zurich Insurance บริษัทรถยนต์ Peugeot บริษัท Eagleburgmann ของเยอรมนี บริษัท Numeca ของเบลเยียม ยังได้ตั้งศูนย์ R&D ในเมืองบังคาลอร์และที่ปูเน่ด้วย

นอกจากนี้ อินเดียยังเป็นเสมือนแหล่งเรียนรู้และแหล่งทดลองโมเดลทางธุรกิจใหม่ ๆ ในประเทศกำลังพัฒนาให้กับบริษัทในยุโรปด้วย โดยเฉพาะทฤษฎีทางธุรกิจที่ว่า think global and act local นั้น ใช้ได้จริงกับตลาดอินเดีย โดยเฉพาะการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการให้บริการให้เข้าถึงผู้บริโภคชาวอินเดีย ซึ่งมีพฤติกรรมการบริโภคที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว รวมถึงการบริหารบุคคลด้วย หลายบริษัทของยุโรปใช้อินเดียเป็นฐานในการผลิตและพัฒนาสินค้าเพื่อส่งออกไปยังตลาดกำลังพัฒนาอื่น ๆ เช่น บริษัท Nokia รวมถึงยังใช้อินเดียเป็นพื้นที่ทดสอบบุคลากรของบริษัทที่จะโตขึ้นเป็นผู้บริหารในอนาคต โดยเฉพาะการเป็นสะพานก้าวไปสู่ตำแหน่ง Country Manager ด้วย ซึ่งเรื่องนี้ชาวยุโรปเองก็มีความเชื่อเช่นเดียวกับคนอินเดียและชาติอื่น ๆ ว่า ***หากคุณสามารถขับรถในอินเดียได้อย่างปลอดภัย คุณสามารถขับรถที่ไหนในโลกก็ได้ การทำธุรกิจก็เช่นกัน!!!!***

ในตอนต่อไป เราจะมาตามดูกันว่า แต่ละประเทศลงทุนด้านไหน และมีการปรับตัวในการทำธุรกิจในอินเดียให้ประสบความสำเร็จอย่างไร เพื่อจะเป็นประโยชน์กับนักลงทุนไทยที่สนใจจะลงทุนหรือทำการค้าในอินเดียต่อไป

คณะนักวิจัยไทยภายใต้ความร่วมมือด้านการศึกษาวิจัยขั้วโลกเหนือจากหน่วยงานต่าง ๆ ประกอบด้วย (๑) สวทช. (๒) สำนักงานวิจัยดาราศาสตร์แห่งชาติ (สดร.) (๓) คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (๔) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ และ (๕) โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

เรื่องเล่าจากขั้วโลกเหนือ: หมู่เกาะ Svalbard ประเทศนอร์เวย์

อรวิจิตร์ ชูเพชร

หากพูดถึง “ขั้วโลกเหนือ” ดินแดนอันแสนไกลโพ้น พวกคุณจะนึกถึงอะไรบ้าง? ความหนาวเย็น หิมะขาวโพลน แผ่นน้ำแข็ง หมีขาว สุนัขพันธุ์ Husky แสงเหนือ Aurora หรือการ์ตูนดิสนีย์ที่โด่งดังในปีที่ผ่านมาอย่างเรื่อง Frozen ฯลฯ สำหรับผู้เขียนนั้น มีความหลงใหลอย่างประหลาดในพื้นที่บริเวณแถบนี้ ด้วยความรู้สึกว่า เป็นพื้นที่ที่ห่างไกลจากตัวเราเหลือเกิน ประกอบกับความแตกต่างอย่างสิ้นเชิง ทั้งในเรื่องภูมิอากาศ สภาพแวดล้อม ภาษาและวัฒนธรรม

แผนที่หมู่เกาะ Svalbard

ป้าย Gjelder hele Svalbard แปลว่า Svalbard ก็เป็นเช่นนี้ (ที่คุณจะพบหมีขาวได้ทุกแห่ง)

ของพื้นที่บริเวณขั้วโลกเหนือกับประเทศไทย ทำให้ผู้เขียนยิ่งทวีความสนใจในการเรียนรู้และอยากจะนำมาเล่าสู่กันฟัง

อันที่จริงขั้วโลกเหนือครอบคลุมพื้นที่ในหลายประเทศด้วยกัน ได้แก่ นอร์เวย์ สวีเดน ฟินแลนด์ ไอซ์แลนด์ กรีนแลนด์ รัสเซีย แคนาดา และรัฐอลาสกาของสหรัฐอเมริกา ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวจำนวนไม่น้อยที่ให้ความสนใจเดินทางไปท่องเที่ยว ไม่นานมานี้ตัวผู้เขียนเองก็เพิ่งได้มีโอกาสในการเดินทางร่วมกับคณะนักวิทยาศาสตร์และนักวิจัยไทยไปเยือนประเทศนอร์เวย์ เมื่อวันที่ ๒๓ - ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๗ เพื่อร่วมหารือในความร่วมมือด้านการศึกษาวิจัยขั้วโลกระหว่างไทยกับนอร์เวย์ ณ เมือง Longyearbyen หมู่เกาะ **“สฟาลบาร์”** หรือ **“สวาลบาร์ด”** (Svalbard)

การเดินทางของคณะนักวิจัยไทยครั้งนี้ เป็นการดำเนินงานตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อให้นักวิทยาศาสตร์/นักวิจัยไทยเข้าร่วมการศึกษาวิจัยวิทยาศาสตร์ในขั้วโลกอาร์กติก (ขั้วโลกเหนือ) กับนอร์เวย์ และสร้างความร่วมมือที่มีความชัดเจนและเกิดประโยชน์ร่วมกันในระยะยาว พระองค์ท่านได้ทรงเน้นย้ำถึงความสำคัญในเรื่องการศึกษาวิจัยขั้วโลกทั้งขั้วโลกเหนือและขั้วโลกใต้ โดยเน้นว่าถึงเป็นเรื่องที่ดูเหมือนไกลตัวสำหรับ

ประเทศไทย แต่ก็เป็นสิ่งที่เราต้องรู้ เพราะเราไม่รู้ว่าวันหนึ่งจะต้องใช้ความรู้เหล่านี้เมื่อใด ดังนั้น ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องมีความรู้ในศาสตร์ทุก ๆ ด้าน เพื่อเตรียมความพร้อมและสามารถพัฒนาให้ทัดเทียมกับประเทศอื่น ๆ ได้

คณะนักวิจัยไทยนำโดย ศ.ดร. ไพรัช ธัชยพงษ์ ที่ปรึกษาอาวุโส สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) และรองประธานกรรมการโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตน-ราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงได้ร่วมหารือถึงความร่วมมือด้านการวิจัยขั้วโลกไทย - นอร์เวย์ กับสถาบัน UNIS (University Centre in Svalbard) และ NPI (Norwegian Polar Institute) ซึ่งเป็นสถาบันชั้นนำทางการศึกษาวิทยาศาสตร์ในภูมิภาคอาร์กติก โดยทั้งไทยและนอร์เวย์เห็นว่า ควรเริ่มต้นโดยการส่งนักศึกษา/นักวิจัยไทย ไปศึกษาด้านขั้วโลกที่ UNIS เพื่อให้เกิดความร่วมมือที่เป็นรูปธรรม ดังนั้นแล้วในอนาคตอันใกล้ หากน้อง ๆ นักศึกษาสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ขั้วโลก โอกาสกำลังจะมาถึงแล้วนะคะ

ภูมิทัศน์ของหมู่เกาะ Svalbard

หมู่เกาะ Svalbard ไม่ไกลตัวอย่างที่คิด

หมู่เกาะ Svalbard ตั้งอยู่ในมหาสมุทรอาร์กติก อยู่กึ่งกลางระหว่างแผ่นดินใหญ่ของประเทศนอร์เวย์และขั้วโลกเหนือ ห่างจากกรุงออสโล เมืองหลวงของนอร์เวย์ประมาณ ๒,๐๐๐ กม. (ใช้เวลาบิน ๓ ชั่วโมง) เมืองหลวงของหมู่เกาะฯ คือ เมือง Longyearbyen อยู่ห่างจากขั้วโลกเหนือเพียงแค่ ๑,๐๓๙ กม. ปัจจุบันหมู่เกาะ Svalbard มีประชากรทั้งสิ้นประมาณ ๒,๐๐๐ คน ซึ่งนับว่าเป็น**เมืองที่มีประชากรมากกว่า ๑,๐๐๐ คน ที่ตั้งอยู่เหนือมากที่สุดในโลก** แต่หากเปรียบเทียบกับจำนวนหมีขาวแล้ว ที่หมู่เกาะแห่งนี้ มีหมีขาวกว่า ๓,๐๐๐ ตัว หมีขาวจึงกลายเป็นสัญลักษณ์ของที่แห่งนี้ และกลายเป็นหนึ่งในจุดสนใจของนักท่องเที่ยว

แต่เดิมหมู่เกาะ Svalbard เป็นดินแดนที่ยากทั้งแก่การเข้าถึงและการอยู่อาศัย เนื่องจากมีอากาศที่หนาวเย็นตลอดทั้งปี แม้กระทั่งในฤดูร้อน แต่ที่นี่มีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญนั่นก็คือ ถ่านหิน ที่ทำให้เริ่มมีผู้คนเข้ามา

หมีขาวรอต้อนรับนักท่องเที่ยว
บริเวณสายพานรับกระเป๋า ณ สนามบิน Longyearbyen

ตั้งถิ่นฐานเพื่อทำธุรกิจถ่านหิน และนำไปสู่การจัดทำสนธิสัญญาสฟาลบาร์ (Svalbard Treaty) เมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๒๐ ซึ่งเป็นการกำหนดกฎเกณฑ์ในการดำเนินธุรกิจและตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่แห่งนี้

สนธิสัญญา Svalbard ได้กำหนดให้หมู่เกาะ Svalbard อยู่ในอำนาจอธิปไตยของนอร์เวย์ แต่นอร์เวย์ก็ไม่ได้มีอำนาจปกครองดินแดนนี้โดยสมบูรณ์ โดย Svalbard เป็นเขตปกครองพิเศษ ซึ่งดูแลโดย The Governor of Svalbard มีข้อกำหนดทางกฎหมายต่างจากนอร์เวย์บนแผ่นดินใหญ่ อาทิ ได้รับการยกเว้นภาษี และไม่ได้อยู่ใน Schengen Area ทำให้มีการเดินทางเข้า-ออก เพื่อไปท่องเที่ยวและรับจ้างทำงานต่าง ๆ ได้อย่างเสรีโดยไม่ต้องมีการตรวจลงตรา

ปัจจุบันหมู่เกาะ Svalbard มีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ อีกทั้งยังเป็นที่ตั้งสถานีวิจัยของประเทศต่าง ๆ เพื่อวัตถุประสงค์ด้านการศึกษาวิจัยพื้นที่เขตอาร์กติกจำนวนทั้งสิ้น ๑๕ ประเทศ อาทิ นอร์เวย์ สวีเดน รัสเซีย โปแลนด์ เช็ก จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ อินเดีย ฯลฯ กระจายอยู่ตามเมืองต่าง ๆ ในหมู่เกาะ ตลอดจนเป็นที่ตั้งของธนาคารเก็บรักษาพันธุ์พืชต่าง ๆ จากทั่วโลก (Svalbard Global Seed Vault) เพื่อให้ปลอดภัยจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภัยธรรมชาติ และสงคราม ซึ่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงเคยนำเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วของไทยไปเก็บรักษาไว้ที่นั่น เมื่อครั้งเสด็จฯ เยือนนอร์เวย์ ระหว่างวันที่ ๑๒ - ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๖

ถึงแม้ว่าจะมีนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวนไม่มากที่เคยมาเยือนหมู่เกาะแห่งนี้ แต่เชื่อหรือไม่ว่า **จากประชากรในหมู่เกาะทั้งหมด ๒,๐๐๐ คนนั้น มีชาวไทยอาศัยและประกอบอาชีพอยู่ที่นี่ เป็นจำนวนถึง ๑๒๕ คน ถือเป็นคนชาติลำดับที่ ๒ รองจากชาวนอร์เวย์!!** ดังนั้น หากมาที่นี่ เรียกได้ว่าคุณจะได้พบกับคนไทยที่ทำงานอยู่ในแทบทุกโรงแรม ร้านอาหารและร้านค้า และจะได้ยินเสียงพูดภาษาไทยกันเป็นปกติเลยทีเดียว

ความพิเศษอีกสิ่งคือ **ในปีหน้า วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๘ หมู่เกาะ Svalbard จะเป็นพื้นที่ที่สามารถเห็นสุริยุปราคาเต็มดวง (Total Solar Eclipse) ได้อย่างชัดเจน** จึงคาดว่าจะมีนักดาราศาสตร์และนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่จะเดินทางไปยังหมู่เกาะแห่งนี้ ในส่วนของประเทศไทยเอง หากใครสนใจก็วางแผนเดินทางและเตรียมแพคกระเป๋าไว้ได้เลย

แสงออโรรา ภาพโดย ดร. ศรัณย์ โปษยะจินดา
รอง ผอ.สถาบันวิจัยดาราศาสตร์แห่งชาติ (องค์การมหาชน)

ออโรรา: แสงสว่างแห่งขั้วโลก

ปรากฏการณ์หนึ่งที่เรียกได้ว่า เป็นสัญลักษณ์ของพื้นที่บริเวณขั้วโลก นั่นก็คือ แสงออโรรา ที่เป็นเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยว ตัวผู้เขียนเองก็มีความฝันว่าอยากจะมาเห็นด้วยตาสักครั้งเช่นกัน เพราะแสงออโรราไม่ใช่ว่าจะมีโอกาสได้เห็นกันง่าย ๆ นักท่องเที่ยวบางคนมานั่งเฝ้ารอชมกันเป็นสัปดาห์ ก็ยังไม่มีโอกาสได้เห็น หลายคนบอกว่า จังหวะเวลา สถานที่ สภาพอากาศและสภาพแวดล้อม มันจะต้องพอเหมาะพอเจาะ พอดิบพอดี อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนอาจจะมีโชคบ้างไม่มากก็น้อย ที่มีโอกาสได้ชมแสงออโรราเป็นเวลาพอควร หากไม่ติดว่าอุณหภูมิอยู่ที่ -๓ องศาเซลเซียสแล้วละก็ ผู้เขียนคงจะนอนชมเจ้าแสงออโรรานี้ได้ตลอดทั้งคืน

ออโรรา (aurora) เป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ที่มีแสงเรืองเกิดขึ้นบนท้องฟ้าในเวลากลางคืน โดยจะพบได้เฉพาะบริเวณใกล้ขั้วโลกเหนือและ

ขั้วโลกใต้ ถ้าปรากฏการณ์นี้เกิดขึ้นบริเวณใกล้ขั้วโลกเหนือจะเรียกว่า **“แสงเหนือ”** (northern lights) หรือเรียกเป็นทางการว่า ออโรรา บอรีเอลิส (aurora borealis) แต่ถ้าเกิดใกล้ขั้วโลกใต้จะเรียกว่า **“แสงใต้”** (southern lights) หรือ ออโรรา ออสตราลิส (aurora australis) ส่วนคำว่า ออโรรา โพลาริส (aurora polaris) แปลว่า **“แสงขั้วโลก”** ใช้เรียกได้ทั้งแสงเหนือและแสงใต้

ปรากฏการณ์ออโรราเกิดจากอนุภาคพลังงานสูง ที่เกิดจากปรากฏการณ์บนดวงอาทิตย์ เกิดการชนกันในชั้นบรรยากาศด้วยการเหนี่ยวนำของสนามแม่เหล็กโลก และในหลาย ๆ ครั้งจะถูกเหนี่ยวนำจากพายุสุริยะ ซึ่งมาจากดวงอาทิตย์ และในท้ายที่สุดจะคลายพลังงานออกมาในรูปแบบของแสง โดยมีสีสันสวยงามต่าง ๆ ส่วนใหญ่ที่พบได้จะมีสีเขียวหรือสีขาว อาจมีสีอื่นที่พบได้บ้าง เช่น สีแดง สีน้ำเงิน สีม่วง หรือสีเหลือง

นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางไปชมแสงเหนือมากกว่าแสงใต้ เนื่องจากบริเวณขั้วโลกใต้ไม่มีดินแดนที่มีผู้คนอาศัยอยู่ ในขณะที่บริเวณขั้วโลกเหนือครอบคลุมพื้นที่ในประเทศต่าง ๆ ซึ่งสะดวกแก่การท่องเที่ยวมากกว่า นักท่องเที่ยวจึงนิยมไปชมความงดงามของแสงเหนือในช่วงปีนี้อย่างไม่ขาดสาย โดยในช่วงปี ค.ศ. ๒๐๑๓-๒๐๑๔ ถือได้ว่าเป็นช่วงเวลาที่นักท่องเที่ยวมีโอกาสได้ชมแสงออโรราที่งดงามที่สุด เนื่องจากตรงกับช่วงที่มีปรากฏการณ์เกิดขึ้นบนดวงอาทิตย์ เช่น เกิดจุดดับบนดวงอาทิตย์ หรือเกิดการประทุที่ดวงอาทิตย์ (solar flare) มากที่สุดในวัฏจักรสุริยะ (solar maximum) ที่จะมีวัฏจักรทุก ๆ ๑๑ ปี และแสงออโรราเป็นเหตุการณ์หนึ่งที่เกิดจากปรากฏการณ์ดังกล่าวของดวงอาทิตย์

นอกจากคำอธิบายทางวิทยาศาสตร์แล้ว แสงออโรรายังส่งผลกระทบต่อความเชื่อและวัฒนธรรมของมนุษย์ในหลายพื้นที่ด้วยกัน บางวัฒนธรรมเชื่อว่า พระเจ้าได้จุดไฟขึ้นเพื่อให้ความสว่างและความอบอุ่นกับดินแดนทางเหนือที่หนาวเย็น ส่วนบางชนเผ่าเชื่อว่าแสงเหนือคือวิญญาณของบรรพบุรุษที่กลับมาปกปักรักษาผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ ส่วนตัวผู้เขียนเองก็มีความเชื่อแบบเพี้ยน ๆ ตามแบบฉบับของการ์ตูนญี่ปุ่นที่ว่า หญิงสาวคนใดหากได้อยู่ภายใต้แสงออโรราแล้วนั้น ก็จะมีความงามที่เป็นอมตะ ดังนั้นแล้วการที่ผู้เขียนได้อยู่ภายใต้แสงออโรราประมาณ ๒-๓ ชั่วโมง จึงเป็นความภูมิใจเล็ก ๆ ที่คิดไปเองคนเดียวของผู้เขียน และสักวันหนึ่งผู้เขียนจะกลับไปอาบแสงออโรราอีกเป็นแน่ เพราะคิดว่าคงต้องใช้แสงออโรราอีกมากในการบรรลุเป้าหมายกับความเชื่อเพี้ยน ๆ ของตัวเอง

รอบรู้ มุสลิม

คัดจากรายการรอบบ้านเรา
ออกอากาศเมื่อวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๕๘

.....
พี่อ้อ

สถานีวิทยุสราญรมย์มีรายการที่หลากหลาย แล้วแต่ผู้ฟังจะชอบแบบใดเราพยายามสรรหารายการให้ถูกใจคนทุกเพศ ทุกวัย โดยจัดสรรรายการให้เด็กด้วย รอบบ้านเราเป็นรายการเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน รอบ ๆ ประเทศไทย บางครั้งก็แอบจัดรายการรอบบ้านเขา คือ เล่าเรื่องเกินรอบบ้านเรา เนื่องด้วยเหตุการณ์นั้นมากระทบรอบ ๆ บ้านเรา วันจันทร์เช้าอาจจัดรายการเชิงสารคดี หรือเล่าที่มา ที่ไปของข่าว

เมื่อวันจันทร์ที่ ๕ มกราคมที่ผ่านมา ก็เช่นกัน เราจัดรายการเกี่ยวกับมุสลิม เป็นเรื่องดี ๆ ที่เมืองไทยเป็นเมืองที่มีโบสถ์คริสต์ วัดไทย มัสยิด วัดแขกและสถานที่ของศาสนาอื่น ๆ ตั้งอยู่เคียงกัน เห็นได้จากแถวบางรักและพื้นที่อื่น ๆ ในกรุงเทพฯ อันที่จริงในภูเก็ตก็มี แถบ ๆ ย่านที่เรียกว่า ตลิ่งชัน อันเป็นสิ่งบอกเป็นนัยว่า บ้านเรามีความกลมเกลียวเรื่องศาสนา แต่อาจจะมีน้อยคนที่รู้จักศาสนาอิสลามมากไปกว่า ข้อห้ามการทานเนื้อหมู ข้อปฏิบัติการละหมาดวันละ ๕ ครั้ง เป็นต้น วันนั้นรายการรอบบ้านเราจึงเชิญ**คุณรัฐพงศ์ วงษ์กันยา (น้องยะยา)** ชาวไทยมุสลิม นักการทูตแรกเข้ามาคุยกันในเรื่องนี้ เพื่อให้ได้อรรถรส ดุจฟังรายการวิทยุ ขอคงรูปแบบการสนทนาในรายการไว้

พี่อ้อ ชาวพุทธอย่างเช่นพี่อ้อ เป็นพุทธมาโดยกำเนิดตามพ่อ แม่ ญาติพี่น้อง สงสัยว่าชาวมุสลิมที่นับถือศาสนาอิสลาม ทำอย่างไรถึงเป็นมุสลิมได้ เป็นเหมือนชาวพุทธหรือไม่ ต้องเรียนอะไรเพิ่มเติมหรือไม่ จะมีชาวพุทธสักกี่คนที่อ่านพระไตรปิฎกเหมือนเช่นที่ชาวมุสลิมอ่านคัมภีร์อัลกุรอ่าน จึงได้เชิญแขกรับเชิญมาให้ความกระจ่างเกี่ยวกับการเป็นชาวมุสลิม คุณรัฐพงษ์ (น้องยะยา) นักการทูตแรกเข้ารุ่นล่าสุด

ปกติพี่อ้อเป็นชาวพุทธ ที่บ้านจะพาไปวัด ไปกราบพระ สวดมนต์ ไปพิธีสงฆ์ สวดชยันโต ตักบาตร เวียนเทียน ตามพิธีของวันสำคัญทางศาสนาต่าง ๆ เช่น วันอาสาฬหบูชา วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา ไปงานบวช ชาวมุสลิมเป็นอย่างไร เหมือนกันหรือไม่ เกิดมาเป็นชาวมุสลิมโดยกำเนิดหรือไม่

น้องยะยา *ประเด็นนั้นเป็นข้อหนึ่ง ที่คนส่วนใหญ่เกิดมามักจะนับถือศาสนาตามพ่อแม่ผู้ให้กำเนิด คุณพ่อเป็นอิสลามอยู่แล้ว แต่คุณแม่เปลี่ยนจากศาสนาพุทธมาเป็นศาสนาอิสลาม ตัวเอง ตั้งแต่จำความได้ก็คลุกคลีอยู่กับศาสนาอิสลามตั้งแต่เกิดแล้ว คลุกคลีอยู่กับมัสยิดมาตั้งแต่เด็กแล้ว*

พี่อ้อ การเป็นชาวมุสลิมมักจะเรียนเรื่องราวเกี่ยวกับแนวปฏิบัติส่วนใหญ่ใช่หรือไม่ เช่น แต่งงานแล้วทำอย่างไร ละหมาดต้องปฏิบัติตนอย่างไร แล้วก็จะมีคัมภีร์อัลกุรอ่าน

น้องยะยา *คัมภีร์อัลกุรอ่านเป็นเหมือนไกด์ไลน์ ไกด์ชีวิตทั้งหมดของคนมุสลิม ไม่ว่าจะเป็นช่วงตั้งแต่เกิดมา ช่วงระหว่างที่มีชีวิต การแต่งงาน เรื่องของมรดก การศึกษา จนกระทั่งเรื่องการเสียชีวิต ว่าการทำหลุมฝังศพต้องทำอย่างไร คัมภีร์อัลกุรอ่านจึงเป็นเหมือนสาส์นจากพระเจ้า เป็นแนวปฏิบัติว่าคนมุสลิมควรจะทำอย่างไร*

พี่อ้อ มักจะศึกษาศาสนาหรือคัมภีร์อัลกุรอ่านในช่วงไหน มีการเรียนศาสนาเพิ่มเติมเหมือนพุทธศาสนาวันอาทิตย์หรือไม่

น้องยะยา *เด็กเล็ก ๆ ช่วงเย็นหรือช่วงละหมาดช่วงที่ ๔ (จากการละหมาดทั้งหมด ๕ เวลา) จะเป็นช่วงเพิ่งเลิกเรียน เสร็จจากภารกิจต่าง ๆ ก็มักจะรวมตัวกันอ่านคัมภีร์อัลกุรอ่าน ถือว่าเริ่มอ่านกันตั้งแต่เด็ก บางทีก็มีโต๊ะอิหม่าม หรือผู้ใหญ่มาสอน เพราะก็จะต้องมารวมตัวกันที่มัสยิดอยู่แล้ว จับกลุ่มกันเล็กบ้าง ใหญ่บ้าง แล้วแต่ขนาดและพื้นที่ของมัสยิดนั้น ๆ*

พี่อ้อ หมายความว่า ผู้นำทางศาสนามาช่วยตีความให้หรือเปล่า

น้องยะยา *ในประเทศไทย เราเกิดมากับภาษาไทย แต่ภาษาอาหรับในคัมภีร์จะไม่ใช่ภาษาแม่ของเรา แต่หากเราลองดูคนที่เกิดในตะวันออกกลางที่มีภาษาอาหรับเป็นภาษาแม่โดยตรง อาจจะมีการเข้าใจคัมภีร์อัลกุรอ่านไม่เหมือนกับเรา ของเขาอาจจะอ่านแล้วเข้าใจเลย แต่กรณีเราภาษาค่อนข้างซับซ้อน เพราะเราเกิดมากับภาษาไทย แต่คัมภีร์นั้นเขียนเป็นภาษาอาหรับ เพราะฉะนั้นหากอ่านเองในขั้นแรก ส่วนใหญ่จะไม่เข้าใจว่าความหมายคืออะไร จึงถือเป็นการอ่านกันตามประเพณี อ่านได้ว่านี่คือ A B C D แต่ไม่เข้าใจจริงๆ ว่า A คืออะไร B คืออะไร ฯลฯ ต้องอาศัยการศึกษาอย่างลึกซึ้งในขั้นต่อ ๆ ไป*

พี่อ้อ นอกจากอ่านคัมภีร์อัลกุรอ่าน ยังมีกิจกรรมอื่น ๆ อีกหรือไม่ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา

น้องยะยา *จริง ๆ ศาสนาอิสลามมีระเบียบแบบแผนค่อนข้างเยอะอยู่แล้ว เช่น ต้องปฏิบัติตัวอย่างไร การเชื่อในพระเจ้ามีหลายเรื่องมาก ซับซ้อน หรือการเข้ามัสยิดก็เป็นเรื่องที่ศาสนาแนะนำให้ทำ วันศุกร์ ผู้ชายก็ต้อง*

เข้ามัสยิด จะได้ไปพบปะพี่น้องมุสลิมด้วยกัน แล้วก็จะมีการเทศนา พูดตักเตือนซึ่งกันและกันในหลายประเด็น จะเปลี่ยนไปทุกสัปดาห์ เช่น จะมีเหตุการณ์ก่อการร้ายเกิดขึ้นมา ในมัสยิดก็จะพูดประเด็นนี้ว่า จริง ๆ อิสลามไม่ได้ส่งเสริมให้ทำเช่นนั้น ไม่ส่งเสริมให้ทำร้ายคนอื่น จริง ๆ ส่วนตัวมองว่า ศาสนาอิสลามขึ้นอยู่กับกลุ่มคนตีความมากกว่า การตีความของแต่ละกลุ่มคนก็จะแตกต่างกัน

พี่อ้อ ด้วยเหตุผลอะไรถึงทำให้ตีความแตกต่างกัน ด้วยเหตุผลทางด้านภาษาอย่างที่เล่ามา หรือเป็นเพราะความเชื่อ

น้องยะยา *คิดว่าเป็นเหตุผลทุกอย่างรวมกันหมด เช่น คำ ๆ หนึ่งในภาษาไทย คนภาคเหนือกับคนภาคใต้ก็อาจตีความไม่เหมือนกัน ประเด็นที่สองเรื่องของวัฒนธรรมความเชื่อ การศรัทธาจนเกินขอบเขต เกินในสิ่งที่ศาสนาได้บอกเอาไว้ ก็เป็นไปได้ที่ทำให้การตีความออกมาในอีกรูปแบบหนึ่ง*

พี่อ้อ สิ่งเหล่านี้จะแสดงออกมาในรูปแบบไหนได้บ้าง การทำศพ การแต่งงาน หรือว่าสิ่งไหน แต่คาดว่าไม่น่าใช่ผ่านการละหมาด เพราะละหมาดก็ทำเหมือนกันหมดทุกที่

น้องยะยา *จริง ๆ การละหมาดก็จะต่างกันในบางประเทศ*

พี่อ้อ ลองอธิบายเวลาละหมาดให้ฟังได้หรือไม่ว่าแบ่งเป็นอย่างไรบ้าง

น้องยะยา *ช่วงเวลาการนับสมัยก่อนจะใช้การสังเกตดวงอาทิตย์ ไม่ได้มีเวลาเหมือนในปัจจุบัน ตอนตี ๕ ช่วงดวงอาทิตย์เริ่มขึ้นจนถึงที่ขึ้นเต็มที่ก็จะเป็นช่วงเวลาที่หนึ่ง ช่วงเวลาที่ ๒ ดวงอาทิตย์อยู่ตรงกลาง ช่วงเวลาที่ ๓ คือเวลาปัจจุบัน ช่วงบ่าย ๓ โมงครึ่ง ๔ โมง ช่วงเวลาที่ ๔ คือ ๖ โมงเย็น ๖ โมงครึ่ง และช่วงเวลาที่ ๕ คือ ๒ ทุ่ม ดวงจันทร์ขึ้น*

พี่อ้อ หากอยู่ในที่ที่ไม่สะดวกสำหรับการละหมาด เช่น อยู่ในบริษัทจะมีวิธีการอย่างไร

น้องยะยา *เคยไปในองค์กรระหว่างประเทศ ไม่มีสถานที่ให้เราปฏิบัติศาสนกิจ แต่การละหมาดเป็นสิ่งที่เราต้องทำ ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ถ้าสมมติทำได้ แต่หากหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น อยู่ใน สนามรบ หรือในสถานการณ์ที่วิจารณญาณของเราเห็นว่าสำคัญจริง ๆ ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ แต่ไม่ใช่ใช้เหตุผลเข้าข้างตัวเอง ก็ต้องดูว่าเราสามารถสละเวลาไปสักครู่ได้หรือไม่ ตัวผมเองก็จะไปหาห้อง เช่น ห้องเก็บของ แล้วทำการละหมาดประมาณ ๕ นาที หรืออย่างที่ตัวเองทำงานอยู่ที่กระทรวงการต่างประเทศ มีการจัดสถานที่ไว้ให้ แต่ว่าอยู่ไกลจากบริเวณที่ทำงาน จึงหาพื้นที่ทำการละหมาดเองบริเวณชั้น ๔ ที่ทำงานอยู่*

ในประเทศมุสลิมส่วนใหญ่จะมีที่สำหรับปฏิบัติภารกิจทางศาสนาให้ทั่วไปอยู่แล้ว เช่นที่มาเลเซีย ตามปั๊มน้ำมัน ห้างสรรพสินค้า โรงเรียน ก็จะมีสถานที่สำหรับทำละหมาดไว้ให้ แต่ในปัจจุบันประเทศไทยของเราก็มีเพิ่มมากขึ้น ห้างสรรพสินค้าสยามพารากอน เซ็นทรัลพระราม ๙ เดอะมอลล์บางกะปิ เซ็นทรัลเวิลด์ เอ็มโพเรียม ก็รู้สึกว่าน่าจะมี

พี่อ้อ เรื่องหมูกับภรรยา น้องยะยาเพิ่งเป็นราชการแรกเข้า ในกระทรวงการต่างประเทศไม่มีอาหารฮาลาล แต่จะมีร้านอาหารข้าง ๆ ใกล้ ๆ ไม่ไกลนักถือว่ายังพอหาได้บ้าง เกิดไม่มีอาหารฮาลาลเลย จะทำอย่างไร

น้องยะยา *หากในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงไม่สามารถหาอาหารฮาลาลได้เลย สำหรับผมก็จะดูว่ามีอาหารมังสวิรัติหรือไม่ ถ้ามีก็ทานแทนเพราะปลอดภัย ไม่มีเนื้อสัตว์ ถ้าไม่มีจริง ๆ ลองดูว่าในร้านสะดวกซื้ออย่างเซเว่นมีขนมปัง หรืออาหารฮาลาลอื่น ๆ ที่ทานได้หรือไม่ ถ้าสุดท้ายแล้วเลี่ยงไม่ได้จริง ๆ ก็จะสั่งอาหารทะเล ที่ไม่มีเนื้อสัตว์ที่ไม่ฮาลาล อย่างเป็ด ไก่ จริง ๆ คำว่า ฮาลาลอยู่ที่วิธีการเชือด ส่วนผสมของแอลกอฮอล์ โดยไม่สามารถมีแอลกอฮอล์ได้เลย*

พี่อ้อ ร้านอาหารตามสั่งโดยทั่วไปไม่สามารถเลี่ยงได้ใช่หรือไม่

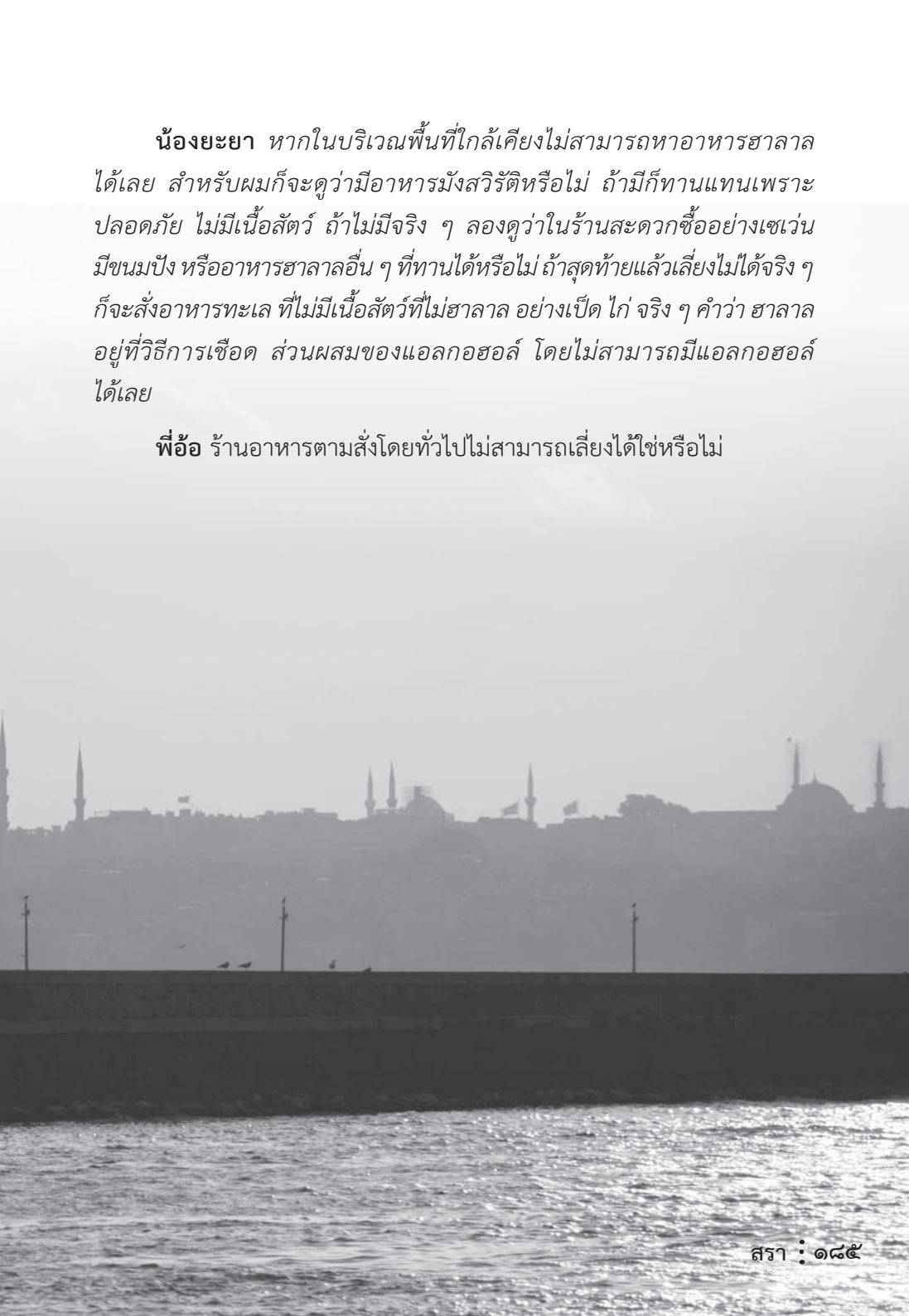

น้องยะยา *ถือว่าผัดหม้อ ผัดกะทะเดียวกัน อาจจะผัดหมูมาก่อน แล้วจึงมาผัดทะเล ไม่สบายใจที่จะรับประทานขนาดนั้น แต่มุสลิมแต่ละคนก็จะมีความยืดหยุ่นไม่เหมือนกัน จึงไม่สามารถใช้หลักเกณฑ์เหล่านี้ไปตัดสินแต่ละคนได้เลย เพราะแต่ละคนก็จะเลือกปฏิบัติไม่เหมือนกัน บางคนอาจจะทาน บางคนอาจไม่ทานเลย*

พี่อ้อ ในชีวิตคิดมาตลอดว่า อาหารฮาลาลจะมีแค่ซุปเนื้อ ข้าวหมกไก่ โรตี สลัดแขก มัสมั่น แกงกะหรี่ แต่ในความเป็นจริงไม่ใช่เท่านั้น เคยไปทานร้านอาหารมุสลิมที่มีเป็ดย่าง หรือมีทุกอย่างที่เหมือนคนพุทธทานด้วย แต่หากเราไม่แน่ใจว่าร้านนั้น ๆ มีผัดหมูด้วยหรือไม่ ก็ไม่ควรถาม เพราะจะบาปมาก ไม่แน่ใจว่าใครจะบาปมากกว่ากัน

น้องยะยา *ถ้าให้ตอบ ก็คงตอบว่าให้พระเจ้าตัดสินแล้วกันว่าใครบาปกว่ากัน เพราะในชีวิตจริง เราไม่สามารถตัดสินได้ ไม่สามารถบอกได้ว่าเขาไม่ควรทำร้ายใคร หรือเขาแต่งกายไม่เรียบร้อย ทางศาสนาก็ต้องตักเตือนกันไป แต่ก็ต้องมีวิธีการที่เหมาะสม วิธีไหนจะนุ่มนวล วิธีไหนจะไม่ก้าวร้าวเกินไป หากเดินไปบอกว่า ทำไมทำอย่างนี้ จะเป็นการทำร้ายจิตใจกันเกินไป*

ยกตัวอย่าง มีน้องคนหนึ่งที่ไม่ค่อยไปมัสยิด ก็พยายามที่จะสอบถามชวนไป ก็ต้องพยายามหาวิธีถามไม่ให้เขารู้สึกไม่ดี หรือเข้าหน้ากับเราไม่ติด ต้องลองหาวิธีของแต่ละคนที่จะโน้มน้าวคนอื่น เช่น จะชวนให้มามัสยิด ฯลฯ อย่างแรกที่ทำได้ คือ แสดงให้เขาดู เป็นวิธีการที่ไม่ได้ทำให้เขาดูแย่ และก็ทำให้เขาคิดได้ในเวลาเดียวกัน อาจจะรู้สึกละอายใจ และอาจจะปรับปรุงให้ดีขึ้นในที่สุด

พี่อ้อ เมื่อสักครู่บอกว่าอ่านคัมภีร์อัลกุรอ่านมาตั้งแต่เด็ก พอโตมาแล้วมีการศึกษาอย่างไร

น้องยะยา *ตอนเด็กเรียนอยู่ที่โรงเรียนที่ระนอง เป็นโรงเรียนหลักสูตรไทย สายสามัญปกติ วันเสาร์-อาทิตย์ เด็กมุสลิมจะไปเรียนนอกเวลาที่มัสยิด การเรียนการสอนศาสนาไม่ได้เรียนแต่คัมภีร์ แต่มีอย่างอื่นด้วย เช่น คำตรัสจากศาสดาเป็นเหมือนวัจนะ แต่ก็ไม่ได้มีแค่คำพูดอย่างเดียว มีพูดถึงการปฏิบัติสิ่งที่สาวกท่านอื่นเห็น ก็มีการบันทึกไว้ และนำมาเผยแพร่จนถึงปัจจุบันนี้*

พี่อ้อ ที่เรียนมีการเรียนภาษาอาหรับด้วยหรือไม่

น้องยะยา *เรียนด้วย เวลาเรียนคัมภีร์อัลกุรอ่านก็เรียนภาษาด้วย เรียนว่าคัมภีร์อธิบายอะไร มีการเรียนหลักการอ่าน หลักการสะกด ไวยากรณ์ เรียนการอ่าน การเขียน วิธีปฏิบัติ การละหมาด การไปงานศพ มารยาทต่าง ๆ เรียนทุกอย่างแล้วนำมาใช้จนปัจจุบันนี้*

พี่อ้อ พี่อ้อรู้สึกว่า การเป็นมุสลิมที่ดีต้องใช้ระยะเวลานานมาก หากคนจากศาสนาอื่นจะเข้ามาเป็นอิสลาม ต้องทำอย่างไรบ้าง ยกตัวอย่าง คนที่แต่งงานกับคนมุสลิม

น้องยะยา *จริง ๆ การเข้าศาสนาควรจะมาจากแรงศรัทธา ไม่ใช่การบังคับหรือถูกชี้ชวนจากใครสักคนหนึ่ง คนที่แต่งงานกับคนมุสลิม ถ้ายึดตามคัมภีร์อัลกุรอ่าน จะต้องเปลี่ยนมาเป็นศาสนาอิสลาม มีกระบวนการต่าง ๆ เช่น ไปเรียน โดยมีสถาบันเปิดสอนศาสนาให้ฟรี มีคนที่สนใจเข้าไปศึกษาวันอาทิตย์เยอะมาก เพื่อนที่เรียนด้วยกันมาที่มหาวิทยาลัยคอนเวิร์ต (แปลว่าเปลี่ยนศาสนา) มาแล้วเยอะมาก เรียนไปแล้วไม่จำเป็นต้องสอบ*

พอไปเรียนแล้ว จะเข้าใจว่า ที่เห็นปฏิบัติอย่างนี้ อย่างนั้น มีเหตุผลมาจากอะไร ถ้าไม่ได้เรียนก็จะไม่เข้าใจถ่องแท้

ทิ้งท้ายจากน้องยะยา ***คนมักมีภาพเกี่ยวกับศาสนาอิสลามไปในแง่ไม่ดี แต่จริง ๆ คนมุสลิมแต่ละคนไม่เหมือนกัน เราไม่สามารถเหมารวมได้ว่าคนมุสลิมจะเป็นเหมือนเช่นกลุ่มก่อการร้ายทุกคน เพราะชาวมุสลิมก็คือมุสลิม ชาวพุทธก็คือชาวพุทธ ทุกศาสนาเน้นทุกคนให้ทำดี ส่วนผู้ก่อการร้ายคือ กลุ่มคนที่เอาศาสนาไปบิดเบือนเป็นอุดมการณ์ คงไม่มีพระไตรปิฎกไหนหรือคัมภีร์อัลกุรอ่านไหน สอนให้คนไปทำร้ายคนอื่น ทุกอย่างอยู่ที่ใจขึ้นอยู่ระหว่างเรากับพระเจ้าเท่านั้น จริง ๆ แล้วในจิตใจเราคิดอะไรอยู่แล้วเราซื่อสัตย์กับตัวเองและคนรอบข้างมากแค่ไหน เราไม่สามารถตัดสินคนได้ เพราะคนที่ตัดสินเราคือ พระเจ้า เราต้องไปตอบกับพระเจ้าเอง***

นักการทูตไทย ในเอธิโอเปีย

พิมพ์พิรีย์ พีระมาน

นับแต่ทำหนังสือวิทยุสราญรมย์มา ไม่เคยนึกมาก่อนว่า จะมีคนกระทรวงการต่างประเทศมีพรสวรรค์ขีด ๆ เขียน ๆ ทั้งจากประสบการณ์ตนเองที่ได้ไปประจำการ ดีใจทุกครั้ง ที่มีพี่ ๆ เพื่อน ๆ ร่วมงาน ทั้งอยู่ในและต่างประเทศ เขียนเรื่องส่งมาให้ บอกว่าช่วยพิจารณาลงให้หน่อย จากนั้นก็นั่งภาวนาว่าผู้อ่านจะชื่นชมหรือจะมีอะไรติบ้างหรือไม่ พี่ ๆ ที่กระทรวงฯ และเพื่อนร่วมงานหลายคน ก็ช่วยออกความเห็นถึงรูปแบบหนังสือและการปรับเนื้อหาให้เป็นที่ถูกใจท่านผู้อ่าน ขอขอบคุณไว้ ณ ที่นี้ค่ะ

มีเรื่องดีใจมากกว่านั้น เมื่อน้องพิมพ์พิรีย์ พีระมาน เจ้าหน้าที่การทูตที่กระทรวงการต่างประเทศ เดินมาบอกว่า มีบทความเล่าเรื่องราวประสบการณ์ของคุณพ่อ ซึ่งเป็นอดีตข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศ สมัยประจำการที่เอธิโอเปียมาเสนอให้พิจารณาลงหนังสือวิทยุสราญรมย์ เขียนไว้เป็นตอน ๆ รวม ๑๕ ตอน โดยมีข้อความแนบมาทางอีเมลว่า

“คุณพ่อเคยเล่าว่า สมัยที่ยังรับราชการอยู่ ชอบงานกองวิทยุกระจายเสียง (สมัยที่ยังชื่อว่าวิทยุเอเชียเสรี) มากค่ะ โดยบอกว่า คงจะเป็นงานกระทรวง-การต่างประเทศงานเดียวที่เปิดโอกาสให้มีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับประชาชนที่สนใจการต่างประเทศ นอกจากนี้ ยังเป็นงานที่สนุก ได้ความรู้และได้ให้ความรู้แก่คนอื่นด้วย ดังนั้น ภายหลังจากที่คุณพ่อเสียชีวิตเมื่อปีที่แล้ว พิมจึงอยากจะรวบรวมประสบการณ์ที่คุณพ่อเคยเล่าให้ฟังและจัดตีพิมพ์ และได้ปรึกษากับคุณแม่แล้ว เห็นเหมือนกันว่า น่าจะตรงใจคุณพ่อมาก หากเลือกจะเล่าเรื่องประสบการณ์ของเขาผ่านหนังสือวิทยุสราญรมย์ เพื่อให้ความรู้

ความบันเทิง และเป็นกำลังใจให้แก่ข้าราชการกระทรวงฯ และผู้อ่านทั่วไปที่อาจประสบความเหนื่อยยากในการใช้ชีวิตหรือการทำงานไกลบ้านค่ะ”

“บทความใช้ชื่อตัวละครเอกว่า คุณชวน เพราะคุณพ่อ ชื่อจริงว่า ***ชวน พีระมาน*** *(ชื่อสั้นเลยเรียกย่อได้โดยไม่ต้องใช้นามแฝง) เคยออกประจำการในต่างประเทศมาหลายที่ ได้แก่ เอธิโอเปีย เดนมาร์ก จีน อาร์เจนตินา ก่อนจะเกษียณด้วยตำแหน่งอัครราชทูตที่บรูไน แต่ประเทศไหน ๆ ก็ไม่ประทับใจคุณพ่อเท่าเอธิโอเปียแล้ว เพราะเป็นประเทศแรกที่ถูกส่งไปประจำการ และเป็นประสบการณ์ในวัยหนุ่มที่มีครบทุกรสชาติ”*

อีก ๒ - ๓ วัน หลังจากนั้น พี่อ้อได้รับภาพถ่ายและแสตมป์เอธิโอเปียสมัยนั้นมาใช้ประกอบเรื่อง ขอกราบขอบพระคุณ ไว้ ณ ที่นี้ และขอให้ดวงวิญญาณท่านอัครราชทูตไปสู่สัมปรายภพด้วยเทอญ

.....

ปีพุทธศักราช ๒๕๐๕ คุณชวน ข้าราชการหนุ่มไทยวัยยี่สิบปลาย เชื้อสายจีนไหหลำ กำลังเดินออกจากกระทรวงการต่างประเทศ อย่างครื้มอกครื้มใจ ตั้งแต่เริ่มต้นรับราชการที่กระทรวงการต่างประเทศด้วยตำแหน่งเสมียนพนักงานชั้นจัตวา จนตอนนี้ได้เป็นนายเวรชั้นตรี ในที่สุดคุณชวนก็ได้รับคำสั่งมอบหมายให้ไปเป็นนักการทูตไทยประจำสถาน-เอกอัครราชทูตไทย ซึ่งเป็นเรื่องน่าตื่นเต้นสำหรับเขา คำสั่งระบุให้คุณชวนไปประจำการที่สถานเอกอัครราชทูตไทยที่กรุงบอนน์ เยอรมนี ภายในสิ้นปี แม้ในขณะนั้นจะมีกำแพงเบอร์ลินและเยอรมนียังแบ่งเป็นตะวันออกและตะวันตก แต่ความเป็นอยู่ในเยอรมนีนั้นก็นับว่าดีมาก และงานที่จะได้ทำก็เป็นงานที่ท้าทายความสามารถ และสามารถฝึกฝนฝีมือและประสบการณ์การทำงานให้เป็นนักการทูตที่เชี่ยวชาญยิ่งขึ้น

คุณชวนจึงเดินฮัมเพลงกลับบ้านอย่างมีความสุข ผ่านป้อมยามของวังสราญรมย์ที่เป็นอาคารที่ทำการของกระทรวงการต่างประเทศ แล้วลัดเลาะออกไปที่ถนนเลียบคลองด้านหลังกระทรวงฯ เพื่อเดินไปขึ้นรถเมล์แถวเสาชิงช้ากลับบ้าน

คุณชวน ใช้เส้นทางนี้ทุกวัน แต่วันนี้ บางอย่างเปลี่ยนไป...

ใต้ต้นไม้ใหญ่ริมคลองที่น้ำยังใสสะอาด มีชายสูงอายุคนหนึ่งนั่งอยู่บนเสื่อที่ปูกับพื้นหญ้าข้างคลอง รอบตัวเขามีย่าม กระติกน้ำ และกระดานชนวนวางอยู่ ทันทีที่เขาหันมาเห็นคุณชวน เขาก็พูดว่า

“ดูหมอไหมครับ ดูหมอ”

คุณชวนส่ายหน้าปฏิเสธแต่หมอดูยังชักชวน

“ดูหมอไหมครับ ดูหมอ ผมดูแม่นนะคุณ”

คุณชวน จึงตอบว่า *“ไม่ครับ ผมไม่ชอบดูหมอ”*

หมอดูจ้องหน้าคุณชวนแล้วเอ่ยว่า “ดูหมอเถอะคุณ คุณน่ะควรจะดูหมอ ผมดูให้ฟรีก็ได้ ผมไม่ค่อยมีลูกค้าวันนี้”

เมื่อได้ยินว่าฟรี คุณชวนก็หยุดชะงักแล้วเกิดความสนใจขึ้นมาทันที มีบางอย่างที่หมอดูพูดที่สะกิดใจ รถเมล์กลับบ้านมีอีกหลายเที่ยว เสียเวลานิดหน่อยคงไม่เป็นไร คุณชวนจึงนั่งลงบนเสื่อตรงหน้าหมอดู บอกวันเดือนปีเกิด และแบลายมือให้หมอดูจัดการลองวิชา

หลังจากเอาแว่นขยายส่องแล้วส่องอีก ผูกดวงขีดเขียนเลข หมอดูก็บอกคุณชวน ว่า

“คุณจะได้เดินทางไกล”

คุณชวนหัวเราะ ก็แหงละสิ เป็นนักการทูต เดินพ้นออกมาจากที่ทำงานไม่ทันไร ก็มีหมอดูมาบอกว่า จะได้เดินทางไกล มันก็แน่นอนอยู่แล้ว

“ใช่ ผมจะต้องเดินทางไกล แต่ไม่เห็นจะแปลกตรงไหน คุณก็เห็นผมเพิ่งเดินออกมาจากกระทรวงการต่างประเทศ ถ้าจะให้ผมเชื่อว่าคุณแม่นคุณดูได้ไหมว่าผมจะได้เดินทางไกลไปที่ไหน และเมื่อไร”

หมอดูหน้าสีเข้มขึ้น ท่าทางหงุดหงิด ดูไม่พอใจที่ถูกท้าทาย จึงก้มลงพิจารณาดวงที่ผูกไปก่อนจะตอบว่า

“คุณต้องเดินทางไกลในปลายปีหน้า”

คุณชวนหัวเราะดังขึ้นอีก *“โอ๊ย คุณไม่แม่นแล้ว ผมได้รับคำสั่งแล้วเดินทางปลายปีนี้”* คุณชวนพูดพลางขยับลุกจะเดินหนี

หมอดูยิ่งหน้านิ่วคิ้วขมวด มองดูกระดานชนวนไม่ละสายตา ก่อนจะพูดว่า *“คุณไม่ได้ไปหรอก คุณต้องไปอีกที ปลายปีหน้า ไม่ใช่ปีนี้ และไปไกลมาก ๆ ลำบากกันดารมาก”* พูดจบ หมอดูก็เงยหน้าขึ้นจ้องหน้าคุณชวน ก่อนพูดอย่างเชื่องช้าแต่ชัดเจนว่า *“ถ้าผมไม่แม่น คุณกลับมาไล่ผมได้เลย ผมมาที่นี่ทุกวันอังคาร ผมจะรอ”* แล้วก็มองหน้าคุณชวนด้วยสีหน้ามาดมั่นท้าทาย

คุณชวนชะงักไปชั่วครู่ก่อนผละจากหมอดู เพื่อขึ้นรถเมล์กลับบ้าน โดยที่ไม่รู้สึกอะไรนอกจากว่า แปลกใจที่ได้พบหมอดูด้วย ทั้งที่ปกติผ่านแถวนี้เป็นประจำแต่ไม่เคยเห็นเลยหรือไม่เคยสังเกตเองก็ไม่รู้

ผ่านไปหลายเดือน คุณชวนก็เริ่มเตรียมตัวเพื่อจะไปประจำการที่เยอรมนี ซึ่งในสมัยนั้น ขั้นตอนก่อนจะออกประจำการ มีเพียงการไปตรวจสุขภาพร่างกาย เตรียมรับเงินไปจัดซื้อบัตรโดยสารเครื่องบิน และส่งสิ่งของสัมภาระส่วนตัวไปประเทศที่จะเดินทางไปทำงาน ไม่ได้มีการสอบสัมภาษณ์ การเข้ารับการอบรมภาษาหรือความรู้รอบตัวก่อนออกไปทำงาน หรือการเตรียมตัวอื่น ๆ เช่นปัจจุบันนี้

คุณชวนไปตรวจสุขภาพแต่แทนที่จะตรวจแล้วผ่านเหมือนคนอื่น ๆ ผลการเอ็กซ์เรย์ปอดกลับมีจุดคล้ายก้อนเนื้อ แพทย์วินิจฉัยว่า คุณชวนมีสองทางเลือก คือ ทานยาจนกว่าจุดจะหายไปเอง ซึ่งกินเวลานานและไม่รู้ว่าจะหายเมื่อไร กับผ่าตัดปอด ซึ่งอาจจะเจ็บแผลผ่าตัด แต่การพักฟื้นหลังการผ่าตัดจะสั้นกว่า

คุณชวนเลือกที่จะผ่าตัด เพราะหวังว่าจะไม่กระทบกับการออกไปประจำการ แต่ท้ายที่สุดแล้ว วันผ่าตัดและกำหนดระยะเวลาที่จะต้องพักฟื้นก็ยาวเกินกว่าที่คุณชวนจะไปประจำการได้ คุณชวนจึงสละสิทธิการออกไปประจำการเยอรมนีไปโดยปริยาย และกระทรวงการต่างประเทศก็ส่งข้าราชการคนอื่นไปแทน

เมื่อพลาดโอกาสดังกล่าว ผู้บังคับบัญชาก็คงสงสารที่เห็นคุณชวนมีอาการจ๋อย (หรือ “เงิบ” ตามภาษาวัยรุ่นสมัยนี้) จึงได้เรียกคุณชวนไปพบวันหนึ่ง แล้วแจ้งว่า กระทรวงการต่างประเทศมีแผนจะเปิดสถานเอกอัครราชทูตแห่งใหม่ขึ้น ๑ แห่งในปลายปีหน้า คุณชวนสนใจจะไปประจำการในตำแหน่งผู้ช่วยเลขานุการตรีหรือไม่

คุณชวนนึกถึงภาระการเงินที่ช่วยทางบ้านส่งเสียน้องชายเรียนหนังสือ จึงตอบตกลงในทันที ไปที่ไหนก็ยังดีกว่าไม่ได้ไป เพราะการไปต่างประเทศเงินเดือนที่ได้รับย่อมสูงกว่าในประเทศอยู่แล้ว

คุณชวนรีบตกปากรับคำก่อนจะนึกขึ้นได้จึงถามไปว่า *“อ้อ แล้วผมจะต้องไปประจำสถานเอกอัครราชทูตที่ไหนนะครับ?”*

“สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงแอดดีส อบาบา เอธิโอเปีย คุณมีหน้าที่ไปดำเนินการเปิดสถานเอกอัครราชทูตนะ ไกลหน่อย ลำบากหน่อย แต่คุณน่าจะได้ประสบการณ์ที่ดีนะ”

เมื่อไปศึกษาหาความรู้ จึงพบว่า เอธิโอเปียเป็นประเทศแอฟริกาที่ห่างไกลและค่อนข้างกันดาร คุณชวนนึกถึงหมอดูใต้ต้นไม้ริมคลองขึ้นมาทันที แต่ไม่ว่าคุณชวนจะแวะเวียนไปกี่ครั้ง หรือถามคนแถวนั้นว่าเคยรู้จักหรือเห็นหมอดูคนนั้นหรือไม่ คุณชวนก็ไม่พบหมอดูคนนั้นอีกเลยตลอดจนชั่วชีวิต ราวกับว่าไม่เคยมีใครได้พบเจอ หรือแม้แต่สังเกตเห็นหมอดูคนดังกล่าวเลยด้วยซ้ำ คุณชวนจึงต้องเผชิญหน้ากับความท้าทายครั้งยิ่งใหญ่ในชีวิตในการเดินทางไปทำงานในประเทศห่างไกลตามลำพัง โดยมีเพียงความรู้ที่ได้จากหนังสือและตำราที่เสาะแสวงหามาได้เป็นเครื่องปลอบใจ

(โปรดอ่านต่อฉบับหน้า)

คราวนั้น... กรกฎาคม ๒๕๕๗... ฝรั่งเศสหรรษา

ณัฏฐยาภรณ์ ขาวผ่อง

ความรู้สึกแรกของเด็กไทยคนหนึ่ง เมื่อรู้ว่าได้รับคัดเลือกให้เป็นนักเรียนทุน ๑ ใน ๔ คน ของสถานเอกอัครราชทูตฝรั่งเศส ประจำประเทศไทย เดินทางไปประเทศฝรั่งเศสเป็นเวลา ๑ เดือน ช่วงเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๗ คือฝันเป็นจริง หลังจากเรียนภาษา ศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ วรรณคดี ฯลฯ รู้จักฝรั่งเศสแต่ในเพียงจินตนาการมาร่วม ๗ ปี ก็ถึงเวลาที่จะได้ไปเห็นแผ่นดินฝรั่งเศส (La France) จริง ๆ เสียที และเมื่อรู้ว่าการเดินทางครั้งนี้ต้องไปในฐานะตัวแทนเยาวชนไทยเพื่อร่วมงานเฉลิมฉลองวันชาติฝรั่งเศส ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๕๗ ณ กรุงปารีส รวมถึงพัฒนาทักษะภาษาฝรั่งเศสต่อที่สถาบันสอนภาษา ณ เมือง Vichy อีกเป็นเวลาประมาณ ๓ สัปดาห์ **“หัวใจพองโต”** คงเป็นคำที่ใช้บรรยายความรู้สึกในขณะนั้นได้ดีที่สุด เป็นเกียรติและเป็นโอกาสที่คิดว่าคงเกิดขึ้นเพียงครั้งเดียวในชีวิตเท่านั้น บรรทัดต่อไปนี้จะบอกเล่าประสบการณ์และภารกิจสำคัญของเยาวชนไทยทั้ง ๔ คน ในดินแดนที่ผู้คนทั่วโลกต่างใฝ่ฝันที่จะเดินทางไปเยี่ยมชมสักครั้งในชีวิต

ตัวแทนประเทศไทยทั้งฝ่ายทหารและพลเรือน

พร้อมเอกอัครราชทูตฝรั่งเศส ประจำประเทศไทย

น้องทรี ณัฐพล เจษฎาฐิติกุล (นักศึกษาชั้นปีที่ ๔ คณะอักษรศาสตร์ สาขาวิชาภาษาฝรั่งเศส มหาวิทยาลัยศิลปากร) **น้องเอฟ อนันต์ รักแย้ม** (นักศึกษาชั้นปีที่ ๕ คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาภาษาฝรั่งเศส มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) **น้องไอซ์ จันทร์จิรา กิ่งก้านนาค** (นักศึกษาชั้นปีที่ ๔ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาวิชาภาษาฝรั่งเศส มหาวิทยาลัยขอนแก่น) และ**นัทณัฏฐยาภรณ์ ขาวผ่อง** (บัณฑิตคณะอักษรศาสตร์ สาขาวิชาภาษาฝรั่งเศส จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) เยาวชนไทย ๔ คน ที่มีโอกาสได้รับทุนการศึกษาระดับอุดมศึกษาจากสถานเอกอัครราชทูตฝรั่งเศส ประจำประเทศไทย ให้ไปพัฒนาทักษะภาษาฝรั่งเศสเป็นเวลา ๑ เดือน ซึ่งทางสถานเอกอัครราชทูตฯ ได้ให้ทุนการศึกษาสนับสนุนการพัฒนาทักษะภาษาฝรั่งเศสและทักษะอื่น ๆ ของนักเรียนไทยมาอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี เพียงแต่ในปี ๒๕๕๗ นี้ เป็นวาระพิเศษที่ประเทศฝรั่งเศสจะเฉลิมฉลองวันชาติ ด้วยการรำลึกถึงเหตุการณ์ครบรอบ ๑๐๐ ปี สงครามโลกครั้งที่ ๑ โดยจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการรำลึกในรูปแบบต่าง ๆ ตั้งแต่การจัดนิทรรศการ การแสดงแสง สี เสียง ไปจนถึงคอนเสิร์ต ทั่วประเทศตลอดทั้งปี รัฐบาลฝรั่งเศสจึงได้เชิญตัวแทนทั้งฝ่ายทหารและพลเรือนจากกว่า ๘๐ ประเทศ ที่เคยส่งทหารไปร่วมรบในฐานะพันธมิตร ให้ร่วมเดินสวนสนามในงานวันชาติด้วย โดยมีผู้แทนฝ่ายทหารเป็นนายทหารจากกองทัพไทย ๓ นาย และพวกเราทั้ง ๔ คน เป็นตัวแทนเยาวชนในฝ่ายพลเรือนของประเทศไทยนั่นเอง

ที่มาที่ไปวันชาติฝรั่งเศส (La Fête Nationale) และวาระครบรอบ ๑๐๐ ปี สงครามโลกครั้งที่ ๑

วันชาติฝรั่งเศสตรงกับวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ของทุกปี ถือเป็นวันแห่งการปฏิวัติการปกครองของฝรั่งเศส จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่การปกครองในระบอบสาธารณรัฐ โดยถือเหตุการณ์การยึดคุกบาสติล (La Bastille) สัญลักษณ์ของการกดขี่ประชาชน เป็นชัยชนะของการปฏิวัติ การจัดงานฉลองแห่งชาติในช่วงแรกไม่ได้จัดต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี เนื่องจากสถานการณ์ภายในประเทศยังคงมีความวุ่นวายอยู่ แต่เมื่อถึงช่วงการปกครองในสมัยสาธารณรัฐที่ ๓ รัฐบาลได้มีแนวคิดริเริ่มที่จะจัดงานเฉลิมฉลองวันชาติอย่างถาวร โดยมีการผ่านร่างกฎหมายและประกาศให้วันที่ ๑๔ กรกฎาคมของทุกปี เป็น **“วันชาติฝรั่งเศส”**

เมื่อได้ยินเสียงระฆังตามโบสถ์วิหารต่าง ๆ หรือเสียงปืนดังขึ้นในช่วงเช้า ถือว่าการเฉลิมฉลองได้เริ่มต้นอย่างเป็นทางการแล้ว ในวันนั้นได้พิสูจน์ด้วยสายตาตัวเองแล้วว่า มีผู้คนทั้งชาวกรุงปารีสและนักท่องเที่ยวหลากชาติ หลายภาษาออกมาเฉลิมฉลองจำนวนมากมายมหาศาล เริ่มจากการหลั่งไหลไปยังบริเวณถนนชองเอลิเซ่ในช่วงเช้าเพื่อรอชมริ้วขบวนการสวนสนามของเหล่าทัพต่าง ๆ เมื่อถึงช่วงกลางวัน จะเป็นบรรยากาศของการจัดงานเลี้ยงรื่นเริงและกิจกรรมต่าง ๆ ทั่วประเทศ มองไปทางใด มีแต่ผู้คนหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส ร้องรำทำเพลงกันอย่างสนุกสนานทั่วทุกหนแห่ง และที่ขาดไม่ได้คือ การแสดงพลุดอกไม้ไฟประกอบเสียงเพลงที่บริเวณหอไอเฟลในช่วงสิ้นสุดวัน ที่ได้รับความสนใจจากผู้คนทั่วทุกมุมโลก และถือเป็นธรรมเนียมที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน

ในปี ๒๕๕๗ ฝรั่งเศสได้กำหนดจัดงานวันชาติขึ้นมา โดยยึดวาระครบรอบ ๑๐๐ ปี สงครามโลกครั้งที่ ๑ เป็นแนวการจัดงานสำคัญ สงครามโลกครั้งที่ ๑

หรือมหาสงคราม (The Great War) เกิดขึ้นในช่วงระหว่างปี ค.ศ. ๑๙๑๔ – ๑๙๑๘ มีสาเหตุมาจากความขัดแย้งระหว่างกลุ่มประเทศในทวีปยุโรปและได้ขยายความรุนแรง ลุกลามไปสู่ประเทศต่าง ๆ กว่า ๓๐ ประเทศทั่วโลก โดยแบ่งการสู้รบออกเป็น ๒ ฝ่าย คือ มหาอำนาจไตรภาคี หรือฝ่ายสัมพันธมิตร ที่มีฝรั่งเศสเป็นหนึ่งในประเทศผู้นำ และฝ่ายมหาอำนาจกลาง สาเหตุของสงครามเกิดจากหลายปัจจัยด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นการก่อตัวของลัทธิชาตินิยม การแข่งขันกันครอบครองดินแดนอาณานิคม รวมถึงความขัดแย้งระหว่างชาติมหาอำนาจในยุโรป เมื่อประเทศต่าง ๆ เข้าร่วมสงครามเป็นจำนวนมาก มหาสงครามครั้งนี้จึงนำมาซึ่งความเสียหายอย่างใหญ่หลวง มีทหารและผู้คนเสียชีวิตหลายล้านคน ดุลอำนาจ แบบแผนการปกครองของประเทศต่าง ๆ รวมถึงระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเกิดการเปลี่ยนแปลง และมีการพัฒนาอาวุธยุทโธปกรณ์ต่าง ๆ มากมาย นำไปสู่การเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ในระยะเวลาห่างกันเพียงไม่กี่สิบปี

ในส่วนของประเทศไทย สมัยที่ยังเป็นสยามอยู่นั้น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตัดสินพระทัยส่งกองทหารอาสาเข้าร่วมกับฝ่ายสัมพันธมิตร โดยอาสาสมัครทหารไทยได้สู้รบเคียงบ่าเคียงไหล่กับทหารฝ่ายสัมพันธมิตร นั่นหมายรวมถึงทหารของประเทศฝรั่งเศสด้วย และยังได้เดินสวนสนามผ่านประตูชัย ภายหลังจากสงครามสิ้นสุดลง จึงเป็นเหตุผลที่ไทยได้รับเชิญให้เข้าร่วมงานเฉลิมฉลองวันชาติฝรั่งเศสในปี ๒๕๕๗ ด้วยเช่นกัน

ภารกิจการเดินสวนสนามวันชาติฝรั่งเศส

๔ กรกฎาคม ๒๕๕๗ พวกเราทั้ง ๔ คนออกเดินทางทันทีในคืนนั้น และไปถึงประเทศฝรั่งเศสในวันถัดมา รัฐบาลฝรั่งเศสได้จัดที่พักและทีมงานไว้ดูแลเยาวชนจากกว่า ๘๐ ประเทศ รวมจำนวนกว่า ๒๐๐ คนเป็นอย่างดี เพื่อปฏิบัติภารกิจร่วมกัน คือ การเดินสวนสนามในวันชาติฝรั่งเศส ๑๔ กรกฎาคม ก่อนเริ่มทำการซ้อมรัฐบาลฝรั่งเศสได้จัดพิธีต้อนรับเยาวชน ทหาร และพลเรือนจากทุกประเทศที่ Ecole Militaire โดยมีประธานาธิบดีแห่ง

สาธารณรัฐฝรั่งเศส François Hollande เป็นประธาน ปฏิกิริยาของเยาวชนทุกคนเมื่อรู้ว่าจะได้พบกับประธานาธิบดีฝรั่งเศส คือ ตื่นเต้นมาก โดยเฉพาะเพื่อน ๆ ที่จะต้องเป็นตัวแทนกล่าวแสดงความรู้สึก ท่านได้เล่าให้เหล่าบรรดาผู้แทนแต่ละประเทศฟังถึงประสบการณ์ของท่าน และคุณปู่ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๑ พร้อมทั้งให้กำลังใจเยาวชนทุกคนในการฝึกซ้อม เพื่อให้วัตถุประสงค์ในการส่งข้อความ “สันติภาพ” ไปทั่วโลกนั้น สำเร็จไปได้ด้วยดี จากนั้นท่านยังให้เกียรติถ่ายภาพกับตัวแทนแต่ละประเทศด้วย ต้องขอบคุณน้อง ๆ อีก ๓ คนที่ให้โอกาสไปเป็นตัวแทนเยาวชนจากประเทศไทย ถ่ายภาพหมู่ร่วมกับประธานาธิบดีฝรั่งเศสในครั้งนั้น

หลังจากพิธีต้อนรับในวันนั้นเป็นต้นมา วิถีชีวิตในแต่ละวัน ตลอดระยะเวลา ๗ วันของพวกเรา ณ กรุงปารีส ก่อนวันที่ ๑๔ กรกฎาคม คือ การซ้อมเดินสวนสนามในค่ายทหาร Mont Valérien แถบชานเมืองกรุงปารีสครึ่งวัน บางวันต้องออกจากโรงแรมตั้งแต่ตี ๕ บางวันต้องซ้อมกลางสายฝนโดยใส่เสื้อกันฝน จนนึกว่าเป็นทหารเสียเองแล้ว ระหว่างการซ้อมจะมีนักออกแบบท่าเต้นและทีมงานที่มีชื่อเสียงของฝรั่งเศสคอยดูแลและให้กำลังใจเป็นอย่างดี จากนั้นในช่วงบ่าย เยาวชนทุกคนจะมีโอกาสได้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เยี่ยมชมสถานที่สำคัญต่าง ๆ ของฝรั่งเศสอีกครึ่งวัน เช่น บ้านโมเนต์ (Monet) ศิลปินชื่อดังชาวฝรั่งเศส สำนักงานองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) พิพิธภัณฑ์สงครามโลกครั้งที่ ๑ ร่วมพิธีรำลึกถึงทหารผู้ล่วงลับในช่วงสงครามโลกบริเวณประตูชัย โดยมีโอกาสพบเอกอัครราชทูตไทย และผู้ช่วยทูตทหารประจำสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงปารีส รวมถึงรับประทานอาหารเย็นพร้อมชมทัศนียภาพของกรุงปารีสตลอดสองฝั่งแม่น้ำแซน ฯลฯ แม้ช่วงเวลาแห่งการสร้างมิตรภาพ สร้างวินัย และสร้างบทบาทในการเป็นตัวแทนประเทศไทยของพวกเราทั้ง ๔ คน จะผ่านไปอย่างรวดเร็ว แต่จนปัจจุบันยังคงจำภาพฉากเหล่านั้นได้ไม่เคยลืม

เมื่อวันที่ ๑๔ กรกฎาคมมาถึง พวกเราทุกคนสวมชุดสำหรับการแสดง (เสื้อ กางเกง กระโปรง สีขาว เทา ดำ คละกันไป พร้อมผ้าผูกข้อมือสีขาว) อย่างพร้อมเพรียงกัน แล้วออกเดินทางจากโรงแรมที่พักแต่เช้า เพื่อเดินทางไปยังถนนชองเอลิเซ่ สถานที่ที่ใช้สำหรับเดินสวนสนามวันชาติฝรั่งเศสเป็นประจำทุกปี เมื่อขบวนในส่วนของเหล่าทัพต่าง ๆ สิ้นสุดลงด้วยการแสดงเครื่องบินรบ ก็ถึงเวลาที่พวกเราเยาวชนจาก ๘๐ ประเทศ จะร่วมแปรขบวนเป็นสัญลักษณ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นตัวเลขปี ค.ศ. ๑๙๑๔ และ ๒๐๑๔ ที่แสดงถึงประวัติศาสตร์ของสองช่วงเวลาที่แตกต่างกัน หรือแปรขบวนเป็นนกพิราบ ผ่านบทเพลงของ Mozart (ศิลปินชื่อก้อง) เพื่อแสดงถึง “สันติภาพ” ในสังคมโลก และการแสดงเดินสวนสนามในวันนั้นก็ปิดฉากลงอย่างสวยงามด้วยการปล่อยนกพิราบสีขาวที่อยู่ในมือของพวกเราขึ้นสู่ท้องฟ้า

เรื่องราวความประทับใจในวันที่ ๑๔ กรกฎาคมของพวกเรายังไม่หมดลงเพียงแค่นั้น เพราะเมื่อภารกิจการเดินสวนสนามช่วงเช้าสิ้นสุดลง ทางทีมงานได้ปล่อยให้เรามีเวลาว่าง เพื่อจะได้ออกไปซึมซับบรรยากาศการเฉลิมฉลองวันชาติฝรั่งเศส ใจกลางกรุงปารีส พวกเราออกไปเดินเล่นตลอดถนน Champs Elysées ริมสองฝั่งแม่น้ำ Seine และจัตุรัสที่สำคัญ ๆ เห็นธงชาติฝรั่งเศสประดับประดาตามอาคารบ้านเรือนและท้องถนน ผู้คนต่างออกมาเฉลิมฉลองกันอย่างคึกคัก สนุกสนาน เป็นความรู้สึกอิ่มเอมใจที่ได้มีโอกาสเป็นส่วนหนึ่งของวันนั้น

เมื่อถึงช่วงเย็น ก่อนที่วันแห่งความทรงจำจะสิ้นสุดลง พวกเรายังได้รับเชิญให้ไปรับประทานอาหารเย็น ณ ที่ทำการสายการบินแห่งชาติฝรั่งเศส (Air France) รวมถึงไปชมการแสดงพลุ ประกอบเสียงดนตรีจากวงออเคสตร้าของนครปารีส บริเวณหอไอเฟลในช่วงค่ำ ยอมรับเลยว่า เมื่อได้เห็นความตระการตาของพลุ ประกอบกับเสียงดนตรีอันไพเราะในคืนนั้น ความเหนื่อยล้าที่มีมาตลอด ๑๐ วันของการซ้อมเดินสวนสนามก็หายไปในทันที

ภารกิจการพัฒนาทักษะภาษาฝรั่งเศส

หลังจากภารกิจการเดินสวนสนามวันชาติฝรั่งเศสสิ้นสุดลง พวกเราทั้ง ๔ คนได้ออกเดินทางไปยังเมือง Vichy ที่เป็นที่รู้จักในฐานะ **“เมืองน้ำแร่”** ทันที เพื่อไปเรียนภาษาฝรั่งเศสเพิ่มเติมที่สถาบันสอนภาษาฝรั่งเศสชื่อ คาวิลัม เป็นเวลา ๓ สัปดาห์ โดยได้พักอยู่กับครอบครัวอุปถัมภ์ เมือง Vichy เป็นเมืองเล็ก เงียบสงบ และมีกลิ่นอายของธรรมชาติอยู่มาก สังเกตได้จากที่ตั้งที่อยู่ริมแม่น้ำ และมีสวนสาธารณะทอดยาวไปตามสองฝั่งแม่น้ำ ระยะเวลา ๓ สัปดาห์ที่ Vichy แม้จะดูสั้น แต่พวกเราทั้ง ๔ คนได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะต่าง ๆ มากมาย และยังได้สร้างมิตรภาพที่ดีกับเพื่อน ๆ จากหลายชาติด้วยเช่นกัน

เมื่อภารกิจเสร็จสิ้นลง

จากที่เล่ามาทั้งหมด การเดินทางไปประเทศฝรั่งเศสของพวกเราทั้ง ๔ คนครั้งนี้ ยังนึกว่าเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๗ เป็นเหมือนความฝันอยู่เสมอ และเพื่อแบ่งกันประสบการณ์อันล้ำค่านี้ พวกเราจึงได้ตัดสินใจเปิดเพจ Facebook ชื่อ Incroyable France en Juillet 2014 เพื่อรายงานภารกิจ เกร็ดความรู้ที่น่าสนใจ ให้เพื่อน ๆ หรือคนที่สนใจได้มาติดตามตลอดระยะเวลา ๑ เดือน เป็นการสร้างแรงบันดาลใจอีกต่อหนึ่ง และเป็นการขอบคุณทุกคนที่ให้โอกาสพวกเราได้สัมผัสประสบการณ์อันล้ำค่านี้ ทั้งสถานเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำประเทศไทย ครอบครัว ครูอาจารย์ เพื่อน ทั้งเพื่อนเก่าและเพื่อนใหม่ที่ได้พบเจอกันตลอดระยะเวลา ๑ เดือนที่ฝรั่งเศส ทุกคนมีส่วนทำให้เดือนกรกฎาคม ๒๕๕๗ เป็นเดือนที่พวกเราทั้ง ๔ คนจะจดจำไปตลอดชีวิต ...

ฝรั่งเศส หรรษา

คำศัพท์ทางการทูต

กีรดิต สัจเดว์

คำศัพท์ทางการทูต (Diplomatic Vocabulary) ในครั้งนี้ จะแนะนำให้ท่านรู้จักกับคำศัพท์ด้านการเมืองและการปกครองที่พบเห็นบ่อยครั้ง ซึ่งน่าจะช่วยให้การอ่านข่าวสารภาษาอังกฤษมีความสะดวกมากยิ่งขึ้นครับ

ศัพท์ด้านการปกครอง

Kingdom	ราชอาณาจักร
Monarchy	สถาบันพระมหากษัตริย์
Democracy	การปกครองระบอบประชาธิปไตย
Sovereignty	อำนาจอธิปไตย
Constitution	รัฐธรรมนูญ

Election	การเลือกตั้ง
Poll	การเลือกตั้ง การหยั่งเสียง
Political party	พรรคการเมือง
Candidate	ผู้สมัครชิงตำแหน่ง
Government	รัฐบาล
Opposition	พรรคฝ่ายค้าน
Voter	ผู้ออกเสียงเลือกตั้ง
Demonstration	การเดินขบวน การประท้วง
Informed source	แหล่งข่าวที่เชื่อถือได้
Junta	รัฐบาลทหาร

Public debates	การโต้วาทีสาธารณะ
Public figures	บุคคลสาธารณะ
Civil service	หน่วยงานราชการ
Prime Minister	นายกรัฐมนตรี
Parliament	รัฐสภา
Member of Parliament	สมาชิสภาผู้แทนราษฎร
Senate	วุฒิสภา
Senator	สมาชิกวุฒิสภา
Minority Representative	ผู้แทนที่มีเสียงข้างน้อย

หนังสือวิทยุสราญรมย์

ISSN ๑๕๑๓-๑๐๕ X
ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๖๖ มกราคม - มีนาคม ๒๕๕๘

ที่ปรึกษา เสข วรรณเมธี
รัศม์ ชาลีจันทร์
ลินนา ตังธสิริ

นายสถานีวิทยุสราญรมย์ นนทวัฒน์ จันทร์ตรี

บรรณาธิการ เบญจาภา ทับทอง

ผู้ช่วยบรรณาธิการ วีนัส อัศวภูมิ กีรดิต สัจเดว์ รัฐวุฒิ นันทัยเกื้อกูล
ปิยะนาถ ชวนเชย หิรัญ สุวรรณเทศ
ณัฏฐยาภรณ์ ขาวผ่อง

คณะผู้จัดทำ วนิดา พหลพลพยุหเสนา บัญชา ธิโกศรี
บุญยรัตน์ แสงทอง ธิดารัตน์ พงศ์ไชยยง
ชนะ เมี้ยนเจริญ อาภร ชาลือชัย
เบญจวรรณ เรือนทอง

ภาพประกอบ หิรัญ สุวรรณเทศ

ออกแบบปกและรูปเล่ม ชัชชัย สาเกทอง

ประสานงานกองบรรณาธิการ ธนวันต์ บุตรแขก

พิมพ์ที่ บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

หนังสือ “วิทยุสราญรมย์” รายสามเดือน

จัดทำโดย สถานีวิทยุสราญรมย์ กองวิทยุกระจายเสียง

กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ
ถนนศรีอยุธยา แขวงทุ่งพญาไท เขตราชเทวี
กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐
โทรศัพท์ ๐-๒๖๔๓-๕๐๙๔ โทรสาร ๐-๒๖๔๓-๕๐๙๓
E-mail : radio_saranrom@mfa.go.th

รับข้อมูลข่าวสารกระทรวงการต่างประเทศได้ทาง
Website : www.mfa.go.th
Facebook : http://www.facebook.com/thaimfa
YouTube : http://www.youtube.com/user/mfathailand
วิทยุ : AM 1575 kHz
หนังสือวิทยุสราญรมย์ออนไลน์ : http://www.mfa.go.th/saranrom/th/e-book/321
ฟังวิทยุออนไลน์ : saranrom.mfa.go.th

ผังรายการของสถานีวิทยุสราญรมย์ AM ๑๕๗๕ kHz.

เวลา / วัน	๐๕.๓๐ – ๐๖.๐๐ น.	๐๖.๐๐ – ๐๖.๓๐ น.	๐๖.๓๐ – ๐๗.๐๐ น.	๑๗.๓๐ – ๑๘.๐๐ น.	๑๘.๐๐ – ๑๘.๓๐ น.	๑๙.๐๐ – ๑๙.๓๐ น.	๒๒.๐๐ – ๒๒.๓๐ น.
จันทร์	วาไรตี้การทูต	รอบบ้านเรา	คุยกันวันจันทร์ (ข่าวภาษาอีสาน)	รักษ์สิ่งแวดล้อม	News & Views From Bangkok	ดาวดวงน้อย	วัฒนธรรมสัมพันธ์
อังคาร	รอบรู้เศรษฐกิจ	รอบบ้านเรา	เราคืออาเซียน	บัวแก้ววันนี้	หน้าต่างโลกกว้าง (เอเชียใต้)	ดาวดวงน้อย	สาระน่ารู้งานกงสุล
พุธ	SPICE OF ASIA	รอบบ้านเรา	คุยกันวันพุธ (ข่าวภาษาอีสาน)	ปกิณกะสำนักราชฯ	หน้าต่างโลกกว้าง (แนะนำประเทศ)	ดาวดวงน้อย	รู้รอบโลก
พฤหัสบดี	สุขภาพรับอรุณ	รอบบ้านเรา	เราคืออาเซียน	Sparkling English	หน้าต่างโลกกว้าง (เยาวชน)	ดาวดวงน้อย	เรียนรู้ภาษาเพื่อนบ้าน (ภาษามาเลเซีย)
ศุกร์	หลายคนอยากรู้ (ศาสนาอิสลาม)	รอบบ้านเรา	คุยกันวันศุกร์ (ข่าวภาษาอีสาน)	ยุวทูต On Air	หน้าต่างโลกกว้าง	ดาวดวงน้อย (โลกเยาวชน)	รู้กฎหมายสบายใจ